అష్ట్యాహ్నిక - దశావరణార్చన
నవాహ్నిక శ్రీమద్రామాయణపారాయణక్రమ
మన్త్రరామాయణాద్యుపబృంహితః

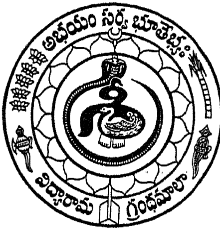
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః

: సంపాదకః :

శ్రీ రామక రామశర్మా

: పరిష్కర్తా :

శ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథ శర్మా

: ప్రకాశికా :

శ్రీవిద్యారామ గ్రన్థమాలా
హనుమకొణ్డ - వరంగల్

ప్రథమ సంస్కరణమ్ - 1000
శ్రీముఖ శ్రీరామ నవమీ
(1-4-1993)

మూల్యమ్ : రూ. 80/-

సర్వేऽధికారాః ప్రకాశకాధీనాః

ప్రాప్తిస్థానమ్ :
1. రామక మురళీధర శర్మ
సచ్చిదానన్దాశ్రమము
హనుమకొండ, వరంగల్-506 001

2. పురాణం చంద్రమౌళి శర్మ
శివాలయము, పాతబజారు,
కరీంనగరము, ఆం.ప్ర.

ముద్రణమ్ :
జగదీశ్వర ప్రెస్,
జయప్రకాశ్‌నారాయణ రోడ్, వరంగల్
ఫోన్ : 26535

అక్షర రచనా :
అక్షర కళ్యాణి, వరంగల్

శ్రీ వేఙ్కటేశాయ నమః

ప్రాయః ప్రపన్నజనతాప్రథమావగాహ్యౌ
మాతుస్స్తనావివ శిశోరమృతాయమానౌ ।
ప్రాప్తౌ పరస్పరతులామతులాన్తరౌ తే
శ్రీ వేఙ్కటేశచరణౌ శరణం ప్రపద్యే ॥

శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య ఆర్థికానుదానేన ముద్రితః

శ్రీ మాత్రేనమః

ప్రకాశక విజ్ఞప్తిః

శ్రీ షోడశీ రసాస్వాద ప్రసక్త కరపాత్రిణే ।
షోడశానన్దనాథాయ నమోస్తు గురుమూర్తయే ॥

ధర్మగ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తిపూర్వక ధర్మసంస్థాపన ద్వారా ప్రాణిస ద్భావనాది విశ్వకల్యాణానుసన్ధాయక భగవదవతారాణాం మధ్యే మాతా పితృ గురు దేవతాది విషయభేదభిన్నధర్మాచరణేన సకలలోకస్య ధార్మికం జీవనం ప్రశిక్షయతః సకల కల్యాణ గుణ విశిష్టస్య శ్రీరామచన్ద్రస్య చరితామృతం రామాయణాది మహాప్రబన్ధేషు సముపవర్ణితమ్. తాదృశ మర్యాదాపురుషోత్త మస్య పురాణపురుషస్య సచ్చిదానన్దాద్వైతైకరసాత్మక పరబ్రహ్మత్వం శ్రుతి స్మృతి పురాణాగమ తన్త్రేషు చ సమ్యక్ ప్రతిపాదితమిత్యపి నః ప్రత్యక్షమేవ.

కిఞ్చ 'భక్త్యర్థం కల్పితం ద్వైతమద్వైతాదపి సున్దరమ్' ఇతి న్యాయ మనుసృత్య పరమార్థతమాద్వైత తత్త్వప్రాపకత్వేన ద్వైతస్యాప్యుపాదేయత్వ మనుగృహ్ణాతి శాస్త్రే న కేవలం శ్రీరామ వరివస్యాదికం అపితు. ఉపశ్లో క్యస్యమాహాత్మ్యాత్ సముజ్జ్వలిత మహామన్త్రరూపస్య శ్రీమద్రామయణస్యాపి అనుష్ఠానవిశేషాశ్చ బహుధా ప్రతిపాదితాః సాధకజనైర్నిత్యమనుష్ఠీయమానాశ్చ జాగ్రత్యేవలోకే. ప్రకృతే ఉపాసక కరకమలోపహారీకృతః కల్పోయం తాదృశా నుష్ఠాన విశేషాన్యతమ ఏవ.

బ్రాహ్మణస్యతు దేహోయం క్షుద్రకామాయ నేష్యతే ।
ఇహకృచ్ఛ్రాయ తపసే ప్రేత్యానన్తసుఖాయ చ ॥

ఇతి స్థితప్రజ్ఞానాం నిత్య సహస్రగాయత్రీజప పవిత్రితాన్తఃకరణానాం అనవరత శ్రీమద్రామాయణ పారాయణ పరాణాం, శ్రీద్వారకాధీశ శ్రీపాద ప్రక్షా ళన ప్రక్రియాపూతస్వాన్తస్య శ్రీగోమతీరాసలీలాభిసంసక్తవారాన్నిధేర్వాలుకా వేదికాయాం ప్రాయోపవేశ సన్తోషిత భగవత్ప్రసాదిత దక్షిణావర్తశఙ్ఖానాం ప్రేమామృతహృదయానాం నేదునూరిగ్రామాధికృతానాం, శ్రీవాసుదాసాను గృహీత పూర్ణదీక్షాణాం శ్రీమతాం కేశవదాస మహాభాగానాం అసాధారణ సాహచర్యాత్, శ్రుతి స్మృతి పురాణాగమోక్త దేవతా ప్రతిష్ఠాన్త యజన

యాజన వరిష్ఠానాం, సరస సఙ్గీత సాహిత్య విలసితానాం శ్రీమల్లోజ్ఝల రాజలిఙ్గశాస్త్రిణామాచార్యకత్వే నిష్పన్నతుర్యాహమాచరిత కోటిశ్రీరామతారక బ్రహ్మవిద్యామహామన్త్ర పురశ్చర్యాన్నాష్టోత్తరశత శ్రీమద్రామాయణ పారాయణాత్మక మహాసామ్రాజ్య పట్టాభిషేకాధ్వరైః, బాల్యాదేవ శ్రీచెన్నకేశవ స్వామి శ్రీచరణస్మరణ తత్పరైః, తైజసాత్మసంభావిత దేశికోత్తమ దేవర్షినారదైః, శ్రీమదాన్ధ్రమహాభాగవతస్థ గజేన్ద్రమోక్ష కథాపారాయణోపభుక్త బ్రాహ్మముహూర్తైః, సన్తతధ్యాత శ్రుతిగోపికాగీతగోబృన్దబన్దీకృతామేయ గోవిన్దచరణాంబుజేభ్యః, నిత్య గోదావరీస్నానప్రియేభ్యః, ధర్మపురీ క్షేత్రనిలయేభ్యః, లక్ష్మీనృసింహకరావలంబన సముత్తీర్ణ సంసారసాగరేభ్యః, బ్రహ్మశ్రీ రొట్టె చన్ద్రశేఖరశాస్త్రి దేశికేభ్యః సమాసాదిత తారకబ్రహ్మవిద్యైః

యస్తు రామం నపశ్యేత్తు యఞ్చరామో న పశ్యతి ।

నిన్దితస్సభవేల్లోకే స్వాత్మాప్యేనం విగర్హతే ॥

ఇత్యార్ష మనీషాభూషణైః సన్తత రామకీర్తన మహామన్థాన నిర్మథ్యమాన ప్రజ్ఞాపయఃపారావార సముజ్జృమ్భితయా, జరాతరలహస్తన్యస్తయా, భక్త్యుపహృతయా సాలఙ్కృతయా, రామరాఘవసంస్తవాది కావ్యశ్రియా సమాలిఙ్గిత కల్యాణరామైః, సార్ధకార్ణద్వయసంహితాహిత హరిహరాద్వైత బ్రహ్మాత్మభావైః మన్నెంపల్లి గ్రామవశిష్ఠైః, ఆత్రేయస గోత్రైః, శ్రీగుణ్డమామ్బాసూరయాత్మజైః, శ్రీరామచరణచారణచక్రవర్తిభిః, బ్రహ్మలీనైః, తత్రభవద్భిః శ్రీమత్తాతపాదైః, రామక రామశర్మభిః, అనుష్ఠితః శ్రీరామానుగ్రహ లబ్ధః అపూర్వోయం శ్రీమద్రామాయణపారాయణక్రమః యాగాపూర్వమివ సాధకజనస్య సకల విధశ్రేయఃప్రేయోనుసన్ధాయకః, సంసారార్ణవ తితీర్షూణాం తారక తరణిమాశ్రితానాం కర్ణధారశ్చ భవతి.

క్రమశః ఆహ్నిక - అర్చా - పారాయణ - ఉత్సవ - స్తోత్రమన్త్రన్యాస - నామావళీతి స్తబక షట్కసమన్వితే కల్పేస్మిన్ పఞ్చమే స్తబకే సమాయోజితమ్.

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే ।

వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ॥

ఇతి ప్రథితస్య రామాయణస్య వేదమూలకత్వం, దశరథాత్మజస్య వేదవేద్యత్వం చ ప్రఖ్యాపయద్, పదవాక్యప్రమాణ పారావారపారీణేన శ్రీనీలకణ్ఠ విద్వన్మణినా ప్రణీతం ఋుఙ్మన్త్రవ్యాఖ్యానాత్మకం మన్త్రరామాయణమా

న్ధ్రజనతాయా అత్యన్తం ప్రమోదస్థానం భవతీత్యాశాస్మహే.

శ్రీమద్రామాయణపారాయణక్రమే ప్రసక్తానాం నామావళీనాం మధ్యే ప్రాయశోఽన్యత్రానుపలబ్ధా నామావళయ ఏవ ముద్రితాః. అన్తే చ ఆన్ధ్రప్రదేశీయ పురోహిత బ్రాహ్మణ పరిషద్ వేదవిద్యాపీఠ నిర్మాణ నిర్వహణాదినా ప్రకటితాధీతి బోధాచరణప్రచారణశీలైః అస్మత్ప్రియ భావుకైః, శ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథశాస్త్రిభిః ప్రణీతః వేదశాస్త్రాద్యవధారణాత్మకో రాజో(దేవో)పచార కల్పశ్చానుబన్ధితః.

గ్రన్థముద్రణాయ శ్రీతిరుమల తిరుపతిదేవస్థానాత్ దశసహస్ర పరిమితార్థికానుదాన సంపాదనే ఇదం ప్రథమతయా ప్రవృత్తాః. గుణ్టూరు వాస్తవ్యాః బ్రహ్మశ్రీ వఙ్గల లక్ష్మీనారాయణశర్మాణః, తిరుతివాస్తవ్యాః శ్రీ అవుల దశరథన్ మహాభాగాః చిరస్మరణీయాః.

ఏవమేవ శ్రీకరపాత్రస్వామి వాగ్విలాసమాత్ర సన్దర్శిత జ్యోతిషార్ణవ శ్రియః, గీర్వాణకవి శిరోమణయః, శ్రీమన్తః శ్రీభాష్యం విజయసారథయశ్చ ప్రార్థనానుపదమేవ కరీమ్నగరస్థ సర్వవైదిక సంస్థానాత్ శ్రీయజ్ఞ వరాహస్వామినః ప్రసాదరూపేణ పఞ్చవింశతిశతరూప్యకానుదాన ప్రదానేన చ బహూపకృతవన్తః. ఏవం శ్రీ భద్రకాళీప్రసాదరూప పఞ్చశతార్థిక వితరణేన సహకృతవన్తః శ్రీభద్రకాళీదేవస్థానాధ్యక్షాః బణ్డారు శేషగిరిరాయాః.

దివ్యగఙ్గాతరఙ్గాళి మూర్ధాభిషిక్తావిముక్తస్థ సన్ముక్తివ్యాఖ్యాన సింహాసనాధీశ్వరాణాం, పరామృతరసపూర పూరిత భాగవత కథాలాప సామాజిక స్మృతిపథమానీత శ్రీశుకానాం, యతిచక్రచూడామణీనాం, రామరాజ్యరస మాధురీభావనాతృణీకృత సకలవైభవానాం, పుంభావశ్రీసున్దరీణాం, శ్రీషోడశానన్దనాథానాం, ప్రియసామయిక శిష్యశిరోమణిభిః, శ్రీశృఙ్గగిరిసంస్థాన విద్వన్మణిభిః బ్రహ్మశ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథశాస్త్రిభిః కృతస్య గ్రన్థ పరిష్కరణస్య శేషపూరణే, గ్రంథముద్రణాది సంవ్యవహారే చ విశేషేణ కృతపరిశ్రమాయ చిరంజీవినే శాస్త్రుల భార్గవరామ శర్మణే 'సన్తు శుభాశిషః' ఇతి తత్ర తత్ర ప్రజ్ఞయా సహకృతవన్తః, బ్రహ్మశ్రీ మల్లావజ్ఝల సుబ్బరామశాస్త్రిణః, కవిశాబ్దికకేసరిణః శ్రీమన్తః శ్రీరఙ్గంనల్లాన్ చక్రవర్తుల రఘునాథాచార్యాః, స్వాభిప్రాయ ప్రదానేన చ గ్రన్థప్రాశస్త్యం ప్రకటయన్తః.

బ్రహ్మశ్రీ వీరేశ్వర కృష్ణ ద్రోణ్ణ్రీ శాస్త్రిణః, బ్రహ్మశ్రీ సన్నిధానం లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిణః, శ్రీమన్తః సన్తానం గోపాలాచార్యాదయః పణ్డిత

ప్రవరాః, గ్రన్థముద్రణే సాక్షాదన్వితాః శివశ్రీ ముదిగొణ్డ వీరభద్రరాయాద యస్సహృదయా ఉత్తమర్ణాశ్చేతి న విస్మరామః.

అత ఏవ శ్రీ యజ్ఞవరాహాద్యనేక దివ్యవిభూతిమూలకన్దస్య, తిరుమల శిరోధిష్ఠితస్య శ్రియఃపతేః లీలామానుషధర్మవిగ్రహః శ్రీరామభద్రః శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవకల్ప ప్రతిష్ఠాపనే సమవేతానాం సమేషాం మనోరథపూ రణే సాక్షాత్కల్పాయమానస్సర్వాణిభద్రాణ్యభివర్షత్వితి శిరస్యఞ్జలిమాదాయ భగ వన్తం ప్రార్థయామహే. సాధకోత్తమా అపి శుద్ధి పత్రికామనుసృత్య దోషాన్ సంస్కృత్య అనుష్ఠానే - ప్రవర్తన్తామితి చ సప్రశ్రయం నివేదయామః.

ధన్యాస్మః కృతకృత్యాస్స్మో వయమేతావతా నను ।
శ్రీమతాం తాతపాదానాం సఙ్కల్పః కల్పతాంగతః ॥

ఇత్థమ్
శ్రీజగద్గురుచరణస్మరణశీలాః
రామక మురళీధర శర్మా
రామక సూర్యనారాయణ శర్మా
రామక నారాయణశర్మా
రామక కృష్ణమూర్తి శర్మా
పురాణం చన్ద్రమౌళి శర్మా
(జామాతా)

శ్రీవిద్యారామ గ్రన్థమాలా
సచ్చిదానన్దాశ్రమః,
బ్రాహ్మణ వీధీ,
హనుమకొణ్డ - 506 001

పండితప్రవరః, శాస్త్రరత్నాకరః,
ఉభయమీమాంసా భాస్కరః
వీరేశ్వరకృష్ణ డోంగ్రే శాస్త్రీ

H.No. 12-11-1567
బౌద్ధనగర్,
సికింద్రాబాద్-500 361

ఆమోదః

బ్రహ్మశ్రీ రామక మురళీధరశర్మణే స్వస్తి.

శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్ప నామకః గ్రన్థః విశేషతః శ్రీరామోపాసకానాం అపేక్షితామూల్య విషయ సఙ్కలనాత్మకః. అత్యన్తోపయుక్తః. సఙ్గ్రాహ్యశ్చ వర్తతే ఇతి కథయితుం మహాన్ ప్రమోదః. అత్ర సఙ్గృహీతః మన్త్రరామాయణభాగః అతిముఖ్యః స చ సార్థః. అత్ర ప్రకటితః బహూపకారకః ఇతి ప్రత్యేకశః కథనే విశేష ఆమోదః.

అత్ర అన్తే సంయోజితః రాజోపచారకల్పః బ్రహ్మశ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథశాస్త్రిభిః సఙ్గ్రథితః బహూపకారకః. తత్సఙ్గ్రహణ విషయే తేభ్యః కృతజ్ఞతా నివేదనం కర్తుముత్సహే.

ఆఙ్గీరస శ్రీపఞ్చమీ
27-1-1993

ఇతి

वी. कृ. डोंगरे शास्त्री

శ్రీ సద్గురుః శరణమ్

సాఙ్గస్వాధ్యాయభాస్కరః,
మీమాంసావిద్యాప్రవీణః
సన్నిధానం లక్ష్మీనారాయణమూర్తిః
10, పద్మారావునగర్
సికింద్రాబాద్-500 025

శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్ప నామకం శ్రీవిద్యారామగ్రన్థమాలయా ప్రకాశ్యమానం గ్రన్థరత్నమహ మద్రాక్షమ్.

విదితమేవఖలు, భగవాన్ నిఖిలజగన్నిర్మాణ భరణ సంహరణ చాతురీధురీణస్సర్వజ్ఞస్సర్వశక్తిర్లోకానుజిఘృక్షయా మాయామయీం కామపి మానుషీం తనుమాశ్రిత్య, శ్రీరామచన్ద్రరూపేణావతీర్య, దుష్టనిగ్రహ శిష్టరక్షణాభ్యాం, అతిమేయేన అనుత్తమేన చారిత్రేణ చ ప్రజాసు ధర్మప్రవృత్తిం ప్రాచోదయత్, ప్రాసారయచ్చ 'రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః' ఇతి దిగ్దిగన్తవిశ్రాన్తాం యశశ్చన్ద్రికామ్.

భారతీయాః న కేవలం పరిపాలకత్వేన, అపితు పరదేవతాత్వేనాఽపి రామమభజన్త, భజన్తే చ. దేవతాన్తరాణాం మన్దిరాణి క్వచిత్ భవేయుః నవాభవేయుః క్వచిత్, పరం రామమన్దిర విరహితంతు నగరం పురం గ్రామం వా నైవావలోకయితుం పారయామః. న కేవలం రామేదేవతాత్వ భావనా, అపితు రామమాత్మారామం సచ్చిదానన్దఘనం పరమ్బ్రహ్మేతి భావయన్తః. స్వాత్మతయా సాక్షాత్కుర్వన్తశ్చ స్వీయాం జనిం సఫలయన్తి పరిపక్వహృదయాః భారతీయాః.

దిష్ట్యా గ్రన్థరత్నేఽస్మిన్ ఆహ్నిక, అర్చా, పారాయణ, ఉత్సవ, స్తోత్ర, మన్త్రన్యాస, నామావళీనామకం స్తబకషట్కం సఙ్గ్రథితమస్తి యత్ నామ్నైన సామాన్యత స్తత్తద్విషయ పరిచయాయ పారయతి. ఉత్సవస్తబకే చ సీతారామజన్మోత్సవ, కల్యాణోత్సవ, పట్టాభిషేకోత్సవ విధయః సేతికర్తవ్యతాః సమాయోజితాస్సన్తి. ఏతావతా సగుణ రామభక్తానాం, నిర్గుణ రామపరతత్త్వ జిజ్ఞాసూనాం చ కృతే అత్యన్తోపయుక్తా, పర్యాప్తా చ అలౌకికసారస్వత సామగ్రీసన్నివేశితా అత్ర సముల్లసతి.

అపిచాయమపరోవిశేషః - యదిహ శ్రీనీలకణ్ఠవిరచిత మన్త్రరహస్య

ప్రకాశికాఖ్య వ్యాఖ్యాసహితం మన్త్రరామాయణం ప్రధానస్థానమావహతి. యత్ర ప్రాయస్సార్ధశతం ఋఙ్మన్త్రాః రామాయణార్థపరతయా వ్యాఖ్యాతా ఉపలభ్యన్తే. సంభావ్యతే చ, వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ఇతీమమర్థం సమర్థయితుమేవ నీలకణ్ఠస్యాయమారమ్భ ఇతి.

పరంతు సాక్షాదేవ భగవతోరామభద్రస్య పరాపరతత్త్వప్రతిపాదనపరేషు రామాయణ రామతాపిన్యుపనిషత్ప్రభృతిషు పరశ్శతం ప్రమాణగ్రన్థేషుజాగ్రత్సు, కర్మాఙ్గత్వేన వినియుక్తానాం మన్త్రాణాం బలాత్ ప్రకరణాదపసారణపురస్సరం కథఞ్చిత్. క్లిష్టకల్పనయా, లక్షణయా, గౌణ్యావా వృత్త్యా రామకథాబోధకత్వకల్పం కియతీమావశ్యకతాం బిభర్తీతి సుధియాం సమాలోచన మర్హతి.

అస్తాంతావత్. ఇదంత్విహవక్తవ్యమ్, యత్ - అనేకాపూర్వవిషయ భాసురం గ్రన్థమిదం సశ్రమం సంకలయ్య ప్రియపాఠకేభ్యః సముపహరన్తః శ్రీవిద్యారామగ్రన్థమాలాధికృతాః, నూనం శతశో ధన్యవాదా నర్హన్తి. అథ చ సాంప్రదాయిక సారస్వత ప్రచారణప్రవణానిమాన్ సదాసంవర్ధయతు భూయశ్శ్రియః ప్రయచ్ఛన్ భగవాన్ సీతాసమేతశ్శ్రీరామచన్ద్ర ఇత్యాశాస్తే.

ఇత్థమ్

[signature]

వేదరత్నః, వేదచూడామణిః,
రామాయణజ్యోతిః, వేదధర్మసారవర్షీ,
సకలకళావాచస్పతిః, ప్రవచనపఞ్చాననః,
సల్లక్షణఘనాపాఠీ, శ్రీశృఙ్గేరీ అహోబిలమఠ ఆస్థానవిద్వాన్
కె. వి. సన్తానగోపాలాచార్యః

శ్రీగురుపాదావని,
21-27ఎ1, దయానన్దనగర్
మల్కాజ్‌గిరి
హైదరాబాద్-500 047

వేదవేద్యే పరేపుంసి జాతే దశరథాత్మజే ।
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా ॥

ఇత్యార్షవచనమనుస్మృత్య వేదవేద్యస్య భగవతః శ్రీరామచన్ద్రస్య కల్యాణగుణ ప్రఖ్యాపకస్య వేదాత్మకస్య శ్రీమద్రామాయణస్య అనుష్ఠానవిశేషాః కామనా భేదేన నవగ్రహదశానుసారేణ చ అగస్త్య - సనత్కుమారాది సంహితాసు బహుధా ప్రతిపాదితాః తథైవ సున్దరకాణ్డే చ అనేక మహామన్త్రాణాం బీజాక్షరాణి తత్ర తత్ర నిగూఢం నిబద్ధాని చ యాన్యల్పజ్ఞాః పరిజ్ఞాతుంనైవ సమర్థాః.

ప్రకృతే శ్రీవిద్యారామ గ్రన్థమాలయా ప్రకటీకృతః వివిధానుష్ఠేయ ప్రయోగసహితః, బ్రహ్మయామళ, గరుడోపనిషదాదిభ్యః సముద్ధృత అలభ్య నామావలీసంశోభితః శ్రీరామనవరాత్రోత్సవ కల్పః శ్రీరామనవమ్యాది పర్వ కాలేషు శ్రీమద్రామాయణపరాణాం శ్రీరామోపాసకానాం సకలశ్రేయోఽనుస న్ధాయక ఇత్యత్ర నాస్తి సన్దేహలేశః. ఏతత్కల్పోక్తానుష్ఠానాచరణేన సనాతన వైదిక ధర్మానుష్ఠానఫలం చ శ్రీరామోపాసకానాం కరామలకమేవ.

రామాయణార్థప్రతిపాదకం, ఋఙ్మన్త్రవ్యాఖ్యానాత్మకం, మన్త్రరామాయణం యదస్మిన్ కల్పే సమాయోజితమస్తి. తదస్య గౌరవాతిశయం పుష్ణాతీతి సహర్షం నివేదయామి.

ఏతదమూల్య గ్రన్థప్రకటనే ప్రవృత్తానాం శ్రీవిద్యారామ గ్రన్థమాలాధికృతానాం ఏతత్కల్పోక్తానుష్ఠేయ పరాణాం శ్రీరామోపాసకానాం శ్రీమదాంజనేయానుగ్రహపూర్వకః సర్వారిష్టనివారకః సర్వాభీష్టదః శ్రీసీతారామచన్ద్రస్య పరమానుగ్రహః సర్వదా అస్త్వితి శ్రీభగవన్తం సప్రశ్రయం ప్రార్థయే.

ఇత్థమ్

K. V. Santhanagopalachary

వేద విశ్వవిద్యాలయః

జీయర్ ఎడ్యుకేషనల్ ట్రస్ట్,
సీతానగరము, విజయవాడ

కవిశాబ్దిక కేసరీ
శ్రీరంగం నల్లాన్ చక్రవర్తుల రఘునాథాచార్యః
ఆస్థానపణ్డితః :
ఉభయ వేదాన్తాచార్యపీఠమ్

హార్దికీ ప్రశంసా

సర్వదైవశిరోరత్నమఞ్జరీ రఞ్జితాంఘ్రయే ।
జానకీప్రాణనాథాయ మమనాథాయ మఙ్గళమ్ ॥

గ్రన్థోయం అస్మానావర్జయతి శ్రీరామనవరాత్రోత్సవ కల్పాభిఖ్యః. నవ రాత్రోత్సవసందర్భే భక్తైః కర్తవ్యాని పారాయణ - జప - హోమ - అర్చాదీని యథావత్ నిరూపయన్తీకృతిరియం భక్తానాం నూనం అత్యన్తోపకారాయ కల్పతే. ఏవం హోమార్చాదౌ వినియోజ్యానాం వైదికమన్త్రాణాం శ్రీరామచన్ద్ర పరబ్రహ్మపరతయా ప్రవృత్తం వ్యాఖ్యానమపీహ గ్రన్థేసంయోజితం జిజ్ఞాసూనాం విదుషాం ప్రహర్షాయ భవతి. నిర్దుష్టయా పద్ధత్యాకృతం ముద్రణమిదం. ఏతద్గ్రన్థ ప్రకాశకాః విశిష్ట వైదుష్యభాజః అవశ్యం భక్తలోకస్య కృతజ్ఞతాపాత్రం భవన్తీత్యసందేహః. లోకోపకారం ఇమం గ్రన్థప్రకాశనోద్యమం ప్రకాశకానాం వయం హృదయపూర్వకం అభినన్దామః.

ఇతి విదుషామనుచరః

శ్రీ - న - చ - రఘునాథాచార్య

వరంగల్

సర్వవైదిక సంస్థానమ్

కేంద్రకార్యాలయః : కరీంనగరమ్, ఆం. ప్ర.

శ్రీభాష్యం విజయసారథిః

అధ్యక్షః

సంస్కృత వాఙ్మయే వాల్మీకినా ప్రణీతం రామాయణం కావ్యవేద ఇతి ప్రసిద్ధ్యతి. సంస్కృతభాషాయాం నిబద్ధః సర్వలక్షణ సంపన్నః కోపి గ్రంథః రామాయణాత్ పురాతనః అద్యావధి న శ్రుతిపథం న వా దృష్టిపథం ఆపద్యతే. వాల్మీకినా స్వకావ్యకళాయాశ్చారిమాణం లక్షయితుం యత్ పాత్రమాధారీకృతం తస్య రామస్య చరితం - తాదృశం యత్ తదా ధారీకృత్య యఃకోపి కవిః సాఫల్యమాసాదయితుం శక్నోత్యేవ.

శ్రీరామః ఆదర్శ భ్రాతా, ఆదర్శపతిః, ఆదర్శపుత్రః, ఆదర్శశాసకః, ఆదర్శ మానవశ్చ ఆసీదితి సమర్థయితుం కవినా రామాయణం నిరమాయి యత్ర చ లక్ష్యే సాఫల్యమవాపి, రామో వనముపగమ్యాపి భరతస్యోపరి శంకాం నాకార్షీత్. లక్ష్మణోపరి విపది ఉపనతాయాం సావాన్ ప్రాణాన్ తృణవన్మేనే ఇతి తస్య ఆదర్శ భ్రాతృత్వం, సీతాం పరిత్యజ్యాపి తిలశః తదీయానురాగాగ్నిహోత్రే ఆత్మానమ్ అహౌషీదితి తస్యాదర్శపతిత్వం, పితు రాజ్ఞయోపగతం సర్వాభిః ప్రకృతిభిరనుమోదితం రాజ్యం అత్యాక్షీదితి తస్య ఆదర్శ పుత్రత్వం. రామరాజ్యపదమాదర్శరాజ్యపర్యాయతామధిరూఢ మితి తస్య ఆదర్శ శాసకత్వం, వ్యవహారమాత్రేణ రామస్య ఆదర్శ మానవత్వం విదితమిత్యహో రామస్య చరితం లోకోత్తరం వరీవర్తి.

ఏతాదృశ మర్యాదాపురుషోత్తమస్య శ్రీరామస్య కర్మబ్రహ్మత్వేన కర్మ వాదిభిః, జ్ఞాన బ్రహ్మత్వేన జ్ఞానవాదిభిశ్చ ఆరాధనం ధ్యానం చ ఆస్థయా మహత్యా బహుతిథాదేవ కాలాత్ అనుష్ఠీయతే. జ్వరాది వ్యాధిభిః ప్రవృత్తానాం శారీరికీణాం. కామక్రోధాదిభిః మనసి నిష్పన్నానామాధ్యాత్మికీనామ్, వ్యాఘ్ర చోర హింసకాదిభిః భూతైః కృతానాం ఆధిభౌతికీనాం, విద్యుద్భూకంపాశని

పాతానామాధిదైవికీనాం బాధానాం ప్రతీతిః ద్వాదశసు భావేషు సంభవతి. తదపనోదనార్థం శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణాగమ చోదితస్య కర్మణోనుష్ఠానేన ధ్యానేన చ ప్రేయసః శ్రేయసశ్చ సిద్ధిః మనీషిణో మానవస్య సంపద్యతే.

ఏవముభయోపకారకతయా పరమోపాసకేన శ్రీరామక రామశర్మమహాభాగేన సఙ్గృహీతః, ఉపాసనాప్రీత శ్రీరామచన్ద్ర పరబ్రహ్మణా. స్వయమనుగ్రహీతః, శాస్త్రపారదృశ్వనాప్రఖ్యాతేన విద్వత్కవినా బ్రహ్మలీన శ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథశర్మ మహోదయేన పరిష్కృతః, శ్రీవిద్యారామ గ్రన్థమాలాభిధయా సంస్థయా ప్రకాశితః శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవ కల్పః ఉపాసీనానాం మహతే ఉపకారాయ కల్పతే. సర్వథా ప్రకాశకాః రామోపాసకానాముత్తమర్ణా భవన్తి ఇతి శమ్.

ఇతి

విదుషామనుచరః

శ్రీ శాస్త్రి విశ్వనాథశాస్త్రి

శ్రీ రామక రామశర్మ

కావ్య పరిచయము

అందములైన పాదములయంచులు నాదగు బాష్పధారలన్
గందినవేమొ యూష్మములగానగనైతిని వైరిషట్కమే
గందగజేసె నన్ను భవకర్మల కూపమునందు ముగ్గి ని
న్నందగ నేరనైతి ననఘా తగనండగ నుండు రాఘవా!

రామరాఘవ సంస్తవము

కిలకిల నవ్వుమొగంబును
కలకలలాడుచును నాకు గనిపింపుము నా
యిలవేల్పు నీవెగాదా
కలకాలము నీవె గతియు గావుము రామా!

రామరాఘవ స్తవము

బమ్మెర పోతరాయునిదె భాగ్యమెభాగ్యము నీదు సత్కృపన్
కమ్మని పద్యముల్ విరివిగా రసవంతముగాగజెప్పె నీ
తమ్మకు తమ్ముడా యతడుదారముతో కవిధారనివ్వ నే
నమ్మితి నీ పదబ్జములు నాకటులీయవె చెన్నకేశవా!

చెన్నకేశవస్వామి శతకము

నీదయతో సులభముగను
వేదన లేకుండ రామవిభుని గననగున్
వేదమ్ములకును శాస్త్ర వి
వాదములకు చిక్కడతడు వసుధను హనుమా!

శ్రీమదాంజనేయస్తుతి

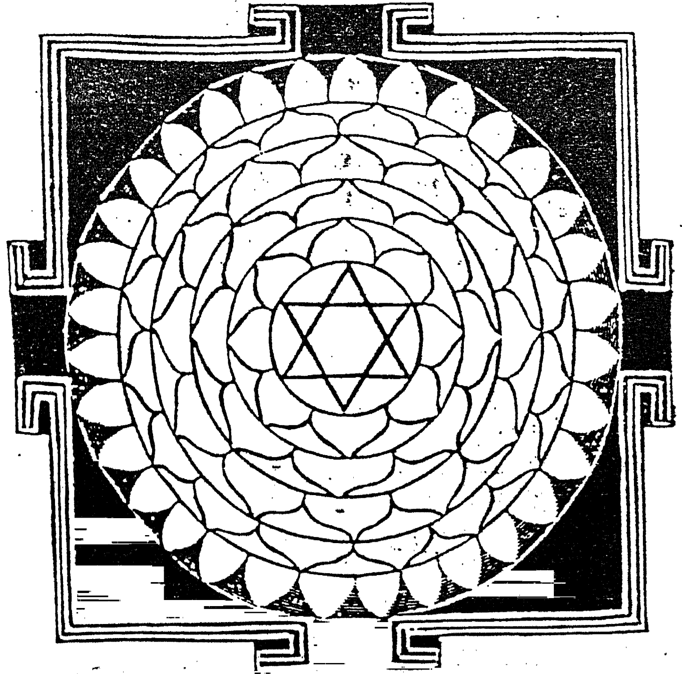
శ్రీ రామక రామశర్మ - సౌభాగ్యవతి రామామణి

విషయానుక్రమః

రాజో(దేవో)పచారపూజాకల్పః

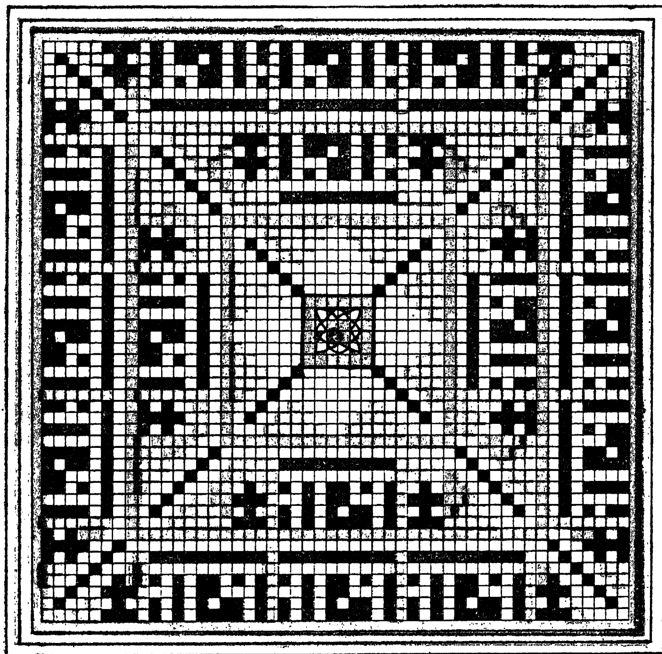
సకృదేవ ప్రపన్నాయ
తవాస్మీతి చ యాచతే ।
అభయం సర్వభూతేభ్యో
దదామ్యేతద్వ్రతం మమ ॥

శ్రీ రామ దశావరణ పూజా యంత్రం.

సర్వతో భద్రమణ్డల గర్భిత

షోడశముద్రా రామలింగతో భద్రమణ్డలమ్

ఏతన్మండలం శ్రీరామ మహాసామ్రాజ్యపట్టాభిషేక, సామ్రాజ్యపట్టాభిషేక, మహాపట్టాభిషేకోత్సవేషు శ్రీరామమాసవ్రతాది విష్ణువ్రతో ద్యాపనకర్మసు తథైవ శ్రీరామప్రతిష్ఠావిష్ణుప్రతిష్ఠా కర్మసు ప్రశస్తతమమ్.

శ్రీః

శ్రీమన్మహాగణపతయే నమః

శ్రీసీతారామచన్ద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవ కల్పః

ఆహ్నికస్తబకః

శ్లో. యోఽన్తః ప్రవిశ్య మమ వాచమిమాం ప్రసుప్తాం
సంజీవయత్యఖిల శక్తిధరః స్వధామ్నా
అన్యాంశ్చ హస్త చరణశ్రవణత్వగాదీన్
ప్రాణాన్నమో భగవతే పురుషాయ తుభ్యమ్.

శ్లో. యః పృథ్వీభరవారణాయ దివిజైస్సంప్రార్థితశ్చిన్మయః
సంజాతః పృథివీతలే రఘుకులే మాయామనుష్యోఽవ్యయః
నిశ్చక్రం హతరాక్షసః పునరగాద్బ్రహ్మత్వమాద్యం స్థిరాం
కీర్తిం పాపహరాం విధాయ జగతాం తం జానకీశం భజే.

ఓం నమః పరమహంసాస్వాదితచరణకమల చిన్మకరన్దాయ భక్తజన మానస నివాసాయ శ్రీరామచన్ద్రాయ.

శ్రీరామోపాసనాపద్ధతౌ సముద్ధృత శ్రీ రఘునాథతన్త్రోక్త ప్రకారేణ చ లఘ్వాహ్నిక విధి ర్నిరూప్యతే.

శ్రీరామానుపాసకో బ్రాహ్మేముహూర్తే చోత్థాయ- అస్మద్గురుభ్యోనమః- పరమ గురుభ్యోనమః- పరమేష్ఠిగురుభ్యోనమః - గృహదేవతాభ్యోనమః - గ్రామదేవతాభ్యోనమః - మాతా పితృభ్యోనమః - సర్వాత్మనే శ్రీరామ చన్ద్ర పరబ్రహ్మణే నమః - ఇతి నమస్కృత్య మాతాపితృ గురు ద్విజ దేవతా పుణ్యవృక్షమృదఙ్గ సువర్ణ దర్పణ స్వముఖహస్తరేఖా పతివ్రతాది

యథాసంభవ మాఙ్గల్యవస్తు దర్శనం కృత్వా తాత్కాలికావశ్యకీం క్రియాం కృత్వా రాత్రి ధృత వస్త్రం పరిత్యజ్య అన్యవస్త్రం పరిధాయ పాదప్రక్షాళన పూర్వకం శుద్ధాచమనం శ్రౌతాచమనం వా కృత్వా శుచౌదేశే శుద్ధాసనే ఉపవిశ్య శుచిశ్చేదశక్తో వా మనసా శుచిర్భూత్వా తత్రైవోపవిశ్య ధ్యాయేత్.

శ్లో. కాశీక్షేత్రం శరీరం త్రిభువన జననీ వ్యాపినీ జ్ఞానగంగా
భక్తిశ్శ్రద్ధా గయేయం నిజగురు చరణ ధ్యానయోగః ప్రయాగః
విశ్వేశోఽయం తురీయస్సకలజన మనస్సాక్షిరూపో మహాత్మా
సర్వం యత్తచ్ఛరీరే నివసతి కిమహో విద్యతే తీర్థమన్యత్

ఇతి ధ్యాత్వా బ్రహ్మాదిభ్యో బ్రహ్మవిద్యా సంప్రదాయ కర్తృభ్యో వంశ ఋషిభ్యో నమోగురుభ్యః ఇతి సర్వ గురు వందనం కృత్వా శ్రీగురుపాదుకాం జపేత్

శ్లో. ప్రాతశ్శిరసి శుక్లాబ్జే ద్వినేత్రం ద్విభుజం గురుం
వరాభయకరం శాంతం స్మరేత్తన్నామ పూర్వకమ్

వందే గురుపద ద్వంద్వ మవాఙ్మానస గోచరం
రక్తశుక్లప్రభామిశ్ర మతర్క్యం త్రైపురం మహః.

ఓం హ్రీం పరమేశ్వరరూపాస్మదాచార్య చరణారవిందాభ్యాం నమః ఇతి యథా శక్తి గురుపాదుకాం జపిత్వా

శ్లో. ప్రాతః ప్రభృతి సాయాంతం సాయాది ప్రాతరంతకం
యత్కరోమి గురో నాథ తదస్తు తవ పూజనమ్
శ్లో. సదా మే సీతయా సార్ధం హృదయే వస రాఘవ
గచ్ఛతస్తిష్ఠతోవాపి స్మృతిస్స్యాన్మే సదాత్వయి

ఇతి ప్రార్థ్య

పూర్వే ద్యురరుణోదయ మారభ్య అద్యతనదినారుణోదయ పర్యంతం మయి సముత్పన్నాం ప్రాణక్లుప్తాం షట్ శతాధికైకవింశతిసాహస్రికాం నిఃశ్వా

సోచ్ఛ్వాసరూపామజపా గాయత్రీం మూలాధారాది బ్రహ్మరంధ్రాంత సప్తచక్ర నివాసినీభ్యో దేవతాభ్యో నివేదయామి. అథ కతిచిత్ క్షణాన్ హంసః సోఽహమితి శ్వాసోచ్ఛ్వాసేషు భావయేత్.

శ్లో. హకారేణ బహిర్యాతి సకారేణ విశేత్ పునః
హంసేతి పరమంమంత్రం జీవో జపతి సర్వదా.

శ్లో. తతశ్చైకమనా భూత్వా చింతయేద్రఘునందనం
శ్రీరామ రామరామేతి తారకాఖ్యం మనుంజపన్.
శ్రీపూర్వం జయమధ్యస్థం ద్విజయాంతం విచక్షణః.

శ్రీరామ జయరామ జయజయ రామ ఇతి త్రయోదశాక్షరీ తారకం మంత్రం యథాశక్తి జపిత్వా

శ్లో. ప్రాతస్స్మరామి రఘునాథముఖారవిందం
మందస్మితం మధురభాషి విశాలఫాలం
కర్ణావలంబి మణికుండల దీప్తిగండం
కర్ణాంతదీర్ఘనయనం నయనాభిరామమ్.

ప్రాతర్నమామి రఘునాథకరారవిందం
రక్షోగణాయ భయదం వరదం జనేభ్యః
యద్రాజ సంసది విభజ్య మహేశచాపం
సీతాకరగ్రహణ మంగళమాప సద్యః.

ప్రాతర్భజామి రఘునాథ పదారవిందం
పద్మాంకుశాది శుభరేఖి శుభావహం మే
యోగీంద్ర మానస మధువ్రత సేవితాఢ్యం
శాపావహం సపది గౌతమ ధర్మపత్న్యాః.

ప్రాతర్వదామి వచసా రఘునాథనామ
వాగ్దోషహారి సకలం కలుషం నిహత్య
యత్పార్వతీ స్వపతినా సహ భోక్తుకామా

ప్రీత్యా సహస్రహరినామ సమం జజాప.

ప్రాతశ్శ్రియే శ్రుతినుతాం రఘునాథమూర్తిం
నీలాంబుజోత్పల సితేతర రత్ననీలాం
ఆముక్తమౌక్తిక విభూషణ భూషణాఢ్యాం
ధ్యేయాం సమస్త మునిభిర్నిజభృత్యముఖ్యైః.

యశ్శ్లోక పంచకమిదం నియతః పఠేత
నిత్యం ప్రభాత సమయే పురుషః ప్రబుద్ధః
శ్రీరామ కింకరజనేషు స ఏవ ముఖ్యో
భూత్వా ప్రయాతి హరి లోకమనన్యలభ్యమ్.

గుర్వర్థే త్యక్తరాజ్యో వ్యచరదనువనం పద్మపద్భ్యాం ప్రియాయాః
పాణిస్పర్శాక్షమాభ్యాం మృజితపథిరుజో యో హరీంద్రానుజాభ్యామ్
వైరూప్యాచ్ఛూర్పణఖ్యాః ప్రియవిరహరుషారోపితభ్రూవిజృంభ
త్రస్తాబ్ధిర్బద్ధసేతుః ఖల దవదహనః కోసలేంద్రోఽవతాన్నః.

అత్ర

శ్లో. బ్రాహ్మేముహూర్తే ప్రథమం విబుద్ధ్యేదనుస్మరేద్దేవ వరాన్మునీంశ్చ - ప్రభృతి - స భారతఫలం ప్రాప్య పరంబహ్మాధిగచ్ఛతీ త్యన్తాం భారత సావిత్రీం యథావకాశం పఠేత్.

శ్లో. త్రైలోక్యచైతన్యమయాదిదేవ శ్రీకాంత విష్ణో భవదాజ్ఞయైవ
ప్రాతస్సముత్థాయ తవ ప్రియార్థం సంసారయాత్రా మనువర్తయిష్యే

సంసారయాత్రా మనువర్తమానం త్వదాజ్ఞయా రాఘవ దేవదేవ
స్పర్ధాతిరస్కార కలిప్రమాద భయాని మాం మాభిభవన్తు రామ.

జానామిధర్మం న చ మే ప్రవృత్తిః జానామ్యధర్మం న చ మే నివృత్తిః
త్వయేంద్రియాణామధిదైవతేన యథానియుక్తోఽస్మి తథాకరోమి.
అపరాధసహస్రాణి క్రియంతేఽహర్నిశం మయా

దాసోఽయమితి మాం మత్వా క్షమస్వ రఘునందన.
ప్రహ్లాదనారదపరాశరపుండరీకవ్యాసాంబరీషశుకశౌనకభీష్మదాల్భ్యాన్
రుక్మాంగదార్జునవశిష్ఠవిభీషణాదీన్పుణ్యానిమాన్పరమభాగవతాన్స్మరామి

శక్తావవకాశే వా బహుస్తోత్రపఠనేన -

శ్రీ రామ సుప్రభాతమ్

కౌసల్యాసుప్రజారామ పూర్వాసంధ్యా ప్రవర్తతే
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యందైవమాహ్నికం. (వాల్మీ. రామా.)

విఘ్నేశ్వరస్సకలవిఘ్నవినాశదక్షో దక్షాత్మజా భగవతీ హి సరస్వతీ చ
దృష్ట్వాష్టభైరవగణానవదివ్యదుర్గా దేవ్యస్సురాస్తు నృపతే తవసుప్రభాతమ్.

భానుశ్శశీకుజబుధౌ గురుశుక్రమందా రాహుఃసకేతురదితిర్దితి రాదితేయాః
శక్రాదయః కమలభూఃపురుషోత్తమేంద్రో రుద్రఃకరోతు సతతంతవసుప్రభాతమ్.

పృథ్వీజలం జ్వలనమారుతపుష్కరాణి సప్తాద్రయోఽపి భువనానిచతుర్దశైవ
శైలావనాని సరితఃపరితఃపవిత్రా గంగాదయోవిదధతాం తవసుప్రభాతమ్.

దిక్చక్రమేతదఖిలం దిగిభాదిగీశా నాగాస్సుపర్ణభుజగానగవీరుధశ్చ
పుణ్యానిదేవసదనానిబలానిదివ్యాన్యవ్యాహతం విదధతాం తవసుప్రభాతమ్.

వేదాష్షడఙ్గసహితాస్స్మృతయఃపురాణంకావ్యం సదాగమపథోమునయోఽపిదివ్యాః
వ్యాసాదయఃపరమకారుణికాఋషీణాం గోత్రాణివై విదధతాంతవసుప్రభాతమ్.

(ఆనంద రామా. విలా. 4 సర్గ)

ఇతి ప్రబోధగాయనాదినాచ రామం స్తుత్వా తతో గృహం నిర్గత్య నద్యాదౌ విద్యమానే స్నానార్థం గచ్ఛేత్. అశక్తావసంభవే వా గృహే ఉష్ణోదకేన స్నాయాత్ తత్రాదౌ

ఓం రాం ఓం నమో భగవతే వనస్పతయే సర్వకామప్రదాయ మమ శత్రు నాశనం కురుకురు హుం ఫట్ స్వాహా ఇతి మంత్రేణ దంతధావనం కృత్వా గండూషాదికం నిర్వర్త్య సంకల్ప పూర్వకం వైదికస్నానం కృత్వా తత స్తాంత్రిక స్నానంకుర్యాత్. తద్యథా

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య శ్రీరామచంద్ర ప్రీత్యర్థం మహానద్యాదికే మంత్రస్నానం కరిష్యే- ఇతి సంకల్ప్య

శ్లో. అతి క్రూర మహాకాయ కల్పాంత దహనోపమ
భైరవాయ నమస్తుభ్యం అనుజ్ఞాం దాతుమర్హసి

ఇతి సంప్రార్థ్య కటిదఘ్నజలే స్థిత్వా మూలమంత్రేణ త్రిర్నిమజ్య పునః మూలమంత్రేణాచమ్య ప్రాణానాయమ్య గురూపదేశమార్గేణ మూలమంత్ర న్యాసాదికం విధాయ జలే బిందు త్రికోణ షట్కోణ భూపురత్రయం విలిఖ్య షట్ కోణేషు షడక్షరీ మంత్రాక్షరాణి లిఖిత్వా ప్రథమభూపురే

శ్లో. రామచంద్ర మహేష్వాస రఘువీర నృపోత్తమ
భో దశాస్యాన్తకాస్మాకం రక్షాం దేహి శ్రియం చ నః.

ఇత్యనుష్టుభం మంత్రం విలిఖ్య ద్వితీయ భూపురే అష్టదిక్షు ఇన్ద్రాయ నమః ఇతీంద్రాద్యష్ట దిక్పాలక నామాని విలిఖ్య ధేనుముద్రాం ప్రదర్శ్య

శ్లో. బ్రహ్మాండోదర తీర్థాని కరైస్స్పృష్టాని తే రవే
తేన సత్యేన మే దేవ తీర్థం దేహి దివాకర.
గంగే చ యమునే చైవ గోదావరి సరస్వతి
నర్మదే సింధుకావేరి జలేఽస్మిన్ సన్నిధిం కురు.

ఇతి ప్రార్థ్య మూలేన తజ్జలమేకాదశవార మభిమంత్ర్య తత్ర స్నాత్వా దేవర్షి పితృతర్పణం విధాయ పునస్స్నాత్వా మూలేన ఆచమ్య దిఙ్మార్జనం విధాయ పునస్తీరం గత్వా భగవంతం శ్రీరామచంద్రం ధ్యాయన్ వస్త్రేణ శిరస్స

ర్వాంగాని సంమృజ్య శుభ్రవస్త్రం ధృత్వా వైదిక సంధ్యావందనం రామ సంధ్యావందనం చ సమాన తంత్రేణ కుర్యాత్. తద్యథా ఆచమ్య ప్రాణా నాయమ్య - మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం రామ సంధ్యావందనేన సహ ప్రాతస్సంధ్యాముపాసే - ఇతి సంకల్ప్య, గాయత్ర్యా ప్రాతరర్ఘ్యప్రదానం కృత్వా, అనంతరం-

దాశరథాయవిద్మహే సీతావల్లభాయధీమహి తన్నోరామః ప్రచోదయాత్ ఇతి రామ గాయత్ర్యా సూర్యాంతర్గత శ్రీరామాయ త్రిరర్ఘ్యం దత్వా సంధ్యాం తర్పయామీతి త్రివారం తర్పయిత్వా ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మే త్యాది గాయత్రీ జపానంతరం

ధ్యేయస్సదా సవితృమండలమధ్యవర్తీ, నారాయణస్సరసిజాసన సన్నివిష్టః
కేయూరవాన్మకరకుణ్డలవాన్కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశఙ్ఖచక్రః

ఇతి సూర్యమణ్డల వర్తినం శ్రీరామం ధ్యాత్వా యథా శక్తి రామగాయత్రీం జప్త్వా సూర్యోపస్థానాది చతుస్సాగర పర్యంతం ఇత్యభివాదనాన్తం కృత్వా

ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః - ఆరోహ న్నుత్తరాం దివం - హృద్రోగం మమ సూర్య - హరిమాణం చ నాశయ - శుకేషు మే హరిమాణం - రోపణకాసు దధ్మసి - అథోహారిద్రవేషు మే - హరిమాణం ని దధ్మసి - ఉదగాదయమా దిత్యః - విశ్వేన సహసా సహ - ద్విషంతం మహ్యం రంధయన్ - మో అహం ద్విషతే రధమ్.

ఇతి ద్వాదశ వాక్యై స్సూర్యముపస్థాయ దిఙ్నమస్కారం కృత్వా గురు దత్తనామపూర్వకం నమస్కారం విధాయ సంధ్యాం సమాప్య జపగృహం ప్రవిశ్య భూశుద్ధ్యాదికం కుర్యాత్ తద్యథా - కరేణ జలం గృహీత్వా -

ధనుర్ధరాయై విద్మహే సర్వ సిద్ధ్యై చ ధీమహి తన్నో ధరా ప్రచోదయాత్.
ఇతి మంత్రేణాభిమంత్ర్య జపస్థానం సంప్రోక్ష్య

విష్ణుశక్తి సముద్భూతే శంఖవర్ణాస్తు మేదిని
అనేక రత్న సంభూతే భూమి దేవి నమోఽస్తు తే

ఇతి భూమింప్రార్థ్య, కూర్మచక్రం విలిఖ్య
కూర్మాకారం లిఖేచ్చక్రం దళషట్క సమన్వితం
తతో వృత్తం చాష్టదళం భూపురత్రితయం తతః
మధ్యే ప్రణవమాలిఖ్య ముఖే హ్రీంకారమేవ చ
పుచ్ఛేతు మాన్మథం బీజం తారం కోణ చతుష్టయే
వర్గాష్టకం చాష్టదళే భూపురే దిక్పతీన్ లిఖేత్.

ఏవం కూర్మచక్రం విలిఖ్య హంసస్సోఽహమితి ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కృత్వా ఓం హ్రీం శ్రీం కూర్మాయ నమ ఇతి కూర్మాష్టాక్షరీ మంత్రేణాభిమంత్ర్య యంత్రరాజాయ విద్మహే కూర్మచక్రాయ ధీమహి తన్నో యంత్రః ప్రచోదయాత్ ఇతి గాయత్ర్యా పుష్పాంజలిం దత్వా తత్ర చిత్రకంబళాదికం ఆసనం నిధాయ ఓం కమలాసనాయ నమః, హ్రీం విమలాసనాయ నమః, శ్రీం కూర్మాసనాయ నమః ఇత్యుచ్చార్య ఆసనే కూర్మస్య ముఖే ఉపవిశ్య ఓం శ్రీం రాం రామాయ నమః, ఓం క్లీం రామభద్రాయ నమః, ఓం హ్రీం రామచంద్రాయ నమః ఇతి నామత్రయేణ ఆచమ్య, మూలేన ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య మమ రామ మంత్రాది సకల మంత్రానుష్ఠానాధికార సిద్ధ్యర్థం పాపపురుషావచ్ఛిన్న కాయిక వాచిక మానసిక మలశోధన ద్వారా దివ్య శరీరావాప్త్యర్థం ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఇతి త్రితారీ మంత్రేణాభిమంత్రిత శుద్ధోదకేన మార్జనాదికం కరిష్యే- ఇతి సంకల్ప్య- ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఇతి త్రితారీ మంత్రేణ త్రివారం మార్జయిత్వా హస్తేన జలం గృహీత్వా ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఇతి తారత్రయేణ అభిమంత్ర్య పాపపురుషావచ్ఛిన్న కాయిక వాచిక మానసిక మలశోధనార్థం కారణ దేహం పరిశోధయామి జుహోమి స్వాహా ఇతి త్రివారం ఉదకం పీత్వా ఆచమ్య శుద్ధోఽహమితి త్రివారముచ్చరన్ స్వహృదయ కమలస్థితమాత్మానం రామోఽహ మితి విభావ్య శుద్ధశరీరో భూత్వా మాతృకాదిన్యాసైర్వ

ప్రజకవచీ భూత్వా పూర్వోక్తరాంగమంత్రైస్సాకం స్వతంత్రేణ శ్రీరామార్చ నాంగత్వేన వా శ్రీరామతారక మహామనుం సహస్రం త్రిశతం అష్టోత్తరశతం వా జపేత్.

అథ మాతృకాన్యాసః

అస్య శ్రీమాతృకా సరస్వతీన్యాస మహామంత్రస్య బ్రహ్మా ఋషిః గాయత్రీ ఛందః మాతృకా సరస్వతీ దేవతా హలో బీజాని స్వరాశ్శక్తయః బిందవః కీల కాని మమ మాతృకాసరస్వతీ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహా మంత్రానుష్ఠానాంగత్వేన జపే వినియోగః

ఓం రాం అం కం ఖం గం ఘం ఙం ఆం అంగు/హృద.

ఓం రాం ఇం చం ఛం జం ఝం ఞం ఈం తర్జ/శిర

ఓం రాం ఉం టం ఠం డం ఢం ణం ఊం మధ్య/శిఖా

ఓం రాం ఏం తం థం దం ధం నం ఐం అనా/కవ

ఓం రాం ఓం పం ఫం బం భం మం ఔం కని/నేత్ర

ఓం రాం అం యంరంలంవంశంషంసంహంళంక్షంఅః

కర/అస్త్రాయ

భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

పంచాశద్వర్ణభేదైర్విహితవదన దోఃపాదయుక్కుక్షివక్షో

దేశాం భాస్వత్కపర్దాకలిత శశికలామిందు కుందావదాతాం

అక్షస్రక్కుంభచింతాలిఖిత వరకరాం త్రీక్షణాం పద్మహస్తాం

అచ్ఛాకల్పా మతుచ్ఛస్తనజఘనభరాం భారతీం తాం నమామి

ఓం లం మాతృకాసరస్వత్యై పృథివ్యాత్మకం గంధంకల్పయామి నమః

ఇత్యాది గంధాది పంచపూజాం కృత్వా మాతృకాః న్యసేత్. యథా

అన్తర్మాతృకాన్యాసః

ఓం రాం అం నమః ఆం నమః . . . అః నమః

ఇతి కణ్ఠే విశుద్ధిచక్రే షోడశదల కమలే

ఓం రాం కం నమః ఖం నమః . . . ఠం నమః

ఇతి హృదయే అనాహతే ద్వాదశ దల కమలే

ఓం రాం డం నమః ఢం నమః . . . ఫం నమః

ఇతి నాభౌ మణిపూరే దశదల కమలే

ఓం రాం బం నమః భం నమః . . . లం నమః

ఇతి లిఙ్గమూలే స్వాధిష్ఠానే షడ్దల కమలే

ఓం రాం వం నమః శం నమః షం నమః సం నమః

ఇతి గుదోపరి మూలాధారే చతుర్దల కమలే

ఓం రాం హం నమః క్షం నమః

ఇతి భ్రువోర్మధ్యే ఆజ్ఞాచక్రే ద్విదల కమలే

ఓం రాం అం నమః ఆం నమః . . . క్షం నమః (పఞ్చాశద్వర్ణాః)

ఇతి మూర్ధ్ని సహస్రారకమలే

బహిర్మాతృకాన్యాసః

ఓం రాం హ్రీం అం నమః శిరసి

ఓం రాం హ్రీం ఆం నమః వదన వృత్తే

ఓం రాం హ్రీం ఇం నమః దక్షిణ నేత్రే

ఓం రాం హ్రీం ఈం నమః వామ నేత్రే

ఓం రాం హ్రీం ఉం నమః దక్షిణ కర్ణే

ఓం రాం హ్రీం ఊం నమః వామ కర్ణే

ఓం రాం హ్రీం ఋం నమః దక్షిణ నాసాపుటే

ఓం రాం హ్రీం ౠం నమః వామనాసా పుటే

ఓం రాం హ్రీం [illegible] నమః దక్షిణ కపోలే

ఓం రాం హ్రీం [illegible] నమః వామ కపోలే

ఓం రాం హ్రీం ఏం నమః ఊర్ధ్వోష్ఠే

ఓం రాం హ్రీం ఐం నమః అధరోష్ఠే

ఓం రాం హ్రీం ఓం నమః ఊర్ధ్వ దంతపఙ్క్త్యాం

ఓం రాం హ్రీం ఔం నమః అధో దంతపఙ్క్త్యాం

ఓం రాం హ్రీం అం నమః మూర్ధ్ని

ఓం రాం హ్రీం అః నమః ముఖే

ఓం రాం హ్రీం కం నమః దక్షిణ బాహుమూలే

ఓం రాం హ్రీం ఖం నమః తత్సంధౌ

ఓం రాం హ్రీం గం నమః తన్మణి బంధే

ఓం రాం హ్రీం ఘం నమః తదంగుళి మూలే

ఓం రాం హ్రీం ఙం నమః తదంగుళ్యగ్రే

ఓం రాం హ్రీం చం నమః వామబాహుమూలే

ఓం రాం హ్రీం ఛం నమః తత్సంధౌ

ఓం రాం హ్రీం జం నమః తన్మణిబంధే

ఓం రాం హ్రీం ఝం నమః తదంగుళిమూలే

ఓం రాం హ్రీం ఞం నమః తదంగుళ్యగ్రే

ఓం రాం హ్రీం టం నమః దక్షోరుమూలే

ఓం రాం హ్రీం ఠం నమః తజ్జానుని

ఓం రాం హ్రీం డం నమః తజ్జంఘాయాం

ఓం రాం హ్రీం ఢం నమః తదంగుళిమూలే

ఓం రాం హ్రీం ణం నమః తదంగుళ్యగ్రే

ఓం రాం హ్రీం తం నమః వామోరుమూలే

ఓం రాం హ్రీం థం నమః తజ్జానుని

ఓం రాం హ్రీం దం నమః తజ్జంఘాయాం

ఓం రాం హ్రీం ధం నమః తదంగుళి మూలే

ఓం రాం హ్రీం నం నమః తదంగుళ్యగ్రే

ఓం రాం హ్రీం పం నమః దక్షిణ పార్శ్వే
ఓం రాం హ్రీం ఫం నమః వామపార్శ్వే
ఓం రాం హ్రీం బం నమః పృష్ఠే
ఓం రాం హ్రీం భం నమః నాభౌ
ఓం రాం హ్రీం మం నమః ఉదరే
ఓం రాం హ్రీం యం నమః హృదయే
ఓం రాం హ్రీం రం నమః దక్షిణ దోర్మూలే
ఓం రాం హ్రీం లం నమః కకుది
ఓం రాం హ్రీం వం నమః వామ దోర్మూలే
ఓం రాం హ్రీం శం నమః హృదాది దక్షిణకరాన్తమ్
ఓం రాం హ్రీం షం నమః హృదాది వామకరాన్తమ్ ·తి. ఓం రాం హ్రీం సం నమః హృదాది దక్షిణపాదాన్తమ్
ఓం రాం హ్రీం హం నమః హృదాది వామపాదాన్తాతమ్
ఓం రాం హ్రీం ళం నమః శిరః ప్రభృతి పాదాన్తమ్

ఓం రాం హ్రీం క్షం నమః ఆపాదతలమస్తకం వ్యాపకం న్యసేత్

అనన్తరం ఓంఫట్ ఇత్యస్త్రమంత్రముచ్చార్య నారాచ ముద్రయా అష్ట దిగ్బంధనం కృత్వా శ్రీరామతారక మహామంత్రజపం కుర్యాత్

అథ శ్రీరామ తారక షడక్షరీ మహామంత్ర జపవిధిః

ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - దేశకాలౌ సంకీర్త్య - శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణః ప్రసాదేన తత్త్వజ్ఞాన ప్రాప్తి పూర్వకం అఖండైకరసానంద కేవలాద్వైత మోక్ష సామ్రాజ్యలక్ష్మీ ఫలావాప్తయే శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్ర జపం కరిష్యే - ఇతి సంకల్ప్య

సహస్ర దళకర్ణికే సకలశీతరశ్మిప్రభే

వరాభయకరాంబుజం విమల పుష్ప గంధాంబరమ్
ప్రసన్న వదనేక్షణం సకల దేవతా రూపిణం
స్మరేచ్ఛిరసి హంసగం తదభిధానపూర్వం గురుమ్

ఇతి మృగీముద్రయా సహస్రదళ కమలకర్ణికా మధ్యే శ్రీగురుం ధ్యాత్వా శ్రీరామతారకపూర్వాంగమంత్రాన్ మూలమంత్ర జపదశాంశం జపేత్

గురుర్గణపతిశ్చైవ సూర్యనారాయణ స్తథా
ఏతే శ్రీరామచంద్రస్య పూర్వమంత్రాధిదేవతాః

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్ర పూర్వాంగ గురుమహామంత్రస్య బ్రహ్మా ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, శ్రీభగవానాచార్యో దేవతా, ఓం బీజమ్, నమః శక్తిః, హ్రీమితి కీలకమ్, గురు దేవతా ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే గురుమహామంత్రజపే వినియోగః, హ్రామిత్యాదినా కరాంగన్యాసః భూర్భువస్సువరోమితిదిగ్బంధః

ధ్యానమ్

అఖండ మణ్డలాకారం వ్యాప్తంయేన చరాచరమ్
తత్పదం దర్శితం యేన తస్మై శ్రీగురవే నమః

లమిత్యాది పంచపూజాం కృత్వా ఓం గుం గురుభ్యోనమః ఇతి గురుమనుం జపేత్

అస్య శ్రీరామ తారక షడక్షరీ మహా మంత్ర పూర్వాంగ గణపతి మహామంత్రస్య గణక ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, శ్రీగణపతిర్దేవతా, గం బీజమ్, గణపతయ ఇతి శక్తిః, నమ ఇతి కీలకమ్, శ్రీగణపతి ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, గామిత్యాదినా కరాంగ న్యాసః, భూ ... దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

హస్తీంద్రానన మిందుచూడమరుణచ్ఛాయం త్రినేత్రం రసా

ద్లిష్టం ప్రియయా సరోజకరయా స్వాంకస్థయా సంతతం
బీజాపూరగదాధనుస్త్రిశిఖయుక్చక్రాబ్జపాశోత్పల
వ్రీహ్యగ్ర స్వవిషాణ రత్నకలశాన్ హస్తై ర్వహంతం భజే

ఇతి ధ్యాత్వా లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా, గం గణపతయే నమః ఇతి గణపతి మనుం జపేత్

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్ర పూర్వాంగ సౌరాష్టాక్షరీ మహా మంత్రస్య భార్గవ ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, శ్రీ సూర్యనారాయణో దేవతా, ఘృణిరితి బీజమ్, సూర్య ఇతిశక్తిః, ఆదిత్య ఇతి కీలకమ్, శ్రీసూర్యనారాయణ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, హ్రామిత్యాదినా కరాంగన్యాసః భూ .. దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

ధ్యేయస్సదా సవితృమండల మధ్యవర్తీ
నారాయణస్సరసిజాసన సన్నివిష్టః
కేయూరవా న్మకరకుండలవాన్కిరీటీ
హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖచక్రః

లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా ఓం ఘృణిస్సూరియ ఆదిత్యోమ్ ఇతి మనుం జపేత్

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాఃపతయే నమః

ఇతి మంత్రేణ స్వహృదయ కమల మధ్యే పరివారావరణ దేవతాసమేతం సర్వాత్మానం భగవంతం శ్రీసీతాసమేతం శ్రీరామచంద్రం తేజోరూపిణం ధ్యాత్వా

అస్య శ్రీరామ తారక షడక్షరీ మహామంత్రస్య బ్రహ్మణ ఋషయే నమః శిరసి, గాయత్ర్యై ఛందసే నమః ముఖే, శ్రీరామచంద్రపరమాత్మనే దేవతాయై నమః హృదయే, రాం బీజాయ నమః దక్షిణ స్తనే, రీం శక్తయే నమః వామ స్తనే, రూం కీలకాయ నమః తన్మధ్యే శ్రీరామచంద్రపరమాత్మనః ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, కరశుద్ధిం కృత్వా

ప్రకోష్ఠాదిన్యాసః

రాం ప్రకోష్ఠాభ్యాం నమః

రీం మణిబంధాభ్యాం నమః

రూం కూర్పరాభ్యాం నమః

రైం కరతలభ్యాం నమః

రౌం కరపృష్ఠాభ్యాం నమః

రః కరాభ్యాం నమః

హృదయాదిన్యాసః

రాం అంగు - హృద నమః

రీం తర్జ - శిరసే స్వాహా

రూం మధ్య - శిఖాయైవషట్

రైం అనా - కవచాయ హుం

రౌం కని - నేత్రత్రయాయ వౌషట్

రః కరతల - అస్త్రాయ ఫట్

అథాక్షరన్యాసః

రాం నమః బ్రహ్మరంధ్రే

రాం నమః భ్రూమధ్యే

మాం నమః హృదయే

యం నమః నాభౌ

నం నమః గుహ్యే

మం నమః పాదయోః

అథ పదన్యాసః

రాం నమః శిరసి

రామాయ నమః నాభౌ

నమోనమః పాదయోః

భూ ... దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

కాలాంభోధరకాంతికాంత మనిశం వీరాసనాధ్యాసితం

ముద్రాం జ్ఞానమయీం దధానమపరం హస్తాంబుజం జానుని

సీతాం పార్శ్వగతాం సరోరుహకరాం విద్యున్నిభాం రాఘవం

పశ్యంతం మకుటాంగదాది వివిధాకల్పోజ్జ్వలాంగం భజే.

లం పృథివ్యాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ గంధం కల్పయామి నమః
హం అకాశాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ పుష్పం కల్పయామి నమః
యం వాయ్వాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ ధూపం కల్పయామి నమః
రం వహ్న్యాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ దీపం కల్పయామి నమః
వం అమృతాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ అమృతనైవేద్యంకల్పయామినమః
సం సర్వాత్మనే శ్రీరామచన్ద్రాయ సర్వోపచారాన్ కల్పయామి నమః

1. ద్రాం స్తంభన ముద్రాయైనమః 3. క్లీం మత్స్యముద్రాయై నమః
2. ద్రీం చతురశ్ర ముద్రాయై నమః 4. బ్లూం గోఖుర ముద్రాయై నమః
5. వం ధేనుముద్రాయై నమః

ఇతి పంచ ముద్రాః ప్రదర్శ్య ఓం శ్రీం రాం రామాయనమః ఇతి మూలమంత్రం షట్ సహస్రం, త్రి సహస్రం, సహస్రం, షట్ శతం, త్రిశతం, అష్టోత్తరశతం వా యథావకాశం జపిత్వా, జపసమాప్తిం కరిష్యే, ఇతి సంకల్ప్య, ఉదకం స్పృష్ట్వా కర హృదయ న్యాస ధ్యాన పంచపూజాం చ కృత్వా పంచముద్రాః ప్రదర్శ్య
గుహ్యాతి గుహ్య గోప్తా త్వం గృహాణాస్మత్ కృతం జపమ్ ।
సిద్ధిర్భవతు మే దేవ త్వత్ప్రసాదాద్రఘూత్తమ. ॥

ఇతి మంత్రేణ పుష్పాక్షతోదకం వినయపూర్వకం శ్రీరామచంద్రస్య దివ్యశ్రీ దక్షిణకరారవిందే శ్రీసీతారామచంద్రార్పణమస్త్వితి సమర్పయేత్. నిర్వాణముద్రాం ప్రదర్శ్య ఉత్తరాంగమంత్రాన్ జప దశాంశం జపేత్.

సీతా చ లక్ష్మణశ్చైవ భరతశ్చైవ శత్రుహా ।
వాతాత్మజశ్చగిరిజే ఉత్తరాంగాధిదేవతాః ॥

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్రోత్తరాంగ సీతా మహాలక్ష్మీ,

పరమేశ్వరీ మహామంత్రస్య ఈశ్వర (జనక) ఋషిః, గాయత్రీఛందః, శ్రీసీతామహాలక్ష్మీ పరమేశ్వరీ పరారూపిణీదేవతా, శ్రీంబీజమ్, సీతాయై శక్తిః, స్వాహేతి కీలకమ్, శ్రీసీతా మహాలక్ష్మీ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, 'శ్రా' మిత్యాదినా కరాంగన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

స్వర్ణాభా మంబుజకరాం రామాలోకనతత్పరాం ।
సీతాం భగవతీం ధ్యాయేద్రామవామాంక సంస్థితామ్ ॥

ఇతి ధ్యాత్వా, లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా ఓం హ్రీం క్లీం శ్రీం సీతాయై స్వాహా ఇతి మనుం జపేత్.

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్రోత్తరాంగ శ్రీలక్ష్మణ మహామంత్రస్య అగస్త్యఋషిః గాయత్రీ ఛందః శ్రీలక్ష్మణో దేవతా, లంబీజమ్, నమశ్శక్తిః, లక్ష్మణాయేతి కీలకమ్, శ్రీలక్ష్మణ దేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః 'లా'మిత్యాదినా కరాంగన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

ద్విభుజం స్వర్ణరుచిరతనుం పద్మనిభేక్షణం ।
ధనుర్బాణధరం రామ సేవాసంసక్తమానసం ॥
సర్వలక్షణ సంపన్నం ధ్యాయే ల్లక్ష్మణ మన్వహమ్. ।

ఇతిధ్యాత్వా, లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా ఓం హ్రీం క్లీం లం లక్ష్మణాయ నమః ఇతి మనుం జపేత్.

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్రోత్తరాంగ శ్రీభరత మహా

మంత్రస్య, అగస్త్య ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, శ్రీభరతో దేవతా, భం బీజమ్, నమశ్శక్తిః, భరతాయేతి కీలకమ్ మమ శ్రీభరత దేవతా ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః భామిత్యాదినా కరాంగన్యాసః, భూర్భువస్సువరోమితి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

ద్విభుజం శ్యామలం శాంతం రామ సేవాపరాయణం ।
భరతం కామదాతారం కైకేయీ తనయం భజే ॥

లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా ఓం హ్రీం క్లీం భం భరతాయ నమః ఇతి మనుం జపేత్

అస్య శ్రీరామతారక షడక్షరీ మహామంత్రోత్తరాంగ, శత్రుఘ్న మహా మంత్రస్య, అగస్త్య ఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, శ్రీశత్రుఘ్నో దేవతా, శం బీజమ్, నమశ్శక్తిః, శత్రుఘ్నాయేతి కీలకమ్, మమ శ్రీశత్రుఘ్నదేవతా ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపేవినియోగః శామిత్యాదినా కరాంగన్యాసః భూర్భు.. దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

ద్విభుజం స్వర్ణరుచిరం రామ సేవాపరాయణం ।
సుమిత్రాతనయం దేవం శత్రుఘ్నం కలయే సదా ॥

లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా ఓం హ్రీం క్లీం శం శత్రుఘ్నాయ నమః ఇతి మనుం జపేత్

అస్య శ్రీరామతారకషడక్షరీ మహామంత్రోత్తరాంగ శ్రీమదాంజ నేయ మహామంత్రస్య శ్రీరామచంద్రో భగవాన్ ఋషిః, అనుష్టుప్ ఛందః, శ్రీమ దాంజనేయో దేవతా, మారుతాత్మజ ఇతి బీజమ్, అంజనాసూను రితి శక్తిః, వాయుపుత్రేతి కీలకమ్, మమ శ్రీమదాంజనేయ ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే జపే

వినియోగః

ఓం ఆంజనేయాయ . . . . . అం/హృ
ఓం రుద్రమూర్తయే . . . . . త/శిర
ఓం వాయుపుత్రాయ . . . . . మ/శిఖా
ఓం రామదూతాయ . . . . . అనా/కవ
ఓం అగ్నిగర్భాయ . . . . . కని/నేత్ర
ఓం బ్రహ్మాస్త్ర నివారణాయ . . . . . కర/అస్త్రా
భూర్భువస్సువ రోమితి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

ధ్యాయేద్బాల దివాకర ద్యుతినిభం దేవారిదర్పాపహం ।
దేవేంద్రప్రముఖప్రశంస్యయశసం దేదీప్యమానం రుచా ॥
సుగ్రీవాది సమస్తవానరయుతం సువ్యక్తతత్త్వం ప్రియం ।
సంసక్తారుణలోచనం పవనజం పీతాంబరాలంకృతమ్. ॥

ఇతి ధ్యాత్వా లమిత్యాదినా పంచపూజాం కృత్వా.

ఓం నమో భగవతే వాయునన్దనాయ ఇతి మనుం జపేత్. అథ-దాశరథాయ విద్మహే సీతావల్లభాయ ధీమహి తన్నో రామః ప్రచోదయాత్ ఇతి రామగాయత్రీం యథాశక్తి జపిత్వా ఓం నమో భగవతే రఘునన్దనాయ రక్షోఘ్న విశదాయ మధురప్రసన్నవదనాయ అమిత తేజసే బలాయ రామాయ విష్ణవే నమః ఇతి మాలామంత్రం యథాశక్తి జపిత్వా సర్వం శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రార్పణమస్త్వితి గుహ్యాతి గుహ్య గోప్తేతి మంత్రోచ్చారణ పూర్వకం కృతం జపం భగవతశ్శ్రీరామచంద్రస్య దక్షిణహస్తే సమర్పయేత్.

శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవ కల్పః

అర్చా స్తబకః

ప్రధాన సఙ్కల్పః

నారాయణం పద్మభువం వశిష్ఠం శక్తిం చ తత్పుత్ర పరాశరంచ
వ్యాసంశుకంగౌడపదంమహాన్తం గోవిందయోగీంద్రమథాస్యశిష్యం

శ్రీశంకరాచార్యమథాస్యపద్మపాదం చ హస్తామలకం చ శిష్యం
తం తోటకం వార్తిక కారమన్యా నస్మద్గురూన్ సంతత మానతోఽస్మి

అస్మత్ పరమేష్ఠి గురుభ్యోనమః, అస్మత్ పరమ గురుభ్యోనమః. అస్మత్ గురుభ్యోనమః. సర్వగురుభ్యోనమః. జగద్గురుభ్యోనమః. అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు.

దేవీం వాచమజనయన్త దేవాః తాం విశ్వరూపాః పశవో వదన్తి ।
సానోమంద్రేష మూర్జం దుహాన ధేనుర్వాగస్మానుపసుష్టుతైతు. ॥

తదేవ లగ్నం సుదినం తదేవ తారాబలంచంద్రబలం తదేవ ।
విద్యాబలందైవబలం తదేవ లక్ష్మీపతే తేంఽఘ్రియుగం స్మరామి. ॥

యత్ర యోగేశ్వరః కృష్ణో యత్ర పార్థో ధనుర్ధరః ।
తత్ర శ్రీర్విజయో భూతిర్ధ్రువా నీతిర్మతిర్మమ ॥

స్మృతే సకల కల్యాణభాజనం యత్రజాయతే ।
పురుషస్తమజంనిత్యం వ్రజామి శరణం హరిం ॥

సర్వదా సర్వకార్యేషు నాస్తి తేషామమంగలం ।
యేషాం హృదిస్థోభగవాన్మంగళాయతనో హరిః ॥

లాభస్తేషాం జయస్తేషాం కుతస్తేషాం పరాభవః ।

యేషామిందీవరశ్యామో హృదయస్థో జనార్దనః ॥

ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయోభూయో నమామ్యహం ॥

సుముఖశ్చైకదంతశ్చ కపిలోగజకర్ణకః ।
లంబోదరశ్చవికటో విఘ్నరాజో గణాధిపః ॥
ధూమకేతుర్గణాధ్యక్షః ఫాలచంద్రోగజాననః ।
వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణో హేరంబస్స్కందపూర్వజః ।
షోడశైతానినామాని యః పఠేచ్ఛృణుయాదపి ।
విద్యారంభే వివాహే చ ప్రవేశే నిర్గమేతథా ।
సంగ్రామే సర్వకార్యేషు విఘ్నస్తస్య న జాయతే ॥

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాంతయే ।

యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతం ।
విఘ్నం నిఘ్నన్తి సతతం విష్వక్సేనం తమాశ్రయే ॥

అభీప్సితార్థసిద్ధ్యర్థం పూజితోయస్సురాసురైః ।
సర్వవిఘ్నహరస్తస్మై గణాధిపతయే నమః ॥

సర్వమంగలమాంగల్యే శివే సర్వార్థసాధికే ।
శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి నారాయణి నమోస్తుతే ॥

లక్ష్మీనారాయణాభ్యాం నమః. ఉమామహేశ్వరాభ్యాంనమః. వాణీహిరణ్యగర్భాభ్యాం నమః. శచీపురందరాభ్యాంనమః. సీతారామాభ్యాం నమః. మాతా పితృభ్యో నమః. ఇష్టదేవతా కుల దేవతాభ్యో నమః. సర్వేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యో మహాజనేభ్యో నమః.

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య. . . . . . . శుభతిథౌ అస్మాకం

సహకుటుంబానాం క్షేమస్థైర్య విజయాభయాయురారోగ్యైశ్వర్యాభి వృద్ధ్యర్థం సమస్త దురితోపశాంత్యర్థం శ్రీమహాలక్ష్మీప్రసాదేన చింతిత సకల సుమనోరథ సిద్ధ్యర్థం మహాలక్ష్మీప్రసాద సిద్ధి ద్వారా నవానాం గ్రహాణామనుకూలతా సిద్ధ్యర్థం మనోవాక్కాయ కర్మభిః జ్ఞానాజ్ఞానకృత సమస్తదోష పరిహారార్థం సకలపుణ్యప్రాప్త్యర్థం చ శ్రీరామమంత్రాది మహామంత్రానుష్ఠానఫల పురశ్చర్యాఫల సిద్ధ్యర్థం అష్టాదశ పురాణేతిహాస పఠన శ్రవణ ఫల సిద్ధ్యర్థం పుత్రపౌత్రాద్యవిచ్ఛిన్న సంతాన ప్రాప్త్యర్థం అధ్యాత్మికాది తాపపాప శాన్త్యర్థం శ్రీమద్రామయణాష్టోత్తరశత సామ్రాజ్య పట్టాభిషేక ఫలసిద్ధ్యర్థం సకల పురుషార్థసిద్ధిద్వారా సమస్త దేవతాసహిత నవాయతన శ్రీ సీతారామ పరబ్రహ్మణః ప్రీత్యర్థం చ శ్రీరామజన్మోత్సవ, శ్రీసీతారామకల్యాణోత్సవ, పట్టాభిషేకోత్సవ, శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్నికపారాయణ దశావరణార్చన సహిత శ్రీ సీతారామ వసంత (శారద) నవరాత్రోత్సవ మహాయజ్ఞాఖ్యం కర్మకరిష్యమాణః తదంగత్వేన తదాదౌ శుద్ధ్యర్థం వృద్ధ్యర్థం శాన్త్యర్థం అభ్యుదయార్థం ఆయుష్మాన్మ్యార్థ ఫల సిద్ధ్యర్థం చ వేదవిద్భిర్బ్రాహ్మణైర్మహాజనైస్సహ స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం మాతృకాపూజనం, నాందీసువర్ణాభ్యుదయికం ఆచార్యాది ఋత్విగ్వరణం, యాగమణ్డపప్రవేశనం, అఖండ దీప ప్రతిష్ఠాపనం, వాస్తు నవగ్రహ మణ్డపపూజనం, పీఠపూజాపూర్వకం శ్రీరామ లింగ తోభద్రమణ్డల దేవతాహ్వానం, ప్రధానదేవతా ప్రతిష్ఠాపనంచ కరిష్యే. ఆదౌ నిర్విఘ్నపరిసమాప్త్యర్థం మహాగణపతి పూజాం తదంగ కలశారాధనం చ కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య. పుణ్యాహవాచనం కుర్యాత్.

పఞ్చగవ్యప్రాశన విధిః

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య . . . . . ప్రక్రాన్తేఽస్మిన్ శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవాఖ్యే కర్మణి అధికార సంపాదనార్థం త్వగస్థ్యాదిగత సకల పాపాపనోదనార్థం పఞ్చ గవ్య ప్రాశన, పవన, పావనాది కర్మ కరిష్యే.

తత్ర గోమయేన భూశుద్ధిం కృత్వా, రంగవల్లీం షట్కోణాకృతిం విలిఖ్య. మధ్యే ప్రణవం కోణేషు పూర్వాది క్రమేణ 'శ్రీరామాయ నమః'

ఇతి వర్ణాన్విలిఖేత్. తదుపరి కాంస్యపాత్రం నిక్షిప్య . తత్సవితురిత్యేకాంశం గోమూత్రం - గంధ ద్వారామితి నేత్రాంశం గోమయం - ఆప్యాయస్వేతి వేదాంశం గోక్షీరం - దధిక్రావ్ణ - ఇతి పఞ్చమాంశం గోదధి- శుక్రమసీతి తృతీయాంశం గోఘృతం - దేవ స్యత్వేతి కుశోదకం నిక్షిప్య. నవదర్భయుత కూర్చేన 'శ్రీరామషడక్షరీ - అష్టాక్షరీ - త్రయోదశాక్షరీ - శ్రీరామ గాయత్రీ ష్వన్యతమేన మంత్రేణ సంకలనం కుర్యాత్. గరుడ ముద్రాం ప్రదర్శ్య. 'క్లీం ఓం నమో వీర గరుడాయ క్లీం నిర్విషం కురు కురు' ఇత్య భిమంత్ర్య 'ల'మిత్యాదినా గంధ - పుష్ప - ధూప - దీప - నైవేద్యరూప పంచోపచారై రభ్యర్చ్య -

యత్త్వగస్థి గతం పాపం దేహే తిష్ఠతి మామకే. ।
ప్రాశనాత్ పంచగవ్యస్య దహత్యగ్నిరివేంధనమ్ ॥

ఇతి సకృన్మంత్రేణ త్రివారం ప్రాశయేత్.

ఋత్విగ్వరణమ్

ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - . . . శుభతిథౌ ప్రక్రాన్తేస్మిన్ శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవాఖ్యే కర్మణి ఆచార్యాది ఋత్విగ్వరణం, ఋత్వి క్పూజనఞ్చ కరిష్యే.

ప్రక్రాన్తేస్మిన్ శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవ మహాయజ్ఞే అముక గోత్రః అముక శాఖాధ్యాయీ అముక శర్మా సపత్నీకోఽహం అముక గోత్రోత్పన్నం అముక ప్రవరాన్వితం అముక శాఖాధ్యాయినం అముక శర్మాణం బ్రాహ్మణం వశిష్ఠం ఆచార్యం త్వాం వృణే

ఆచార్యస్తు యథా స్వర్గే శక్రాదీనాం బృహస్పతిః ।
తథా త్వం మమ యజ్ఞేస్మిన్నాచార్యో భవసువ్రత ॥

వృతోఽస్మి కరిష్యామీతి బ్రాహ్మణః ప్రతివచనం బ్రూయాత్. ఏవమేవ

యథా చతుర్ముఖో బ్రహ్మా సర్వలోక పితామహ ।

తథా త్వం మమ యజ్ఞేస్మిన్ బ్రహ్మాభవ ద్విజోత్తమ ॥

ఇతి వామదేవం బ్రహ్మాణం.

భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వధర్మభృతాంవర ।
వితతేమమ యజ్ఞేఽస్మిన్నుపద్రష్టా భవ ద్విజ ॥

ఇత్యుపద్రష్టారం సదస్యాఞ్చ వృణుయాత్.

త్వన్నోగురుఃపితామాతా త్వంప్రభుస్త్వం పరాయణః ।
త్వత్ప్రసాదాచ్చ విప్రర్షే సర్వం మే స్యాన్మనోగతం ॥
అపద్విమోక్షణార్థాయ కురుయజ్ఞమతన్ద్రితః ।
ఋత్విగ్భిస్సహితశ్శుద్ధైస్సంయతైస్సుసమాహితైః ।
ఆచార్యేణ చ సంయుక్తః కురు కర్మయథోదితం ॥

అథవా -

యథాచార్యో వశిష్ఠోఽభూదిక్ష్వాకూణాం కులే పురా ।
శ్రీరామనవరాత్రేఽస్మిన్నాచార్యో భవ సువ్రత ।
వామదేవో యథా బ్రహ్మా అయోధ్యాధిపతేః పురా ।
శ్రీరామనవరాత్రేస్మిన్ బ్రహ్మాభవ ద్విజోత్తమ ।
యథా కుశీలవౌ పూర్వమయోధ్యాయామగాయతాం ।
తథా రామాయణం గాయన్ మాం తారయ ద్విజోత్తమ ।

ఇత్యేవం శ్రీరామ తారక మన్త్ర జపార్థం హనుమన్మన్త్ర జపార్థం వృత్వా శ్రీమద్భాగవత పారాయణార్థం

శుకరూప ప్రబోధజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద ।
ఏతత్కథా ప్రకాశేన మమాజ్ఞానం వినాశయ ॥

ఇతి చ వృణుయాత్. ఏవమేవ వేదపారాయణ, శ్రీరామతాపినీప్రభృత్యుపనిషత్పారాయణార్థం అధ్యాత్మరామాయణ దుర్గా సప్తశతీ శ్రీమద్భగవద్గీతాది పారాయణార్థం రుద్రాభిషేక నవగ్రహమన్త్రజప పూజనాదికముద్దిశ్య యథా

సంభవం ఋత్విజో వృణుయాత్.

సర్వే స్వకర్మకుశలాః సర్వేశ్రీరామ రూపిణః ।
స్వంస్వం కర్మ వినిర్వర్త్య కృతార్థం కురుతాదరాత్ ॥

ఇతి సంప్రార్థ్య, నమస్కృత్య, తాన్సర్వాన్ ఋత్విజో వస్త్రాలఙ్కారాదిభి ర్యథావిభవం మధుపర్కాది పూజయా పరిచరేత్ తతః శరీరరక్షణార్థం రక్షా బన్ధనం కుర్యాత్.

ఓం విశ్వేత్తా తే సవనేషు ప్రవాచ్యా యాచకర్థమఘవన్నిన్ద్రసున్వతే
పారావతం యత్పురు సంభృతం వస్వపావృణోశ్శరభాయ ఋషిబన్ధవే.

ఇతిరక్షాబన్ధనంకృత్వా. శ్రీరామరక్షా శ్రీరామహృదయ శ్రీరామకవచ శ్రీరామమాలా శ్రీరామపఞ్జర న్యాసాదినా శరీరేన్ద్రియాదికం మన్త్రమయం విదధ్యాత్. తతో యజమానః సపత్నీకః ఆచార్య ఋత్విగ్బ్రహ్మాద్యైస్సహ యాగమణ్డపమేత్య సత్యవకాశే పర్యగ్నికరణం కృత్వా -

అపసర్పంతు యే భూతా యేభూతా భూమిసంస్థితాః
యే భూతా విఘ్నకర్తార స్తేనశ్యన్తు శివాజ్ఞయా
అపక్రామన్తు భూతాని పిశాచాస్సర్వతోదిశః
సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే

ఇతి మన్త్రేణ గౌరసర్షపాన్ వికీర్య రక్షోఘ్నమన్త్రాంశ్చ పఠిత్వా తతః వామ పాదఘాతత్రయ తాళత్రయ కరాస్ఫోటన క్రూరదృష్ట్యవలోకనాదినా దివ్యాన్తరిక్ష భౌమాది విఘ్నానుత్సార్య దక్షిణ పాదపూర్వకం దేహళీమస్పృశన్ పూజామణ్డపం ప్రవిశ్య ఉపవిశ్య, ఆచమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య, ప్రవర్తమానేస్మి శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్నిక పారాయణ దశావరణపూజాది సహిత శ్రీరామనవరాత్రోత్సవ మహోయజ్ఞే ప్రధానదేవతాప్రభృతి సమస్త మణ్డపదేవతా ప్రతిష్ఠాపనార్థం ఆదౌ అఖణ్డ దీపస్థాపనపూర్వకం మణ్డపారాధనం కరిష్యే -

అఖణ్డదీపారాధనమ్

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య . . . . . శుభతిథౌ ప్రక్రాన్తేఽస్మిన్ శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవాఖ్యే కర్మణి - అఖండ లక్ష్మీప్రాప్త్యర్థం అఖండ దీప స్థాపన పూజనాదికం కరిష్యే- దేవస్య దక్షిణోత్తరయోః క్రమేణాజ్య తైల దీపద్వయం కల్పయేత్ యథా :- నవదర్భయుతేన కూర్చేన భూమి ఖననం కృత్వా గోమయేనానులిప్య - షట్ కోణం విలిఖ్య - మధ్యే షోడశ చంద్ర కళా న్యసేత్.

1. ఓం అం అమృతా కళాయై నమః
2. ఓం ఆం మానదా కళాయై నమః
3. ఓం ఇం తుష్టి కళాయై నమః
4. ఓం ఈం పుష్టి కళాయై నమః
5. ఓం ఉం ప్రీతి కళాయై నమః
6. ఓం ఊం రతి కళాయై నమః
7. ఓం ఋం లజ్జా కళాయై నమః
8. ఓం ౠం శ్రీ కళాయై నమః
9. ఓం స్వధా కళాయై నమః
10. ఓం రాత్రి కళాయై నమః
11. ఓం ఏం జ్యోత్స్నా కళాయై నమః
12. ఓం ఐం హంసవతీ కళాయై నమః
13. ఓం ఓం ఛాయా కళాయై నమః
14. ఓం ఔం పూరణీ (ర్ణా) కళాయై నమః
15. ఓం అం వామా కళాయై నమః
16. ఓం అః అమా కళాయై నమః

ఇతి సంపూజ్య నూతన శరావద్వయం శోధయిత్వా యంత్రమధ్యే స్థాపయిత్వా శరావయోః ద్వాదశ సూర్యకళా న్యసేత్. యథా :

1. ఓం కం భం తపినీకళాయై నమః

2. ఓం ఖం బం తాపినీకళాయై నమః
3. ఓం గం ఫం సంధినీకళాయై నమః
4. ఓం ఘం పం బోధినీకళాయై నమః
5. ఓం ఙం నం కౌళినీ కళాయై నమః
6. ఓం చం ధం శోషణీకళాయై నమః
7. ఓం ఛం దం వరేణీకళాయై నమః
8. ఓం జం థం ఆకర్షణీకళాయై నమః
9. ఓం ఝం తం వైష్ణవీకళాయై నమః
10. ఓం ఞం ణం విష్ణువిద్యాకళాయై నమః
11. ఓం టం ఢం జ్యోత్స్నకళాయై నమః
12. ఓం ఠం డం హిరణ్య కళాయై నమః

ఇతి సంపూజ్య దక్షిణోత్తరతః శరావద్వయే క్రమశో ఘృతం తైలం చ పూరయిత్వా

తైలే :- పితృ, పితామహ, ప్రపితామహాః, - మాతృ, పితామహీ, ప్రపితామహ్యాః, మాతామహ, మాతుః పితామహ, మాతుః ప్రపితామహాః, సపత్నీకా ఇతి వర్గ త్రయం యథాయథం ఆవాహ్య పూజయేత్.

ఘృతే -

అగ్నిమీళే పురోహితమితి ఋగ్వేదం, ఇషేత్వేతి యజుర్వేదం, అగ్న ఆయాహీతి సామవేదం శంన్నోదేవీరభిష్టయ ఇత్యథర్వవేదః చ ఆవాహ్య పూజయేత్. వర్తిం సంశోధ్య ఉభావపి దీపౌ ప్రాఙ్ముఖౌ ప్రజ్వాల్య,

ఓం జ్యోతిష్మతీం త్వాసాదయామి - జ్యోతిష్కృతం త్వాసాదయామి
జ్యోతిర్విదం త్వాసాదయామి - భాస్వతీం త్వాసాదయామి
జ్వలన్తీం త్వాసాదయామి - మల్మలాభవన్తీం త్వాసాదయామి
దీప్యమానాం త్వాసాదయామి - రోచమానాం త్వాసాదయా
మ్యజస్రాం త్వాసాదయామి - బృహజ్జ్యోతిషం త్వాసాదయామి
బోధయన్తీం త్వాసాదయామి - జాగ్రతీం త్వాసాదయామి.

తతోఽగ్నికళాన్యసేత్. యథా :

ఓం రం అగ్నిమణ్డలాయ దశకళాత్మనే నమః

1. ఓం యం ధూమ్రా కళాయై నమః
2. ఓం రం నీలరక్తా కళాయై నమః
3. ఓం లం కపిలా కళాయై నమః
4. ఓం వం విస్ఫులింగినీ కళాయై నమః
5. ఓం శం జ్వాలా కళాయై నమః
6. ఓం షం నిష్పత్తికా కళాయై నమః
7. ఓం సం హవ్యవాహినీ కళాయై నమః
8. ఓం హం కవ్యవాహినీ కళాయై నమః
9. ఓం ళం రౌద్రీ కళాయై నమః
10. ఓం క్షం సంహారిణీ కళాయై నమః

అఖణ్డజ్యోతి స్వరూప శ్రీ సీతారామ పరబ్రహ్మణేనమః ఇతి సంపూజ్య.

ఓం గృహా వై ప్రతిష్ఠాసూక్తమ్ తత్ ప్రతిష్ఠితతమయావాచా శంస్త వ్యమ్ తస్మాద్యద్యపి దూరైవ పశూన్ లభతే గృహానేవైనానాజిగమిషతి గృహాహి పశూనాం ప్రతిష్ఠా ప్రతిష్ఠా ఉత్తమా ప్రతిష్ఠా సుప్రతిష్ఠితమస్తు, సుముహూర్తమస్తు.

తతః ప్రధానదేవతాయాః నైరృత్యాం వాస్తుమణ్డలమ్, ఆగ్నేయే నవగ్ర హమణ్డలం, ఉత్తరదిగ్భాగే అష్టావాక్యమన్త్రపూర్వక నక్షత్రదేవతాశ్చ ఆవాహ్య పూజయేత్.

అథ మణ్డపారాధనమ్

1. ఓం స్వస్తికాయనమః
2. ఓం ప్రవాళతోరణాయనమః
3. ఓం చతుర్ధ్వజేభ్యోనమః
4. ఓం పతాకేభ్యోనమః

ఇతి మణ్డపం పుష్పాక్షతై రభ్యర్చ్య. తన్మధ్యే దేవతాస్థాపనం కుర్యాత్.

ప్రధానదేవతా పీఠస్థాపనమ్

తద్యథా - గోమయేనోపలిప్తామ్. మణ్డపాన్తర్భూమిం దర్భమయకూర్చ మూలేన ఖననం కృత్వా భూమిర్భూమ్నిరత్యభిమన్త్య్ర మహీద్యౌరితి స్పృష్ట్వా తదుపరి రఙ్గవల్ల్యాదినా షట్కోణం విలిఖ్య మధ్యే ప్రణవం షట్కోణేషు శ్రీరామాయనమః ఇతి షడక్షరాణి లిఖిత్వా తత్ర ఔదుంబరం బృహత్ భద్రపీఠం నిధాయ, తస్మిన్ అభివస్త్రాణేతి వస్త్రం ప్రసార్య తస్య దశాయాం వహ్నేర్దశకళాః ప్రాగాది ప్రాదక్షిణ్య క్రమేణ సంపూజయేత్ యథా -

ఓం మణ్డూకాయనమః ఓం వహ్నిమణ్డలాయ దశకలాత్మనే నమః

1. ఓం యం ధూమ్రాకళాయైనమః
2. ఓం నీలరక్తా కళాయైనమః
3. ఓం లం కపిలా కళాయైనమః
4. ఓం వం విస్ఫులిఙ్గనీకళాయైనమః
5. ఓం శం జ్వాలాకళాయైనమః
6. ఓం షం నిష్పత్తికాకళానమః
7. ఓం సం హవ్యవాహినీకళాయైనమః
8. ఓం హం కవ్యవాహినీకళాయైనమః
9. ఓం ళం రౌద్రీకళాయైనమః
10. ఓం క్షం సంహారిణీకళాయైనమః

ఇత్యగ్నేర్దశకళాభిస్సంపూజ్య- ద్వాదశ సూర్యకళాభిః ప్రాగాది ప్రాదక్షిణ్యేన పూజయేత్. తద్యథా -

1. ఓం కం భం తపిన్యై నమః
2. ఓం ఖం బం తాపిన్యై నమః
3. ఓం గం ఫం సంధిన్యై నమః
4. ఓం ఘం పం బోధిన్యై నమః
5. ఓం ఙం నం కాళిన్యై నమః
6. ఓం చం ధం శోషన్యై నమః
7. ఓం ఛం దం వరేణ్యై నమః
8. ఓం జం థం ఆకర్షణ్యై నమః
9. ఓం ఝం తం వైష్ణవ్యై నమః
10. ఓం ఞం ణం విష్ణువిద్యాయై నమః
11. ఓం టం ఢం జ్యోత్స్నాయై నమః
12. ఓం ఠం డం హిరణ్యాయై నమః

ఇతి ద్వాదశసూర్యకళాభిస్సంపూజ్య షోడశ చంద్రకళాభిః ప్రగ్వత్ పూజ

యేత్ - తద్యథా -

1. ఓం అం అమృతాయై నమః
2. ఓం ఆం మానదాయై నమః
3. ఓం ఇం తుష్ట్యై నమః
4. ఓం ఈం పుష్ట్యై నమః
5. ఓం ఉం ప్రీత్యై నమః
6. ఓం ఊం రత్యై నమః
7. ఓం ఋం లజ్జాయై నమః
8. ఓం ౠం శ్రియై నమః
9. ఓం ... స్వధాయై నమః
10. ఓం .... రాత్ర్యై నమః
11. ఓం ఏం జ్యోత్స్నియై నమః
12. ఓం ఐం హంసవత్యై నమః
13. ఓం ఓం ఛాయాయై నమః
14. ఓం ఔం పూ(ర్ణాయై)రణ్యై నమః
15. ఓం అం వామాయై నమః
16. ఓం అః అమాయై నమః

ఇతి సంపూజ్య- తస్యోపరి ఓషధయస్సమితి ప్రస్థ పరిమిత తండులా న్నిక్షిప్య,

ఓం ఓషధయస్సం వదన్తే సోమేన సహరాజ్ఞా
యస్మైకరోతి బ్రాహ్మణస్తగ్ంరాజన్ పారయామసి.

తదుపరి శ్రీరామతోభద్రమణ్డలం విరచ్య తన్మణ్డల దేవతా ఆవాహ్య పూజయేత్-

శ్రీరామతో భద్రమణ్డలార్చనమ్

ఆచమ్య. ...శుభ తిథౌ ప్రకృతేఽస్మిన్ నవాయతన సమేత శ్రీసీతారామనవరాత్రోత్సవాఖ్యే కర్మణి శ్రీరామతో భద్రమణ్డల దేవతాస్థాపనం కరిష్యే -

1. సర్వతో భద్రమధ్యే కర్ణికాయాం బ్రహ్మణే నమః బ్రహ్మాణం ఆవాహయామి - స్థాపయామి - పూజయామి. ఏవం సర్వత్ర.
2. ఉత్తరే వాప్యాం సోమాయ నమః
3. ఈశాన్యాం ఖణ్డేన్దౌ ఈశానాయ నమః
4. పూర్వే వాప్యాం ఇన్ద్రాయ నమః

5. ఆగ్నేయాం ఖణ్డేన్ద్రా అగ్నయే నమః
6. ధక్షిణే వాప్యాం యమాయ నమః
7. నైర్ఋత్యాం ఖణ్డేన్ద్రా నిర్ఋతయే నమః
8. పశ్చిమే వాప్యాం వరుణాయ నమః
9. వాయవ్యే ఖణ్డేన్ద్రా వాయవే నమః
10. వాయుసోమమధ్యే భద్రేఏకాదశరుద్రేభ్యో నమః (అప ఉపస్పృశ్య)
11. సోమేశానమధ్యే భద్రే ఏకాదశరుద్రేభ్యో నమః (అప ఉపస్పృశ్య)
12. ఈశానపూర్వమధ్యే భద్రే ద్వాదశాదిత్యేభ్యో నమః
13. ఇన్ద్రాగ్ని మధ్యే భద్రే అశ్విభ్యాం నమః
14. అగ్ని యమ మధ్యే భద్రే పితృభ్యో నమః
15. యమ నిర్ఋతి మధ్యే భద్రే యక్షేభ్యో నమః
16. నిర్ఋతి వరుణమధ్యే భద్రే భూతేభ్యో నమః
17. వరుణ వాయుమధ్యే భద్రే గన్ధర్వాప్సరేభ్యో నమః
18. బ్రహ్మ సోమ మధ్యే భద్రే వాప్యాం స్కన్దాయ నమః
19. తదుత్తరే నన్దీశ్వరాయ నమః
20. తదుత్తరే శూలాయ నమః
21. తదుత్తరే మహాకాలాయ నమః
22. బ్రహ్మేశాన మధ్యే వల్లీషు ఋక్షాదిభ్యో నమః
23. బ్రహ్మేన్ద్ర మధ్యే వాప్యాం దుర్గాయై నమః
24. తదుత్తరే విష్ణవే నమః
25. బ్రహ్మాగ్ని మధ్యే వల్లీషు స్వధాయై నమః
26. బ్రహ్మ యమ మధ్యే వాప్యాం మృత్యవే నమః (అప ఉపస్పృశ్య)
27. బ్రహ్మ వరుణ మధ్యే వాప్యాం గణపతయే నమః
28. బ్రహ్మ నిర్ఋతి మధ్యే వాప్యాం అద్భ్యో నమః
29. బ్రహ్మ వాయు మధ్యే వల్లీషు మరుద్భ్యో నమః
30. బ్రహ్మణః పాదమూలే కర్ణికాధః పృథివ్యై నమః
31. తత్పశ్చిమే గఙ్గాది సర్వనదీభ్యో నమః

32. తత్పశ్చిమే సప్తసాగరేభ్యో నమః
33. కర్ణికోపరి మేరవే నమః
34. పీతపరిధౌ సోమ సమీపే గదా నమః
35. పీతపరిధౌ ఈశాన సమీపే శూలాయ నమః
36. పీతపరిధౌ ఇన్ద్రి సమీపే వజ్రాయ నమః
37. పీతపరిధౌ అగ్ని సమీపే శక్తయే నమః
38. పీతపరిధౌ యమ సమీపే దణ్డాయ నమః
39. పీతపరిధౌ నిర్ఋతి సమీపే ఖడ్గాయ నమః
40. పీతపరిధౌ వరుణ సమీపే పాశాయ నమః
41. పీతపరిధౌ వాయు సమీపే అఙ్కుశాయ నమః
42. పునః సోమస్యోత్తరే గదా సమీపే గౌతమాయ నమః
43. ఈశాన్యాం భరద్వాజాయ నమః
44. పూర్వే విశ్వామిత్రాయ నమః
45. ఆగ్నేయ్యాణ కశ్యపాయ నమః
46. దక్షిణే జమదగ్నయే నమః
47. నైర్ఋత్యాం వశిష్ఠాయ నమః
48. పశ్చిమే అత్రయే నమః
49. వాయవ్యాం అరున్ధత్యై నమః
50. పూర్వే ఇన్ద్రైణ్యై నమః
51. ఆగ్నేయ్యాం కౌమార్యై నమః
52. దక్షిణే బ్రాహ్మ్యై నమః
53. నైర్ఋత్యాం వారాహ్యై నమః
54. పశ్చిమే చాముణ్డాయై నమః
55. వాయవ్యే వైష్ణవ్యై నమః
56. ఉత్తరే మాహేశ్వర్యై నమః
57. ఈశాన్యాం వైనాయక్యై నమః
58. అష్టదళ మధ్యే సూర్యాయ నమః

59. బ్రహ్మ పూర్వే సోమాయ నమః
60. ఆగ్నేయ్యాం భౌమాయ నమః
61. దక్షిణే బుధాయ నమః
62. నైర్ఋత్యాం బృహస్పతయే నమః
63. పశ్చిమే శుక్రాయ నమః
64. వాయవ్యాం శనైశ్చరాయ నమః
65. ఉత్తరే రాహవే నమః
66. ఈశాన్యాం కేతవే నమః

ఏతా దేవతాః సర్వతోభద్రే ప్రతిష్ఠాప్య తతః రామతోభద్రమణ్డలే

67. పరిభూతపఙ్క్తౌ సుషేణాయ నమః
68. సర్వ లిఙ్గేషు రుద్రాయ నమః (అప ఉపస్పృశ్య)
69. సర్వ వాపీషు నలాయ నమః
70. సర్వ భద్రేషు సుగ్రీవాయ నమః
71. సర్వ తిర్యగ్భద్రేషు గగవాయ నమః
72. సర్వ పీతశృఙ్ఖలాసు అఙ్గదాయ నమః
73. సర్వ కృష్ణ శృఙ్ఖలాసు విభీషణాయ నమః
74. సర్వ వల్లీషు జామ్బవతే నమః
75. సర్వ ఖణ్డేషు మైన్దాయ నమః
76. సర్వ పరిధిషు ద్వివిదాయ నమః
77. సర్వ ముద్రాసు సీతారామాభ్యాం నమః
78. సర్వ ముద్రాణాం పశ్చిమే పీతపరిధౌ లక్ష్మణాయ నమః
79. సర్వ ముద్రాణాం ఉత్తరే భరతాయ నమః
80. సర్వ ముద్రాణాం దక్షిణే శత్రుఘ్నాయ నమః
81. సర్వ ముద్రాణాం పురతః హనుమతే నమః
82. బహిః శ్వేతపరిధౌ భాగీరథ్యై నమః
83. బహిః రక్తధౌ సరస్వత్యై నమః
84. బహిః కృష్ణపరిధౌ యమునాయై నమః

ఏవమావాహ్య - ప్రాణప్రతిష్ఠాం షోడశోపచార పూజాఞ్చ కుర్యాత్.

తస్యోపరి సువర్ణ రత్నఖచిత దివ్యసింహాసనం ఔదుంబర భద్రపీఠం వా నిధాయ తస్మిన్ వస్త్రాంతరితే నవధాన్యాని నిక్షిప్య - తదుపరి అష్టదళ పద్మం విలిఖ్య తద్దళేషు పూర్వాది క్రమేణ విమలాద్యష్టక మావాహ్య పూజయేత్. తద్యథా-

1. ఓం విమలాయై నమః
2. ఓం ఉత్కర్షిణ్యై నమః
3. ఓం జ్ఞానాయై నమః
4. ఓం క్రియాయై నమః
5. ఓం యోగాయై నమః
6. ఓం ప్రహ్వ్యై నమః
7. ఓం సత్యాయై నమః
8. ఓం ఈశానాయై నమః

మధ్యే ఓం అనుగ్రహాయై నమః ఇతి పుష్పాక్షతైస్సంపూజ్య తదుపరి నూతనం పీతవస్త్రం ప్రసార్య తదుపరి ఆకలశేష్వితి సుధూపితాన్ స్వల ఙ్కృతాన్ కలశస్థాపన విధినా మధ్యే ప్రాగాద్యష్టదిక్షు చ నవతామ్రకలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య - తదుపరి పూర్ణపాత్రాణి నిధాయ మధ్యే శ్రీ సీతారామయ న్త్రమ్ విలిఖేత్ -

(శ్లో. అదౌ లిఖేద్యంత్రరాజం రఘునన్దనవిగ్రహం
సౌవర్ణేరాజతే తామ్రే పీఠేభూర్జేఽథవాభువి
వినా యన్త్రేణ చేత్పూజా దేవతా నప్రసీదతి
శ్రీరామః పూజితోయన్త్రే సీతయాసహ యన్త్రితః
యదిష్టం తత్కరోత్యేవ నాత్రకార్యావిచారణా

మధ్యేబిన్దుః తతష్షట్కోణం తతోష్టదళపద్మం తతోవృత్తం పునరష్టదళం తతో ద్వాదశదళం తతో వృత్తం తష్షోడశదళం తతో వృత్తం తతోద్వాత్రిం శద్దళం తతో వృత్తం తతో భూపురత్రయం ఇతియన్త్రసన్నివేశః)

'ధ్రువన్త'ఇతి మన్త్రేణ సంస్థాప్య - తదుపరి సువర్ణ రజత తామ్రాదినా నిర్మితాం శ్రీసీతారామప్రతిమాం షట్చక్ర - సీతారామసాలగ్రామం వా

ప్రతిష్ఠాప్య పూర్వకలశోపరి హనూమంతం - పశ్చిమే లక్ష్మణం- దక్షిణే భరతం- ఉత్తరే శత్రుఘ్నం- వాయవ్యకోణే సుగ్రీవం ఈశానకోణే విభీషణం ఆగ్నేయకోణే అఙ్గదం నైర్ ఋతికోణే జాంబవంతం -తత్తత్ ప్రతిమాసు అక్ష తపుంజేషు వా ప్ర[illegible]మాశ్రిత్ ప్రతిమాశోధనాది విధినా సంస్కృత్య ప్రతిమాః 'గృహా వై ప్రతిష్ఠా' 'ధ్రువన్తేరాజా' ఇతి మన్త్రాభ్యాం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్ (సాలగ్రామ శిలా చక్రేష్వేషవిధిర్నదృశ్యతే). దేవస్య ప్రాగ్భాగే రామాయణకోశం సంస్థాప్య పూజయేత్ తతో దశావరణ పూజామారభేత-

అథ దశావరణ పూజా

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య- దేశకాలౌ సంకీర్త్య సమస్త దేవతాసహిత శ్రీసీతాలక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్ సుగ్రీవ అంగద విభీషణ జాంబ వత్పరివార సమేత నవాయతన శ్రీసీతారామ పరబ్రహ్మపరమాత్మానముద్దిశ్య శ్రీసీతారామ పరబ్రహ్మపరమాత్మనః ప్రీత్యర్థం- శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్ని కపారాయణ దశావరణార్చన సహిత శ్రీసీతారామ నవరాత్రోత్సవ మహాయజ్ఞే ప్రథమ దివసే సంభవద్భిర్ద్రవ్యైః సంభవద్భిరుపచారై స్సంభవతా నియమేన ధ్యానావాహనాది దశావరణార్చనం కరిష్యే -

శ్లో. కౌసల్యా సుప్రజారామ పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే।
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికమ్॥

రామాయరామభద్రాయరామచంద్రాయ వేధసే।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాఃపతయే నమః॥

ఆదౌ ధ్యానం ప్రకుర్వీత మనశ్శుద్ధికరం పరం॥
ధ్యాయేత్ కల్పతరోర్మూలే రత్నసింహాసనం శుభమ్॥

తన్మధ్యేఽష్టదళం పద్మం నానారత్నప్రవేష్టితం।
తత్ర శ్రీరామచంద్రాఖ్యమ్ ధ్యాయేత్తేజః పరాత్పరమ్॥

ప్రకృత్యా సీతయా శ్యామం స్థిత్యుత్పత్త్యవ్యయావహం।

దేవాసుర మునీంద్రశ్చ యోగిబృందైశ్చ సేవితమ్॥

చతుర్భుజం శఙ్ఖచక్రగదాబ్జ ధారిణం।
కిరీటహారకేయూరరత్నకుండలమణ్డితమ్॥

దేవతాగురుమన్త్రాణాం భావయేదైక్యమాత్మనా।
ఏవం ధ్యాత్వా నమస్కృత్య మనస్యేవ రఘూత్తమం।
తదనుజ్ఞాం తదాలబ్ధ్వా బాహ్యపూజాం సమారభే॥

సమస్త దేవతా సహిత నవాయతన సమేత శ్రీసీతారామచంద్రస్వామిన్ బాహ్యపూజనాయానుజ్ఞాం దేహి

శ్లో. యో దేవఃపూజకశ్చాథ పూజాద్రవ్యాణి తత్ఫలం ।
ప్రాణబుద్ధ్యాదికం సర్వం తస్మైరామాత్మనే నమః ॥

అనేన మనునా నత్వా ద్వారదేవాన్ ప్రపూజయేత్
ఓం నమో రామచన్ద్రాయ.

అథ ద్వారపూజా

1. ఓం గం గణపతయే నమః
2. ఔం శివాయ నమః
3. ఓం ఐంహ్రీంశ్రీం పరశక్త్యే నమః
4. దీం దీపకళానాథాయనమః
5. ఓం క్షం క్షేత్రపాలకాయనమః

ఇతి ద్వారపాలాన్ పుష్పాక్షతైః అభ్యర్చ్య

ప్రాగ్ద్వారే - ద్వారశ్రియైనమః -ఇతి ఊర్ధ్వం దేహళ్యై నమః - ఇతి తదధః - ద్వారస్యదక్షిణ వామశాఖయోః

1. ఓం ధాత్రే నమః
2. ఓం విధాత్రే నమః
3. ఓం గఙ్గాయై నమః
4. యమునాయై నమః
5. ఓం శఙ్ఖనిధయే నమః
6. ఓం పద్మనిధయే నమః
7. ఓం శఙ్ఖాయ నమః
8. ఓం చక్రాయ నమః
9. ఓం హనుమతే నమః

దక్షిణద్వారే - ద్వారశ్రియై నమః - ఇతి ఊర్ధ్వం - దేహళ్యై నమః-

ఇతి తదధః - ద్వారస్య దక్షిణవామశాఖయోః

1. ఓం భద్రాయనమః
2. ఓం సుభద్రాయ నమః
3. ఓం గోదావర్యై నమః
4. ఓం కృష్ణాయై నమః
5. ఓం మహాపద్మనిధయే నమః
6. ఓం మకరాయ నమః
7. శార్ఙాయ నమః
8. ఓం శరేభ్యో నమః
9. ఓం గరుడాయ నమః (మధ్యే)

ప్రత్యగ్ద్వారే - ద్వారశ్రియై నమః - ఊర్ధ్వం - దేహళ్యై నమః తదధః ద్వారస్య దక్షిణవామశాఖయోః

1. ఓం చణ్డాయ నమః
2. ఓం ప్రచణ్డాయ నమః
3. ఓం రేవాయై నమః
4. ఓం తాపిన్యై నమః
5. ఓం కచ్ఛపాయ నమః
6. ఓం ముకున్దాయ నమః
7. ఓం గదాయై నమః
8. ఓం ఖడ్గాయ నమః
9. ఓం అఙ్గదాయ నమః (మధ్యే)

ఉత్తరద్వారే - ద్వారశ్రియై నమః - ఊర్ధ్వం. దేహళ్యై నమః- తదధః ద్వారస్య దక్షిణవామశాఖయోః

1. ఓం బలాయ నమః
2. ఓం ప్రబలాయ నమః
3. ఓం వాణ్యై నమః
4. ఓం వేణ్యై నమః
5. ఓం కుందాయ నమః
6. ఓం నీలాయ నమః
7. ఓం శ్రీవత్సాయ నమః
8. ఓం వనమాలాయై నమః
9. ఓం విభీషణాయ నమః (మధ్యే)

గృహోపరి - గృహేశాయనమః - గృహాయ నమః, కులదేవ్యై నమః, సశర శార్ఙాయ (నమః), ఫట్, వినాయకాయ ఫట్, వామపాద పార్ష్ణి ఘాతత్రయం - తాళత్రయం - కరాస్ఫోటనం - క్రూరదృష్ట్యవలోకనాదినా

దివ్యాన్తరిక్షభౌమాది విఘ్నాన్

శ్లో. అపసర్పంతు యే భూతా యేభూతాభూమిసంస్థితాః ।
యే భూతా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యన్తు శివాజ్ఞయా ॥
అపక్రామంతు భూతాని పిశాచాస్సర్వతో దిశః ।
సర్వేషామవిరోధేన దేవపూజాం సమారభే ॥
ఇతి భూతానుత్సార్య -

హే ఘంటే సుస్వరే పీఠే ఘంటాధ్వని విభూషితే ।
వాదయన్తి పరానన్దే ఘంటాదేవం ప్రపూజయేత్ ॥

అగమార్థన్తు దేవానాం, గమనార్థన్తు రక్షసాం ।
కుర్యాద్ఘంటారవం తత్ర, దేవతాహ్వాన లాంఛనమ్ ॥
ఇతి ఘంటానాదం కృత్వా

ఓం శేషాయనమః, ఓం విద్యాయైనమః, ఓంపీఠాయనమః ఇతి ద్వార దేవతాభ్యః పుష్పాక్షతాన్ సమర్ప్య

అచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - పృథివ్యాః మేరు పృష్ఠ ఋషిః, సుతలం ఛందః, కూర్మో దేవతా, అసనే వినియోగః

శ్లో. పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా దేవి త్వం విష్ణునా ధృతా ।
త్వం చ ధారయ మాం దేవి పవిత్రం కురు చాసనమ్ ॥

ఓం భూర్భువస్సువః ఓం అనంతాసనాయ నమః ఓంకూర్మాయనమః హ్రీం ఆధారశక్త్యే నమః, క్ష్రౌం దుష్టవిద్రావణ నృసింహాయ నమః ఇత్యాసనస్థానే పుష్పాంజలిం దత్వా కూర్మయంత్రం విలిఖేత్. తత్ప్రకారోయథా-

శ్లో. కూర్మాకారం లిఖేచ్చక్రం దళషట్క సమన్వితం ।
తతోవృత్తంచాష్టదళం భూపురత్రితయం తతః ॥
మధ్యే ప్రణవమాలిఖ్య ముఖే హ్రీంకారమేవ చ ।

పుచ్ఛే తు మాన్మథం బీజం తారం కోణచతుష్టయే ।
వర్గాష్టకంచాష్టదళే భూపురే దిక్పతీన్ లిఖేత్ ॥

ఏవం కూర్మచక్రం విలిఖ్య హంసస్సోఽహమితి ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా, ఓం హ్రీం శ్రీం కూర్మాయ నమః ఇతి కూర్మాష్టాక్షరీ మంత్రేణాభిమంత్ర్య యంత్రరాజాయవిద్మహే కూర్మచక్రాయ ధీమహి,తన్నో యంత్రః ప్రచోద యాత్ ఇతి యంత్రగాయత్ర్యా పుష్పాంజలిం దత్వా తత్ర కుశ కృష్ణాజిన చిత్రకంబళ కౌశేయ వస్త్రాదిక ముపర్యుపరి నిధాయ ఆసనం పరికల్ప్య, ఓం కమలాసనాయనమః, హ్రీం విమలాసనాయనమః, శ్రీం కూర్మాసనాయ నమః, ఇత్యుచ్చార్య ఆసనేకూర్మస్యముఖే ఉపవిశ్య - ఓం రః అస్త్రాయఫట్ ఇతినారాచ ముద్రయా మూలమంత్రేణ అష్టదిగ్బంధనం కుర్యాత్. యథా

ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః ప్రాగ్దిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః నిర్ఋతిదిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః పశ్చిమదిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః ఆగ్నేయదిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః దక్షిణదిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః వాయవ్యదిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః ఉదగ్దిశం బధ్నామి,
ఓం రః అస్త్రాయఫట్ రాం రామాయ నమః ఈశాన్యదిశం బధ్నామి.

పూజాద్రవ్యాణి సంపాద్య జలైస్సంప్రోక్ష్య గురుపరంపరాం నమేత్

శ్లో. గురుర్బ్రహ్మ గురు .... తస్మై శ్రీగురవే నమః ॥
నారాయణ సమారంభాం శంకరాచార్య మధ్యమాం ।
అస్మదాచార్య పర్యంతాం వందేగురు పరంపరామ్. ॥
నారాయణం ... సంతతమానతో ఽస్మి ॥
అస్మద్గురుభ్యో నమః, పరమగురుభ్యో నమః పరమేష్ఠిగురుభ్యో నమః
ఓం గం గణపతయే నమః ప్రణవస్య పరబ్రహ్మ ఋషిః, దైవీగాయత్రీ

ఛందః,పరమాత్మా దేవతా, ప్రాణాయామే వినియోగః, ఓం భూః .. .. .. స్సువరోం శుభాభ్యుదయార్థం చ ... ... శుభతిథౌ నవాయతన సమేత శ్రీసీతారామ పరబ్రహ్మార్చ నాంగత్వేన పాత్రాసాదనం కరిష్యే.

అథ పాత్రాసాదనమ్

. అదౌభూమౌ చతురశ్రమణ్డలం కృత్వాసంపూజ్య కలశం సంస్థాప్య, ఓం వం వరుణాయ నమః ఇతి మన్త్రేణ దశవారమభిమంత్ర్య ప్రణవముచ్చ రన్ ధేను శంఖ గరుడముద్రాఃప్రదర్శ్య క్రోం ఇత్యంకుశ బీజేన తీర్థాన్యాకృష్య

శ్లో. బ్రహ్మాండోదర తీర్థాని కరైస్పృష్టానితే రవే ।
తేన సత్యేన మే దేవ! తీర్థం దేహి దివాకర. ॥
యస్య కేశేషుజీమూతా నద్యస్సర్వాంగ సంధిషు ।
కుక్షౌ సముద్రాశ్చత్వార స్తస్మై తోయాత్మనే నమః ॥
శ్లో. కలశస్య ముఖే విష్ణుః ... ... సన్నిధిం కురు ॥

ఓం ఇమం మే గఙ్గే... ... ... సుషో మయా ॥

శ్లో. సర్వానందకరీ మశేషదురితధ్వంసాం శశాంకప్రభాం ।
త్ర్యక్షీం చోర్ధ్వకరద్వయేన దధతీం పాశం సృణిం చ క్రమాత్ ।
దోర్భ్యాం చామృతపూర్ణకుంభమమలం ముక్తాక్షమాలామధో ॥
గంగాసింధు సరిద్వరాదిరచితశ్రీతీర్థశక్తిం భజే ॥

ఇతి ధ్యాత్వా షోడశోపచారై స్సంపూజ్య.

ఓం ఆపోవా ఇదగ్ం... ... ... భూర్భువస్సువరాప ఓం ॥

ఇత్యభిమంత్ర్య.

తతశ్శంఖం పూజయేత్ - తద్యథా - కలశోదకేన వర్ధనీకలశస్య దక్షిణభాగే చతురశ్రమండలం కృత్వా శంఖమండలాయ నమః ఇతి పుష్పా క్షతైరభ్యర్చ్య, అదౌ

అగ్నిమండలాయ దశకళాత్మనే శ్రీరామాయ అర్ఘ్యపాత్రాధారాయ నమః

ఇతి శంఖస్య ఆధారం ప్రక్షాళ్య మండలే ప్రతిష్ఠాప్య తత్ర-

1. ఓం యం ధూమ్రాయై నమః
2. ఓం రం నీలరక్తాయై నమః
3. ఓం లం కపిలాయై నమః
4. ఓం వం విస్ఫులింగిన్యై నమః
5. ఓం శం జ్వాలాయై నమః
6. ఓం షం నిష్పత్తికాయై నమః
7. ఓం సం హవ్యవాహిన్యై నమః
8. ఓం హం కవ్యవాహిన్యై నమః
9. ఓం ళం రౌద్ర్యై నమః
10. ఓం క్షం సంహారిణ్యై నమః

ఇతి సంపూజ్య తతశ్శంఖం మూలమంత్రేణసంశోధ్య - ('ఓం శ్రీం రాం రామాయ నమః' ఇతి) శంఖమాధారే నిధాయ తత్ర ద్వాదశసూర్య కళాః న్యసేత్ యథా -

ఓం సూర్యమండలాయద్వాదశకళాత్మనే శ్రీరామచంద్రాయార్ఘ్యపాత్రాయ నమః

1. ఓం కం భం తపిన్యై నమః
2. ఓం ఖం బం తాపిన్యై
3. ఓం గం ఫం సంధిన్యై నమః
4. ఓం ఘం పం బోధిన్యై నమః
5. ఓం ఙం నం కాళిన్యై నమః
6. ఓం చం ధం శోషణ్యై నమః
7. ఓం ఛం దం వరేణ్యై నమః
8. ఓం జం థం ఆకర్షణ్యై నమః
9. ఓం ఝం తం వైష్ణవ్యై నమః
10. ఓం ఞం ణం విష్ణువిద్యాయై నమః
11. టం ఢం జ్యోత్స్నాయై నమః
12. ఓం ఠం ఁం హిరణ్యాయై నమః

తతోమూలమంత్రముచ్చరన్ శుద్ధోదకేన శంఖమాపూర్య 'ఓం సం సోమమండలాయ షోడశ కళాత్మనే శ్రీరామచంద్రాయ అర్ఘ్యామృతాయ నమః' ఇతి సంపూజ్య తత్ర షోడశ చంద్రకళా న్యసేత్ - తద్యథా

1. ఓం అం అమృతాయై నమః
2. ఓం ఆం మానదాయై నమః
3. ఓం ఇం తుష్ట్యై నమః
4. ఓం ఈం పుష్ట్యై నమః
9. ఓం స్వధాయై నమః
10. ఓం రాత్ర్యై నమః
11. ఓం ఏం జ్యోత్స్నాయై నమః
12. ఓం ఐం హంసవత్యై నమః

5. ఓం ఉం ప్రీత్యై నమః 13. ఓం ఓం ఛాయాయై నమః
6.ఊం రత్యై నమః 14. ఓం ఔం పూ(ర్ణాయై)రణ్యై నమః
7. ఓం ఋం లజ్జాయై నమః 15. ఓం అం వామాయై నమః
8. ఓం ఋూం శ్రియై నమః 16. ఓం అః అమాయై నమః

ఇతి సంపూజ్య శంఖజలే 'గంగే చ యమునే ... ... సన్నిధిం కురు' ఇతి తీర్థాన్యావాహ్య ప్రణవపూర్వకం-

ఓం అగ్నిర్మన్వే ప్రథమస్యప్రచేతసోయం పాంచజన్యం బహవస్సమింధతే ।
విశ్వస్యాం విశి ప్రవివిశివాగ్ంసమీమహే సనో ముంచ త్వగ్ంహసః ॥

ఇతి మంత్రేణాభిమంత్ర్య - గంధపుష్పాదిభి రభ్యర్చ్య - శంఖే పాణితలం దత్వా - మూలమంత్రేణాభిమంత్ర్య చిన్మయం తీర్థం చింతయిత్వా - క్రోం ఇత్యంకుశముద్రయా తీర్థాన్యాకృష్య

శ్లో. బ్రహ్మాండోదరతీర్థానికరైస్స్పృష్టానితే రవే ।
తేన సత్యేన మే దేవ తీర్థం దేహి దివాకర ॥

ఇతి సూర్యంసంప్రార్థ్య - ధేను శంఖ చక్ర గరుడముద్రాః ప్రదర్శయేత్, పరమీకరణముద్రయా (దోసిలితో హారతివలె త్రిప్పి శంఖమునకు చూపి) శంఖోదకం దేవస్యమూర్ధ్ని సించేత్. తచ్ఛేషేణ పూజాద్రవ్యాణి ఆత్మానం చ సంప్రోక్ష్య- శంఖం పునశ్శుద్ధజలేన (కలశోదకేన) పూరయేత్.
అథ హైమం, రాజతం, తామ్రం వా పాత్రచతుష్టయం పాద్యార్ఘ్య మధుప ర్కాచమనీయార్థం స్వస్య పురతః- శంఖాదధః ఆసాదయేత్. అర్ఘ్యపాత్రే - గంధ పుష్ప యవాక్షత కుశాగ్ర తిల దూర్వాః సర్షపాంశ్చ, పాద్యపాత్రే శ్యామాక కర్పూరవిష్ణుక్రాంత కమలాని, ఆచమనీయపాత్రే జాతీఫల లవంగ తక్కోలాని, మధుపర్కపాత్రే దధిమధుఘృతాని. ఏకస్మిన్ పాత్రే వా పాద్యా దీన్ ప్రకల్పయేత్ సర్వోపచార వస్తూనామభావే భావనైవ నిర్మలోదకేనైవ పూర్ణతేత్యాహ నారదః ఇతిపాత్రాసాదనం -

శ్లో. పాత్రాణి చైవమాసాద్య సాలగ్రామశిలోత్తమం ।
అర్చయే త్త్రామపాత్రస్థం తతో ఉన్తర్యాగమారభేత్ ॥
ధర్మకందసముద్భూతం జ్ఞాననాళం సుశోభనం ।
ఐశ్వర్యాష్టదళం పద్మం పరంవైరాగ్యకర్ణికమ్ ॥
తస్మిన్పీఠే చిదాత్మానంరామచంద్రస్వరూపిణం ।
ధ్యాత్వాయజేచ్చందనాద్యై ర్మానసైర్ధూప దీపకైః ॥
భోజనావసరే కిఞ్చిత్ జపం కృత్వానివేదయేత్ ।
స్వాధిష్ఠానగతే కుణ్డే త్రికోణే వహ్నిముజ్జ్వలేత్ ॥
చిద్రూపం ప్రణవేనాథ తత్రాహంతాదికం హునేత్ ।

దేవమూలమంత్రేణ అహంతాజ్యమహం జుహోమి స్వాహా ॥

పూజా హోమాదికం దేవ కృతం యత్త్వదనుగ్రహాత్ ।
తేన ప్రీతో భవత్వం భో శుద్ధం మే మానసం కురు ॥
నివేదయామిచాత్మానం త్వం గతిః పరమేశ్వర ।
శ్వాసమార్గగతం తేజః ఇత్యుక్త్వాత్మానమర్చయేత్ ॥
తన్మయస్సచ్చిదానందో భూత్వా తిష్ఠేత్క్రియత్క్షణం ।
ఆత్మానం చిన్మయం ధ్యాత్వా గంధాదిభిరథార్చయేత్ ॥

ఓం అత్మతత్త్వాయ నమః, ఓం కళా తత్త్వాయ నమః, ఓం రామతత్త్వాయ నమః- ఇత్యభ్యర్చ్య - తత్త్వాచమనం కర్యాత్- యథా-
ఓం రాం ఓం నమో భగవతే రామచంద్రాయ అత్మతత్త్వాత్మికం స్థూల దేహం పరిశోధయామి జుహోమిస్వాహా - ఓం రాం ఓం నమో భగవతే రామచంద్రాయ విద్యాతత్త్వాత్మికం సూక్ష్మదేహం పరిశోధయామి జుహోమి స్వాహా.
ఓం రాం ఓం నమో భగవతే రామచంద్రాయ పరతత్త్వాత్మికం రామదేహం పరిశోధయామి జుహోమి స్వాహా.

తతో బహిర్యాగం కుర్యాత్.

అథ పీఠపూజా

స్వవామభాగే - గుం గురుభ్యో నమః- పం పరమగురుభ్యో నమః- పం పరమేష్ఠిగురుభ్యో నమః- పం పరాపర గురుభ్యోనమః- స్వ దక్షిణ భాగే గం గణపతయేనమః- సం సరస్వత్యై నమః- దుం దుర్గాయై నమః- క్షం క్షేత్ర పాలాయ నమః- వం వటుకాయ నమః- యాగ గృహమధ్యే వాస్తుపురుషాయ నమః- పీఠమధ్యే

1. ఓం మణ్డూకాయ నమః
2. ఓం కాలాగ్నిరుద్రాయ నమః
3. ఓం మూలప్రకృత్యై నమః
4. ఓం ఆధారశక్త్యై నమః
5.ఓం కూర్మాయ నమః
6. ఓం అనన్తాయనమః

ఇత్యాధారశక్తీశ్చ పూజయిత్వా-

7. ఓం పృథివ్యైనమః
8. ఓం క్షీరసాగరాయ నమః
9. ఓం శ్వేతద్వీపాయ నమః
10. ఓం స్వర్ణ శైలాయ నమః
11. ఓం నందనోద్యానాయ నమః
12. ఓం కల్పకోద్యానాయ నమః
13. ఓం రత్నభూమికాయై నమః
14. ఓం స్వర్ణ ప్రాకారాయ నమః
15. ఓం రత్నమండపాయ నమః
16. ఓం స్వర్ణవేదికాయై నమః
17. ఓం శ్వేతచ్ఛత్రాయ నమః
18. ఓం రత్న సింహాసనాయ నమః

పీఠపాదేషు - ఆగ్నేయాది దిక్షు

1. ఓం ధర్మాయ నమః
2. ఓం జ్ఞానాయ నమః
3. ఓం వైరాగ్యాయ నమః
4. ఓం ఐశ్వర్యాయ నమః

పీఠ గాత్రేషు

1. ఓం అధర్మాయ నమః

.3 ఓం అవైరాగ్యాయ నమః

2. ఓం అజ్ఞానాయ నమః 4. ఓం అనైశ్వర్యాయ నమః

కర్ణికాయాం

1. ఓం మాయాయై నమః 5. ఓం చిత్సరోరుహాయ నమః
2. ఓం విద్యాయై నమః 6. ఓం ప్రకృతిమయ పత్రేభ్యో నమః
3. ఓం ఆనందకందాయ నమః 7. ఓం వికృతిమయ కేసరేభ్యో నమః
4. ఓం సంవిన్నాళాయ నమః 8. ఓం పంచాశద్వర్ణాత్మిక కర్ణికాయై నమః

కర్ణికాయాముపర్యుపరి

ఓం అం అర్కమణ్డలాయ ద్వాదశ కళాత్మనే నమః

ఓం రం వహ్నిమణ్డలాయ దశ కళాత్మనే నమః

ఓం సం సోమమణ్డలాయ షోడశ కళాత్మనే నమః

1. ఓం సం సత్వాయ ప్రబోధాత్మనే7.నమః ఓం జ్ఞాం జ్ఞానతత్వాయ నమః
2. ఓం రం రజసే ప్రకృత్యాత్మనే 8నమః ఓం మాం మాయా తత్వాయ నమః
3. ఓం తం తమసే మోహాత్మనే 9నమః ఓం కం కలాతత్వాయ నమః
4. ఓం ఆం ఆత్మనే నమః 10. ఓం విం విద్యాతత్వాయ నమః
5. ఓం అం అంతరాత్మనే నమః 11. ఓం పం పరతత్వాయ నమః
6. ఓం పం పరమాత్మనే నమః

కర్ణికాయాః పూర్వాద్యష్టదళపద్మపత్రేషు

1. ఓం విమలాయై నమః 5. ఓం యోగాయై నమః
2. ఉత్కర్షిణ్యై నమః 6. ఓం ప్రహ్వ్యై నమః
3. ఓం జ్ఞానాయై నమః 7. ఓం సత్యాయై నమః
4. క్రియాయై నమః 8. ఓం ఈశానాయై నమః

9. మధ్యే అనుగ్రహాయై నమః

కర్ణికాయాం ఓం నమోభగవతే వాసుదేవాయ సర్వాత్మనే విష్ణవే శ్రీరా

మాయ యోగపీఠాత్మనే నమః

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్పయేత్. ఇతి పీఠపూజా.

అన్తర్యాగః

అఞ్జలౌ పుష్పాణి గృహీత్వా - ద్వాదశాన్తే సహస్ర కమల కర్ణికామధ్యే నివిష్ట గురు చరణయుగల విగలదమృతరస విసర పరిప్లుతాఖిలాఙ్గో హృదయకమలమధ్యే విలసన్తం శ్రీ సీతామహాలక్ష్మీసమేతం నీలసరోజ కోమలరుచిం సాఙ్గం సావరణం భక్తానుగ్రహార్థం తేజోరూపేణ పరిణతం ప్రాపయ్య బ్రహ్మరంధ్రం, వహన్నాసాపుటేన నిర్గమయ్య త్రిఖణ్డాముద్రా మండితశిఖణ్డే కుసుమాంజలౌ హస్తే సమానీయ -

శ్లో ॥ చైతన్యవిగ్రహం రామం స్థితం హృదయ పంకజే ।
శ్వాసమార్గేణాగతం చ చింతయేత్కుసుమాంజలౌ ॥
మూలాధారాద్ద్వాదశాన్తమానీతః కుసుమాంజలౌ ।
పాదుకా ముద్రయానీయ మూర్ధ్నా సంయోజ్యయత్నతః ॥

సుతీక్ష్ణ ఉవాచ:-

శ్లో ॥ హృదయే మానసీ పూజా కీదృశీ వా వద ప్రభో ।
ఉపచారైః కతివిధైః పూజ్యతే రఘునందనః

అగస్త్య ఉవాచ :-

రామం పద్మపలాశాక్షం కాలాంబుదసమప్రభం ।
స్మితవక్త్రం సమాసీనం చిన్తయేచ్చింతితాప్తయే ॥
రాగాదికలుషం చిత్తం వైరాగ్యేన సునిర్మలం
కృత్వా ధ్యాయేత్సదారామం భవబంధ విముక్తయే ॥
ప్రాతశ్శుద్ధతనుర్భూత్వా శౌచాదిభిరతంద్రితః ।
వివిక్తదేశమాశ్రిత్య ధ్యానపూజాం సమారభేత్ ॥

నాభికందే సముద్భూతం కదళీకుసుమోపమం ।
అష్టపత్రం స్నిగ్ధవర్ణం ధ్యాయేత్ హృదయ పంకజమ్ ॥

తత్పద్మం రామనామ్నా చ ఫుల్లం కృత్వా సుమధ్యమే ।
భావయేత్సూర్యసోమాగ్ని మండలంతూత్తరోత్తరమ్ ॥

తస్యోపరి న్యసేద్దివ్యపీఠం రత్నమయోజ్జ్వలం ।
తన్మధ్యే రాఘవం ధ్యాయేత్ సూర్యకోటి సమప్రభమ్ ॥

ఇందీవరనిభం శాంతం విశాలాక్షం సువక్షసం ।
ఉద్యద్దీధితిమద్భాస్వత్ కుండలాభ్యాం విరాజితమ్ ॥

సునాసం సుకిరీటం చ సుకపోలం శుచిస్మితం ।
విజ్ఞానముద్రం ద్విభుజం కంబుగ్రీవం సుకుంతలమ్ ॥

నానారత్నమయైర్దివ్యై ర్హారైర్భూషితమవ్యయం ।
విద్యుత్పుంజప్రతీకాశం వస్త్రయుగ్మధరం హరిమ్ ॥

వీరాసనస్థం సంస్థానం తరుమూలనివాసినం ।
మహాసుగంధలిప్తాంగం వనమాలా విరాజితమ్ ॥

వామపార్శ్వే స్థితాం సీతాం చామీకరసమ ప్రభాం ।
లీలాపద్మధరాం దేవీం చాపపాశాం శుభాననామ్ ॥

పశ్యంతం స్నిగ్ధయా దృష్ట్యా దివ్యకల్పవిరాజితం ।
ఛత్రచామరహస్తేన లక్ష్మణేన సుశోభితమ్ ॥

హనుమత్ ప్రముఖైర్నిత్యై ర్వానరైః పరివారితం ।
స్తూయమానం మునిగణై స్సేవితం భరతాదిభిః ॥

సనందాదిభిశ్చాన్యై ర్యోగిబృందైస్తుతం సదా ॥
సర్వశాస్త్రార్థకుశలం యోగదం యోగసిద్ధిదం ।

శుద్ధేన మనసా రామం పూజయేత్సతతం హృది ॥
వామే భూమి సుతా పురస్తు హనుమాన్పశ్చాత్సుమిత్రాసుతః ।

శత్రుఘ్నో భరతశ్చ పార్శ్వదళయో ర్వాయ్వాది కోణేషు చ ।
సుగ్రీవశ్చ విభీషణశ్చ యువరాట్ తారాసుతో జాంబవాన్ ।
మధ్యే నీల సరోజకోమలరుచిం రామం భజే శ్యామలమ్ ।

వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామండపే ।
మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితం ।
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం ।
వ్యాఖ్యాన్తం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజేశ్యామలమ్ ॥

ఇతి ధ్యాత్వా

ఓం దాశరథాయ విద్మహే సీతావల్లభాయ ధీమహి, తన్నో రామః ప్రచోదయాత్. 'ఓం శ్రీం రాం రామాయనమః' ఇతి (గురూపదిష్ట) మూలమంత్రేణ యంత్రే బింబే వా శ్రీ సీతామహాలక్ష్మీ సమేతం శ్రీరామచంద్రస్వామినం పరమాత్మానం సచ్చిదానందవిగ్రహం సాంగం సాయుధం సవాహనం సపరివారం సావరణం ఆవాహయామి నమః. ఇతి పుష్పాంజలిం యంత్రే మూర్తౌ వా సమర్పయేత్.

1. మూలం ఆవాహితో భవ
2. మూలం సంస్థాపితో భవ
3. మూలం సన్నిధాపితో భవ
4. మూలం సన్నిరుద్ధో భవ
5. మూలం సమ్ముఖోభవ
6. మూలం అవగుంఠితో భవ
7. మూలం సుప్రసన్నో భవ
8. మూలం వరదో భవ

ఇత్యష్టముద్రాః ప్రదర్శ్య.

శ్లో ॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకం
తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబే (యంత్రే)ఽస్మిన్సన్నిధిం కురు ॥

ఇతి సంప్రార్థ్య, శంఖ - చక్ర - గదా - పద్మ - ధేను - కౌస్తుభ - గరుడ - శ్రీవత్స - వనమాలా - యోని మహాముద్రాశ్చ ప్రదర్శయేత్.

ఓం సహస్రశీర్షా పురుషః సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్ ।
స భూమిం విశ్వతో వృత్వా అత్యతిష్ఠద్దశాంగులమ్ ।

శ్లో ॥ ఆవాహయామి విశ్వేశం జానకీవల్లభం విభుం ।
కౌసల్యా తనయం విష్ణుం శ్రీరామం ప్రకృతేః పరం ।

శ్రీరామాగచ్ఛ భగవన్ రఘువీర నృపోత్తమ ॥
జానక్యా సహ రాజేంద్ర సుస్థిరో భవ సర్వదా ॥
రామచంద్ర మహేష్వాస రావణాన్తక రాఘవ ।
యావత్పూజా సమాప్తిస్స్యాత్తావత్సన్నిహితో భవ ।
రఘునందన రాజర్షే నమో రాజీవలోచన ।
రఘునందన మే దేవ శ్రీరామాభిముఖో భవ ॥

నమస్తే జానకీ నాథ సుప్రసీద సురేశ్వర ।
ప్రసన్నో భవ మే రాజన్ ప్రసీద మధుసూదన ।
శరణం మే జగన్నాథ శరణం భక్తవత్సల ।
వరదో భవ మే రాజన్ శరణం మే రఘూత్తమ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః ఆవాహనం సమర్పయామి.

ఓం పురుష ఏ వేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్చభవ్యం ।
ఉతామృతత్వస్యేశానః యదన్నేనా తిరోహతి ॥

శ్లో ॥ రాజాధిరాజ రాజేంద్ర రామచంద్ర మహీపతే ।
రత్నసింహాసనం తుభ్యం దాస్యామి స్వీకురు ప్రభో ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః రత్నసింహాసనం సమర్పయామి.

ఓం ఏతావానస్య మహిమా అతో జ్యాయాగ్ంశ్చ పూరుషః ।
పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని త్రిపాదస్యామృతం దివి ॥

శ్లో ॥ త్రైలోక్యవ్యాపకానంత నమస్తే రఘునాయక ।
పాద్యం గృహాణ రాజర్షే నమో రాజీవలోచన ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః పాదయోః

పాద్యం సమర్పయామి.

ఓం త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః పాదోఽస్యేహాభవాత్పునః ।
తతో విష్వఙ్వ్యక్రామత్ సాశనానశనే అభి ॥

శ్లో ॥ పరిపూర్ణ పరానంద నమో రామాయ విష్ణవే ।
గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం కృష్ణ! విష్ణో! జనార్దన ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః హస్తయో రర్ఘ్యం సమర్పయామి.

ఓం తస్మాద్విరాడజాయత విరాజో అధి పూరుషః ।
సజాతో అత్యరిచ్యత పశ్చాద్భూమి మథో పురః ॥

శ్లో ॥ నమస్సత్యాయ శుద్ధాయ బుద్ధాయ జ్ఞానరూపిణే ।
గృహాణాచమనం నాథ సర్వలోకైకనాయక ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ ఓన్నమో వాసుదేవాయ తత్త్వజ్ఞానస్వరూపిణే ।
మధుపర్కం గృహాణేదం రాజరాజాయ తే నమః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః మధు పర్కం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ మాణిక్యాఢ్యే కనకచషకే క్లుప్తమామోదతైలం
రామాః ప్రేమాదరణశరణాః కేశకోశే శరీరే ।
అంజన్త్యేతా మృదుకరరహైస్తే రమాధీశ భక్త్యా
గృహ్ణీష్వార్చాకలితమధునాభ్యంగమంగక్రమేణ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సుగంధి తైలాభ్యంగనం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ హారిద్రాంచితశాలితండులలసచ్చూర్ణైః సుకచ్చూరికా

తక్కోలాది సుగంధ బంధురతరం శ్రీగంధ సంధానితం ।
రత్నాశోభి హిరణ్యపాత్రనిహితం రామావళీభిర్ముదా
లిప్తం స్వీకురు తే తనౌ రఘుపతే ప్రేమ్ణా సదుద్వర్తనమ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సుగంధి కల్కాదినా ఉద్వర్తనం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ పయోదధి ఘృతైర్యుక్తం శర్కరా మధుసంయుతం ।
పంచామృతేన సంపన్నం క్రియతాం రఘునాయక ॥

తరసా పయసా ఘృతేన దధ్నా మధునా చాప్యధునా సుశర్కరాతః ।
రఘువంశజ దాసదాస క్లుప్తం కురు పంచామృత మజ్జనం రమేశ ॥

ఓం ఆప్యాయస్వ ... సంగథే ॥ ఓం దధిక్రావ్ణో ... తారిషత్ ॥ ఓం శుక్రమసి ... రశ్మిభిః ॥ ఓం మధువాతా ... సూర్యః ॥ ఓం స్వాదుః పవస్వ ... అదాభ్యః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః పంచామృతస్నానం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ నారికేళఫలచారువారిభిః పూతచూతఫలరస్యపానకైః ।
మాతులుంగ కదళీరసాదిభిర్మజ్జనం ఫలరసైః కురు ప్రభో ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారమచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ఫలోదక స్నానం సమర్పయామి.

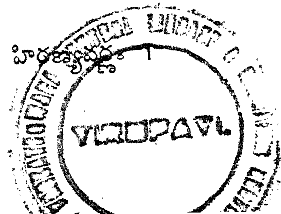
ఓం గంధద్వారాం ... ... శ్రియమ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారమచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః శ్రీగంధ గంధిజలస్నానం సమర్పయామి.

ఓం పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలా ఉత ।
అశ్వా ఇవ స జిత్వరీ ర్వీరుధః పారయిష్ణవః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారమచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః పుష్పోదక స్నానం సమర్పయామి.

ఓం హిరణ్యరూపస్సహిరణ్య సందృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః ।

హిరణ్యయాత్పరియోనేర్నిషద్యా హిరణ్యాదాదదద్యన్నమస్మై ॥
ఓం తత్సువర్ణగ్ంహిరణ్యమభవత్ తత్సువర్ణస్య హిరణ్యస్య జన్మ ।
య ఏవగ్ంసువర్ణస్య జన్మవేద సువర్ణ ఆత్మనా భవతి ॥

నవావయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సువర్ణోదక స్నానం సమర్పయామి.

ఓం స హి రత్నాని దాశుషే సువాచి సవితాభగః తం భాగంచిత్రమీమహే ॥

నవావయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః నవరత్నోదక స్నానం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ గఙ్గా చ యమునా తుఙ్గా గోదాకృష్ణా సరస్వతీ ।
శద్ధోదకం చ శ్రీరామ స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥
ఓం యత్పురుషేణ హవిషా దేవా యజ్ఞమతన్వత ।
వసన్తో అస్యాసీదాజ్యం గ్రీష్మఇధ్మశ్శరద్ధవిః ॥

నవావయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః శుద్ధోదక స్నానం సమర్పయామి.

ఏవం యథా సంభవం స్నపయిత్వా స్నానాంగ పంచోపచారపూజాం సమర్ప్య నీరాజయేత్ - అనంతరం

పంచసూక్త - పంచోపనిషత్ - సువర్ణ ఘర్మానువాక - పవమాన సూక్త - మిత్రోసీత్యాది ఋగ్వేదీయ స్నానఖణ్డికాది మన్త్రపఠనపూర్వకం దివ్యాఙ్గనా కరకమలవిధృత శాతకుమ్భస్థ దివ్యసుగన్ధిజలేన యథాసంభవం శతం - సహస్రం - అయుతం వా దేవమభిషించేత్.

నవావయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః మహాభిషేకం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ అధీశ మృదువాససా వపుషి వారి సమ్మార్జయన్
కచానపి చ శోషయన్ కరరుహాన్తరాధూననైః ।
దుకూలవసనం దదే కటితటే సమావేష్ట్య త
ద్విసృజ్య సజలాంశుకం మణిగృహం సమాగమ్యతామ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః శరీరస మ్మార్జన స్నానాంగ వస్త్రం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః కృష్ణాగ రుధూపేన కేశధూపనం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః స్నానా నంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ సన్తప్తకాంచన ప్రఖ్యం పీతాంబరమిదం హరే ।
సంగృహాణ జగన్నాథ రామచంద్ర నమోఽస్తు తే ॥

ఓం సప్తాస్యాసన్ పరిధయః త్రిస్సప్త సమిధః కృతాః ।
దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః అబధ్నన్ పురుషం పశుమ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః దివ్య కౌశేయ వస్త్రోపవస్త్రాణి సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ఆచమ నీయం సమర్పయామి.

అనంతరం పాదుకాముద్రయా దేవం పీఠే స్థాపయేత్

శ్లో ॥ కేయూరకటకే చైవ హస్తే చిత్రాంగుళీయకం
మాణిక్యోల్లాసిమకుటం కుండలే హారశోభితం ।
నాభౌ నాయకరత్నం చ నూపురౌ పాదపద్మయోః
అంగుళీ ముద్రికాశ్చైవ గృహ్యతామస్మదర్పితమ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః దివ్య మణిగణ ఖచిత కిరీట - కుండల - ముక్తాహార - కేయూర - చిత్రాంగు ళీయక - నూపుర పాదుకాన్తాని సర్వాణ్యాభరణాని సమర్పయామి.

శ్లో ॥ శ్రీరామాచ్యుత యజ్ఞేశ చిన్మయానన్త రాఘవ ।
బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం గృహాణ రఘునాయక ॥

ఓం తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్ పురుషం జాతమగ్రతః ।
తేన దేవా అయజన్త సాధ్యా ఋషయశ్చ యే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సువర్ణ

దివ్య యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః యజ్ఞోప వీత ధారణానంతరం ఆచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ కుంకుమాగరు కస్తూరీ కర్పూరోన్మిశ్ర చందనం ।
తుభ్యం దాస్యామి విశ్వేశ శ్రీరామ స్వీకురు ప్రభో ॥

ఓం తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః సంభృతం పృషదాజ్యం ।
పశూగ్ంస్తాగ్ంశ్చక్రే వాయవ్యాన్ అరణ్యాన్ గ్రామ్యాంశ్చ యే ॥

ఓం గంధ ద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీం ।
ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః దివ్య శ్రీచందన కస్తూరీతిలకం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ అక్షతాన్ ధవళాకారాన్ శాలీయాన్ తండులాన్ శుభాన్ ।
హరిద్రాచూర్ణసంయుక్తాన్ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥

ఓం తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః ఋచస్సామాని జజ్ఞిరే ।
ఛందాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మాత్ యజుస్తస్మాదజాయత ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః హారిద్ర రత్నాక్షతాన్ సమర్పయామి.

ఓం అహిరివ భోగైః పర్యేతి బాహుం జ్యాయా హేతిం పరిబాధమానః
।

హస్తఘ్నో విశ్వా వయునాని విద్వాన్ పుమాన్ పుమాగ్ంసంపరిపాతు
విశ్వతః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః హరిద్రా చూర్ణం సమర్పయామి.

ఓం యాగుంగూర్యాసినీవాలీ యా రాకా యా సరస్వతీ ।
ఇంద్రాణీ మహ్వా ఊతయే వరుణానీం స్వస్తయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః కుంకుమ విలేపనం సమర్పయామి.

ఓం సుమంగలీరియం వధూరిమాగ్ంసమేత పశ్యత ।
సౌభాగ్యమస్యై దత్వా యాథాస్తం విపరేతన ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సుగంధి తైల పటవాసికాది పరిమళద్రవ్యాణి సమర్పయామి.

శ్లో ॥ తులసీకుందమందార జాతీపున్నాగ చంపకైః
కదంబకరవీరాది కుసుమై శ్శతపత్రకైః ।
నీలాంబుజైర్బిల్వదళైః పుష్పమాల్యైశ్చ రాఘవ
పూజయిష్యామ్యహం భక్త్యా సంగృహాణ జనార్దన ॥

ఓం తస్మాదశ్వా అజాయన్త యేకేచో భయాదతః ।
గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్ తస్మాజ్జాతా అజావయః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః నానావిధ పరిమళ పత్ర పుష్పాణి సమర్పయామి.

జాతీ చంపక మందారా కేతకీ తులసీ తథా ।
దమనో మునికున్దే చ హ్యనంతన్త్వితివై నవ ।
ఏభిర్నవ విధైః పుష్పైర్మన్త్రి పుష్పాణి రాఘవ ।
మయార్పితాని గృహ్ణీష్వ ప్రసీద పరమేశ్వర ॥(ఆనం.రా. మనో.కాం.3సర్గ)

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః నవ పుష్పాంజలిం సమర్పయామి. ఇత్యష్టవారం సమర్పయేత్.

అథ యంత్రమధ్యే శ్రీరామస్య వామభాగే 'శ్రీం సీతాయై స్వాహా' ఇతి గంధపుష్పాదిభిః శ్రీసీతామహాలక్ష్మీమర్చయేత్

శ్రీరామస్య దక్షిణ భాగే 'లం లక్ష్మణాయ నమః' ఇతి వస్త్రయజ్ఞోపవీత గంధాక్షతపుష్పాదిభిః శ్రీలక్ష్మణమర్చయేత్

పురతః శ్రీరామసేవార్థం శ్రీరామభక్తాయ ఆంజనేయాయ నమః 'ఓం హ్రీం హరి మర్కట మర్కటాయ స్వాహా' ఇతి సిందూర గంధాక్షతాదిభి రాంజనేయమర్చయేత్

శ్రీరామస్య వామపార్శ్వే 'ఓం శాం శార్ఙ్గాయ నమః' ఇతి శార్ఙ్గమావాహ్య పూజయేత్

శ్రీరామస్య దక్షిణపార్శ్వే 'ఓం శం శరేభ్యో నమః' ఇతి శరానావాహ్య పూజయేత్.

అథాఙ్గపూజా

ఓం శ్రీ రామభద్రాయ నమః పాదౌ పూజయామి.

ఓం శ్రీ రాజీవలోచనాయ నమః గుల్ఫౌ పూజయామి.

ఓం శ్రీ విశ్వరూపాయనమః జంఘే పూజయామి.

ఓం శ్రీ రావణాంతకాయ నమః జానునీ పూజయామి.

ఓం శ్రీ లక్ష్మణాగ్రజాయ నమః కటిం పూజయామి.

ఓం శ్రీ విశ్వమూర్తయే నమః మేఢ్రం పూజయామి.

ఓం శ్రీ విశ్వామిత్రప్రియాయ నమః నాభిం పూజయామి.

ఓం శ్రీ పరమాత్మనే నమః హృదయం పూజయామి.

ఓం శ్రీ శ్రీకంఠాయ నమః కంఠం పూజయామి.

ఓం శ్రీ సర్వాస్త్రధారిణే నమః బాహూ పూజయామి.

ఓం శ్రీ రఘూద్వహాయ నమః ముఖం పూజయామి.

ఓం శ్రీ పద్మనాభాయ నమః జిహ్వాం పూజయామి.

ఓం శ్రీ దామోదరాయ నమః దంతాన్ పూజయామి.

ఓం శ్రీ జలదవర్ణాయ నమః నాసికాం పూజయామి.

ఓం శ్రీ శ్రుతిగోచరాయ నమః కర్ణౌ పూజయామి.

ఓం శ్రీ పుండరీకాక్షాయ నమః నేత్రే పూజయామి.

ఓం శ్రీ సీతాపతయే నమః లలాటం పూజయామి.

ఓం శ్రీ జ్ఞానగమ్యాయ నమః శిరః పూజయామి.

ఓం శ్రీ సర్వాత్మనే నమః సర్వాణ్యఙ్గాని పూజయామి.

అథ ఆవరణ పూజా

ప్రథమావరణార్చనమ్

అంజలినా పుష్పాణి గృహీత్వా -

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం (యంత్రే - మూర్తౌ వా) శ్రీరామాయ పరమాత్మనే సమర్ప్య - తతః శ్రీరామానుజ్ఞా ప్రాప్తేతి భావయిత్వా ఆవరణ పూజా మారభేత.

యంత్రావరణ మధ్యస్థ షట్కోణే -

దేవస్యాగ్రకోణ మారభ్యప్రాదక్షిణ్య క్రమేణ.

1. ఓం రాం హృదయాయనమః
2. ఓం రీం శిరసే స్వాహా
3. ఓం రూం శిఖాయై వషట్
4. ఓం రైం కవచాయ హుం
5. ఓం రౌం నేత్రత్రయాయ వౌషట్
6. ఓం రః అస్త్రాయ ఫట్

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా సపుష్పం శంఖోదకం గృహీత్వా

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం ప్రథమావరణార్చనమ్ ॥

నవాయతన (దశావరణదేవతా) సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ప్రథమావరణార్చనం సమర్పయామి ఇతి సపుష్పం శంఖోదకం యంత్రే - మూర్తౌ వా సమర్పయేత్. శంఖముద్రాం చ ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య.

ద్వితీయావరణమ్

పుష్పాంజలిం గృహీత్వా -

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య. ప్రథమాష్టదళ మూలేషు పూర్వాది క్రమేణ -

1. ఓం అం ఆత్మనే నమః 5. ఓం పం పరమాత్మనే నమః
2. ఓం నిం నివృత్త్యై నమః 6. ఓం విం విద్యాయై నమః
3. ఓం అం అంతరాత్మనే నమః 7. ఓం జ్ఞాం జ్ఞానాత్మనే నమః
4. ఓం ప్రం ప్రతిష్ఠాయై నమః 8. ఓం శాం శాన్త్యై నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం ద్వితీయావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి ద్వితీయావరణార్చనం సమర్ప్య. చక్రముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య.

తృతీయావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య. ప్రథమాష్టదళ మధ్యేషు పూర్వాది క్రమేణ -

1. ఓం వాం వాసుదేవాయ నమః 5. ఓం ప్రం ప్రద్యుమ్నాయ నమః
2. ఓం శ్రీం శ్రియైనమః 6. ఓం రం రత్యై నమః
3. ఓం సం సంకర్షణాయ నమః 7. ఓం అం అనిరుద్ధాయ నమః
4. ఓం శాం శాంత్యై నమః 8. ఓం ప్రీం ప్రీత్యైనమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం తృతీయావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి తృతీయావరణార్చనం సమర్ప్య. గదాముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య.

చతుర్థావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।

అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య. ప్రథమాష్టదళాగ్రేషు ప్రాగాది క్రమేణ -

1. ఓం హం హనుమతే నమః 5. ఓం లం లక్ష్మణాయ నమః
2. ఓం సుం సుగ్రీవాయ నమః 6. ఓం అం అంగదాయ నమః
3. ఓం భం భరతాయ నమః 7. ఓం శం శత్రుఘ్నాయ నమః
4. ఓం విం విభీషణాయ నమః 8. ఓం జాం జాంబవతే నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా.

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।

భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం తురీయావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి చతుర్థావరణార్చనం సమర్ప్య. పద్మముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య.

పంచమావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।

అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, ద్వితీయాష్టదళేషు ప్రాగాదిక్రమేణ -

1. ఓం ధృం ధృష్టాయ నమః 5. ఓం రాం రాష్ట్రవర్ధనాయ నమః
2. ఓం జం జయంతాయ నమః 6. ఓం అం అశోకాయనమః
3. ఓం విం విజయాయనమః 7. ఓం ధం ధర్మపాలాయ నమః
4. ఓం సుం సురాష్ట్రాయ నమః 8. ఓం సుం సుమంత్రాయ నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।

భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం పంచమావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి పంచమావరణార్చనం సమర్ప్య - ధేనుముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

షష్ఠావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, ద్వాదశదళేషు ప్రాగాది క్రమేణ

1. ఓం వం వశిష్ఠాయ నమః
2. ఓం వాం వాసుదేవాయ నమః
3. ఓం జాం జాబాలయేనమః
4. ఓం గౌం గౌతమాయ నమః
5. ఓం భం భరద్వాజాయ నమః
6. ఓం కౌం కౌశికాయ నమః
7. ఓం వాం వాల్మీకయేనమః
8. ఓం నాం నారదాయ నమః
9. ఓం సం సనకాయ నమః
10. ఓం సం సనందనాయ నమః
11. ఓం సం సనత్సుజాతాయ నమః
12. ఓం సం సనత్కుమారాయ నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం షష్ఠాఖ్యావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి షష్ఠావరణార్చనం సమర్ప్య - కౌస్తుభముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

సప్తమావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, షోడశదళేషు ప్రాగాది క్రమేణ

1. ఓం నం నలాయ నమః
2. ఓం నీం నీలాయ నమః
3. ఓం గం గవయాయ నమః
4. ఓం గం గవాక్షాయ నమః
5. ఓం గం గంధమాదనాయనమః
6. ఓం శం శరభాయ నమః
9. ఓం కిం కిరీటాయ నమః
10. ఓం కుం కుండలద్వయాయనమః
11. ఓం శ్రీం శ్రీవత్సాయ నమః
12. ఓం కౌం కౌస్తుభాయ నమః
13. ఓం శం శంఖాయ నమః
14. ఓం చం చక్రాయ నమః

7. ఓం మైం మైందాయనమః	15. ఓం గం గదాయై నమః
8. ఓం ద్విం ద్వివిదాయ నమః	16. ఓం పం పద్మాయ నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్దే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।

భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం సప్తమావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి సప్తమావరణార్చనం సమర్ప్య - గరుడముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

అష్టమావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।

అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, ద్వాత్రింశద్దళేషు ప్రాగాది క్రమేణ

1. ఓం ధ్రుం ధ్రువాయ నమః	17. ఓం దిం దిక్పతయేనమః
2. ఓం ధం ధర్మాయ నమః	18. ఓం స్థాం స్థాణవే నమః
3. ఓం సోం సోమాయ నమః	19. ఓం భం భర్గాయ నమః
4. ఓం అం అద్భ్యో నమః	20. ఓం అం అరుణాయ నమః
5. ఓం అం అనిలాయ నమః	21. ఓం సూం సూర్యాయ నమః
6. ఓం అం అనలాయ నమః	22. ఓం వేం వేదాంగాయ నమః
7. ఓం ప్రం ప్రత్యూషాయ నమః	23. ఓం భాం భానవే నమః
8. ఓం ప్రం ప్రభాసాయ నమః	24. ఓం ఇం ఇంద్రాయనమః
9. ఓం వీం వీరభద్రాయ నమః	25. ఓం రం రవయే నమః
10. ఓం శం శంభవే నమః	26. ఓం గం గభస్తయే నమః
11. ఓం గిం గిరీశాయ నమః	27. ఓం యం యమాయనమః
12. ఓం అం అజైకపాదాయ నమః	28. ఓం హిం హిరణ్యరేతసేనమః
13. ఓంఅంఅహిర్బుధ్న్యాయనమః	29. ఓం దిం దివాకరాయ నమః
14. ఓం పిం పినాకీశాయ నమః	30. ఓం మిం మిత్రాయ నమః

15. ఓంభుంభువనాధీశ్వరాయనమః 31. ఓం విం విష్ణవే నమః
16. ఓం కం కపాలినేనమః 32. ఓం ధాం ధాత్రే నమః

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యమష్టమావరణార్చనమ్ ॥

ఇత్యష్టమావరణార్చనం సమర్ప్య - శ్రీవత్సముద్రాం ప్రదర్శయేత్.
హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

నవమావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, ప్రథమ భూపురే ప్రాగాది క్రమేణ

1. ఓం ఇం ఇంద్రాయ నమః
2. ఓం రం అగ్నయే నమః
3. ఓం యం యమాయ నమః
4. ఓం నిం నిర్ ఋుతయే నమః
5. ఓం వం వరుణాయ నమః
6. ఓం వాం వాయవే నమః
7. ఓం కుం కుబేరాయ నమః
8. ఓం ఈం ఈశానాయ నమః
9. ఓం అం బ్రహ్మణే నమః (ఈశానపూర్వయోర్మధ్యే)
10. ఓం విం విష్ణవే నమః (నిర్ ఋుతిపశ్చిమయోర్మధ్యే)

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం నవమావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి నవమావరణార్చనం సమర్ప్య - వనమాలాముద్రాం ప్రదర్శయేత్.
హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

దశమావరణార్చనమ్

శ్లో ॥ సంవిన్మయ! మహాదేవ! పరామృతరసప్రియ! ।
అనుజ్ఞాం దేహి మే రామ! పరివారార్చనాయ తే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య, ద్వితీయభూపురే ప్రాగాది క్రమేణ

1. ఓం వం వజ్రాయ నమః
2. ఓం శం శక్త్యై నమః
3. ఓం దం దండాయ నమః
4. ఓం ఖం ఖడ్గాయ నమః
5. ఓం పాం పాశాయ నమః
6. ఓం ధ్వం ధ్వజాయ నమః
7. ఓం గం గదాయై నమః
8. ఓం త్రిం త్రిశూలాయ నమః
9. ఓం అం అబ్జాయ నమః
(ఈశానపూర్వయోర్మధ్యే)
10. ఓం చం చక్రాయ నమః
(నిర్ ఋతిపశ్చిమయోర్మధ్యే)

ఇతి పుష్పాక్షతైః పూజయిత్వా -

శ్లో ॥ దయాబ్ధే త్రాహి సంసార సర్పాన్మాం శరణాగతం ।
భక్త్యా సమర్పయే తుభ్యం దశమావరణార్చనమ్ ॥

ఇతి దశమావరణార్చనం సమర్ప్య - యోనిముద్రాం ప్రదర్శయేత్. హస్తౌ ప్రక్షాల్య-

తృతీయభూపురే

ఓం శ్రీరామ పార్షదేభ్యో నమః -
ఓం బహిర్భాగేభ్యో నమః

ఇతి పుష్పాంజలిం దద్యాత్.

అథ దశావరణ దేవతాః తత్తన్నామభిః పూజయేత్ -

1. ఓం శ్రీరామాయ నమః
2. ఓం శ్రీసీతాయై నమః
3. ఓం శ్రీలక్ష్మణాయ నమః
4. ఓం ఆంజనేయాయ నమః
5. ఓం శార్ఙ్గాయ నమః
6. ఓం శరేభ్యో నమః
7. ఓం హృదయదేవాయ నమః
8. ఓం శిరోదేవాయ నమః
9. ఓం శిఖాదేవాయ నమః
10. ఓం కవచ దేవాయ నమః

11. ఓం నేత్రదేవాయ నమః
12. ఓం అస్త్రదేవాయ నమః
13. ఓం ఆత్మనే నమః
14. ఓం నివృత్త్యై నమః
15. ఓం అంతరాత్మనే నమః
16. ఓం ప్రతిష్ఠాయై నమః
17. ఓం పరమాత్మనే నమః
18. ఓం విద్యాయై నమః
19. ఓం జ్ఞానాత్మనే నమః
20. ఓం శాన్త్యై నమః
21. ఓం వాసుదేవాయ నమః
22. ఓం శ్రియై నమః
23. ఓం సంకర్షణాయ నమః
24. ఓం శాన్త్యై నమః
25. ఓం ప్రద్యుమ్నాయ నమః
26. ఓం రత్యై నమః
27. ఓం అనిరుద్ధాయ నమః
28. ఓం ప్రీత్యై నమః
29. ఓం హనుమతే నమః
30. ఓం సుగ్రీవాయ నమః
31. ఓం భరతాయ నమః
32. ఓం విభీషణాయ నమః
33. ఓం లక్ష్మణాయ నమః
34. ఓం అంగదాయ నమః
35. ఓం శత్రుఘ్నాయ నమః
36. ఓం జాంబవతే నమః
37. ఓం ధృష్టాయ నమః
38. ఓం జయంతాయ నమః
39. ఓం విజయాయ నమః
40. ఓం సురాష్ట్రాయ నమః
41. ఓం రాష్ట్రవర్ధనాయ నమః
42. ఓం అశోకాయ నమః
43. ఓం ధర్మపాలాయ నమః
44. ఓం సుమంత్రాయ నమః
45. ఓం వశిష్ఠాయ నమః
46. ఓం వామదేవాయ నమః
47. ఓం జాబాలయే నమః
48. ఓం గౌతమాయ నమః
49. ఓం భరద్వాజాయ నమః
50. ఓం కౌశికాయ నమః
51. ఓం వాల్మీకయే నమః
52. ఓం నారదాయ నమః
53. ఓం సనకాయ నమః
54. ఓం సనందనాయ నమః
55. ఓం సనత్సుజాతాయ నమః
56. ఓం సనత్కుమారాయ నమః
57. ఓం నలాయ నమః
58. ఓం నీలాయ నమః
59. ఓం గవయాయ నమః
60. ఓం గవాక్షాయ నమః
61. ఓం గంధమాదనాయ నమః
62. ఓం శరభాయ నమః
63. ఓం మైందాయ నమః
64. ఓం ద్వివిదాయ నమః

65. ఓం కిరీటాయ నమః 66. ఓం కుండలద్వయాయ నమః
67. ఓం శ్రీవత్సాయ నమః 68. ఓం కౌస్తుభాయ నమః
69. ఓం శంఖాయ నమః 70. ఓం చక్రాయ నమః
71. ఓం గదాయై నమః 72. ఓం పద్మాయ నమః
73. ఓం ధ్రువాయ నమః 74. ఓం ధర్మాయ నమః
75. ఓం సోమాయ నమః 76. ఓం అద్భ్యో నమః
77. ఓం అనిలాయ నమః 78. ఓం అనలాయ నమః
79. ఓం ప్రత్యూషాయ నమః 80. ఓం ప్రభాసాయ నమః
81. ఓం వీరభద్రాయ నమః 82. ఓం శంభవే నమః
83. ఓం గిరీశాయ నమః 84. ఓం అజైకపాదాయ నమః
85. ఓం అహిర్బుధ్న్యాయ నమః 86. ఓం పినాకీశాయ నమః
87. ఓం భువనాధీశ్వరాయ నమః 88.ఓం కపాలినే నమః
89. ఓం దిక్పతయే నమః 90. ఓం స్థాణవే నమః
91. ఓం భర్గాయనమః 92. ఓం అరుణాయ నమః
93. ఓం సూర్యాయ నమః 94. ఓం వేదాంగాయ నమః
95. ఓం భానవే నమః 96. ఓం ఇంద్రాయ నమః
97. ఓం రవయే నమః 98. ఓం గభస్తయే నమః
99. ఓం యమాయ నమః 100. ఓం హిరణ్యరేతసే నమః
101. ఓం దివాకరాయ నమః 102. ఓం మిత్రాయ నమః
103. ఓం విష్ణవే నమః 104. ఓం ధాత్రే నమః
105. ఓం ఇంద్రాయ నమః 106. ఓం అగ్నయే నమః
107. ఓం యమాయ నమః 108. ఓం నిర్ఋతయే నమః
109. ఓం వరుణాయ నమః 110.ఓం వాయవే నమః
111. ఓం కుబేరాయ నమః 112. ఓం ఈశానాయ నమః
113. ఓం బ్రహ్మణే నమః 114. ఓం విష్ణవే నమః
115. ఓం వజ్రాయ నమః 116. ఓం శక్త్యై నమః
117. ఓం దండాయ నమః 118. ఓం ఖడ్గాయ నమః

119. ఓం పాశాయ నమః 120. ఓం ధ్వజాయ నమః

121. ఓం గదాయై నమః 122. ఓం త్రిశూలాయ నమః

123. ఓం అబ్జాయ నమః 124. ఓం చక్రాయ నమః

125. ఓం శ్రీరామపార్శ్వదేభ్యో నమః 126. ఓం బహిర్భాగేభ్యో నమః

127. ఓం సమస్త దేవతాభ్యో నమః

అథ శ్రీ సీతారామ సహస్రనామభిః - అష్టోత్తర శతనామభిర్వా యథా శక్తి యథావకాశం పూజయేత్.

శ్లో ॥ వనస్పతిరసైర్దివ్యైర్గంధాఢ్యై స్సుమనోహరైః ।
రామచంద్ర మహేష్వాస ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం ॥
ఓం యత్పురుషం వ్యదధుః కతిధా వ్యకల్పయన్
ముఖం కిమస్య కౌ బాహూ కావూరూ పాదా వుచ్యేతే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ధూపమాఘ్రాపయామి.

శ్లో ॥ జ్యోతిషాం పతయే తుభ్యం నమో రామాయ శార్జ్గిణే ।
గృహాణ దీపకం రాజన్ త్రైలోక్యతిమిరాపహమ్ ॥
ఓం బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్ బాహూ రాజన్యః కృతః ।
ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః పద్భ్యాగ్ంశూద్రో అజాయత ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః దీపం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

నైవేద్యమ్

శ్రీ దేవస్యాగ్రే చతురశ్ర మండలం శంఖోదకేన విధాయ, తత్ర అధారోపరి స్థాపితం, సౌవర్ణే, రాజతే, కాంస్యే పాత్రే - పలాశ, కదళీ, కమల పత్రేష్వన్యతమే వా నిహితం భక్ష్య - భోజ్య - చోష్య - లేహ్య - పేయా

త్మకం రసవద్వ్యంజనమంజులం, ప్రాజ్యకపిలాజ్యం, దధి - దుగ్ధ - మధు యథాసంభవం వా మృష్టం షడ్రసాన్నం తులసీదళనిక్షిప్తం తులసీ మిశ్రిత శంఖోదకేన ప్రోక్ష్య - మూలేన సప్తవార మభిమంత్ర్య, ధేనుముద్రయా అమృతీకృత్య, చక్రాస్త్ర ముద్రయా సంరక్ష్య, యోని ముద్రాం ప్రదర్శ్య యవనికాం విస్తార్య కృతాంజలిః -

శ్లో ॥ శాలీభక్తం సుపక్వం శిశిరకరసితం పాయసాపూప సూపం
లేహ్యం పేయంసుభోజ్యం శ్రితమమృతఫలం ఖాదిరాద్యంసుఖాద్యం
ఆజ్యం ప్రాజ్యం సమిజ్యం నయన రుచికరం జీరకైలామరీచీ
స్వాదీయం శాకరాజీ పరికర మమృతాహార జోషం జుషస్వ ॥

శ్లో ॥ బ్రహ్మేశాద్యైః పరిత ఋషివరై స్సూపవిష్టై స్సమేతః
లక్ష్మ్యా శింజద్వలయకరయా సాదరం వీజ్యమానః ।
నర్మక్రీడా హసిత వచనై ర్హాసయన్ పంక్తిభోక్తౄన్
భుఙ్క్తే పాత్రే కనక రచితే షడ్రసాన్ శ్రీరమేశః ॥

శ్లో ॥ ఇదం దివ్యాన్నమమృతం రసైష్షడ్భి స్సమన్వితం
శ్రీరామరామరాజేంద్ర! నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥

ఓం చంద్రమా మనసో జాతః చక్షో స్సూర్యో అజాయత ।
ముఖాదింద్రశ్చాగ్నిశ్చ ప్రాణాద్వాయురజాయత ॥

ఓం భూర్భువస్సువః ... ... ప్రచోదయాత్. సత్యం త్వర్తేన (ఋతంత్వా సత్యేనేతి -రాత్రౌ) పరిషించామి. అమృతమస్తు. అమృతోపస్త రణమసి.

ఓం ప్రాణాయ స్వాహా (మధ్యమాతర్జన్యంగుష్ఠయోగేన)
ఓం అపానాయ స్వాహా (మధ్యమానామాంగుష్ఠ యోగేన)
ఓం వ్యానాయ స్వాహా (కనిష్ఠానామాంగుష్ఠయోగేన)
ఓం ఉదానాయ స్వాహా (తర్జన్యనామాంగుష్ఠ యోగేన)
ఓం సమానాయ స్వాహా (సర్వాంగులి యోగేన) ప్రాణాది పంచ ముద్రాః ప్రదర్శయేత్.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః మహానై వేద్యం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ కర్పూరవాసితం తోయం సువర్ణకలశే స్థితం।

గృహాణాచమనం నాథ జానక్యా సహ రాఘవ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి.

ఓం అమృతాపిధానమసి .... అక్షయ్యముపతిష్ఠతు.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి.

ముఖం ప్రక్షాలయామి. గండూషికార్థం జలం సమర్పయామి. హస్తౌ ప్రక్షాలయామి. పాదౌ ప్రక్షాలయామి. చందనేన కరోద్వర్తనం సమర్పయామి. శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ నాగవల్లీదళై ర్యుక్తం పూగీఫల సమన్వితం ।

తాంబూలం గృహ్యతాం రామ! కర్పూరాది సువాసితమ్ ॥

శ్లో ॥ లవంగ జాతీ తక్కోల చూర్ణం క్రముక ఖాదిరం ।

కర్పూరం తులసీమిశ్రం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్ ॥

ఓం నాభ్యా ఆసీదంతరిక్షం శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత ।

పద్భ్యాంభూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్ తథా లోకాగ్ంఅకల్పయన్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః తాంబూలం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః తాబూల చర్వణానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

శ్లో ॥ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః ।

అనంతపుణ్యఫలద మతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛమే ॥

ఓం హిరణ్య రూపస్సహిరణ్యసంధృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్యవర్ణః

హిరణ్యయా త్పరియోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదాదదధ్యన్నమస్మై ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సువర్ణపుష్పయుక్త దక్షిణాం సమర్పయామి.

ఛత్రం ధారయామి. చామరాభ్యాం వీజయామి. దర్పణం దర్శయామి.

శ్లో ॥ ఇదం ఫలం మయాదత్తం స్థాపితం పురతస్తవ ।
తేన మే సుఫలావాప్తిర్భవేజ్జన్మని జన్మని ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః అమృతోపమ రసభరితాని ఫలాని సమర్పయామి.

శ్లో ॥ మంగళార్థం మహీపాల నీరాజనమిదం హరే ।
సంగృహాణ జగన్నాథ రామచంద్ర నమోఽస్తుతే ॥

ఓం వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తం ఆదిత్య వర్ణం తమసస్తుపారే ।
సర్వాణి రూపాణి విచిత్యధీరః నామానికృత్వాభివదన్యదాస్తే ॥
ఓం అర్చతప్రార్చత .... ప్రార్చత ।
ఓం సర్వ్యప్రజాంమే .... అమృతా సతామ్ ।
ఓం సమ్రాజంచ .... శ్రియా మా పరిపాతయ ।

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః నీరాజన గీతాదిభిః మహానీరాజనం సందర్శయామి.

శ్లో ॥ తప్తజాంబూనదేనైవ నిర్మితం రత్నభూషితం ।
మంత్రపుష్పం ప్రదాస్యామి రఘుశ్రేష్ఠ నమోఽస్తుతే॥
ఓం ధాతా పురస్తాద్యముదాజహార శక్రః ప్రవిద్వాన్ప్రదిశశ్చతస్రః।
తమేవం విద్వానమృత ఇహాభవతి నాన్యః పంథా అయనాయ విద్యతే॥
ఓం సహస్రశీర్షం దేవం .... ఓం స్వస్తి॥
అత్ర వేదశాస్త్రాద్యవధారణాత్మికాంసేవాం కృత్వా
సామ్రాజ్యం భోజ్యం . . . . . సదాశివోం ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః దివ్యమంత్రపుష్పాంజలిం సమర్పయామి.

ఓం సోమో వా ఏతస్య రాజ్యమాదత్తే యోరాజాసన్ రాజ్యోవా సోమేన యజతే - దేవసువామేతాని హవీగ్ంషి భవన్తి - ఏతావన్తో వై దేవా

నాగ్ంసవాః - త ఏవాస్మై సవాన్ ప్రయచ్ఛన్తి త ఏనం పునస్సువంతే రాజ్యాయ - దేవసూ రాజా భవతి

ఓం హిరణ్యపాత్రం మధోః పూర్ణం దదాతి మధవ్యో సానీతి

ఏకధా బ్రహ్మణ ఉపహరతి ఏకధైవ యజమాన అయుస్తేజో దధాతి ॥

ఓం సంస్పృష్టం ధనముభయం సమాకృతమస్మభ్యం దత్తాం వరుణశ్చ మన్యుః ।

భియన్దధానా హృదయేషు శత్రవః పరాజితాసో అపనిలయన్తామ్ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః కర్పూరాదినా ఉత్తర నీరాజన దీపం సందర్శయామి - నీరాజనానంతరం శుద్ధమాచమనీయం సమర్పయామి

శ్లో ॥ నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ రామాయాకుంఠమేధసే
ఉత్తమశ్లోకధుర్యాయ న్యస్తదండార్పితాంఘ్రయే
సప్తద్వీపధరాదానపుణ్యం విద్ధి పదేపదే
ప్రదక్షిణం తు యః కుర్యాద్ధరేర్భక్త్యా సమన్వితః ॥

శ్లో ॥ యాని కాని చ పాపాని .... రఘూద్వహ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

శ్రీరామ నమస్కారాష్టకమంత్రాః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరామాయ పరమాత్మనే
సర్వభూతాంతరస్థాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

ఉరసానమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరామచంద్రాయ వేధసే
సర్వ వేదాంత వేద్యాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

శిరసానమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీ విష్ణవే పరమాత్మనే
పరాత్పరాయ రామాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

దృష్ట్యాం నమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరఘునాథాయ శార్ఙ్గిణే
చిన్మయానంద రూపాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

మనసానమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరామకృష్ణాయ చక్రిణే
విశుద్ధ జ్ఞానదేహాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

వచసానమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీవాసుదేవాయ విష్ణవే
పూర్ణానందైకరూపాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

పద్భ్యాంనమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరామభద్రాయ వేధసే
సర్వలోక శరణ్యాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

కరాభ్యాంనమః

ఓం నమోభగవతే శ్రీరామాయామిత తేజసే
బ్రహ్మానందైకరూపాయ ససీతాయ నమోనమః ॥

జానుభ్యాంనమః

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సాష్టాంగ దండవత్ ప్రణామం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః శస్త్రాస్త్రోపబృంహితం చతురంగసైన్యసమేతం ప్రబలం దుర్గం సమర్పయామి.

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః సమస్త రాజోపచార దేవోపచార భక్త్యుపచార శక్త్యుపచారాన్ సమర్పయామి.

అథ శంఖ చక్ర గదా పద్మ ధేను కౌస్తుభ గరుడ
శ్రీవత్స వనమాలా యోని ముద్రాః ప్రదర్శయేత్.

శ్లో ॥ అథ పుష్పాంజలిం దత్వా కృత్వా తత్పాదయోశ్శిరః ।
ప్రార్థయేద్రాఘవంభక్త్యా కపి ముద్రాం ప్రదర్శయేత్ ॥

కపిముద్రాలక్షణం యథా -

తర్జన్యగ్రేఽఙ్గుష్ఠమూలం కృత్వాన్యాంగులియోజనం ।
తత్సంపుటేతయోః పాణ్యోర్ముద్రా వానర సంజ్ఞికా ॥

శ్లో॥ అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాదశుభం యన్మయాకృతం ।
క్షన్తుమర్హసి తత్సర్వం దాస్యేనైవ గృహాణ మామ్ ॥
త్వయ్యేవ భక్తింజనయత్వమేవ రామోద్ధరాస్మాన్కృపయాభవాబ్ధేః
క్లిష్టం కృపాలో! నదయాస్తితేచేత్ తర్హీశ హా! కర్మవశోహతోఽస్మి

త్వం మాతాపితరౌ త్వమేవ సుహృద స్త్వం భ్రాతర స్త్వం సఖా
త్వం విద్యా త్వముదారకీర్తిచరితం త్వం భాగ్యమత్యద్భుతమ్ ।
కిం భూయ స్సకలం సమీహితమితి జ్ఞాత్వా కృపాలో! హరే
శ్రీమద్రాఘవ సంప్రసీద భగవంస్త్వత్తః పరంనాస్తి మే॥

ఓం భద్రోభద్రయా సచమాన ఆగాత్స్వసారం జారోఅభ్యేతిపశ్చాత్
సుప్రకేతైర్ద్యుభి రగ్నిర్వితిష్ఠన్రుశద్భిర్వర్ణై రభిరామమస్థాత్ ॥

శ్లో॥ ఇందీవరదళశ్యామో రామో రాజీవలోచనః
మానసే వర్తతే యస్యాస్తాం సీతాం ప్రణమామ్యహమ్ ॥
శ్లో॥ ధ్యేయస్సదా పరిభవఘ్న మభీష్టదోఽహం
తీర్థాస్పదం శివవిరించినుతం శరణ్యం ।
భృత్యార్తిహం ప్రణతపాల భవాబ్ధిపోతం
వందే మహాపురుష తే చరణారవిందమ్ ॥
శ్లో॥ త్యక్త్వా సుదుస్త్యజసురేప్సితరాజ్యలక్ష్మీం
ధర్మిష్ఠ ఆర్యవచసా యదగాదరణ్యం ।
మాయామృగం దయితయేప్సితమన్వధావ
ద్వందే మహాపురుష తే చరణారవిందమ్
శ్లో॥ యస్యామలం నృపసదస్సు యశోఽధునాపి
గాయన్త్యఘఘ్నమృషయో దిగిభేంద్రపట్టం ।
తం నాకపాల వసుపాల నృపాలజుష్టం

పాదాంబుజం రఘుపతే శ్శరణం ప్రపద్యే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ప్రార్థనాపూర్వక నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

శక్త్యా శ్రీరామసాక్షాత్కారప్రదమన్త్రైః నమస్కుర్యాత్

శ్లో॥ యానైర్వా పాదుకైర్వాపి గమనం భగవద్గృహే ।
దేవోత్సవాద్యసేవా చ అప్రణామస్తదగ్రతః ॥

శ్లో॥ ఉచ్ఛిష్టే చైవ చాశౌచే భగవద్వందనాదికం ।
ఏకహస్తప్రణామం చ తత్పురస్తాత్ ప్రదక్షిణమ్ ॥

శ్లో॥ పాదప్రసారణం చాగ్రే తథా పర్యంకబంధనం ।
శయనం భక్షణం వాపి మిథ్యాభాషణమేవ చ ॥

శ్లో॥ ఉచ్చైర్భాషా మిథోజల్పో రోదనాని చ విగ్రహః ।
నిగ్రహోనుగ్రహౌ చైవ స్త్రీషు చ క్రూరభాషణమ్ ॥

శ్లో॥ కంబలావరణం చైవ పరనిందా పరస్తుతిః
అశ్లీలభాషణం చైవ అధో వాయువిమోక్షణమ్ ॥

శ్లో॥ శక్తౌ గౌణోపచారశ్చ అనివేదితభక్షణం ।
తత్తత్కాలోద్భవానాం చ ఫలాదీనామనర్పణమ్ ॥

శ్లో॥ వినియుక్తావశిష్టస్య వ్యంజనాదేః ప్రదానకం ।
పృష్ఠీకృత్యాసనం చైవ పరేషామభివందనం ।

శ్లో॥ గురౌ మౌనం నిజస్తోత్రం దేవతానిందనం తథా ।
అపరాధాస్తథా విష్ణో ర్ద్వావింశత్పరికీర్తితాః ॥

శ్లో॥ అపరాధసహస్రాణి క్రియన్తేఽహర్నిశం మయా ।
దాసోఽయమితి మాం మత్వా క్షమస్వ రఘునాయక ॥

శ్లో॥ ఇమం మంత్రం సముచ్చార్య ప్రణమేద్దండవద్భువి ।
అపరాధసహస్రాణి క్షమతే సర్వదో హరిః ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః అపరాధక్షమాపణ ప్రార్థనం సమర్పయామి.

అశోకచూతకుసుమైర్యుక్తంచ తులసీ దళైః ।
గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం భ్రాతృభిస్సహితోఽనఘ ॥
నమస్తే జానకీనాథ రామచంద్రమహీపతే ।
పూర్ణానందైకరూప త్వం గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తుతే ॥
దశానన వధార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ ।
రాక్షసానాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయ చ ॥
పరిత్రాణాయ సాధూనాం జాతో రామ స్స్వయం హరిః ।
గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం భ్రాతృభిస్సహితోఽనఘ ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ప్రసన్నార్ఘ్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనావాప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి. ॥

శ్లో॥ ప్రమాదాత్కుర్వతాం కర్మ ప్రత్యవేతాధ్వరేషు చ ।
స్మరణాదేవ తద్విష్ణో స్సంపూర్ణం స్యాదితి శ్రుతిః ॥

శ్లో॥ సాధు వాఽసాధు వా కర్మ యద్యదాచరితం మయా ।
తత్సర్వం భగవన్ విష్ణో । గృహాణారాధనం పరమ్ ॥

శ్లో॥ యస్య స్మృత్యా చ నామోక్త్యా తపః పూజా క్రియాదిషు ।
న్యూనం సంపూర్ణతాంయాతి సద్యో వందే తమచ్యుతమ్ ॥

శ్లో॥ మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం రఘూద్వహ ।
యత్పూజితం మయా దేవ! పరిపూర్ణం తదస్తు మే ॥

ఇతి పుష్పాంజలిం సమర్ప్య

శ్లో॥ ఆవాహనం న జానామి న జానామి విసర్జనం ।
పూజాం చైవ నజానామి క్షమస్వ రఘునాయక ॥

నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః. సంభవద్భిర్ద్రవ్యైః సంభవద్భిరుపచారైః సంభవద్భిర్నియమైశ్చ యథాభాగ్యం మత్కృత దశావరణార్చనం భగవతః శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణః దక్షిణ కరకమలే సమర్పయామీతి సతులసీ గంధ పుష్పాక్షతం శంఖోదకం సమర్పయేత్

సత్యపిభేదాపగమే నాథ! తవాహం న మామకీనస్త్వం ।
సాముద్రో హి తరంగః క్వచన సముద్రో న తారంగః ॥
శ్లో॥ సోఽహం దాసోఽహో మితి వా బుద్ధిర్యస్యామలా దృఢా ॥
కర్మభిర్నస బధ్యేత హ్యకర్తృత్వాచ్ఛివేషు వత్ ॥
శ్లో॥ త్వమేవాహమహం చ త్వం సచ్చిన్మాత్రవపుర్ధరః ।
అవయోరంతరం భ్రాన్తి ర్నశ్యత్వాజ్ఞాబలాత్తవ ॥
నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః ఆత్మానం సః
ర్పయామి.
శ్లో॥ త్వయోపభుక్తస్రగ్గంధ వాసోఽలంకార చర్చితాః ।
ఉచ్ఛిష్టభోజినో దాసాస్తవ మాయాం జయేమహి ॥
శ్లో॥ మహాప్రసాద ఇత్యుక్త్వా పరమప్రీతి పూర్వకం ।
తచ్ఛేషం గంధపుష్పాణి సమ్యగాత్మాన మర్పయేత్ ॥
అథ యథా సంప్రదాయం యథోపదేశం సహస్రం, త్రిశతం, శతం
మూలమంత్రం శ్రీరామ షడక్షరీం యథాశక్తి జప్త్వా
గుహ్యాతి గుహ్యగోప్తా త్వం గృహాణాస్మత్కృతం జపం ।
సిద్ధిర్భవతు మే దేవ త్వత్ప్రసాదాన్మయి స్థిరా ॥
ఇతి శ్రీరామాయ జపం నివేద్య
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం రఘూత్తమ ।
యత్కృతం తు మయాదేవ పరిపూర్ణం తదస్తు మే ॥
ఇతి పుష్పాంజలిం దత్వా
శ్లో॥ యజ్ఞచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం పూజనే మమ ।
అచ్ఛిద్రమస్తు తత్సర్వం భాస్కరస్య ప్రసాదతః ॥
ఇతి కర్మ సాక్షిణే సూర్యాయ ప్రసన్నార్ఘ్యం సమర్పయేత్.
శ్లో ॥ తతః పుష్పాంజలిం దత్వా సంవృత్యావరణాన్హరౌ ।
భక్త్యా సంశోధితం స్వాంతం విశ విశ్రామహేతవే ॥
శ్లో ॥ హృత్పద్మకర్ణికామధ్యే సీతయా సహ రాఘవ ।
నివస త్వం సురశ్రేష్ఠ సర్వైరావరణైః సహ ॥

శ్లో ॥ ప్రార్ధ్యైవం పాదుకే నీత్వా సాంగముద్వాసయేద్ధరిమ్ ।
ప్రాణాయామం షడంగం చ కృత్వాముద్రాః ప్రదర్శయేత్ ॥

అథ పుష్పాంజలింగృహీత్వా యంత్రస్థం చైతన్యం పుష్పాంజలావాగతం విభావ్య సుషుమ్నామార్గేణ (శ్వాసమార్గేణ) హృదయకమలమధ్యే ప్రవిశతీతి భావయేత్

శ్లో ॥ అహం రామో నచా[illegible]స్మి బ్రహ్మైవాహం న శోకభాక్ ।
నందరూపోఽహం నిత్యముక్తస్స్వభావవాన్ ॥
ఆత్మానం సంతతం రామం సంభావ్య విహరన్తియే ।
న తేషాం దుష్కృతం కించిత్సుకృతం వా న చాపదః ॥

శ్లో॥శఙ్ఖమధ్యే స్థితం తోయం భ్రామితం కేశవోపరి ।
అఙ్గలగ్నం మనుష్యాణాం బ్రహ్మహత్యాదికం దహేత్ ॥

శ్లో॥దేవ దేవ! జగన్నాథ! శంఖచక్రగదాధర! ।
దేహి రామ! మమానుజ్ఞాం తవ తీర్థ నిషేవణే ॥

శ్లో॥లబ్ధ్వానుజ్ఞాం తతస్తీర్థే పాత్రస్థే యంత్రమాలిఖత్ ।
కుశైర్మూలం లిఖిత్వా తు పఠేన్మంత్రమఘాపహమ్ ॥

శ్లో॥ అకాలమృత్యుహరణం సర్వవ్యాధినివారణం ।
సమస్తపాపక్షయకరం రామపాదోదకం శుభమ్ ॥

ఇతి తీర్థం గృహ్ణీయాత్ (పిబేత్)

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాతోయమపీత్వా యస్తు మస్తకే ।
ప్రక్షేపణం ప్రకుర్వీత బ్రహ్మహా సో నిగద్యతే ॥

శ్లో॥ విష్ణోః పాదోదకం పీతం కోటిజన్మాఘనాశనం ।
తదేవాష్టగుణం పాపం భూమౌ బిందునిపాతనాత్ ॥

శ్లో॥ సాలగ్రామశిలాతోయం తులసీగంధమిశ్రితం ।
కృత్వా శఙ్ఖే భ్రామయంస్త్రిః ప్రక్షిపేన్నిజమూర్ధని ॥

శ్లో॥ యా దృష్టా నిఖిలాఘసంఘశమనీ స్పృష్టా వపుఃపావనీ
రోగాణా మభివందితాఽమలజలాసిక్తాఽతకత్రాసినీ ।
ప్రత్యాసత్తివిధాయినీ భగవతః కృష్ణస్య సంరోపితా
న్యస్తా తచ్చరణే విముక్తి ఫలదా తస్యై తులస్యై నమః ॥

ఇతి తులసీం గృహ్ణీయాత్.

శ్లో॥విశుద్ధజ్ఞానరూపాయ నమో రామాయ శార్ఙ్గిణే ।
అంతఃకరణసంశుద్ధిం దేహి మే రఘునాయక ॥

శ్లో॥కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే పరమాత్మనే ।
ప్రణతక్లేశనాశాయ గోవిందాయ నమోనమః ॥

శ్లో॥ ఏకోఽపి కృష్ణస్య కృతప్రణామో దశాశ్వమేధావభృథేన తుల్యః ।
దశాశ్వమేధీ పునరేతి జన్మ కృష్ణ ప్రణామో నపునర్భవాయ ॥

అథ యథాశక్తి బ్రాహ్మణసువాసినీః పూజాయిత్వా మృష్టాన్న దక్షిణ తాంబూలాది దానైస్సంతోషయిత్వా ప్రణమేత్.

శ్లో॥త్రికాలమేకకాలం వా యః కుర్యాదేవమన్వహం ।
వర్షమాత్రేణ రాజా స్యాదంతే ముక్తిమవాప్నుయాత్ ॥

శ్లో॥ఆరాధనాఽసమర్థశ్చేత్ దద్యాదర్చనసాధనం ।
యో దాతుం నైవ శక్నోతి కుర్యాద్దాననిరీక్షణమ్. ॥

శ్లో॥ నైకం చ యస్య విద్యేత సోఽధో యాతి న సంశయః ।
తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన కుర్యాద్రామార్చనం బుధః ॥

శ్లో॥యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ! రామచంద్ర నమోఽస్తుతే.

ఇతి భగవతః శ్రీరామచంద్రస్య దశావరణార్చనాపద్ధతిః

అనంతరం స్వసంప్రదాయానుసారేణ శ్రీమద్రామయణపారాయణమారభేత.

శ్రీరామనవరాత్రోత్సవ కల్పః

పారాయణస్తబకః

శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్నికపారాయణక్రమః

పారాయణే సాధారణ నియమాః

పాఠమారభ్య సర్గమేకం సమాప్యైవ విరమేత్. సర్గమధ్యే పాఠవిరామో న విధాతవ్యః. సర్గస్య మధ్యే పాఠోఽవరుద్ధశ్చేత్ తదా పునస్సర్గస్యారంభాదేవ పాఠః ప్రారంభణీయః. మధ్యమస్వరేణ సుస్పష్టముచ్చార్య శ్రద్ధయా ప్రీత్యా చ రామాయణస్య పాఠః కరణీయః గీతినా శిరః కంపినా - శీఘ్రకారిణా అర్థమజానతా చ నైవ పాఠో విధాతవ్యః. సంధ్యాకాలే పాఠవిశ్రామః కర్తవ్యః. సర్వత్ర సర్గాదిరేవపారాయణోపక్రమః సర్వత్రసర్గాంతే విశ్రామః.

అత్ర ప్రమాణాని:-

శ్లో ॥ మాధుర్యమక్షరవ్యక్తిః పదచ్ఛేదస్తు సుస్వరః ।
ధైర్యం లయసమర్థం చ షడేతే పాఠకా గుణా ॥

శ్లో ॥ గీతీ శీఘ్రీ శిరఃకంపీ తథా లిఖితపాఠకః ।
అనర్థజ్ఞోఽల్పకంఠశ్చ షడేతే పాఠకాధమాః

శ్లో ॥ యావన్న పూర్యతేఽధ్యాయస్తావన్న విరమేత్ పఠన్ ।
యది ప్రమాదాదధ్యాయే విరామో భవతి ప్రియే ।
పునరధ్యాయమారభ్య పఠేత్సర్వం ముహుర్ముహుః ॥

శ్లో ॥ అజ్ఞానాత్స్థాపితేహస్తే పాఠేహ్యర్థఫలం ధ్రువమ్ ।
నమానసే పఠేత్స్తోత్రం వాచికం తు ప్రశస్యతే ॥

శ్లో ॥ ఉచ్చైః పాఠం నిషిద్ధం స్యాత్ త్వరాం చ పరివర్జయేత్ ।
శుద్ధేనాచలచిత్తేన పఠితవ్యం ప్రయత్నతః ॥

శ్లో ॥ కణ్ఠస్థపాఠాభావే తు పుస్తకోపరి వాచయేత్ ।

న స్వయం లిఖితం స్తోత్రం నాబ్రాహ్మణలిపిం పఠేత్ ॥

శ్లో ॥ పుస్తకే వాచనం శస్తం సహస్రాదధికం యది ।
తతోన్యూనస్య తు భవేత్ వాచనం పుస్తకం వినా ॥

అథ నవాహపారాయణశ్రవణోచితః కాలః

శ్లో ॥ చైత్రే మాఘే కార్తికే చ సితే పక్షే చ వాచయేత్ ।
నవాహం సుమహాపుణ్యం శ్రోతవ్యం చ ప్రయత్నతః ॥
పంచమ్యా దినమారభ్య రామాయణకథామృతమ్ ।
నవాహశ్రవణేనైవ సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ (రామసేవా గ్రంథే)

అథ సాధకః ఆచమ్య, దేశకాలౌ సంకీర్త్య, సంకల్పం కుర్యాత్.

ఓం అస్య శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణ మహామంత్రస్య భగవతే వాల్మీకయే ఋషయేనమః శిరసి - అనుష్టుప్ ఛ్చందసే నమః ముఖే - శ్రీసీతారామచంద్రపరబ్రహ్మపరమాత్మనే దేవతాయైనమః హృది - అభయం సర్వభూతేభ్య ఇతి బీజాయనమః గుహ్యే - అంగుల్యగ్రేణ తాన్ హన్యామితిశక్తయేనమః పాదయోః - ఏతదస్త్రబలం దివ్యమితికీలకాయనమః నాభౌ - భగవాన్నారాయణో దేవ ఇతి తత్త్వమ్ ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చేత్యస్త్రం - శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రసాదేన పురుషార్థచతుష్టయ సిద్ధ్యర్థే పాఠే వినియోగః

ఓం ॥ శ్రీం ॥ రాం ॥ ఆపదామపహర్తారం అఙ్గుష్ఠాభ్యాంనమః
ఓం ॥ శ్రీం ॥ రీం ॥ దాతారం తర్జనీభ్యాం నమః
ఓం ॥ శ్రీం ॥ రూం ॥ సర్వసమ్పదాం మధ్యమాభ్యాం నమః
ఓం ॥ శ్రీం ॥ రైం ॥ లోకాభిరామం అనామికాభ్యాం నమః
ఓం ॥ శ్రీం ॥ రౌం ॥ శ్రీరామం కనిష్ఠికాభ్యాం నమః
ఓం ॥ శ్రీం ॥ రః ॥ భూయోభూయోనమామ్యహం
- కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః

ఏవం హృదయాదిన్యాసం కృత్వా

శ్లో ॥ బ్రహ్మా స్వయంభూర్భగవాన్ దేవాశ్చైవ తపస్వినః
దిశన్తు మే సర్వే దేవాస్సర్షిగణాస్త్విహ ॥

ఇతి దిగ్బంధః

ధ్యానమ్

శ్లో ॥ వామే భూమి సుతా ... ... భజే శ్యామలమ్

శ్లో ॥ వాల్మీకిగిరిసంభూతా రామసాగరగామినీ ।
పునాతి భువనం పుణ్యా రామాయణ మహానదీ ॥
శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గకల్లోలసంకులమ్ ।
కాండగ్రాహమహామీనం వందే రామాయణార్ణవమ్ ॥

శ్లో ॥ ఓం సదాశ్రవణమాత్రేణ పాపినాం సద్గతిప్రదే ।
శుభే రామకథే తుభ్యం గంధమద్యసమర్పయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే శ్రీమద్రామాయణాయ నమః శ్రీగంధం సమర్పయామి

శ్లో ॥ ఓం బాలాది సప్తకాండేన సర్వలోక సుఖప్రద! ।
రామాయణమహోదార! పుష్పం తేఽద్యసమర్పయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే శ్రీమద్రామాయణాయ నమః సుగంధ పరిమళ సంవాసితం సువర్ణపుష్పం సమర్పయామి

శ్లో ॥ ఓం యస్యైకశ్లోకపాఠస్య ఫలం సర్వఫలాధికం ।
తస్మై రామయణాయాద్య దశాంగం ధూపమర్పయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే శ్రీమద్రామాయణాయ నమః దశాంగధూపమాఘ్రాపయామి

శ్లో ॥ ఓం ॥ యస్య శ్లోకే ప్రణేతారో వాల్మీక్యాది మహర్షయః ।
స్మై రామచరిత్రాయ ఘృతదీపం సమర్పయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే శ్రీమద్రామాయణాయ నమః గోఘృత దీపం సమర్పయామి

శ్లో ॥ ఓం శ్రూయతే బ్రహ్మణో లోకే శతకోటిప్రవిస్తరం ।

రూపం రామాయణస్యాస్య తస్మై నైవేద్యమర్పయే ॥

నవాయతన సహిత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే శ్రీమద్రామాయణాయ నమః అమృతోపమం నైవేద్యం సమర్పయామి

తదనువక్ష్యమాణానాం రామాయణకవచ మంగలశ్లోకానాం పాఠం కృత్వా రామాయణపాఠమారభేత -

ఓం నమోఽష్టాదశతత్త్వరూపాయ రామాయణాయ- మహామంత్రస్వరూపాయ - మానిషాదేతి మూలం శిరోఽవతు - అనుక్రమణికాబీజం ముఖమవతు ఋష్యశృంగోపాఖ్యానమృషి- ర్జిహ్వామవతు జానకీవల్లభోఽనుష్టుప్ - ఛ్ఛందోఽవతుగలమ్ - కేకయ్యాజ్ఞా దేవతా హృదయమవతు - సీతాలక్ష్మణానుగమన శ్రీరామ - హర్షః ప్రమాణం జఠరమవతు - భగవద్భక్తిః - శక్తిరవతు మే మధ్యమ్ - శక్తిమాన్ ధర్మోమునీనాం పాలనం మమోరూ రక్షతు- మారీచవచనం ప్రతిపాలనమవతు పాదౌ - సుగ్రీవమైత్రమర్థోఽవతు స్తనౌ - నిర్ణయో హనుమచ్చేష్టాఽవతు బాహూ - కర్తా సంపాతిపక్షో ద్గమోఽవతు స్కంధౌ - ప్రయోజనం విభీషణరాజ్యం గ్రీవామవతు- రావణవధః స్వరూపమవతు కర్ణౌ - సీతోద్ధారో లక్షణ మవతు నాసికే - అమోఘస్తవ సంస్తవోఽవతు జీవాత్మానం - నయఃకాల లక్ష్మణసంవాదోఽవతు నాభిం - ఆచరణీయం శ్రీరామాది ధర్మం సర్వాంగం మమావతు - (ఇతి బృహద్ధర్మపురాణే పూర్వఖండే పంచవింశతితమేఽధ్యాయే ప్రోక్తం శ్రీరామాయణ కవచం ప్రతిదినం నశక్యతేచేత్ ప్రథమదినే త్వవశ్యం పఠేత్.)

అథ స్వసంప్రదాయానుసారేణ మంగళశ్లోకాన్ పఠేత్ -

ప్రథమవాసరచర్యా

అథ తపస్స్వాధ్యాయనిరత మిత్యారభ్య ప్రథమసర్గాన్తం పఠిత్వా, కోశోపరి లఘుపూజాం కృత్వా భక్ష్యభోజ్యాదికం మహన్నివేద్య ఘృతాక్తవర్తికాసహస్రదీపనీరాజనం దత్వా ప్రథమ వాసరే సమనుష్ఠితాం పరివస్యాం నవాయతన సహిత శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే సమర్ప్య ఋత్విగ్భ్యో

హ్మాణైః బాంధవై రిష్టసఖైశ్చ భుంజీత. రాత్రౌ శ్రీరామ సహస్రనామార్చన రాజోపచారసహితాం మహాపూజాం కృత్వా, యథావిధి శ్రీరామమనుస్మరన్ శయనాదికం నిర్వర్తయేత్.

ద్వితీయ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీరామస హస్రనామార్చన సహితాం దశావరణపూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య బాలకాణ్డే ద్వితీయసర్గా త్పారాయణ మారభేత. తత్ర యజ్ఞపురుష పాయస ప్రదాన కథాసమయే షోడశసర్గాంతం పారాయణం కృత్వా లఘు పూజాం కృత్వా అత్ర పుష్పార్చన సమయే శ్వేతపంకజకుసుమైః శ్రీవిష్ణోః అష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య పాయసాన్నం నివేద్య నీరాజయేత్. తతః సప్తద శసర్గాదారభ్య శ్రీరామచంద్ర జననకథాసమయే అష్టాదశసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాయాం శ్వేతైః కృష్ణైర్వా అగస్తికుసుమైః శ్రీమదధ్యాత్మరామా యణాం తర్గత శ్రీరామజన్మకథోద్భృతనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య శుంఠీ చూర్ణం సితాయుక్తం ఖండశర్కరయా యుతం దుగ్ధం నివేద్య నీరాజయేత్.

తత ఏకోనవింశతితమ సర్గాదారభ్య సుబాహువధకథాసమయే త్రింశతిత మసర్గాన్తం పఠిత్వా లఘుపూజాయాం మందారకుసుమైః శ్రీరామాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య అగ్నిశిఖాసంధానితం ఘనీ భూతం దుగ్ధం ప్రస్థమాత్రం నివేద్య - నీరాజయేత్.

అథ - ఏకత్రింశతితమసర్గాదారభ్య శ్రీసీతారామకల్యాణకథా సమయే త్రిసప్తతితమసర్గాన్తం పఠిత్వా శ్రీసీతారామకల్యాణానుగుణాం పూజాం కృత్వా మాలతీకుసుమైః శ్రీకల్యాణరామ నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య, ఘృత పాచితభక్ష్యాని దివ్యాన్నాని చ నివేద్య చతుర్వింశతి సంఖ్యాకాః యథాశక్తి సువాసినీర్వా సమభ్యర్చ్య నీరాజయేత్.

తతశ్చతుస్సప్తతితమ సర్గాదారభ్య బాలకాణ్డాన్తం పారాయణం కృత్వా శ్రీరామ సహస్రనామార్చన మహానివేదన ఘృతాక్తవర్తికా సహస్రదీప నీరాజన

నృత్య గీతాద్యనేకోపచారసహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

తృతీయ వాసర చర్యా:

బ్రహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీరామ సహస్ర నామార్చనసహితాం దశావరణపూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజనం దత్వా అయోధ్యాకాండపారాయణమారభ్య సుమంత్రాగ్రహకథా- సమయే పంచత్రింశతితమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా మరువకపత్రైః శ్రీరామరహస్యోక్త శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య ఖండశర్కరా మిశ్రితనవనీతం మధురమోదకాంశ్చ నివేదయేత్.

తతః షట్ త్రింశతితమసర్గాదారభ్య శ్రీరామ గుహ సమాగమకథాస మయే పంచాశత్తమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా దమనకపత్రైః శ్రీ విష్ణ్వష్టోత్తర శత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య నానావిధ మధుర ఫలాని నివేద్య - నీరాజయేత్.

తత ఏకపంచాశత్తమసర్గాదారభ్య శ్రీసీతారామ లక్ష్మణ చిత్రకూటప్ర వేశకథాసమయే షట్ పంచాశత్తమసర్గాంతం పఠిత్వా- లఘుపూజాం కృత్వా జాతీకుసుమైః శ్రీరామతారకమంత్రవర్ణయుత శ్రీరామాష్టోత్తరశత నామా వళ్యాఽభ్యర్చ్య తింత్రిణీరసోదనం (దబ్బనిమ్మపండ్లరసముతో పులిహోర) నివేద్య నీరాజనం చ దత్వా పారాయణం సమాప్య శ్రీరామసహస్రనామా ర్చన, మహానివేదన, ఘృతాక్తవర్తికా సహస్రదీపనీరాజననృత్యగీతాద్యనేకోపచార సహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

చతుర్థ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తేచోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య. శ్రీరామసహస్ర నామార్చన సహితాం దశావరణపూజాం విధాయ- కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః సప్తపంచాశత్తమసర్గాత్ పారాయణమారభ్య శ్రీరామ భరత

సమాగమ కథాసమయే ఏకోనశతతమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా పద్మపుష్పైః శ్రీనృసింహాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య - ఘృతపాచితాన్ మధురాన్, శత మోదకాన్నివేద్య, నీరాజయేత్.

తతశ్శతతమసర్గాదారభ్య శ్రీరామ పాదుకాపట్టాభిషేక సమయే పంచద శోత్తరశతతమసర్గాంతం పఠిత్వా సువర్ణ రజత తామ్రాదినానిర్మితే - శ్రీస్వ స్తిక ధ్వజ సుధాకలశాతపత్ర వజ్రాంకుశాంబురుహ కల్పక శంఖ చక్రాది పర తత్త్వ చిహ్నైరంకితే శ్రీరామ పాదుకే ధ్యాన పూర్వకం పంచామృతాద్యైః పంచసూక్తై రభిషిచ్య తులసీ మాలతీ జాతీకుసుమాద్యైః పాదుకానామా వళ్యాఽభ్యర్చ్య, దాడిమ పనస కదళ్యాదీని ఫలాని నివేద్య దశ బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా నీరాజయేత్. తతః షోడశోత్తరశతతమ సర్గాదారభ్య అనసూయా సీతా సంభాషణ కథాసమయే అష్టాదశోత్తరశతతమ సర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా కుంకుమ మందార కుసుమైః శ్రీ సీతారామాష్టో త్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య సువాసినీః వస్త్రమాల్యగంధాదిభిరలంకృత్య సఘృతం పాయసం నివేద్య నీరాజయేత్.

తత ఏకోనవింశత్యుత్తర శతతమ సర్గాదారభ్య అయోధ్యాకాండాంతం పారాయణం కృత్వా నానావిధపుష్పైః శ్రీరామసహస్రనామార్చన మహానివే దన ఘృతాక్తవర్తికాసహస్ర దీపనీరాజన నృత్య - గీతా ద్యనేకోపచార సహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

పంచమ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య- శ్రీరామసహ స్రనామార్చన సహితాం దశావరణ పూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజనం దత్వా అరణ్యకాండ పారాయణమారభేత. తత్ర ఖరసంహరణ కథా సమయే త్రింశతితమసర్గాన్తం పఠిత్వా చామంతికాపుష్పైః శ్రీమద్భాగ వతాంతర్గత గజేంద్రకృత శ్రీవిష్ణుస్తవనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య శర్కరాసహితం నారికేళం నివేద్య నీరాజయేత్. తతః ఏకత్రింశతితమసర్గాదారభ్య జటాయు

మోక్షప్రదాన- కథాసమయే అష్టషష్టితమసర్గాంతం పఠిత్వా ప్రవాళకుసుమైః బిల్వదళైః శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర శతనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య మధురాణి ద్రాక్షాఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్. తతః ఏకోనసప్తతితమ సర్గాదారభ్య శ్రీరామలక్ష్మణాభ్యాం శబరీకృత పూజాంగీకార కథాసమయే చతుస్సప్తతితమ- సర్గాంతం పఠిత్వా నానావిధ సుగంధికుసుమైః తులసీ బిల్వదళాదిభిః శ్రీవిష్ణు సహస్ర నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య కందమూల మాతులుంగఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్. తతః పంచసప్తతితమ సర్గాదారభ్య అరణ్యకాండాంతం పారాయణం కృత్వా నానావిధకుసుమైః శ్రీరామసహస్ర నామార్చన మహానివేదన ఘృతాక్తవర్తికా సహస్రదీపనీరాజన నృత్య గీతాద్యనేకోపచారసహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

షష్ఠ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీ రామ సహస్ర నామార్చన దశావరణపూజాం కృత్వా శ్రీ రామ సహస్ర నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్. తతః కిష్కింధా కాణ్డపారాయణమారభ్య శ్రీరామ హనుమత్సమాగమ కథాసమయే తృతీయ సర్గాంతం పఠిత్వా, నన్ద్యావర్త ద్రోణపుష్ప కర్ణికార తులసీబిల్వాదిభిః శ్రీరామాష్టోత్తర శత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య ఘృతపాచితాన్ చతుష్షష్టిమాషాపూపాన్ నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః చతుర్థసర్గాదారభ్య వాలిసంహార కథాసమయే సప్తదశసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా చంపకైః మందారైర్వా శ్రీలక్ష్మీనృసింహాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య ఏలామరీచియుతం శర్కరోదకం- ముద్గశకలాని చ నివేద్య - నీరాజయేత్.

తత అష్టాదశసర్గాదారభ్య సుగ్రీవపట్టాభిషేక కథాసమయే షడ్వింశతితమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా తులసీ బిల్వదళైః మల్లికాపుష్పైశ్చ శ్రీరామాయణామృత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య, తైలపాచిత చణకాన్, రసాలఫలాని చ నివేద్య, నీరాజయేత్.

తతస్సప్తవింశతితమసర్గాదారభ్య కిష్కిన్ధాకాణ్డాన్తం పారాయణం కృత్వా నానావిధ కుసుమైః శ్రీరామసహస్రనామార్చన మహానివేదన ఘృతాక్తవర్తికా సహస్రదీప నీరాజన, నృత్యగీతాద్యనేకోపచార సహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

సప్తమవాసర చర్య

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీరామ సహస్రనామార్చన సహితాం దశావరణపూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య, నీరాజయేత్.

అథ సుందరకాండపారాయణమారభ్య, తత్ర హనుమతస్సముద్రతరణానంతరం లఙ్కాప్రవేశ కథాసమయే ద్వితీయసర్గాంతం పఠిత్వా, లఘుపూజాం కృత్వా, తాంబూల వల్ల్యపామార్గ మాచీ పత్రైః శ్రీరామ రహస్యోత్తరాంతర్గత శ్రీహనుమదష్టోత్తర శతనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య, దధ్యోదనం, సవ్యంజనం నవ్యనవనీతం నివేద్య, నీరాజయేత్.

తతః తృతీయ సర్గాదారభ్య, శ్రీహనుమతో జానకీదర్శన కథాసమయే పంచదశ సర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా, కేతకీ, వనమల్లికా పుష్పైః శ్రీరామ రహస్యోత్తరాంతర్గత శ్రీ సీతాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య సోపదంశకం (కజ్జికాయలు - కరియలు) అమ్లరసాన్నం నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః షోడశసర్గాదారభ్య శ్రీసీతాభగవతీహస్తే హనుమతా శ్రీరామముద్రికాప్రదాన కథాసమయే షట్త్రింశతితమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా చామంతికా జాతీ చంపక కుసుమైః శ్రీలలితాదేవ్యష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య సగుడముద్గౌదనం - ఘృతపాచితాని వివిధభక్ష్యాణి చ నివేద్య నీరాజయేత్.

తతస్సప్తత్రింశతితమసర్గాదారభ్య శ్రీహనుమతా శ్రీరామహస్తే శ్రీసీతాభగవతీ చూడామణి ప్రదానసమయే ఏకోన చత్వారింశత్తమసర్గాంతం పఠిత్వా చంద్రకాంతకుసుమైః శ్రీరామాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య గోక్షీరపాచితం సశర్కరం ముద్గాన్నం నివేద్య నీరాజయేత్. తతశ్చత్వారింశత్తమ

సర్గాదారభ్య సుందరకాండాంతం పారాయణం కృత్వా - సహస్రనామార్చన మహానివేదన సహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

అష్టమ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీ రామ సహస్ర నామార్చన సహితాం దశావరణపూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్. అథ యుద్ధకాండపారాయణమారభ్య సముద్రతటే శ్రీరామేణ విభీషణాయాభయప్రదాన కథాసమయే అష్టాదశ సర్గాంతం పఠిత్వా తులసీ బిల్వదళైః శ్రీరామ సహస్రనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య శుష్కనారికేళం శర్కరామిశ్రితం నివేద్య నీరాజయేత్. తత ఏకోనవింశతితమసర్గాదారభ్య శ్రీరామ లక్ష్మణయో ర్నాగాస్త్రబంధవిమోచన కథాసమయే పంచాశత్తమసర్గాంతం పఠిత్వా - అగస్తికుసుమైః గరుడాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య సద్యోగోదుగ్ధం నివేద్య నీరాజయేత్. తతః ఏకపంచాశతితమసర్గాదారభ్య కుంభకర్ణనిధన కథాసమయే సప్తషష్టితమసర్గాంతం పఠిత్వా - లఘుపూజాం కృత్వా పున్నాగకుసుమైః శ్రీహయగ్రీవాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య - నారికేళజలం - యథాలాభం జంబూఫలాన్యపి (అల్లనేరెడు పండ్లు) నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః - అష్టషష్టితమసర్గాదారభ్య సమస్తకపిసైన్యయుత శ్రీరామ లక్ష్మణయోః బ్రహ్మాస్త్రబంధనవిమోచన కథాసమయే చతుస్సప్తతితమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా - శంఖపుష్పైః - ఆమలకపత్రైః - శ్వేత దూర్వాభిః - గీతాచార్య గోపాలకృష్ణ నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య - కవోష్ణం కాపిలం క్షీరం (కొద్దిగా వేడిచేసిన నల్లఆవుపాలు) సక్తూన్ - సశర్కరం గోధూమచూర్ణం - సగుడ తిలమోదకాన్ (నువ్వుల ఉండలు) వివిధాని ఫలాని చ నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః పఞ్చసప్తతితమ సర్గాదారభ్య సప్తసప్తతితమసర్గాన్తం పారాయణం కృత్వా, శ్రీరామ సహస్రనామార్చన మహానివేదన - ఘృతాక్తవర్తికాసహ

ప్రదీపనీరాజన - నృత్య - గీతాద్యనేకోపచార - సహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

నవమ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీరామ సహస్రనామార్చన సహితాం దశావరణ పూజాం కృత్వా కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్.

అథ - అష్టసప్తతితమసర్గాదారభ్య మేఘనాదనిధన కథాసమయే ఏకనవతితమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాంకృత్వా - కుంద (మొల్ల) కుసుమైః వరాహాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య తిలాన్నం - దధిమండం (పెరుగు మీదియట్టు) నివేద్య నీరాజయేత్.

తతోద్వినవతితమసర్గాదారభ్య రావణమూలబలనాశన కథాసమయే చతుర్ణవతితమ సర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా జపాకుసుమైః (దాసన్నపూవు) శ్రీవిష్ణ్వష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య చిత్రాన్నం నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః పంచనవతితమసర్గాదారభ్య శ్రీమదాదిత్యహృదయస్తోత్ర మంత్రోపదేశసమయే సప్తోత్తరశతతమ సర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా ఆదిత్యహృదయస్తోత్రనామవళినాభ్యర్చ్య సఘృతం గుడాన్నం కోమలం నారికేళం ఐక్షవం రసం (చెఱుకు పాలు) చ నివేద్య నీరాజయేత్.

తత అష్టోత్తరశతతమసర్గాదారభ్య రావణసంహార కథాసమయే ఏకాదశోత్తరశతతమసర్గాంతం పఠిత్వా లఘుపూజాం కృత్వా కనకాంబరకుసుమైస్తులసీదళైః; శ్రీమద్రామాయణే యుద్ధకాండే సప్తదశోత్తరశతతమేసర్గే చతుర్ముఖబ్రహ్మణాకృత శ్రీరామనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య ఘృతపాచితగుడాపూపాన్ పంచాశన్మోదకాన్ నివేద్య నీరాజయేత్.

తతో ద్వాదశోత్తరశతతమసర్గాదారభ్య విభీషణపట్టాభిషేక కథాసమయే పంచదశోత్తరశతతమసర్గాంతం పఠిత్వా - రుద్రజటా-గౌరీజటాకుసుమైః చూతాశ్వత్థపల్లవైః హరిద్రాక్షతైశ్చ శ్రీరామరహస్యోత్తరాంతర్గత - అష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య - ఘృతపాచితపూర్ణాపూపాన్ (పూర్ణబూరెలు)

నివేద్య నీరాజయేత్.

తతః - షోడశోత్తరశతతమసర్గాదారభ్య శ్రీసీతాయాః అగ్నిప్రవేశకథామయే ఏకోనవింశత్యుత్తరశతతమ సర్గాంతం పఠిత్వా [illegible] జాతీ చంపక పున్నాగ కుంకుమాద్యైః "శ్రీం" బీజసంపుటిత శ్రీసీతాష్టోత్తరశత నామావళ్యాఽభ్యర్చ్య - నవ్యనవనీతమిశ్రితం క్షీరాన్నం నివేద్య నీరాజయేత్.

తతో వింశత్యుత్తరశతతమసర్గాదారభ్య పరివారేణసహ పుష్పకవిమానారూఢస్య శ్రీరామస్య అయోధ్యానగరప్రవేశ కథామయే అష్టావింశత్యుత్తరశతతమసర్గాంతం పఠిత్వా శ్రీరామసహస్రనామార్చన మహానివేదన ఘృతాక్తవర్తికాసహస్రదీపనీరాజన నృత్య గీతాద్యనేకోపచారసహితాం మహాపూజాం కుర్యాత్.

దశమ వాసర చర్యా

బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య శ్రీరామసహస్రనామార్చనసహితాం దశావరణపూజాం కృత్వా శ్రీరామసహస్రనామావళ్యాఽభ్యర్చ్య కదళీఫలాని నివేద్య నీరాజయేత్.

అథ యుద్ధకాండాంతర్గత శ్రీరామ పట్టాభిషేకసర్గం శిరస్యంజలిమాదాయేత్యారభ్య యుద్ధకాండాంతం పఠిత్వా శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య అగస్త్యసంహితోక్తప్రకారేణ శ్రీరామపట్టాభిషేకం కృత్వా తదంగత్వేన శ్రీరామసహస్రనామార్చన మహానివేదన. ఘృతాక్తవర్తికాసహస్రదీప నీరాజన, రాజోపచార, కన్యకాష్టకోపస్థాపిత నీరాజన సహితాం మహాపూజాం సమాప్య ద్వాదశకృత్వః ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ కృత్వా ప్రార్థయేత్.

శ్లో ॥ యావదావర్తతే చక్రం యావతీ చ వసుంధరా ।
తావద్వర్షసహస్రాణి స్వామిత్వమవధారయ ॥

ఏవం త్రివారం పఠేత్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్నికపారాయణ క్రమః.

ఓం

శ్రీసీతామహాలక్ష్మై నమః

శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః

ఉత్సవస్తబకః

శ్రీసీతాజన్మోత్సవవిధిః

చైత్రశుక్లాష్టమ్యాం రాత్రౌ సీతా జన్మోత్సవః కార్యః. తస్మిన్దినే ప్రాతః పూజాం మాధ్యాహ్నికీం పూజాం చ యథావిధి నిర్వర్త్య హరిద్రాన్న ముద్గాన్న గుడాన్న క్షీరాన్న దధ్యన్నాది చిత్రాన్నై రాజ్యాఽపూపాదిభి ర్యథావిభవం సువాసినీః బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా తద్రాత్రావపి సువాసినీః బ్రాహ్మణానా హూయ ప్రథమం గుడోదక శర్కరోదక నారికేళోదక క్షీరాదికం ద్రవద్రవ్య జాతం ద్వితీయం శుష్కలీ మాషాఽపూప మోదక చణకాద్యుపహారజాతం ద్రాక్షేక్షు రంభానారికేళాది ఫలజాతం కమల కల్హార కరవీర జపామల్లికా దికుసుమమాలాః శ్రీచందన కస్తూరి కుంకుమాది సుగంధ ద్రవ్యజాతం చ సంపాద్య ధూపవర్తిభిర్దీపవృక్షైః ర్దీపాదర్శకుంభై ర్యథావిభవం మంటప మలం కృత్య దీపమాలా అభితః ప్రజ్వాల్య వారనారీభిర్నృత్య గీతాదికం కారయన్ సీతా జన్మోత్సవం కుర్యాత్.

తత్రాఽయం ప్రయోగః :- ఆదౌ శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణాంతర్గత సీతాజన్మకథాం పఠిత్వా సపత్నీకో యజమానః ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య శ్రీరామసహిత సీతామహాలక్ష్మీ దేవతాముద్దిశ్య శ్రీరామ సహిత శ్రీసీతామహాలక్ష్మీ దేవతా ప్రీత్యర్థం శ్రీసీతాజన్మోత్సవ ప్రయుక్త

షోడశోపచారపూజాం కరిష్యే - తదంగ కలశ గణపతి విష్వక్సేన శంఖ పూజాం చ కృత్వా. సీతా మూలమంత్రేణ శంఖోదకేన పూజాద్రవ్య శుద్ధిం విధాయ ఆత్మానం చ ప్రోక్ష్య పుష్పం గృహీత్వా సీతాం ధ్యాయేత్ - మూలాధారాదాబ్రహ్మరంధ్రం జ్వలంతీం జ్వలదనలనిభాం పరచిద్రూపాం ప్రకాశలహరీం శక్తిత్రయాత్మికాం మూలప్రకృతిరూపిణీం సీతాం విభావ్య పుష్పాంజలావానీయః ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీసీతామహాలక్ష్మై సాంగాయై సవాహన పతి పుత్రకాయై వస్త్రాభరణ భూషితాయై పుష్పాంజలిం కల్పయామి నమః - ఇతి మూర్ధ్నా సంయోజ్య, పుష్పాంజలిం దత్వా స్వర్ణమయ కమల కర్ణికా పీఠస్థిత నిర్విశేష పరబ్రహ్మాత్మక శ్రీరామవామాంకే హిరణ్యవర్ణాం హరిణీ మితి సీతామావాహయేత్.

ఓం హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం . . . . జాతవేదో మమావహ. ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామ సహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః ఆవాహనం సమర్పయామి .

శ్రీం ॥ సీతే సర్వజగన్మాతః శ్రీరామానందదాయని ।
యావత్ పూజాం సమాప్యేఽహం తావత్త్వం సుస్థిరా భవ ॥

ఇతి సమ్ముఖీకృత్య.

ఓం తాం మ ఆవహ . . . . పురుషానహం ।

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః దివ్య రత్నసింహాసనం సమర్పయామి.

ఓం అశ్వపూర్వాం . . . . దేవీజుషతాం

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి.

ఓం కాంసోస్మితాం . . . . శ్రియమ్.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః హస్తేష్వర్ఘ్యం సమర్పయామి.

ఓం చంద్రాం ప్రభాసాం . . . . త్వాం వృణే.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః

ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

ఓం ఆదిత్య వర్ణే . . . . అలక్ష్మీః

ఆప్యాయస్వేత్యాదిభిర్మంత్రైః పంచామృతస్నానం ఉష్ణోదకేన దివ్యమంగళ స్నానం ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీసీతామహాలక్ష్మై నమః శుద్ధోకస్నానం సమర్పయామి. స్నానానన్తరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి.

ఓం ఉపైతుమాం . . . . దదాతుమే.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః సకంచుకప్రావరణ దివ్యకౌసుంభాంబరం సమర్పయామి.

ఓం క్షుత్పిపాసామలాం . . . . మేగృహాత్ ।

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః । మంగళసూత్ర పాదాంగుళ్యాభరణ హార నూపుర కేయూర కటక కాంచీదామాది సకలదివ్యరత్నాఽఽభరణాని సమర్పయామి ।

ఓం గంధద్వారాం . . . . శ్రియం.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః కస్తూరీ కర్దమ కర్పూర కుంకుమాది సుగంధిమిశ్రితం దివ్యచందనం సమర్పయామి.

రత్నాక్షతైస్త్వాం . . . . తండులైర్వా.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః రత్నాక్షతాన్ సమర్పయామి.

ఓం అహిరివభోగై . . . . . . విశ్వతః.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః హరిద్రాచూర్ణం సమర్పయామి.

ఓం యాగుంగూర్యాసినీ . . . . స్వస్తయే.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః కుంకుమ విలేపనం సమర్పయామి.

ఆయనేతే . . . . ఇమే.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః

సుగంధ పరిమళ పటవాస ద్రవ్యాణి సమర్పయామి.

ఓం మనసః కామమాకూతిం . . . . తాం యశః.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః మల్లికా మాలతీ చంపకాశోక చూత పున్నాగ కమలాది పుష్పమాలికాః సమర్పయామి. అనంతరం శ్రీసీతాఅష్టోత్తర శత, సహస్ర నామభిర్వా ప్రపూజయేత్.

ఓం కర్దమేన ప్రజాభూతా . . . . పద్మమాలినీం.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః ధూపమాఘ్రాపయామి.

ఓం ఆపః సృజంతు . . . . మే కులే.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః దీపం దర్శయామి. ధూప దీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం సమర్పయామి. తతశ్చ తురస్రం మండలం కృత్వాఽలంకృత్య తదుపరి సువర్ణ రజతాది భాజన భరితం ఖండ లడ్డుక శష్కుల్యపూపాద్యుపహారజాతం, కదళీ ద్రాక్షా నారి కేళాది ఫలజాతం గుడోదక శర్కరోదక నారికేళోదక క్షీరాదికం నైవేద్యం నిధాయ శ్రీసీతా మూలమంత్రేణ ప్రోక్ష్య తేనైవాభిమంత్ర్య.

ఓం ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం . . . . మమావహ.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః మహానైవేద్యం సమర్పయామి. మధ్యే మధ్యే పానీయం సమర్పయామి.

ఓం అమృతాపిధానమసీతి ఉత్తరాపోశనం సమర్పయామి. హస్తౌ ప్రక్షా ళయామి. ముఖం ప్రక్షాళయామి. గాండూషికార్థం జలం సమర్పయామి. పాదౌ ప్రక్షాళయామి. శుద్ధ ఆచమనీయం సమర్పయామి చందనేన కరోద్వ ర్తనం సమర్పయామి.

ఓం ఆర్ద్రాం యః . . . . మమావహ.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః దివ్యతాంబూలం సమర్పయామి

ఓం హిరణ్యరూపస్స . . . . మస్మై.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః సువర్ణపుష్ప దక్షిణాం సమర్పయామి.

ఓం ఇదం ఫలం మయాదేవి స్థాపితం పురతస్తవ
తేన మే సుఫలావాప్తిః భవేజ్జన్మని జన్మని.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతాభగవత్యై నమః ఋతు ఫలాని సమర్పయామి

ఓం తాం మ ఆవహ . . . . పురుషానహం.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః మంగళ నీరాజనదీపం సమర్పయామి.

ఓం యశ్శుచిః ప్రయతో భూత్వా . . . . జపేత్ ।

ఓం సహస్రశీర్షం దేవం . . . . సదాశివోం.

ఓం జాతవేదసే . . . . ప్రచోదయాత్.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః దివ్య మంత్రపుష్పాంజలిం సమర్పయామి.

ఓం పద్మాననే . . . . శ్రీనారాయణి నమోస్తు తే.

ఇందీవరదళశ్యామో రామో రాజీవలోచనః మానసే వర్తతే యస్యా స్తాం సీతాం ప్రణమామ్యహం.

ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం శ్రీరామసహిత శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై నమః ఆత్మప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

ఓం ఆవహన్తీ వితన్వానా కుర్వాణాచీరమాత్మనః
వాసాగ్ంసి మమ గావశ్చ
అన్నపానే చ సర్వదా తతో మే శ్రియమావహ
లోమశాం పశుభిస్సహ స్వాహా

ఇతి సంప్రార్థ్య సంభవే సీతోపనిషదం పఠిత్వా చతుర్వేద పారాయణ పురాణ పఠన నృత్త గీత వాద్య ఛత్రచామరాది రాజోపచారాన్ సమర్ప్య యస్య స్మృత్యాచ . . . . తదస్తు మే ।

అనేన శ్రీసీతామహాలక్ష్మీజన్మోత్సవ షోడశపచారపూజనేన భగవతీ సర్వాత్మికా శ్రీ సీతామహాలక్ష్మీ సుప్రీతా సుప్రసన్నా వరదా భవతు.

ఇతి సీతాయై పూజాంసమర్ప్య

సువాసినీ పూజాం కుర్యాత్.

ప్రాజ్ఞిమంత్రితాం అభ్యంజనాదిభిస్సంస్కృతాం షోడశాబ్ద ప్రభృతి ఆత్రింశద్వర్షాం దీక్షితాం భక్తాం అన్యైస్సులక్షణైరలంకృతాం సువాసినీం ఆనీయ ప్రక్షాళితపాదాం ఆసనే సముపవేశయేత్. సాచేదదీక్షితా తద్దైషశోధనవిధిః శ్రీసీతామూలమంత్రేణాఽభిమంత్రిత శంఖోదకేన ప్రోక్ష్య. శాంతిరస్తు శివం చాస్తు. ప్రణశ్యత్యశివం చ యత్. యత ఏవాగతం పాపం తత్రైవ ప్రతిగచ్ఛతు. ఇత్యుచ్చార్య తస్యాః కర్ణే శ్రీమితి లక్ష్మీబీజం జపిత్వా తాం సీతారూపాం విభావ్య శ్రీ సీతామహాలక్ష్మై అముకం కల్పయామి నమః ఇతి హరిద్రా కుంకుమ శ్రీ చందన పుష్పమాలా ధూప దీప నైవేద్యాదీని దత్వా సతి విభవే వసు వసనాభరణాదీని దత్వా ప్రథమం గుడోదక శర్కరోదక నారికేళోదక క్షీరాదికం ద్వితీయం చ చణక ఉపాహార ఫల తాంబూల దక్షిణాదికం దత్వా తాం సంతోష్య అన్యాస్సువాసినీ ర్హరిద్రా కుంకుమ చందన పుష్పమాలాదిభిః పూజయిత్వా - అనన్తరం బ్రాహ్మణ పూజనం కృత్వా మంగళగీత డోలాగీత నృత్యవాదిత్రైర్మహోత్సవం కుర్యాత్. ఏవం భక్త్యా శక్త్యా శ్రద్ధయా చ విత్తశాఠ్యవర్జితః సీతాంమహాలక్ష్మీమ్ జగన్మాతరమారాధ్య ఇహ భోగానీప్సితాన్ భుక్త్వా అంతే తత్కృపయా మోక్షసామ్రాజ్యం గచ్ఛతీతి సీతాజన్మోత్సవ విధిః.

శ్రీసీతారామచంద్రాఽర్పణమస్తు.

ఓం

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీరామ జన్మోత్సవవిధిః

చైత్ర శుక్ల నవమ్యాం ప్రాతః పూజాం కృత్వా, శ్రీరామజన్మోత్సవం కరిష్యమాణః సపత్నీకో యజమానః శోభనమంటపం ప్రవిశ్య తత్రసువర్ణాది నిర్మితాం డోలాం బద్ధ్వా నోచేత్తస్మిన్ పీఠే వా తీర్థజలపూరితకలశం సంస్థాప్య తదుపరి తండులపూరిత పూర్ణపాత్రం నిధాయ తస్మిన్ కుంకుమేనాఽష్టదళ పద్మం లిఖిత్వా తన్మధ్యే కర్ణికాయాం దశరథకౌసల్యాఽఽ కసతాం భ్రాత్రాదిసహితాం యథాశక్తి సువర్ణేన కృతాం శ్రీరామ ప్రతిమాం సంస్థాప్య - నోచేత్సాలగ్రామాదికం సంస్థాప్య - అష్టదళాదిషు భ[illegible]తాద్యావాహనార్థం పూగీఫలాదికం నిధాయ. తత్సమీపే శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణ కోశం సంస్థాప్య - జన్మోత్సవం కుర్యాత్. తదిత్థం - హస్తేన దక్షిణ ఫల తాంబూలాదికం గృహీత్వా ఉత్థాయ 'నమస్సదసమితి' పరిషదముపస్థాయ

ఓం నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే నమస్సఖీనాం పురోగాణాం చక్షుషే నమో దివే నమః పృథ్వ్యై.

ఏతచ్ఛుభ మంటపాంతఃస్థిత విద్వన్మహాజనాః శ్రీరామజన్మోత్సవం కర్తుం మమయోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ఇతి ప్రార్థ్య - తాన్ దక్షిణ తాంబూలాదినా పూజయిత్వా యోగ్యతాసిద్ధిరస్త్వితి తైరనుగృహీతః ఉపవిశ్య ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య - మమ శ్రీరామ ప్రసాదేన ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం పుత్ర పౌత్రాద్యవిచ్ఛిన్న సంతానావాప్త్యర్థం ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధఫల పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం శ్రీరామచంద్ర ప్రీత్యర్థం శ్రీరామజన్మోత్సవం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య. తతః ఆచార్య బ్రహ్మాణౌ ద్వౌ ఋత్విజౌ వృణుయాత్. యథా అస్మిన్ శ్రీరామజన్మోత్సవే వశిష్ఠమాచార్యం త్వామహం వృణే - ఇతి సఫలాక్షతై ర్వృణుయాత్

శ్లో॥ యథాఽచార్యో వశిష్ఠోఽభూదిక్ష్వాకూణాం పురే పురా ।
తథా జన్మోత్సవేఽస్మిన్ త్వమాచార్యో భవ సువ్రత ॥

ఇతి ప్రార్థయేత్. వృతోఽస్మి యథాజ్ఞానతః కర్మ కరిష్యామీతి ప్రతి వచనం. అస్మిన్ శ్రీరామజన్మనోత్సవే వామదేవం బ్రహ్మాణం త్వామహం వృణే ఇతి సఫలాక్షతైర్వృణుయాత్

శ్లో॥ వామదేవో యథా ఋత్విగ్బ్రహ్మాఽయోధ్యాపురే పురా
తథా జన్మోత్సవేఽస్మిన్ త్వం బ్రహ్మ భవ బుధోత్తమ.

ఇతి ప్రార్థయేత్. వృతోఽస్మి యథాజ్ఞానతః కర్మ కరిష్యామీతి ప్రతివచనం. తతస్తౌ మధుపర్కాదినా పూజయేత్. తత్ర వామదేవః శ్రీరామ తారకమంత్రం జపేత్. వశిష్ఠో జన్మోత్సవపూజాదౌ యుక్తో భూయాత్. అథాఽచార్యః కలశపూజనం గణపతిం విష్వక్సేనం వా పూజయిత్వా పంచవాక్యైః స్వస్తిం వాచయేత్.

ఓం మహ్యం సహకుటుంబాయ శుద్ధి వృద్ధ్యభ్యుదయకర్మణే మహాజనాన్నమస్కుర్వాణాయ ఆశీర్వచన మపేక్షమాణాయ అద్యకరిష్యమాణ శ్రీరామజన్మోత్సవాఖ్యస్య కర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు.

ఓం పుణ్యాహం కర్మణోఽస్తు. ఓం యత్పుణ్యం నక్షత్రం . . . కురుతే.

ఓం మహ్యం సహకుటుంబాయ . . . కర్మణే స్వస్తి భవంతో బ్రువంతు.

ఓగ్ంస్వస్తికర్మణోఽస్తు. ఓం స్వస్తిన ఇంద్రో . . . దదాతు.

ఓం మహ్యం . . . కర్మణః ఋద్ధిం భవంతో బ్రువంతు.

ఓం కర్మ ఋద్ధ్యతాం. ఓం ఋధ్యాస్మ హవ్యై . . . శరదస్సవీరాః

ఓం మహ్యం కర్మణః . . . శ్రీరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు.

ఓం అస్తు శ్రీః ఋచస్సామాని . . . శ్రీరమృతా సతామ్.

ఓం మహ్యం . . . కర్మణః కల్యాణం భవంతో బ్రువంతు.

ఓం అస్తు కల్యాణం ఓం ప్రజాపతే న త్వ . . . రయీణాం.

ఓం పుణ్యాహవాచన ఫలసమృద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు.

పుణ్యాహవాచన ఫల సమృద్ధిరస్తు. ఏవం స్వస్తి వాచయిత్వా.

అథ కలశస్థాపనం.

ఓం మహీద్యౌరితి మంటపాంతర్భూమిం స్పృష్ట్వా. ఓం మహీద్యౌః . . . భరీమభిః. అభివస్త్రాణీతి వస్త్రం. ఓం అభివస్త్రా . . . సోమః. ఓషధయ ఇతి తండులాన్. ఓం ఓషధయః . . . పారయామసి. ఆకలశేష్వితి కలశం. ఓం ఆకలశే . . . వర్ధతే. ఇమంమే గంగేతి పుణ్యతీర్థోదకాన్. ఓం ఇమంమే . . . మయా. గంధద్వారామితి గంధం. ఓం గంధద్వారాం . . . శ్రియం. యాః ఫలినీతి ఫలం. ఓం యాః ఫలినీ . . . హసః. సహిరత్నానీతి నవరత్నాని. ఓం సహిరత్నాని . . . మహే. హిరణ్యరూపస్స ఇతి హిరణ్యం. ఓం హిరణ్య రూప . . . మస్మై. ప్రవో యజ్ఞేతి పంచత్వక్పల్లవాని. ఓం ప్రవోయజ్ఞే . . . నశాఖాః. తత్వాయామీతి తస్మిన్ కలశే వరుణ మావాహ్య

ఓం తత్వాయామి . . . . ప్రమోషీః.

సంపూజ్య. ఓం పూర్ణాదర్వి . . . శతక్రతో ఇతి కలశోపరి తండులపూర్ణపాత్రం నిధాయ. తస్మిన్ కుంకుమాదినా లిఖితాఽష్టదళపద్మ కర్ణికాయాం ధ్రువంత ఇతి శ్రీరామప్రతిమాం అథవా నూతన స్వర్ణాదినా కృతప్రతిమా మగ్న్యుత్తారణాదిభిః సంస్కృతాం వా షట్చక్ర సీతారామ సాలగ్రామం వా సంస్థాప్య. ఓం ధ్రువంతే . . . ధృవం. ఇతి సంస్థాప్య. తతః శ్రీరామజన్మోత్సవ సర్గం పఠిత్వా కలశ శంఖ పూజనం చ కృత్వా తేనైవ శంఖోదకేన శ్రీరామ మూలమంత్రేణ పూజాద్రవ్యాణ్యాత్మానం చ సంప్రోక్ష్య పుష్పాక్షతాని గృహీత్వా శ్రీరామం బాలరూపిణం ధ్యాయేత్.

శ్లో ॥ మాతుఃపార్శ్వేచరంతం మణిమయశయనే మంజుభూషాంచితాంగం
మందంమందం పిబంతం ముకుళితనయనం స్తన్యమన్యస్తనాగ్రం.
అంగుళ్యగ్రైః స్పృశంతం సుఖపరవశయా సుస్మితాలింగితాంగం
గాఢంగాఢం జనన్యా కలయతుహృదయం మామకం రామబాలం

ఇతి దశరథ కౌసల్యాంకగతం శ్రీరామం బాలరూపిణం ధ్యాత్వా పుష్పాంజలావానీయ సహస్రశీర్షేతి ప్రతిమాయాం సంయోజ్య పుష్పాంజలిం దత్వాఽవాహయేత్.

ఓం సహస్ర శీర్షా పురుషః . . . . . . దశాంగులం. ఓం దశరథాయ నమః. ఓం కౌసల్యాయై నమః. తదంకే శ్రీరామాయ నమః. అష్టదళకమలకర్ణికామధ్యే దశరథకౌసల్యాంకగతం శ్రీరామ మావాహయామి. ఇత్యావాహ్య. పూర్వాద్యష్టదళేషు భరతాదీనావాహయేత్ పూర్వదళే ఓం భరతాయ నమః భరతమావాహయామి. ఏవం సర్వత్ర. దక్షిణదళే లక్ష్మణాయ నమః. లక్ష్మణమావాహయామి. పశ్చిమదళే శత్రుఘ్నాయ నమః. శత్రుఘ్న మావాహయామి. ఉత్తర దళే సుమిత్రాయై నమః. కైకేయ్యై నమః. సుమిత్రా కైకేయ్యావాహయామి. ఈశాన్యదళే ఓం దుర్గాయై నమః. దుర్గామావాహ యామి. ఆగ్నేయదళే. ఓం గణపతయే నమః. గణపతిమావాహయామి. నిర్ ఋతిదళే. ఓం క్షేత్రపాలకాయ నమః. క్షేత్రపాలకమావాహయామి. వాయవ్య దళే ఓం సరస్వత్యై నమః. సరస్వతీమావాహయామి. అష్టదళాఽ గ్రేషు ప్రాగాదిక్రమేణ లోకపాలాన్ ఆవాహయామి. ఓం ఇంద్రాయ నమః. ఇంద్రమావాహయామి. అగ్నయే నమః. అగ్నిమావాహయామి. యమాయ నమః. యమమావాహయామి. నిర్ ఋతయే నమః. నిర్ ఋతిమావాహ యామి. వరుణాయ నమః. వరుణమావాహయామి. వాయవే నమః. వాయుమావాహయామి. కుబేరాయ నమః. కుబేరమావాహయామి. ఈశా నాయ నమః. ఈశానమావాహయామి.

తద్బహిః పూర్వాదిక్రమేణాస్త్రాణ్యావాహయేత్. ఓం వజ్రాయ నమః. వజ్రమావాహయామి. (ఏవం సర్వత్ర.) శక్తయే నమః. దండాయ నమః. కుంతాయ నమః. పాశాయ నమః. అంకుశాయ నమః. ఖడ్గాయ నమః. శూలాయ నమః. ఇత్యస్త్రాణ్యావాహ్య.

ఓం పురుష ఏవేదగ్ం. . . తిరోహితి. సాంగాయ సపరివారాయ శ్రీ బాలరామాయ నమః. దివ్య రత్నసింహాసనం సమర్పయామి. (ఏవం సర్వత్ర)

ఏతావానస్య ఇతి పాద్యం. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యం. తస్మాద్విరాడిత్యా చమనం. ఆప్యాయస్వేత్యాది పంచామృతస్నానం. యత్పురుషేణేతి శుద్ధోద కస్నానం. అత్ర పంచసూక్తైః అబ్లింగమంత్రైర్వా యథాశక్తి సంస్నాప్య. సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం. తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతం. తస్మాద్యజ్ఞాది త్యాభరణాని. తస్మాద్యజ్ఞాదితి గంధం. అయనేత్యాది మంత్రైః హరిద్రా కుంకుమాక్షత సుగంధ ద్రవ్యాణి చ సమర్ప్య. తస్మాదశ్వా ఇతి పుష్పాణి. తత స్సహస్రనామభి రష్టోత్తరశతనామభిర్వా పూజయేత్. యత్పురుషమితి ధూపం. బ్రాహ్మణోస్యేతిదీపం. తతః సువర్ణ రజత తామ్రాది పాత్రే శుష్క ల్యపూపమోదకాదికం భక్ష్యజాతం ప్రత్యేక మేకవింశతి పరిమితం నిధాయ. శుంఠీ గుడ కషాయాదికం కౌసల్యార్థం, నవనీత క్షీరాదికం శ్రీరామాది బాలకార్థం, అన్య ఫలజాతం శర్కరోదక గుడోదకాదికం చ నిధాయ. తులసీ మిశ్రితేన శంఖోదకేన ప్రోక్ష్య. చంద్రమా మనసేతి నైవేద్యం. మధ్యే పానీయం అమృతాపిధానమసీత్యుత్తరాపోశనం, హస్త ప్రక్షాళన ముద్వర్తనం, పాద ప్రక్షాళన మాచమనీయం సమర్ప్య. నాభ్యాఆసీదితి తాంబూలం. హిరణ్య రూపమితి దక్షిణాం. వేదాహమేత మితి మంగళనీరాజన దీపం. ధాతాపురస్తా దితి మంత్రపుష్పం. ఓం సహస్రశీర్షం దేవం . . . యజ్ఞేన యజ్ఞమితి ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్. తతః సుగంధ కుసుమాదివాసితేన శంఖోదకేన చూతాఽశోక కుసుమఫల తులసీదళ పంచరత్నైః ప్రసన్నార్ఘ్యం దద్యాత్.

శ్లో. ॥ చైత్రే మాసి సితే పక్షే నవమ్యాం చ పునర్వసౌ
మధ్యాహ్నే కర్కటే లగ్నే స్వోచ్చస్థే గ్రహ పంచకే
దశాననవధాఽర్థాయ ధర్మ సంస్థాపనాయ చ
దానవానాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయచ
పరిత్రాణాయ సాధూనాం జాతో రామస్స్వయం హరిః.

సాంగాయ సపరివారాయ శ్రీ రామాయ నమః. ప్రసన్నార్ఘ్యం సమ ర్పయామి. అనంతరం ఛత్ర చామరాది రాజోపచారాన్ సమర్పయేత్. యస్యస్మృత్యాచేత్యాదినా శ్రీరామ జన్మోత్సవ పూజాం శ్రీరామార్పణం

కుర్యాత్. అనంతరం శ్రీరామ జన్మోత్సవ పత్రికాం పఠేత్.

స్వస్తి. శ్రీవైవస్వత మన్వంతరే పంచమే మహాయుగే త్రింశతి సహ స్రవర్షాఽవశిష్టాయాం త్రేతాయాం విళంబినామ సంవత్సర మేష సంక్రమణ చైత్ర శుక్ల నవమ్యాం బుధవాసరే పునర్వసునక్షత్రే మధ్యాహ్నసమయే కర్కటలగ్నే పంచగ్రహేషూచ్చంగతేషు శ్రీ రామమూర్తేరవతారః తదానీం గ్రహస్థితిః అశ్వినీ తృతీయ చరణే మేషరాశౌ ఉచ్చస్థో రవిః పునర్వసు చతుర్థ చరణే కర్కటరాశౌ స్వక్షేత్రే చంద్రః, శ్రవణ తృతీయ చరణే మకరే ఉచ్చస్థో భౌమః ఉత్తరాభాద్రా తృతీయ చరణే మీనే నీచస్థో బుధః పుష్య నక్షత్ర ప్రథమ చరణే కర్కటరాశౌ స్వోచ్చే చంద్రసహితో గురుః రేవతీ చతుర్థ చరణే మీనరాశౌ స్వోచ్చే శుక్రః స్వాతీ చతుర్థ చరణే తులాయా ముచ్చస్థః శనిః. పూర్వఫల్గునీ చతుర్థ చరణే సింహే రాహుః. పూర్వాభాద్రా ద్వితీయ చరణే కుంభే కేతుః. ఏవం విధ రవ్యాదిగ్రహ సంపత్తిః ఇతి శ్రీ రామ జన్మపత్రికా.

అనంతరం బ్రాహ్మణసువాసినీ పూజాం కుర్యాత్. ఏవం దివా సంపూజ్య ఉపవాసం కృత్వా రాత్రౌ ప్రదోష పూజానంతరం జయంతీ మాహాత్మ్య శ్రీరామ కథా పఠన శ్రవణాదిభిః, డోలా గీత మంగళ గీత నృత్య గీత వాద్యాది మహోత్సవైః డోలోత్సవం కుర్వన్, చాతుర్యామ పూజాపురస్సరం జాగరణం కుర్యాత్.

దశమ్యాం ప్రాతః పూజాపూర్వకం దేవతాముత్థాప్య, ఆచార్యం గంధ పుష్పాక్షతై రభ్యర్చ్య. అస్మై బ్రాహ్మణాయ గోత్రాయ శర్మణే శ్రీరామ ప్రీత్యర్థం వస్త్ర కలశ సహితాం శ్రీరామ ప్రతిమాం సోపస్కారాం సద క్షిణాం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ.

శ్లో ॥ ఇమాం స్వర్ణమయీాం రామప్రతిమాం సమలంకృతాం.
చిత్రవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం రామోఽహం రాఘవాయ తే.
శ్రీరామ ప్రీతయే దాస్యే తుష్టో భవతు రాఘవః ॥

ఇతి మంత్ర ముచ్చార్య ఆచార్యాయ దద్యాత్. బ్రహ్మణం యథా విభవం సంపూజ్య. బ్రాహ్మణానన్యాన్ సువాసినీశ్చారాధయేత్. ఏవం శ్రీరామభక్తః శ్రీరామ నవమ్యాం రామజన్మోత్సవం సర్వదా సకృద్వా యథావిధి పరయా భక్త్యా కృత్వా శ్రీరామప్రసాదాదిహభోగానీప్సితాన్ భుక్త్వా అంతే శ్రీరామ సాయుజ్యం గచ్ఛతీతి శ్రీరామజన్మోత్సవ విధిః.

ఓం శ్రీ సీతారామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ సీతారామ కల్యాణోత్సవవిధిః

అథ కర్తా సపత్నీకః ప్రక్షాళిత పాణిపాదః స్వాచాంతః కల్యాణమంటపం ప్రవిశ్య సఫల దక్షిణ తాంబూలాదీని గృహీత్వోద్ధాయ ఓం నమస్సదసే . . . పృథివ్యై ఏతత్కల్యాణ మంటపాంతస్థిత విద్వన్మహాజనాః శ్రీ సీతారామకల్యాణోత్సవం కర్తుం మమ యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ఇతి ప్రార్థ్య. తేభ్యో దక్షిణతాంబూలాదీని దత్వా యోగ్యతాసిద్ధిరస్త్వితి తైరనుగృహీతః. ఉపవిశ్య ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య ధర్మగ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తిపూర్వక ధర్మసంస్థాపనద్వారా ప్రాణిసద్భావనా విశ్వకల్యాణ సిద్ధ్యర్థం సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మానముద్దిశ్య శ్రీసీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీత్యర్థం శ్రీ కపింజలాగమోక్త ప్రకారేణ మాండవీభరతయోః ఉర్మిళా లక్ష్మణయోః శ్రుతకీర్తిశత్రుఘ్నయోశ్చ కల్యాణోత్సవైస్సహ శ్రీ సీతారామ కల్యాణోత్సవం కరిష్యే. ఇతిసంకల్ప్య. ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్. యథా - అస్మిన్ శ్రీ రామకల్యాణోత్సవే వశిష్ఠమాచార్యం త్వామహం వృణే. ఇతి సఫలాక్షతైర్వృణు యాత్. వృతోఽస్మి కరిష్యామీతి ప్రతివచనమ్.

శ్లో ॥ యథాచార్యో వశిష్ఠోఽభూద్రామవైవాహికోత్సవే ।
కల్యాణోత్సవ ఏతస్మిం స్తథాచార్యో భవానఘ ॥ ఇతి ప్రార్థ్య

అస్మిన్ శ్రీసీతారామకల్యాణోత్సవే వామదేవం బ్రహ్మాణం త్వామహం వృణే ॥ సర్వత్ర వరణప్రతివచనం పూర్వవత్.

శ్లో ॥ వామదేవో యథా బ్రహ్మా రామవైవాహికోత్సవే ।
కల్యాణోత్సవ ఏతస్మింస్తథా బ్రహ్మా భవానఘ ॥

అస్మిన్ శ్రీసీతారామకల్యాణోత్సవే శతానందం ఆచార్యం త్వామహం వృణే

శ్లో ॥ యథాచార్యశ్శతానంద స్సీతావైవాహికోత్సవే.
కల్యాణోత్సవ ఏతస్మింస్తథాచార్యో భవానఘ ॥

ఇతి ప్రార్థ్య. అస్మిన్ శ్రీ సీతారామకల్యాణోత్సవే యాజ్ఞ్యవల్క్యం బ్రహ్మాణం త్వామహం వృణే

శ్లో ॥ యాజ్ఞవల్క్యో యథా బ్రహ్మ సీతావైవాహికోత్సవే.
కల్యాణోత్సవ ఏతస్మింస్తథా. బ్రహ్మ భవానఘ ॥ ఇతి ప్రార్థ్య.
అనంతరం ఉభయపక్షే ఏకముపద్రష్టారం వృణుయాత్.

అస్మిన్ శ్రీసీతారామకల్యాణోత్సవే విశ్వామిత్రముపద్రష్టారం త్వామహం వృణే.

శ్లో ॥ విశ్వామిత్ర ఉపద్రష్టా సీతారామోత్సవే యథా.
కల్యాణోత్సవ ఏతస్మిన్నుపద్రష్టా తథాభవ ॥
ఇతి ప్రార్థ్య. తాన్ మధుపర్క దక్షిణ తాంబూలాదినా పూజయిత్వా,

శ్లో ॥ అస్యోత్సవస్య నిష్పత్త్యై భవంతః ప్రార్థితా మయా.
సుప్రసన్నాః ప్రకుర్వంతు కల్యాణం విధి పూర్వకం ॥

ఇతి సంప్రార్థ్య. నమస్కుర్యాత్.

తత్ర ఉపద్రష్టా శ్రీరామతారకజపపరో భూయాత్. ఇతరే శ్రీసీతారామకల్యాణోత్సవ కర్మణి యుక్తా భూయాసుః. అనంతరమాచార్యః కలశపూజాం గణపతేః విష్వక్సేనస్యవా పూజాం కృత్వా, పూర్వోక్త పంచవాక్యైస్స్వస్తి వాచయేత్.

తతః మహీద్యౌరితి మంటపాంతర్భూమిం స్పృష్ట్వా. అభివస్త్రాణీతి వస్త్రమాస్తీర్య, ఓషధయస్సమితి తండులాని నిక్షిప్య, ఆకలశేష్వితి గోధూమ పుష్పఫలాభి పూరితం కలశం సంస్థాప్య, యువం వస్త్రాణీతి కౌశేయ వస్త్రాణ్యాచ్ఛాద్య, పూర్ణాదర్వీతి తండుల పూరిత పూర్ణపాత్రం నిధాయ, తస్మిన్

కుంకుమాదినా లిఖితాష్టదళేషు పూర్వాదిక్రమేణ. ఓం విమలాయై నమః. విమలామావాహయామి. స్థాపయామి పూజయామీతి సర్వత్ర. ఆగ్నేయాం ఓం ఉత్కర్షిణ్యై నమః దక్షిణే ఓం జ్ఞానాయై నమః. నైరృత్యాం ఓం క్రియాయై నమః. పశ్చమే ఓం యోగాయై నమః. వాయవ్యాం ఓం ప్రహ్వై నమః. ఉత్తరే ఓం సత్యాయై నమః. ఈశాన్యాం ఓం ఈశానాయై నమః. మధ్యే కర్ణికాయాం ఓం అనుగ్రహాయై నమః. ఏవమావాహ్య పూజయిత్వా, శ్రీసీతారామ ప్రతిమాం పుస్తకం చ మంగళవాద్య పురస్సరం మహారాజోప చారైస్సహ యుంజానః ప్రథమం మన ఇతి వివాహాగారం ప్రవేశ్య అష్టదళ పద్మమధ్యే సంస్థాప్య.

ఓం యుంజానః ప్రథమం మనస్తత్త్వాయ సవితా ధియః.

అగ్నిం జ్యోతిర్నిచాయ్య పృథివ్యా అధ్యాభరత్.

యుక్త్వాయ మనసా దేవాన్ త్సువర్యతో ధియాదివమ్.

బృహజ్జ్యోతిః కరిష్యతస్సవితా ప్రసువాతితాన్. యుక్తేన మనసా వయం దేవస్య.

సవితుస్సవే సువర్గేయాయ శక్త్యై ॥

దేవస్య అర్ఘ్య పాద్యాచమనీయాని దత్వా. తతః శ్రీ సీతారామ కల్యాణోత్సవ సర్గం పఠిత్వా. అద్యపూర్వోచ్చరిత ఏవం గుణ విశేషణ విశిష్టాయాం శుభతిథౌ అస్య భగవతో దేవదేవస్య చతుర్దశ భువనాధీశ్వరస్య శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య జగత్కుటుంబినః సకలలోకజనన్యాః సీతాయాశ్చ పాణిగ్రహణాధికార సిద్ధ్యర్థం ధర్మగ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తి పూర్వక ధర్మ సంస్థాపనద్వారా సకలలోక సంరక్షణార్థం ఆదౌ కౌతుకధార ణాఖ్యం కర్మ కరిష్యే. సువర్ణకౌతుకం సుగంధేనానులిప్య - అర్యమణమితి మంత్రేణాభిమంత్ర్య.

ఓం అర్యమణం బృహస్పతిమింద్రం దానాయ చోదయ

వాచం విష్ణుగ్ంసరస్వతీగ్ంసవితారం చ వాజినమ్

సోమగ్ంరాజానం వరుణమగ్ని మన్వారభామహే

అదిత్యాన్ విష్ణుగ్ంసూర్యం బ్రహ్మాణం చ బృహస్పతిమ్ ॥

విష్ణోరరాటమసీత్యష్ట వారమభిమంత్ర్య.

ఓంవిష్ణోరరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్ఞ్నప్త్రేస్థో

విష్ణో స్స్యూరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవే త్వా.

కౌతుక దేవతాభ్యో నమః. ధ్యానాఽవాహనాది షోడశోపచార పూజాం సమర్పయామి.

జితంత ఇతి దేవస్య దక్షిణ కరే కంకణం బధ్వా.

ఓంజితం తే దక్షిణతో వృషభ ఏధి హవ్యః.

ఇంద్రో జయాతి న పరాజయాతా అధిరాజో రాజసు రాజయాతి.

బృహత్సామేతి దేవ్యావామకరే కంకణం బధ్వా.

ఓంబృహత్సామ క్షత్ర భృద్వృద్ధవృష్ణియం

త్రిష్టుభౌజశ్శుభితముగ్ర వీరమ్. ఇంద్రస్తోమేన పంచదశేన మధ్యమిదం వాతేన సగరేణ రక్ష ॥

పృథివ్యాః శుభతిథౌ అస్య భగవతో దేవదేవస్య. చతుర్దశభువనాధీశ్వరస్య శ్రీమదఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకస్య జగత్కుటుంబినః శ్రీ రామచంద్రస్య అనంతరాశ్రమ స్వీకారయోగ్యతాఽధికార సిద్ధ్యర్థం యజ్ఞోపవీతధారణం కరిష్యే. యజ్ఞోపవీత సంస్కారం కృత్వా కస్తూరీ కుంకుమాదినానులిప్య గంధద్వారామిత్యభిమంత్ర్య -

ఓం గంధద్వారాం ... శ్రియం.

దేవస్యాఽచమనం సమర్ప్య. విష్ణోరరాటమసీత్యాదినా యజ్ఞోపవీత

ధారణం కుర్యాత్.

ఓం విష్ణోరరాటమసి ... విష్ణవేత్వా ॥

ఓం యజ్ఞోపవీతం ... తేజః ॥

పునరాచమనీయం దత్వా తదర్థం కన్యాం వృణీధ్వమితి చతురో వరాన్ వశిష్ఠాదీన్ బ్రాహ్మణాన్ వైష్ణవాన్ ప్రేషయిష్యన్ దక్షిణ తాంబూలాదీని దత్వా, తాన్ విష్ణోర్నుకమితి మంత్రేణాభిమంత్ర్య.

ఓంవిష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం యః పార్థివాని విమమేరజాగ్ంసి
యో అస్కభాయదుత్తరగ్ంసధస్థం విచక్రమాణస్త్రేధోఽరుగాయః ॥

తే బ్రాహ్మణాః కన్యావరణార్థం కన్యాదాతారం జనక మహారాజం గత్వా బ్రూయాత్. ఓం యజుర్వేదశాఖాధ్యాయినే వాశిష్ఠ మైత్రావరుణ కౌండిన్య త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వశిష్ఠస గోత్రోద్భవాయ త్రిభువనాధీశాయ అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకాయ తత్త్వాతీతాయ సచ్చిదానంద మూర్తయే సూర్యవంశపావనాయ శ్రీమదిక్ష్వాకువంశోద్భవస్య రఘుమహారాజవర్మణో నప్త్రే అజమహారాజవర్మణః పౌత్రాయ దశరథ మహారాజవర్మణః పుత్రాయ శ్రీరామచంద్రవర్మణే సాక్షాన్నారాయణ స్వరూపాయ వరాయ -

ఓం యజుర్వేదశాఖాధ్యాయినీం అంగిరసాఽయాస్య గౌతమ త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత గౌతమస గోత్రోద్భవాం చతుర్దశభువనాధీశ్వరీం అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయికాం తత్త్వస్వరూపిణీం చంద్రవంశ ప్రదీపికాం నిమివంశోద్భవస్య స్వర్ణరోమ మహారాజవర్మణో నప్త్రీం హ్రస్వరోమమహారాజవర్మణః పౌత్రీం సీరధ్వజ జనకమహారాజవర్మణః పుత్రీం శ్రీ సీతానామ్నీం సాక్షాల్లక్ష్మీరూపిణీం కన్యాం వృణీమహే. వృణీధ్వం. తస్మై దాస్యామీతి త్రివారం వదేత్. తతః సామ్రాజ్యం యశస్కరమిత్యాశీర్వాదం కుర్యాత్.

ఓం సామ్రాజ్యం భోజ్యం
స్వారాజ్యం వైరాజ్యం పారమేష్ఠ్యం రాజ్యం
మహారాజ్యమాధిపత్యమయం

సమంతపర్యా ఈస్యాత్ సార్వభౌమస్సార్వాయుషః
ఆం తాదా౽పరార్ధాత్ పృథివ్యై సముద్రపర్యంతాయ ఏకరాడితి
ఓంయశస్కరం బలవంతం ప్రభుత్వం త్వమేవ రాజాధిపతిర్బభూవ. సంకీ
ర్ణనాగాశ్వపతిర్నరాణాం సుమంగల్యం సతతం దీర్ఘమాయుః.

అచమ్య. ...తిథౌ మమ అచంద్రార్కం అనేక వైశేషిక సుఖసౌభాగ్య శోభన పరంపరా౽వాప్త్యర్థం ఏకవింశతి సంఖ్యాకోభయవంశ పురుషోత్తారక మహాదాన కన్యాదానాం౽తర్గత వివాహార్థమాగతమిమం వరం శ్రీరామచంద్రస్వామినం మధుపర్కద్రవ్యేణ పూజయిష్యే. తత ఉదగ్రగం శ్రీరామచంద్రస్యాసనార్థం కూర్చం దద్యాత్.

ఓంఅహంవర్ష్మ సజాతానాం విద్యుతామివ సూర్యః
ఇదం తమధితిష్ఠామి యోమాభిగస్త్యా దాసతి.
ఇత్యుదగ్రగే విష్టర ఉపవిశేత్.

తతః ప్రతద్విష్ణురితి పాదప్రక్షాళం కృత్వా.

ఓంప్రతద్విష్ణుస్తవతే వీర్యాయ. మృగోనభీమః కుచరో గిరిష్ఠాః

యస్యోరురుషు త్రిషు విక్రమణేష్వ. అధిక్షయంతి భువనాని విశ్వా ॥

నయశ్చక్రాయ ఇతి తీర్థమభిమంత్ర్య ॥

ఓంనయశ్చక్రాయ విద్మహే సహస్రజ్వాలాయ ధీమహి

తన్నశ్చక్రః ప్రచోదయాత్.

ఇమం మే గంగ ఇత్యనువాకశేషేణ పుష్పోదక స్నపనం కృత్వా.
ఓం ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ంస చ తాపతా పరుష్ణియా అసిక్నియా మరుద్వృధే వితస్తయార్జికీయే శృణుహ్యా సుషోమయా.

అర్చత ప్రార్చతేతి దేవమలంకృత్య.
ఓంఅర్చత ప్రార్చత ప్రియ మేధా సో అర్చత.
అర్చంతు పుత్రక. ఉతపురన్న ధృష్ణ్వర్చత. (అర్చత ప్రార్చత).

ఓం హిరణ్యరూపస్స హిరణ్యసంధృగపాన్నపాత్సేదు హిరణ్య వర్ణః
హిరణ్యయాత్పరియోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదాదదద్యన్నమస్మై.
సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు.

అథ మధుపర్కం. దధిమధు సమ్మిశ్రం స్వర్ణపాత్రేనిధాయ. పవిత్ర ద్వయం నిక్షిప్య, కాగ్ంసేన వర్షీయ సాపిధాయ. మధువాతేత్యృచాఽవేక్ష్య.

ఓంమధువాతా ఋతాయ తే మధుక్షరంతి సింధవః. మాధ్వీర్నస్సంత్వో షధీః.
మధునక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగ్ంరజః.
మధుద్యౌరస్తు నః పితా.మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాగ్ంఅస్తు సూర్యః.
మాధ్వీర్గావో భవంతు నః.

అయం తే మధుపర్కో మధుపర్కో మధుపర్కః. అమృతోపస్తరణమసీ త్యపః పీత్వా. ఓం అమృతోపస్తరణమసి. యన్మధున ఇతి మధుపర్కగ్ంసకృ త్ప్రాశ్య. ఓం యన్మధునో మధయం పరమమన్నాద్యం వీర్యం తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణాన్నాద్యేన వీర్యేణ పరమోన్నాదో మధవ్యోఽసాని.

సకృన్మన్త్రేణ ద్విస్తూష్ణీం, అమృతాపిధానమసీతి పునరపః పీత్వా.
ఓం అమృతాపిధానమసి.

హస్తప్రక్షాళనం కృత్వా, దేవస్యాచమనం దత్వా, తతః యువంవస్త్రాణీతి వస్త్రందద్యాత్.

ఓం యువం వస్త్రాణి పీవసావసాథే యువోరచ్ఛిద్రామన్తవోహసర్గాః అవి తిరథమనృతాని విశ్వఋతేన మిత్రావరుణాసచేథే.

ఓం భద్రా వస్త్రాస్సమన్యా అ అవసా నో మహాన్ కవిర్నివనానిశం సన్.

అవచ్ఛస్వ చమ్వోః పూయమానో విచక్షణో జాగృవిర్దేవవీతౌ
స తు వస్త్రాణ్యథపేశనాని వసానో అగ్నిర్నాభాః పృథివ్యాః
ఋషోజాతః పథైళాయాః పురోహితో రాజన్ యక్షీహదేవాన్

తతః చరణం పవిత్రమితి గాం విసృజేత్.

ఓం చరణం పవిత్రం వితతం పురాణం
యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని
తేన పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతా
అతిపాప్మానమరాతిం తరేమ.

సిద్ధమన్నం భూతమిత్యుక్తే
ఓం భూతం సా విరాట్ తన్మాక్షయి తస్యతేశీయ తన్మ ఊర్జన్ధాః.

ఓం కల్పయతేత్యుచ్చైర్బ్రూయాత్.

ఓం కల్పయత. ఓం అన్నం ప్రాణమన్నమపానమాహుః. అన్నం మృత్యుం తముజీవాతుమాహుః. అన్నం బ్రహ్మణో జరసం వదన్తి. అన్నమాహుః ప్రజననం ప్రజానాం.

తతో యవనికా నిధాయ.

ఆచమ్య. ...తథౌ ...మమ సకుటుంబస్య సపుత్రకస్య సబాన్ధవస్య క్షేమస్థైర్య విజయాభయాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం ధర్మార్థ కామమోక్ష చతుర్విధ ఫల పురుషార్థ సిద్ధర్థ్యం ధర్మగ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తిపూర్వక ధర్మసమ్స్థాపన ద్వారా ప్రాణిసద్భావనా విశ్వకల్యాణ సిద్ధ్యర్థం శ్రీరామ చన్ద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మాన ముద్దిశ్య శ్రీరామచన్ద్ర ప్రీత్యర్థం యథాశక్తి సాలఙ్కృత కన్యాదానం కరిష్యమాణః తదఙ్గత్వేన మహాసఙ్కల్ప పఠనం కరిష్యే - శ్రీ సీతారామౌ గన్ధపుష్పాక్షతాఽఽభరణై రభ్యర్చ్య, నారికేళ ఫల పుష్ప తామ్బూల దక్షిణాఽక్షతాదికమఞ్జలౌ గృహీత్వా మహాసఙ్కల్ప పఠనం కుర్యాత్.

ఓం అథానన్తవీర్యస్య ... కలియుగే ప్రథమ పాదే ...తిథౌ మమ.

ఇదానీం అనాద్యవిద్యావాసనయా సంసారచక్రేఽస్మిన్ మహతి నానాయోనిషు జనితఏవా కేనాపి భాగ్యవిశేషేణదానీం మనుష్యజన్మవిశేషం ప్రాప్తవతో

మమ జన్మప్రభుత్యేతత్క్షణపర్యన్తం మనోవాక్కాయ కర్మభిః జ్ఞానతోఽజ్ఞానతః కృతానాం మహాపాతకోపపాతకాదీనాం నానావిధానాం పాపానాం సద్య అపనోదన ద్వారా శ్రీ సీతారామచన్ద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీత్యర్థం ఇహలోకే మనోఽభిలాషిత కామనా సిద్ధ్యర్థం శ్రీ సీతారామచన్ద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః సాయుజ్య ప్రాప్త్యర్థ్యం శ్రీ సీతారామచన్ద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీత్యర్థఇచ్చ యథాశక్తి సాఽలఙ్కృత కన్యాదానమహం కరిష్యే.

హిరణ్యగర్భ ఇతి మన్త్రేణ కుశ కుసుమాక్షత, హిరణ్యఫలోదకం గృహీత్వా

ఓం హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాఽగ్రే భూతస్యజాతః పతిరేక ఆసీత్
సదాఽధారపృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ.

ఓం కన్యాం కనకసమ్పన్నాం ... జిగీషయా. కన్యే మమాఽగ్ర ... మాప్నుయామ్. విశ్వంభరాః ... తారణాయై. కన్యాం సాలఙ్కృతాం ... సిద్ధయే.

ఇయం సీతా మమ సుతా సహధర్మచరీ తవ
ప్రతీచ్ఛచైనాం భద్రం తే పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా
పతివ్రతా మహాభాగా ఛాయేవాఽనుగతా సదా
ఇత్యుచ్చార్య పునః కన్యా వర గోత్రనామాన్యుక్త్వా.

ఓం యజుర్వేదశాఖాధ్యాయినీం అఙ్గీరసాఽయాస్య గౌతమ త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత గౌతమస గోత్రోద్భవాం చతుర్దశ భువనాధీశ్వరీం - అఖిలాణ్డకోటి బ్రహ్మాణ్డనాయకీం - తత్త్వస్వరూపిణీం - చన్ద్రవంశప్రదీపికాం నిమివంశోద్భవస్య - స్వర్ణరోమ మహారాజవర్మణో నప్త్రీం - హ్రస్వరోమ మహారాజవర్మణః పౌత్రీం - సీరధ్వజ జనక మహారాజవర్మణః పుత్రీం శ్రీ సీతానామ్నీం సాక్షాల్లక్ష్మీస్వరూపిణీం కన్యామ్

ఓం యజుర్వేదశాఖాధ్యాయినే - వాశిష్ఠ మైత్రావరుణ కౌణ్డిన్య త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వశిష్ఠగోత్రోద్భవాయ - త్రిభువనాధీశాయ - అఖిలాణ్డకోటి

బ్రహ్మాణ్డనాయకాయ - తత్త్వాతీతాయ - సచ్చిదానన్దమూర్తయే - సూర్యవంశ పావనాయ - శ్రీమదిక్ష్వాకువమ్శోద్భవస్య - రఘుమహారాజవర్మణో నప్త్రే - అజ మహారాజవర్మణః పౌత్రాయ - దశరథ మహారాజవర్మణః పుత్రాయ - శ్రీ రామచన్ద్రవర్మణేసాక్షాన్నారాయణస్వరూపాయ - వరాయ -తుభ్యం ధర్మ గ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తిపూర్వక ధర్మసంస్థాపనద్వారా ప్రాణి సద్భావనా గోబ్రాహ్మణాది విశ్వకల్యాణ సిద్ధ్యర్థం ప్రజాసహత్వ కర్మభ్యః ప్రతిపాదయామి.

ఇతి సహిరణ్యం కన్యాహస్తముదకపూర్వం వరహస్తే దద్యాత్. వరః దేవస్యత్వేతి ప్రతిగృహ్ణీయాత్.

ఓం దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినో ర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి । రాజాత్వా వరుణోనయతు దేవిదక్షిణే ప్రజాపతయే కన్యాం । తేనాఽమృతత్త్వమస్యాం । వయోదాత్రే । మయోమహ్యమస్తు ప్రతిగృహీత్రే । క ఇదం కస్మా అదాత్ । కామగ్ంసముద్రమావిశ । కామేన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి । కామైతత్తే । ఏషా తే కామదక్షిణా । ఉత్తానస్త్వాంగీరసః ప్రతిగృహ్ణాతు ॥ ప్రజాపతయే కన్యామ్.

కన్యాదాన సాద్గుణ్యార్థం యథాశక్తి దక్షిణాదానం తుభ్యమహం సమ్ప్రదదే న మమ. కన్యాదాన సాద్రుణ్యార్థం యథాశక్తి గోదాన భూదాన సాలగ్రామదాన షోడశ మహాదానాని కుర్యాత్. అనేన దానేన శ్రీ సీతా రామచన్ద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మా సుప్రీతో వరదో భవతు.

శుభికేశిర ఇతి స్రజగ్ంసిరసి నిధాయ.
ఓం శుభికే శిర ఆరోహ శోభయన్తీ ముఖం మమ
ముఖగ్ంహి మమ శోభయ భూయాగ్ంసఞ్చ భగం కురు ॥

యామాహరదితి బద్ధ్వా.
ఓం యామాహరజ్జమదగ్నిశ్శ్రద్ధాయై కామాయాన్యై

ఇమాం తామపి నహ్యాహం భగేన సహవర్చసా ॥

తతో ఆవరణ వస్త్రమాసాద్య, లోకాచారక్రమేణ మఙ్గళాష్టక చూర్ణి కాదీని పఠిత్వా -

తదేవ లగ్నం ... స్మరామి । స్వస్త్యష్టాశీతి సహస్రాణాం ... వరదా భవన్తు ॥

తతో గుడజీకరం ధ్రువన్తే రాజేతి మన్త్రేణ శ్రీ సీతారామచన్ద్రయో శ్శిరసి నిక్షిపేత్.

ఓం ధ్రువన్తే రాజా వరుణో ధ్రువందేవో బృహస్పతిః ।

ధ్రువన్త ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ రాష్ట్రన్ధారయతాం ధ్రువమ్ ॥

ఓం పర్వత ఇవా విచాచలిః । ఇన్ద్ర ఇవేహ ధ్రువస్తిష్ఠ । ఇహ రాష్ట్ర ముధారయ । అభితిష్ఠ పృతన్యతః । అధరే సన్తు శత్రవః । ఇన్ద్ర ఇవ వృతహోతిష్ఠ । అపః క్షేత్రాణి సఞ్జయన్న్ । ఇన్ద్ర ఏనమదీ ధరత్ । ధ్రువం ధ్రువేణ హవిషా । తస్మై దేవా అధిబ్రువన్న్ । అయఞ్చ బ్రహ్మణస్పతిః ।

శ్రీ సీతారామయోస్సిరసి నిక్షిపేత్.

అయం ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు.

ఆవరణ వస్త్రముత్తరతోఽపాస్య.

తతస్సుముహూర్తే కన్యాం దృష్ట్వా చక్షుషీ ఉపసమ్మృత్య అభ్రాతృఘ్నీ మితి వధూం దృష్ట్వా జపతి.

ఓం అభ్రాతృఘ్నీం వరుణాఽపతిఘ్నీం బృహస్పతే । ఇన్ద్రాపుత్రఘ్నీం లక్ష్మ్యం తామస్యైన సవితస్సువ ॥

అఘోరచక్షురితి శ్రీరామస్సీతాం పశ్యేత్.

ఓం అఘోరచక్షురపతిఘ్నియేధిశివాపతిభ్యస్సమనాస్సువర్చాః ॥

జీవసూర్దేవకామా స్యోనా శన్నోభవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ॥

తతస్సీతాం వస్త్రభూషణాదిభిరలఙ్కృత్య. ఓం అభివస్త్రా ... సోమ ॥ ఓం హిరణ్యరూప ... మస్మై ॥ సకలారాధనైః స్వర్చితమస్తు. తతో మాఙ్గల్యధారణం కరిష్యే ఇతి సఙ్కల్ప్య.

ఓం సర్వమఙ్గల ... నమోఽస్తుతే. మాఙ్గల్య దేవతాయై నమః. సర్వోపచారపూజాం సమర్పయామి.

మాఙ్గల్యం తన్తునానేతి మఙ్గళసూత్రం సమర్పయేత్.
ఓం మాఙ్గల్యం తన్తునానేన లోకరక్షణ హేతునా ।
కణ్ఠే బధ్నామి సుభగే త్వం జీవ శరదాంశతమ్ ॥

మాఙ్గల్యధారణ ముహూర్తస్సుముహూర్తోఽస్తు.

ఏకస్మిన్ స్వర్ణాదిపాత్రే ప్రస్థపరిమితం తణ్డులాన్నిధాయ సఘృతేన క్షీరేణ శ్రీసీతారామయోరఞ్జల్యోరుపస్తీర్య ద్విస్తణ్డులానోప్య ద్విరభిఘార్య బ్రాహ్మణైర్వశిష్ఠ శతానన్దైర్వైష్ణవైస్సహ కపిలాగ్ స్తారయేత్. దక్షిణాః పాన్తు బహూదేయఞ్చాస్తు. పుణ్యం వర్ధతాగ్ంశాన్తిరస్తు. పుష్టిరస్తు. తుష్టిరస్తు. వృద్ధిరస్తు. అవిఘ్నమస్తు. ఆయుష్యమస్తు. ఆరోగ్యమస్తు. దమ్పత్యోర్నామ జన్మ నక్షత్రే శతభిషక్ పునర్వసూ నక్షత్రే శని చన్ద్ర గ్రహౌ వరుణాదితి దేవతే సహ సోమేన క్రియతాగ్ంశాన్తిరస్తు.

ఓం ప్రజాపతిస్త్రియాం యశః । ముష్కయోరతధాత్సపం । కామస్య తృప్తిమానన్దమ్ । తస్యాఽగ్నే భాజయే హమా । మోదః ప్రమోద ఆనన్దః । ముష్కయోర్నిహితస్సపః । సృత్వేవ కామస్య తృప్యాణి । దక్షిణానాం ప్రతిగ్రహే । మనసశ్చిత్తమాకూతిమ్ । వాచస్సత్యమసీమహి । పశూనాగ్ంరూపమన్నస్య

యశశ్శ్రీశ్శ్రీయతాం మయి । యథాహమస్యా అతృపగ్గ్‌స్త్రియై పుమాన్ ।
యథాస్త్రీ తృప్యతి పుగ్ంసి ప్రియే ప్రియా । ఏవం భగస్య తృప్యాణి ।
యజ్ఞస్య కామ్యప్రియః । దదామీత్యగ్నిర్వదతి । తథేతి వాయురాహ తత్ ।
హన్తేతి సత్యం చన్ద్రమాః । అదిత్యస్సత్యమోమితి । అపస్తత్సత్యమాభరన్
। యశో యజ్ఞస్య దక్షిణా । ప్రజామే కామస్సమృధ్యతామ్ । పశవో
మే కామస్సమృధ్యతామ్ । యజ్ఞో మే కామస్సమృధ్యతామ్ । శ్రియో మే
కామస్సమృధ్యతామ్ ।

యోవైతామితి బ్రహ్మగ్రన్థిం బధ్నీయాత్.

ఓం యోవైచాం బ్రహ్మణో వే అమృతేనావృతాం పురీం ।
తస్మై బ్రహ్మ చ బ్రహ్మ్త చ ఆయుః కీర్తిం ప్రజాన్దదుః ॥

అనన్తరం శ్రీ సీతారామచన్ద్రయోః కల్యాం ప్రయుక్త షోడశోపచార
పూజాం కృత్వా, మహానీరాజనం దత్వా - పూజాం సమాపయేత్.

ఏవం కల్యాణోత్సవం కృత్వా - తత్పీఠ వస్త్ర కలశ సహిత శ్రీ
సీతారామ ప్రతిమాం పౌరాణికాయాచార్యాయ వా దద్యాత్. తం గన్ధపు
ష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య - అస్మై బ్రాహ్మణాయ గోత్రాయ శర్మణే సపీఠ వస్త్ర
కలశదక్షిణాం శ్రీ సీతారామచన్ద్ర ప్రతిమాఞ్చ తుభ్యమహం సంప్రదదే న
మమ.

శ్లో ॥ ధరణీ గర్భ సంభూతే ధరణీ ధరవల్లభే

ధరణీమ్మే ప్రయచ్ఛాశు ప్రీతా భవ శుచిస్మితే

శ్లో ॥ కౌసల్యా గర్భ సంభూత భూభారోత్తారణాయచ

ప్రతిమాదాన సంతుష్టో వాంఛితం యచ్ఛరాఘవ.

ఇతి మంత్ర ద్వయేన దత్వా - అనంతరం కల్యాణోత్సవ సమవేతాన్

ఋత్విజో వస్త్రాలంకార దక్షిణాదిభిర్యథా విభవం సంపూజయిత్వా - విత్త శాఠ్యమకృత్వా తాన్ సువాసినీబ్రాహ్మణాంశ్చ [illegible]

శ్లో. జానక్యాః కమలామలాంజలిపుటే యాః పద్మరాగాయితాః

న్యస్తారాఘవ మస్తకే చ విలసత్కుంద ప్రసూనాయితాః

స్రస్తాః శ్యామలకాయ కాంతికలితా యా ఇంద్రనీలాయితాః

ముక్తా స్తా శ్శుభదా భవంతు భవతాం శ్రీరామ వైవాహికాః.

ఇత్యాది పౌరాణికైర్వైదికైర్మంత్రైరాశిషో వాచయేత్.

ఇతి కపింజల సంహితోక్త శ్రీ సీతారామ కల్యాణోత్సవ విధిః.

ఓం

శ్రీ సీతారామచన్ద్రపరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీరామ పట్టాభిషేకోత్సవ విధిః

అథ కర్తా సపత్నీకః ప్రక్షాళిత పాణిపాదః ఆచాంతః కల్యాణమంటపం ప్రవిశ్య - ఫల తాంబూల దక్షిణాదికం గృహీత్వా ఉత్థాయ నమస్సదస ఇతి పరిషదముపస్థాయ.

ఓం నమస్సదసే నమస్సదసస్పతయే నమస్సఖీనాం పురోగాణాం చక్షుషే నమో దివే నమః పృథివ్యై

ఏతత్కల్యాణ మంటపాంతస్థిత విద్వన్మహాజనాః శ్రీ సీతారామపట్టాభిషేకాఖ్యం శుభకర్మ కర్తుం మమ యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు ఇతి ప్రార్థ్య తేభ్యః ఫల తాంబూలదక్షిణాదికం దత్వా నమస్కుర్యాత్. యోగ్యతా సిద్ధిరస్త్వితి తైరనుగ్రహీతః ఉపవిశ్య పవిత్ర పాణిః పత్న్యా సహ ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య దేశకాలౌ సంకీర్త్య ధర్మగ్లాన్యధర్మాభ్యుత్థాన నివృత్తిపూర్వక ధర్మసంస్థాపనద్వారా ప్రాణిసద్భావనా విశ్వకల్యాణ సిద్ధ్యర్థం శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సుగ్రీవ విభీషణాంగదజాంబవన్నవాయతన సహిత శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మానముద్దిశ్య శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీత్యర్థం శ్రీ రామపట్టాభిషేకాఖ్యం శుభకర్మ కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య, ఋత్విగ్వరణం కుర్యాత్. అస్మిన్ శ్రీ రామ పట్టాభిషేక శుభకర్మణ్యాచార్యం వశిష్ఠం త్వామహం వృణే. ఇతి సఫలాక్షతైర్వృణుయాత్. వృతోఽస్మి కరిష్యామీతి ప్రతివచనం.

శ్లో. యథాచార్యోవశిష్ఠో భూదిక్ష్వాకూణాం పురే పురా

తథా పట్టాభిషేకే స్మిన్నాచార్యో భవ సువ్రత.

ఇతి ప్రార్థయేత్. అస్మిన్ శ్రీ సీతా రామపట్టాభిషేక శుభకర్మణి బ్రహ్మాణం వామదేవం త్వామహం వృణే.

శ్లో.వామదేవో యథా ఋత్విక్ బ్రహ్మాఽయోధ్యాపురే పురా.

తథాపట్టాభిషేకేఽస్మిన్ బ్రహ్మా భవ బుధోత్తమ.

ఏవమేవ జాబాలిం కాశ్యపం కాత్యాయనం గౌతమం సుయజ్ఞం విజయం చేత్యష్టావృత్విజశ్చోపద్రష్టారం చ వృత్వా ప్రార్థయేత్.

శ్లో.సర్వే స్వకర్మకుశలాస్సర్వే శ్రీరామరూపిణః.

స్వస్వకర్మవినిర్వర్త్య కృతార్థం కురుతాదరాత్.

ఇతి ప్రార్థ్య తాన్ మధుపర్కాదినా పూజయేత్. తే చ జాబాలికాశ్య పాదయః కర్మచ్ఛిద్రపిథానార్థం శ్రీ రామ తారక సహస్రనామ నామత్రయ మంత్రాంశ్చజపేయుః. ఆచార్య బ్రహ్మాణౌ వసిష్ఠ వామదేవౌ పట్టాభిషేక కర్మణి యుక్తౌ భూయాస్తామ్.

అథాచార్యో దేశకాలౌ సంకీర్త్య కరిష్యమాణ శ్రీసీతారామపట్టాభిషేక శుభకర్మణి ఆదౌ నిర్విఘ్నతా సిద్ధ్యర్థం కలశారాధన పూర్వకం శ్రీ గణపతిం విష్వక్సేనం వా పూజయిత్వా స్వస్తి పుణ్యాహవాచనం కుర్యాత్. అశక్తౌ కల్యాణోత్సవే ఉక్తపంచవాక్యైః స్వస్తి వాచయేత్.

అథ గోమయేనోపలిప్తాయామలంకృతాయాం భూమౌ స్వర్ణాదినా కృతశ లాకయా బ్రహ్మజ జ్ఞానమిత్యాది మంత్రైః ప్రాగపవర్గం రేఖాత్రయం లిఖిత్వా.

ఓం బ్రహ్మజ జ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమత స్సురుచోవేన ఆవహా సబుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠాస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చ వివః. ఇతి మధ్యే.

ఓం.యమాయ సోమగ్ంసునుతయమాయజుహుతా హవిః.

యమగ్ంహ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః. ఇతి దక్షిణతః.

ఓం అప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమ వృష్ణియం.

భవావాజస్య సంగధే. ఇత్యుత్తరతః.

యోరుద్రో అగ్నావిత్యాదిభిః ఉదగపవర్గం రేఖాత్రయం విలిఖేత్.

ఓం యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సుయ ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు. ఇతి మధ్యే. అప ఉపస్పృశ్య.

ఓం ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్. సమూఢమస్యపాగ్ంసురే. ఇతి పశ్చాత్.

ఓం ఇంద్రం విశ్వా అవీవృధన్త్సముద్రవ్యచ సంగిరః.

రథీతమగ్ంరథీనాం వాజానాగ్ంసత్పతిం పతిం. ఇతి పురతః.

ఏవం లిఖిత్వా. అద్భిరవోక్ష్య. శలాకామైశాన్యాం నిరస్య. అప ఉప స్పృశ్య. తత్ర చతుర్వింశతిప్రస్థపరిమిత వ్రీహీన్నిక్షిప్య. తదుపరి తావత్యేవ తండులరాశౌ వస్త్రాలంకృతే ప్రాగాద్యష్టదిక్షు బ్రహ్మజజ్ఞానమితి అష్టౌ కల శాన్ ప్రతిష్ఠాప్య, తన్మధ్యే ప్రాగాది క్రమేణ చతురః కలశాన్ ప్రతిష్ఠాప్య, ఓం బ్రహ్మజజ్ఞానం ... ... వివః. ప్రతికలశం మంత్రావృత్తిః తేషు ఆపో వా ఇదగ్ం, శన్నో దేవీరితి మంత్రాభ్యాం, అష్టదిఙ్నదీతీర్థాని, మధ్యకుంభేషు చతుస్సముద్రతీర్థాని చాపూర్య. అలాభే శుద్ధోదకాన్యాపూర్య.

ఓం ఆపోవా ఇదగ్ంసర్వం విశ్వా భూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్నమాపోఽమృతమాపస్సంరాడాపో విరాడాపస్స్వరాడాప శ్ఛందా

గ్స్యాపో జ్యోతిగ్ష్యాపో యజూగ్ష్యాప స్సత్యమాపస్సర్వా దేవతా ఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓం

ఓం శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపోభవంతు పీతయే. శం యో రభిస్రవంతునః.

ఇతి తీర్థాన్యాపూర్య ఓం భూర్భువస్సువరోం. ఇత్యక్షతాన్నిక్షిప్య. గంధ కుసుమ మాలాదిభి రలంకృత్య.

ఓం కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీ పరుషః పరుషః పరి. ఏవానో దూర్వే ప్రతను సహస్రేణ శతేన చ. యా శతేన ప్రతనోషి సహస్రేణ విరోహసి, తస్యాస్తే దేవీష్టకే విధేమ హవిషా వయం. ఇతి దూర్వాన్నిక్షిప్య.

ఓం పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఫలినీరఫలా ఉత,

అశ్వా ఇవ సజిత్వరీ ర్వీరుధః పారయిష్ణవః. ఇతి పుష్పాణి.

ఓం యాః ఫలినీర్యా అఫలా అపుష్పా యాశ్చపుష్పిణీః

బృహస్పతిప్రసూతాస్తానో ముంచంత్వగ్ంహసః. ఇతి ఫలాని

ఓం అశ్వద్ధేవోనిషదనంపర్ణేవో వసతిః కృతా. గోభాజఇత్కిలాసథయత్సనవథ పూరుషం. ఇతి పంచత్వక్పంచపల్లవాని.

ఓం సహిరత్నాని దాశుషే సువాతిసవితా భగః.

తంభాగంచిత్రమీమహే. ఇతి పంచరత్నాని.

ఓం హిరణ్యరూపస్సహిరణ్య సంధృగపాన్నపాత్సేతు హిరణ్యవర్ణః.

హిరణ్యయాత్పరియోనేర్నిషద్యా హిరణ్యదాదదద్యన్నమస్మై. ఇతి హిరణ్యం.

ఓం గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరిషిణీం

ఈశ్వరీగ్ంసర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియం.

ఇతి శ్రీచందన, గోరోచన, గైరిక, పద్మ, ముస్తా, కుంకుమ- కర్పూర- సిద్ధార్థ- దేవదారు ప్రముఖ సుగంధ ద్రవ్యాణి నిక్షిప్య.

ఓం మృత్తికే హన మే పాపం యన్మయా దుష్కృతం కృతం.

మృత్తికే బ్రహ్మదత్తాసి కాశ్యపేనాభి మంత్రితా.

మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితం

మృత్తికే ప్రతిష్ఠితే సర్వం తన్మే నిర్ణుద మృత్తికే.

త్వయా హతేన పాపేన గచ్ఛామి పరమాం గతిం.

ఇతి సప్తమృత్తికాన్నిక్షిప్య.

ఓం యా జాతా ఓషధయో దేవేభ్యస్త్రియుగం పురా

మందామి బభ్రూణామహగ్ంశతం ధామాని సప్త చ

శతం వో అంబధామాని సహస్రముతవోరుహః

అథాశతక్రత్వో యూయమిమమ్మే అగధం కృతా.

ఇతి సర్వౌషధీః. పంచగవ్య మంత్రేణ పంచగవ్యాని, పంచామృత మంత్రేణ పంచామృతాని నిక్షిప్య.

ఓం పూర్వదిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. ఇతి పూర్వదిక్కలశే

పూర్వదిక్ప్రవహన్నదీతీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం ఆగ్నేయ దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. ఆగ్నేయదిక్కలశే ఆగ్నేయ దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం దక్షిణదిక్ప్రవహన్నదీతీర్థేభ్యో నమః. దక్షిణదిక్కలశే దక్షిణదిక్ప్ర వహన్నదీతీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం నైరృతిదిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. నైరృతికలశే నైరృతిదిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం పశ్చిమదిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. పశ్చిమకలశే పశ్చిమదిక్ప్ర వహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం వాయవ్య దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. వాయవ్యదిక్కలశే వాయవ్య దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం ఉత్తర దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. ఉత్తరదిక్కలశే ఉత్తర దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

ఓం ఈశానదిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థేభ్యో నమః. ఈశానాదిక్కలశే ఈశాన దిక్ప్రవహన్నదీ తీర్థాణ్యావాహయామి.

అథవా -

ఓం ఇమమ్మే గంగే యమునే సరస్వతి శుతుద్రు స్తోమగ్ంస చ తాప రుష్ణియా అసక్నియా మరుద్వృధే విత్తస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా.

ఇతి మంత్రేణ అభిమంత్రయన్ గంగా - యమునా - సరస్వతీ - శుతుద్రి - పరుష్ణీ - అసిక్నీ - మరుద్వతీ - వితస్తేత్యష్టౌ నదీరావాహ్య.

ఓం పూర్వసముద్రాయ నమః. పూర్వ దిక్కలశే పూర్వసముద్రమా వాహయామి.

ఓం దక్షిణ సముద్రాయ నమః. దక్షిణదిక్కలశే దక్షిణసముద్రమావా హయామి.

ఓం పశ్చిమసముద్రాయ నమః. పశ్చిమ దిక్కలశే పశ్చిమసముద్రమా వాహయామి.

ఓం ఉత్తర సముద్రాయ నమః. ఉత్తరదిక్కలశే ఉత్తరసముద్రమావాహ యామి. ఇత్యావాహ్య.

ఓం సముద్రాయ వయునాయ సింధూనాం పతయే నమః.

నదీనాగ్ంసర్వాసాం పిత్రే జుహుతావిశ్వకర్మణేవిశ్వాహా మర్త్యగ్ంహవిః.

ఇత్యభిమంత్ర్య. సర్వేషు కలశేషు- తత్త్వాయామీతి వరుణమావాహ్య.

ఓం తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః.

అహేడమానో వరుణే హబోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః.

ఆవాహితేభ్యస్తీర్థేభ్యో నమః షోడశోపచారపూజాం సమర్పయామి. ఓం క్రావుణ్ణో, ఆపోహిష్ఠామ హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః, పవమానస్సువర్జనః ఇత్యాద్య బ్లింగమంత్రైరభిమన్త్ర్య నీరాజయేత్.

తతః శ్రీసీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న హనుమత్సుగ్రీవ విభీషణాంగద జాంబవత్సమేత, నవాయతన శ్రీరామప్రతిమాం హిరణ్మయీం రజత మయీం వా, అగ్న్యుత్తారణాదిభిస్సంస్కృత్య ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా పట్టా భిషేకమంటపాంతస్థిత ఔదుంబరభద్రపీఠే దివ్యసింహాసనే ప్రతిష్ఠాప్య శ్రీమ

ద్రామాయణకోశం చ సంస్థాప్య శ్రీసీతాలక్ష్మణ......శ్రీరామచంద్రస్వామినః పట్టాభిషేక మహోత్సవాంగ షోడశోపచారపూజాం కరిష్యే. తదంగ కలశం గణాధిప (విష్వక్సేన) శంఖపూజా పురస్సరం సర్వోపచారైరభ్యర్చ్య. పుష్పాక్షత లాజా వస్త్రాంగులీయ ఖడ్గ శర శరాసన ఛత్ర చామర వ్యజన దర్పణాందోళిక రథ గజ తురగ వాహనాది రాజోపచార పట్టాభిషేకసంభారాన్ శంఖోదకేన మూలమంత్రేణ ప్రోక్ష్య. హోమకరణపక్షే అగస్త్యోక్త బోధాయనోక్త పారాశరోక్త ప్రకారేణ వా యథావిధి హోమం కుర్యాత్. హోమాకరణపక్షే హోమవిధిం పఠిత్వా బ్రాహ్మణాయ హోమద్రవ్య దానం కుర్యాత్.

తతః శిరస్యంజలి మాదాయేతి పట్టాభిషేక సర్గం పఠిత్వా. పూర్వాభిమంత్రిత కలశ తీర్థోదకైః యజమానః ఆచార్య ఋత్విక్ బ్రాహ్మణ కన్యా సువాసినీ మంత్రి యోధాదిభిస్సహ ప్రాగాదిక్రమేణాదౌ చతుస్సముద్రోదకం తదనంతరం అష్టదిక్ప్రవహ న్నదీ తీర్థోదకం ఇతర శుద్ధ గంగాది పుణ్యోదకైర్దేవమభిషించేత్. మధ్యే మధ్యే పుష్పవర్షాణి లాజా దధ్యక్షత వర్షాణి చో జ్జృంభయేత్. మధ్యే మధ్యే రాజాధిరాజ రామచంద్ర భగవన్ జయ జయ, నమో నమః ఇత్యుచ్చైర్నినదన్. మంగళవాద్యాని చ వాదయేత్.

అథ అభిషేకవిధిః

పూర్వసముద్రోదక కలశం గృహీత్వా. ఓం వసవస్త్వా పురస్తా దభిషించంతు గాయత్రేణ ఛందసా. ఇత్యభిషిచ్య. దక్షిణ సముద్రోదక కలశేన ఓం రుద్రాస్త్వా దక్షిణతోఽభిషించంతు త్రైష్టుభేన ఛందసా. ఇత్యభిషిచ్య.

పశ్చిమ సముద్రోదక కలశేన ఆదిత్యాస్త్వా పశ్చాదభిషించంతు జాగతేన ఛందసా. ఇత్యభిషిచ్య.

ఉత్తరసముద్రోదక కలశేన విశ్వే త్వా దేవా ఉత్తరతోఽభిషించంతు త్వాను ష్టుభేన ఛందసా. ఇత్యభిషిచ్య. పూర్వాదిక్ప్రవహా న్నదీ తీర్థకలశాది క్రమేణ ఏకైకం గృహీత్వాఽభిషించేత్.

అథ ఋచః.

ఓం ఇమా అపశ్శివతమా ఇమాస్సర్వస్య భేషజీః.
ఇమా రాష్ట్రస్య వర్ధనీరిమా రాష్ట్రభృతోఽమృతాః.
యాభిరిన్ద్రమభ్యషించత్ప్రజాపతిస్సోమంరాజానం వరుణంయమంమనుమ్.
తాభిరద్భిరభిషించామి. త్వామహం రాజ్ఞాం త్వమధిరాజో భవేహ.
మహాన్తం త్వా మహీనాం సంమ్రాజం చర్షణీనాం.
దేవీజనిత్ర్యజీజనద్భద్రాజనిత్ర్య జీజనత్.

ఓం బృహస్పతిస్త్వోపరిష్టాదభిషంచంతు పాంక్తేన ఛందసా.
సామ్రాజ్యాయ సుక్రతుః. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే.
అశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామశ్వినోర్భైషజ్యేన.
తేజసే బ్రహ్మవర్చసాయాభిషించామి. దేవస్యత్వాసవితుః ప్రసవే.
అశ్వినోర్బాహుభ్యాం. పూష్ణో హస్తాభ్యాం. సరస్వత్యై భైషజ్యేన.
వీర్యాయాన్నాద్యాయాభిషించామి. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే.
అశ్వినోర్బాహుభ్యాం. పూష్ణో హస్తాభ్యాం. ఇంద్రస్యేంద్రియేణ.
శ్రియై యశసే బలాయాభిషించామి.
అర్యమణం బృహస్పతిమింద్రం దానాయ చోదయ.
వాచం విష్ణుగ్ంసరస్వతీగ్ంసవితారం చ వాజినం.
సోమగ్ంరాజానం వరుణమగ్నిమన్వారభామహే.
ఆదిత్యాన్ విష్ణుగ్ంసూర్యం బ్రహ్మాణం చ బృహస్పతిం.

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాగ్ంసర స్వత్యై వాచోయంతు ర్యంత్రేణాగ్నేస్త్వా సామ్రాజ్యేనాభిషించామీంద్రస్య త్వా సామ్రాజ్యేనాభిషించామి బృహస్పతేస్త్వా సామ్రాజ్యేనాభిషించామి.

ఇతి తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణ మంత్రై రభిషిచ్య.

అథ ఋగ్బ్రాహ్మణమ్.

ఓం సామ్రాజ్యాయ భోజ్యాయ స్వారాజ్యాయ వైరాజ్యాయ పారమేష్ఠ్యాయ రాజ్యాయ మహారాజ్యాయాధిపత్యాయ స్వాఽవస్యాయ తిష్ఠాయ సుక్రతురితి తమేతస్యా మాసంద్యా మాసీనం ప్రజాపతిః పురస్తాత్తిష్ఠన్ ప్రత్యఙ్ముఖ ఔదుంబర్యార్ద్రయా శాఖయా సపలాశయా. జాతరూపమయేన చ పవిత్రేణాంతర్ధాయాభ్యషించతి - ఇమా అపశ్శివతమా ఇత్యేతేన ఋచేన దేవస్య త్వేతి చ యజుషా భూర్భువస్సువరిత్యే తాభిశ్చ వ్యాహృతిభిః.

అథ ఐతరేయ బ్రాహ్మణ ఖణ్డికా.

ఓం ఇన్ద్రియం వా ఏతదస్మిన్ లోకే యద్దధి యద్దధ్నాభిషించతీంద్రియ మేవాస్మిన్ స్తద్దధాతి రసో వా ఏష ఓషధి వనస్పతిషు యన్మధుయన్మధ్వాభిషించతి రసమేవాస్మిన్ స్తద్దధాతి తేజో వా ఏతత్పశూనాం యద్ఘృతం యద్ఘృతేనాభిషించతి. తేజ ఏవాస్మిన్ స్తద్దధాత్యమృతం వా ఏతదస్మిన్ లోకే యదాపో యదద్భిరభిషించత్యమృతమేవాస్మిన్ స్తద్దధాతి.

అథ యజుః.

ఓం అపాం గ్రహం గృహ్ణాత్యేతద్వావ రాజసూయం యదేతే గృహాస్సవోఽగ్నిర్వరుణ సవో రాజసూయమగ్ని సవశ్చిత్యస్తాభ్యామేవ సూయతేఽథో ఉభావేవ లోకావభి జయతి యశ్చ రాజసూయేనే జానస్యయస్యాగ్నిచిత అపో భవంత్యాపో వా అగ్నేర్భ్రాతృవ్యా యదపోఽగ్నే రధస్తాదుపదధాతి భ్రాతృవ్యాఽభిభూత్యై భవత్యాత్మనా పరాఽస్యభ్రాతృవ్యో భవత్యమృతం వా అపస్తస్మాదద్భిరవతాం తమభిషించంతి నార్తిమార్ఛతి సర్వమాయురేతి.

ఓం దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామగ్నేస్తేజసా సూర్యస్య వర్చసేన్ద్రియేణాభిషించామి. బలాయ శ్రియై

యశసేఽన్నాద్యాయ. భూర్భువస్సువరావ ఓమ్.

ఇత్యమృతాభిషేకోఽస్తు - మహాభిషేకోఽస్తు, పట్టాభిషేకోఽస్తు. ఇతి ప్రతిమాం పుస్తకంచాభిషిచ్య. సర్వమంగళ వాద్యపురస్సరం ధూపదీపాదికం దత్వా. భక్ష్యభోజ్యాదికం మహానైవేద్యం నివేద్య. రత్నాంగులీయ ఛత్ర చామరాది మహారాజోపచారైరర్చయిత్వా. అష్టాభిః కన్యాభిః సువాసినీభిశ్చ నీరాజ్య మన్త్రపుష్పం సమర్ప్య - పూజాం సమాప్య. పుష్పాక్షతైరాశిషో వాచయిత్వా. దండవత్ప్రణమేత్. శ్రీమద్రామాయణ శ్రావయిత్రే ఆచార్యాదిభ్యశ్చ యథా శక్తి దత్వా పూజయేత్. అష్టాకన్యాన్ హరిద్రా కుంకుమచందన మాల్యవస్త్రాదిభిరారాధ్య - నీరాజ్య - దండవత్ప్రణమేత్. ఏవం పట్టాభిషేకోత్సవం కృత్వా. రాత్రౌ పట్టాభిషేక సర్గ ప్రవచనానంతరం శ్రీరామప్రతిమాం శ్రీమద్రామాయణ కోశం చ శిబికాయామారోప్య. మంగళవాద్య పురస్సరం మహోత్సవై ర్వీధీషు భ్రామయిత్వా గృహం ప్రవిశ్య. తత్పీఠ కలశ వస్త్ర ప్రతిమాం పౌరాణికాయాచార్యాయ వా దద్యాత్. అస్మై బ్రాహ్మణాయ గోత్రాయ శర్మణే శ్రీ సీతారామ పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీతిం కామయమానః పీఠకలశ వస్త్రాం నవాయతన సమేత శ్రీ సీతారామ ప్రతిమాం తుభ్యమహం సంప్రదదే న మమ.

శ్లో ॥ ధరణీ గర్భ సంభూతే ధరణీ ధర వల్లభే ।
ధరణీమ్మే ప్రయచ్ఛాశు ప్రీతాభవ శుచిస్మితే ॥
కౌసల్యా గర్భసంభూత భూభారోఽత్తారణాయ చ
ప్రతిమాదాన సంతుష్టో వాంఛితం యచ్ఛ రాఘవ ॥

ఇతి మంత్ర ద్వయేన దద్యాత్.

ఇతి పట్టాభిషేకోత్సవ విధిః

అథ హోమ విధిః

అయం చ హోమః అభిషేకాత్పూర్వమేవ కర్తవ్యః. హోమాశక్తౌ హోమద్రవ్యం బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణ సహితం దత్వా హోమ మంత్రం త్రిగుణ మావర్తయేత్.

అథ అచార్యో యజమానోవా సంకల్పిత శ్రీసీతారామచంద్ర పట్టాభిషేక కర్మాంగభూతం హోమం కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, స్వగృహ్యోక్త ప్రకారేణాగ్నిముఖాన్తంకర్మ కృత్వా, అథాజ్యాప్లుతం హవిః. హుమితి కవచేనా వకుంఠ్య ఫట్ ఇత్యస్త్రేణ రక్షోభ్యః పరిరక్ష్య - మూలమంత్రేణ ప్రోక్ష్య - అభిమంత్ర్య - అవదాన ధర్మేణ స్రుచా చరుహోమం వక్ష్యమాణ ప్రకారేణ కుర్యాత్ - మృగీముద్రయా (మధ్యమానామికాంగుష్ఠైః మృగీముద్రా ప్రకీర్తితా) అదౌ శ్రీరామాయ సశక్తికాయ స్వాహా ఇతి షోడశాహుతీర్హుత్వా - తతో వాస్తు నవగ్రహ నక్షత్రమండల మండప దేవతా శ్రీరామలిఙ్గతో భద్రమణ్డల దేవతా విమలాద్యష్టక ద్వారదేవతా పీఠ దేవతా హోమం కృత్వా మూల మంత్రేణ అష్టోత్తర సహస్రం అష్టోత్తరశతం వా హుత్వా తద్దశాంశం రామ గాయత్రీం శ్రీ సీతా లక్ష్మణ హనుమత్ శార్ఙ్గశరాదీంశ్చ తత్తన్మూలమంత్రేణ జుహుయాత్ - తతో దశావరణ దేవతా హోమం కృత్వా - సంక్షేప రామాయణ గాయత్రీ రామాయణం చ హుత్వా.

అథ ఓం గం గణేశాయ స్వాహా - ఓం సం సవిత్రే స్వాహా - ఓం మం మహేశాయ స్వాహా - ఓం హ్రీం హ్రియై స్వాహా. ఇతి చతురస్రాహుతీర్హుత్వా. అవదాన ధర్మేణ స్విష్టకృద్ధోమం తతో జయాది ప్రాయశ్చిన్తాన్తం హుత్వా - దర్వ్యాపరిధీనక్తి ఇత్యాది పరిధి ప్రహరణాంతం కర్మ కుర్యాత్ - తతో జుహ్వోగ్ంస్రువం నిధాయ విశ్వాన్ దేవాన్ సంస్రావభాగానుద్దిశ్య హుత్వా - అస్మిన్ శ్రీ సీతారామచంద్ర పట్టాభిషేక కర్మణి ప్రాణ బుద్ధి దేహ ధర్మాధికారితః జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తిషు మనసా వాచా కర్మణా హస్తాభ్యాం పద్భ్యాముదరేణ శిశ్నా చ యత్కృతం యద్జ్ఞాతం యదుక్తం తత్సర్వం

బ్రహ్మార్పణం భవతు. ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా ప్రజాపతయ ఇదం న మమ. ఇతి హునేత్.

అథ పూర్ణాహుతిః

నారికేళం ఫలం కౌశేయ వస్త్రేణావేష్ట్య పంచరత్న సువర్ణ సుగంధద్రవ్యాణి నిక్షిప్య పూర్ణాహుతి దేవతాభ్య ఇతి పూజయిత్వా ద్వాదశవారం అజ్యం గృహీత్వా స్రుచి నిధాయ, ఉత్థాయ మూలమంత్రం సకృదుచ్చార్య సాంగాయ సాయుధాయ సవాహనాయ సశక్తికాయ సపరివారాయ శ్రీసీతాపతయే శ్రీ రామాయ స్వాహా శ్రీరామాయేదం న మమ. ఇతి మంగళవాద్యఘోషైః పూర్ణాహుతిం జుహూయాత్.

శ్లో ॥ సర్వదేవ స్వరూపాయ పరాయ పరమేష్ఠినే ।
శ్రీరామసేవాయుక్తాయ ఆఞ్జనేయాయ తేనమః ॥
(శ్రీరామసేనాయుక్తాయ విష్వక్సేనాయ తేనమః ॥)

శ్రీరామ పార్షదేభ్యో నమః - భైరవాయ నమః - యోగినీభ్యోనమః - ఇదం బలిం సమర్పయామి. ఇతి హుతశేషేణ బలిం దద్యాత్.

అథ పూర్ణ పాత్రోదకం అధికజల సహితం సప్తవారం మూలమంత్రేణాభిమంత్ర్య - దూర్వా తులసీ యుక్తేన తేన జలేన ఆత్మానం పత్నీంచ పావమానీభిః అభిషించేత్. త్ర్యాయుషమితి భస్మనా తిలకం ధృత్వా.

శ్లో ॥ శ్రీ జానకీ సమేతస్త్వం పరివారసమన్వితః
అగ్నిమధ్యేస్థితోదేవ మమహృత్పంకజే వస ॥

ఇత్యగ్నిస్థితం సపరివారం శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మానం స్వహృదయ పుండరీకం ప్రవేశ్య, శ్రీయజ్ఞేశ్వరాయనమ ఇతి పంచోపచారైరభ్యర్చ్య, అగ్నేనైత్యాదినా శ్రీరామాగ్నిం ప్రదక్షిణీ కృత్యా.

శ్లో. మత్కర్మ కుర్వతాం ... ... మహర్షయః.
శ్లో. అపరాధ సహస్రాణి ... ... రఘునందన.

శ్లో. యత్కరోమి ... ... త్వదర్పణమ్.
శ్లో. స్వస్తి శ్రద్ధాం ... ... హవ్యవాహన.
శ్లో. ప్రమాదాత్కుర్వతాం ... ... స్యాదితి స్మృతిః.

విష్ణుర్విష్ణుర్విష్ణుః

శ్లో. కాయేన వాచా ... ... సమర్పయామి.

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మన్ ప్రభో సాత్త్విక త్యాగేన సుప్రీతో భవ- భగవతో బలేన భగవతో వీర్యేణ భగవతస్తేజసా భగవతః కర్మణా భగవతః శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రీత్యర్థం శ్రీమద్రామాయణ పారాయణరూప నవాహ్నిక యజ్ఞాచరణ పూజా విధాన హోమకర్మ స్వస్మై ప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్ తేన కర్మణా భగవాన్ శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మా సుప్రీతస్సుప్రసన్నో వరదో భవతు. ఇత్యక్షతోదకం దేవస్య దక్షిణ కరే సమర్పయేత్.

శ్లో. ఓం యజ్ఞేన యజ్ఞమయ ... ... దేవాః.
అథ ఆచార్యాది ఋత్విజో దక్షిణతాంబూలాదినా పూజయిత్వా పరితోషయేత్.

ఋత్విక్పూజనం - శ్రేయస్సంపాదనమ్

ఆచమ్య, శుభతిథౌ కృతస్య కర్మణః సాంగతా సిద్ధయే ఆచార్యాది ఋత్విక్పూజనం కరిష్యే, ఇతి సంకల్ప్య, తాన్ శ్రీసీతారామస్వరూపాన్ ధ్యాత్వా, పాదప్రక్షాళన వస్త్రయజ్ఞోపవీత గంధపుష్పహరిద్రాక్షతాదిభిర్యథావిభవ మభ్యర్చ్య మాంగల్యసూత్ర పాదాంగుళ్యాది సౌభాగ్యాభరణాని సపత్నీకాయ పౌరాణికాయచ యథాశక్తి సమర్పయేత్.

కించ చతుర్వింశతిసహస్రాణి - చతుర్వింశతిశతాని వా చతుర్వింశతి దశ వా చతుర్వింశత్యనూనాన్ వా యథాశక్తి దీనారాన్, గోభూసువర్ణ

- శ్రీమద్రామాయణపుస్తక - పాదుకా - గృహోపకరణాని చ సమర్ప్య దండవత్ప్రణమేత్.

అథ అభిషేకకర్తృభ్యః శ్రీచందనం - హరిద్రాపంకం వా దద్యాత్. తాశ్చ ముఖ - కంఠ - బాహూ - పాదేషు చ క్రమేణ లేపయేయుః అథవా - చందన - కుంకుమ - పుష్ప - సకంచుక ప్రావరణ పరిధానాని చ యథాశక్తి సమర్ప్య సంతోషయేత్.

అథ చతుర్వింశతిసహస్రం (24000) చతుర్వింశతి శతం (2400) చతుర్వింశతి దశ (240) చతుర్వింశతి (24) వా - బ్రాహ్మణసువాసినీః దధిమధ్వాజ్యప్రచురైః మృష్టాన్నైః భోజయేత్. రాత్రౌ పట్టాభిషేకప్రవచనానంతరం శ్రీరామప్రతిమాం శ్రీమద్రామాయణకోశం చ శిబికాయా మారోప్య - అష్టాదశ మంగళవాద్యఘోషపురస్సరం వేదమంత్రపఠన పూర్వకం - నృత్య గీతాదిభిః వీధిషు భ్రమణం కారయిత్వా గృహం ప్రవిశేత్. అనంతరం పీఠ కలశ ప్రతిమా వస్త్రాది సహితం మండపమాచార్యాయ దత్వా ఆశిషో గృహీత్వా.

శ్లో ॥ గుహ్యాతిగుహ్యగోప్తా త్వం గృహాణాస్మత్కృతార్చనం।
సిద్ధిర్భవతు మే దేవ ! త్వత్ ప్రసాదాన్మయి స్థిరా॥

శ్లో ॥ కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి.

ఇతి కృతవరివస్యాఫలం అనంతకల్యాణగుణగణసంపన్నాయ సచ్చిదానంద ఘనాయ శ్రీసీతారామచంద్రాయ పరస్మైబ్రహ్మణే నమః ఇతి శ్రీరామస్య దక్షిణహస్తే నివేదయేత్.

శ్లో ॥ మాతారామోమత్పితా రామచంద్రోభ్రాతా రామోమత్సఖారాఘవేశః
సర్వస్వంమే రామచంద్రో దయాళుః నాన్యందైవం నైవజానే నజానే.

శ్లో ॥ అనాయాసేన మరణం వినాదైన్యేన జీవనం ।
దేహాన్తే తవ సాయుజ్యం దేహి మే రఘునాయక ॥

ఏవం కృతే శ్రీసీతామహాలక్ష్మీసమేతః శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మాపర మాత్మా నిత్యం సన్నిహితో భూత్వా భుక్తిముక్తీ చ ప్రయచ్ఛతీతి శివమ్.

ఇతి శ్రీమద్రామాయణ నవాహ్నికపారాయణ ప్రయుక్త దశావరణార్చ నాది సహిత శ్రీసీతారామనవరాత్రోత్సవపట్టాభిషేకవిధిః.

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు

ఓం

శ్రీసీతారామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీరామనవరాత్రోత్సవ కల్పః

స్తోత్రమన్త్రన్యాస స్తబకః

శ్రీరామ సాక్షాత్కారప్రదమన్త్రాః

దశావరణార్చనాంతే శ్రీరామ తారక జపానంతరం అథవా శ్రీమద్రామాయణ పారాయణానంతరం స్వతంత్రతయా వా జప్యాః. ఏతేషాం ఋష్యాదయో యద్యపి నోపలభ్యన్తే అథాపి శ్రీవిద్యాసంప్రదాయే షడామ్నాయ పారాయణే శ్రీషోడశ్యా ఋష్యాదయ ఇవ శ్రీరామ తారక బ్రహ్మవిద్యా మంత్రస్య ఋష్యాదయో న్యస్తవ్యా ఇతి సంప్రదాయవిదామాశయః.

ఏషు మంత్రేషు ప్రతిమంత్రం ఖండత్రయం విద్యతే. 'ఓం యో హ వై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా' ఇత్యన్తం ప్రథమ ఖండః.

'భూర్భువః సువస్తస్మై వై నమో నమః' ఇతి తృతీయః ఖండః. ద్వితీయ ఖండస్తు ప్రతిమంత్రం భిద్యత ఇతి జ్ఞేయమ్.

అథ ప్రయోగః.

అస్య శ్రీరామ సాక్షాత్కారప్రద మాలా మహా మంత్రస్య బ్రహ్మణే ఋషయే నమః శిరసి. గాయత్ర్యాది నానాఛందేభ్యో నమః ముఖే. సచ్చిదానందాద్వైత పరమాత్మనే భగవతే శ్రీరామచంద్రాయ నమః హృది.

రాం బీజాయ నమః దక్షిణస్తనే. రీం శక్తయే నమః వామస్తనే. రూం

కీలకాయ నమః తన్మధ్యే. మమ ప్రత్యగభిన్న శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మ పరమాత్మనః సాక్షాత్కారసిద్ధ్యర్థే వినియోగః.

కాలాంభోదర . . . . . కల్పోజ్జ్వలాంగం భజే.

ఇతి ధ్యాత్వా పంచధా ఉపచర్య జపేత్.

అథ హైనం భరద్వాజో యాజ్ఞవల్క్యమువాచ - అథ కైర్మంత్రైః స్తుతః శ్రీరామచంద్రః ప్రీతో భవతి, స్వాత్మానం దర్శయతి తాన్నో బ్రూహి భగవన్నితి.

స హోవాచ యాజ్ఞవల్క్యః - పూర్వం సత్యలోకే శ్రీరామచంద్రే ణైవం శిక్షితో బ్రహ్మ పునరేతయా గాథయా నమస్కరోతి.

విశ్వరూపధరం విష్ణుం నారాయణ మనామయం ॥
పూర్ణానందైకవిజ్ఞానం పరం బ్రహ్మస్వరూపిణమ్ ॥
మనసా సంస్మరన్ బ్రహ్మ తుష్టావ పరమేశ్వరమ్ ॥

1) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యత్ పరం బ్రహ్మ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

2) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చాఖండైక రసాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

3) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యచ్చ బ్రహ్మానందామృతమ్ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

4) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యత్తారకం బ్రహ్మ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

5) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యో బ్రహ్మ విష్ణుర్మహేశ్వరో యస్సర్వదేవాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

6) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే సర్వే వేదాః సాంగాః సశాఖాః సేతిహాస పురాణాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

7) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద

ఆత్మా । యో జీవాన్తరాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

8) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యస్సర్వభూతాన్తరాత్మా ।భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

9) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే దేవాసురమనుష్యభావాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

10) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే మత్స్య కూర్మాద్యవతారాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

11) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యోఽన్తఃకరణచతుష్టయాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

12) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా ।యశ్చ ప్రాణః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

13) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చ యమః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

14) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చాన్తకః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

15) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చ మృత్యుః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

16) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యచ్చామృతమ్ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

17) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యాని చ పంచ మహాభూతాని । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

18) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యస్స్థావర జంగమాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

19) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద

ఆత్మా । యే పంచాగ్నయః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

20) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యాస్సప్త మహావ్యాహృతయః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమో నమః ॥

21) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యా విద్యా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

22) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యా సరస్వతీ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

23) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యా లక్ష్మీః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

24) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యా గౌరీ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

25) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యా జానకీ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

26) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యచ్చ త్రైలోక్యం ।భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

27) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యస్సూర్యః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

28) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యస్సోమః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

29) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యాని చ నక్షత్రాణి । భూర్భువసువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

30) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే చ నవగ్రహాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

31) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే చాష్టౌ లోకపాలాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

32) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద

ఆత్మా । యే చాష్టౌ వసవః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

33) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే చైకాదశరుద్రాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

34) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యే చ ద్వాదశాదిత్యాః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

35) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యచ్చ భూతం భవ్యం భవిష్యత్ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైన మోనమః ॥

36) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చ బ్రహ్మాండస్యాన్తర్బహిర్వ్యాప్నోతివిరాట్ । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

37) ఓం యో హ వై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత రనంద ఆత్మా । యో హిరణ్యగర్భః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

38) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా ఎ యా ప్రకృతిః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

39) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చోంకారః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

40) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా యాతస్రోఽర్ధమాత్రాః భూస్సువర్భువస్తనమోనమః ॥

41) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యః పరమపురుషః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

42) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చ మహేశ్వరః ।భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

43) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యశ్చ మహాదేవః । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

44) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ యో మహా విష్ణుః ।

భూర్భుస్సువవస్మైవైనమోనమః ॥

45) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యఃపరమాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

46) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా । యోఽవిజ్ఞానాత్మా । భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

47) ఓంయోహవై శ్రీరామచంద్రః స భగవానద్వైత పరమానంద ఆత్మా స్సచ్చిదానందాద్వైతైకరసాత్మా ।భూర్భువస్సువస్తస్మైవైనమోనమః ॥

ఇతి తాన్ బ్రహ్మాబ్రవీత్ - సప్తచత్వారిశన్మంత్రైర్నిత్యం దేవం స్తువధ్వమ్. తతోదేవః ప్రీతో భవతి. స్వాత్మానం దర్శయతి. తస్మాద్య ఏతైర్మంత్రైర్నిత్యం దేవం స్తౌతి స దేవం పశ్యతి సోఽమృతత్త్వం చ గచ్ఛతీతి మహోపనిషత్.

ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః

శ్రీరామ మాలా మహా మంత్రః

ఓం నమో భగవతే శ్రీరామచంద్రాయ స్మరణమాత్రసంతుష్టాయ - మహాభయనివారణాయ - అయోధ్యాపురవాసినే - శ్రీరామాయ - మహాముని పరివేష్టితాయ - సకల దేవతా పరివృతాయ - కపిసేనాశోభితాయ - భక్తజనాజ్ఞాన తమః పటలభంజనాయ - హ్రాం అసాధ్యసాధనాయ - హ్రీం సర్వభూతోచ్చాటనాయ - ఐం సర్వవిద్యా ప్రదాయ - క్లీం జగత్త్రియవశీకరణాయ - సౌః భూమండలాధిపతయే - రాం చిరంజీవిశ్రీరామాయ - సర్వభూతప్రేతపిశాచరాక్షసదానవమర్దనరామాయ - రాం రీం రూం రైం రౌం రః మమ సకలశత్రుసంహరణ బడబానలరామాయాఘోరరూపాయ - హుం ఫట్ స్వాహా.

శ్రీరామమూర్తి పఞ్జర న్యాసః

ఓం అస్య శ్రీరామమూర్తి పంజరన్యాస మహామంత్రస్య అగస్త్య ఋషిః - గాయత్రీ ఛందః - శ్రీసీతారామచంద్రో దేవతా - రాం బీజాయ నమః గుహ్యే - నమశ్శక్తయే నమః పాదయోః - రామాయేతి కీలకాయ నమః నాభౌ శ్రీసీతారామచంద్రదేవతా ప్రీత్యర్థే శ్రీరామమూర్తి పంజరన్యాసే జపే వా వినియోగాయ నమః సర్వాంగే -

ఓం ఓం ఓం శ్రీం ఓం కేశవాయ ధాత్రే నమః - లలాటే

ఓం నం ఓం రాం ఓం నారాయణాయ - అర్యమ్ణే నమః - నాభౌ

ఓం మోం ఓం మం ఓం మాధవాయ మిత్రాయ నమః - హృది

ఓం భం ఓం యం ఓం గోవిందాయ - వరుణాయ నమః - కంఠే

ఓం గం ఓం నం ఓం విష్ణవే అంశుమతే నమః - పార్శ్వయోః

ఓం వం ఓం మం ఓం మధుసూదనాయ భగాయ నమః - కంధరే

ఓం తేం ఓం శ్రీం ఓం త్రివిక్రమాయ వివస్వతే నమః - దక్షిణపార్శ్వాంతరే

ఓం వాం ఓం రాం ఓం వామనాయ ఇంద్రాయ నమః - వామపార్శ్వాంతరే

ఓం సుం ఓం మం ఓం శ్రీధరాయ పూష్ణే నమః - స్కంధయోః

ఓం దేం ఓం యం ఓం హృషీకేశాయ పర్జన్యాయ నమః - పృష్ఠే

ఓం వాం ఓం నం ఓం పద్మనాభాయ త్వష్ట్రే నమః - కకుది

ఓం యం ఓం మం దామోదరాయ విష్ణవే నమః - మూర్ధ్ని

ఓం శ్రీం శిరసి - ఓం రాం భ్రూమధ్యే - ఓం మం హృది

ఓం యం నాభౌ - ఓం నం గుహ్యే ఓం మం పాదయోః.

శ్లో ॥ ఏవం విన్యస్య విధివత్ సాక్షాన్నారాయణో భవేత్ ।
జ్వరరోగాభిచారాద్యాః ప్రళయం యాంతి నాన్యథా॥

శ్లో ॥ భూతప్రేత పిశాచాశ్చ తథైవ బ్రహ్మరాక్షసాః।
కూశ్మాండాశ్చైవ ఢాకిన్యా నైవద్రష్టుమపి క్రమాత్ ॥

శ్లో ॥ య ఏవం విన్యసేద్ధీమాన్ రామస్సాక్షాత్స్వయం భవేత్।
నాతః పరతరం కించిత్ పావనం పుణ్యమస్తి హి॥

ఇత్యగస్త్య సంహితాయాం పరమరహస్య శ్రీరామ మూర్తి పంజరన్యాసో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

శ్రీరామ రక్షాస్తోత్రమ్

ఓం అస్య శ్రీరామ రక్షాస్తోత్ర మహామంత్రస్య బుధకౌశిక ఋషిః - అనుష్టుప్ ఛందః - శ్రీసీతా లక్ష్మణసహిత - శ్రీరామచంద్రో దేవతా - శ్రీం బీజమ్ - రాం శక్తిః మం కీలకమ్ - మమ సమస్త వ్యాఘ్రాది క్రూరమృగ దుష్టతస్కరభయరోగ నివృత్యర్థే శ్రీరామచంద్రప్రీత్యర్థే శ్రీరామరక్షాస్తోత్ర పఠనే వినియోగః -

ధ్యానమ్

శ్లో ॥ ఇందీవరశ్యామలమాయతాక్షం ధనుర్ధరం నీలజటాకలాపం ।
పార్శ్వద్వయే లక్ష్మణమైథిలీభ్యాం నిషేవ్యమాణం ప్రణతోఽస్మిరామం ॥

ధ్యాత్వా నీలోత్పలశ్యామం రామం రాజీవలోచనమ్ ।
జానకీలక్ష్మణోపేతం జటా మకుట మండితమ్ ॥

సాసితూణధనుర్బాణ పాణిం నక్తంచరాన్తకమ్ ।
స్వలీలయా జగత్త్రాతు మావిర్భూతమజం విభుమ్ ॥

రామరక్షాం పఠేత్ ప్రాజ్ఞః పాపఘ్నీం సర్వకామదామ్ ।
శిరోమే రాఘవః పాతు ఫాలం దశరథాత్మజః ॥

కౌసలేయో దృశః పాతు విశ్వామిత్రప్రియశ్శృతీ ।
ఘ్రాణం పాతు మఖ త్రాతా ముఖం సౌమిత్రివత్సలః ॥

జిహ్వాం విద్యానిధిః పాతు కంఠం భరత వందితః ।
స్కంధౌ దివ్యాయుధః పాతు భుజౌ భగ్నేశకార్ముకః ॥

కరౌ సీతాపతిః పాతు హృదయం జామదగ్న్యజిత్ ।
మధ్యం పాతు ఖరధ్వంసీ నాభిం జాంబవదాశ్రయః ॥

సుగ్రీవేశః కటిం పాతు సక్థినీ హనుమత్ ప్రియః ।
ఊరూ రఘూత్తమః పాతు రక్షః కుల వినాశకృత్ ॥
జానునీ సేతుకృత్పాతు జంఘే దశముఖాంతకః ।
పాదౌ విభీషణశ్రీదః పాతు రామోఽఖిలం వపుః ॥

ఏతాం రామబలోపేతాం రక్షాం యస్సుకృతీ పఠేత్ ।
స చిరాయుస్సుఖీ పుత్రీ విజయీ వినయీ భవేత్ ॥

పాతాల భూతల వ్యోమ చారిణ శ్ఛద్మచారిణః ।
న ద్రష్టుమపిశక్తాస్తే రక్షితం రామనామభిః ॥

రామేతి రామభద్రేతి రామచంద్రేతి వా స్మరన్ ।
నరో న లిప్యతే పాపైర్భుక్తిం ముక్తిం చ విందతి ॥

జగజ్జైత్రైక మంత్రేణ రామనామ్నాభిరక్షితం ।
యః పఠేద్ధారయేత్తస్య కరస్థాస్సర్వసిద్ధయః ॥

వజ్రపంజరనామేదం యో రామకవచం పఠేత్ ।
అవ్యాహతాజ్ఞ స్సర్వత్ర లభతే జయమంగళమ్ ॥

అదిష్టవాన్ యథా స్వప్నే రామరక్షామిమాంహరః ।
తథా లిఖితవాన్ ప్రాతః ప్రబుద్ధో బుధకౌశికః ॥

ఆరామః కల్పవృక్షాణాం విరామస్సకలాపదామ్ ।
అభిరామస్త్రి లోకానాం రామశ్శ్రీమాన్ జగత్ ప్రభుః ॥

తరుణౌ రూపసంపన్నౌ సుకుమారౌ మహాబలౌ ।
పుండరీకవిశాలాక్షౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ ॥

ఫలమూలాశినౌ దాంతౌ తాపసౌ ధర్మచారిణౌ ।

పుత్రౌ దశరథస్యైతౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ ॥

శరణ్యౌ సర్వసత్త్వానాం శ్రేష్ఠౌ సర్వధనుష్మతామ్ ।
రక్షః కులనిహంతారౌ త్రాయేతాం నో రఘూద్వహౌ ॥

శరహస్తౌ సుసన్నద్ధౌ మండలీకృతకార్ముకౌ ।
రక్షేతాం పుండరీకాక్షావస్మాం చ్ఛ్రీరామలక్ష్మణౌ ॥

రామో దాశరథిశ్శూరో లక్ష్మణానుచరో బలీ ।
కాకుత్‌స్థః పురుషః పూర్ణః కౌసలేయో రఘూద్వహః ॥

వేదాంతవేద్యో యజ్ఞేశః పురాణ పురుషోత్తమః ।
జానకీవల్లభశ్శ్రీమా నప్రమేయపరాక్రమః ॥

ఇత్యేతాని జపేన్నిత్యం మద్భక్తశ్శ్రద్ధయాన్వితః ।
అశ్వమేధాయుతం పుణ్యం సంప్రాప్నోతి న సంశయః ॥

ఆత్తసజ్జధనుషావిషుస్పృశా వక్షయాశుగ నిషంగ షంగినౌ ।
రక్షణాయ మమ రామలక్ష్మణా వగ్రతః పథి సదైవ గచ్ఛతామ్ ॥

అగ్రతః పృష్ఠతశ్చైవ పార్శ్వతశ్చ మహాబలౌ ।
ఆకర్ణపూర్ణధన్వానౌ రక్షేతాం రామలక్ష్మణౌ ॥

వాచాభిరామం వదనాభిరామం శ్రోత్రాభిరామం నయనాభిరామమ్ ।
సర్వాభిరామం చ సదాభిరామం వందే సదా దాశరథిం చ రామమ్ ॥

ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే విశ్వామిత్రస్వప్నకర్ణోపదేశే శ్రీరామరక్షాస్తోత్రమ్

శ్రీరామహృదయ స్తోత్రమ్

ఓం అస్య శ్రీరామ హృదయ స్తోత్ర మహామంత్రస్య సదాశివ ఋషిః - గాయత్రీ త్రిష్టుబనుష్టుబ్ బృహతీ - పంక్తిజగత్యః ఛందాంసి - శ్రీరామ చంద్రఃపరమాత్మా దేవాతా - రాం బీజమ్ - రీం శక్తిః - రూం కీలకమ్

- శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మ పరమాత్మనః ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః, రామిత్యాదినా షడంగన్యాసః -

ధ్యానమ్.

శ్లో ॥ సంసారసాగర సముత్తరణైక మంత్రం
బ్రహ్మాది దేవముని పూజిత సిద్ధమంత్రమ్ ।
దారిద్ర్య దుఃఖ భవరోగ వినాశ మంత్రం
వందే మహాభయహరం రఘురామ మంత్రం ॥

లమిత్యాదినా పంచోపచారాన్ కుర్యాత్.

ఓం నమస్కృత్వా భగవాన్. ఓం నమో భగవతే - సదాశివో హృదయం వ్యాపకత్వ ముపదిశతి - హృదయం శరీరం త్వం జ్యోతీంషి - త్వం ఛందాంసి - త్వం బ్రహ్మ - త్వం విష్ణుస్త్వం రుద్రస్త్వమింద్రస్త్వం ప్రజాపతిస్త్వం ఋక్ త్వం యజుస్త్వం సామ త్వమథర్వణస్త్వమేవ ధనుస్త్వం ప్రతిష్ఠా - త్వమేవ సకల జగత్కారణం త్వమేవ ప్రపాద్యసే, త్వమేవ రక్షకస్త్వమేవ సాక్షీ త్వమేవ జడం త్వమేవ చైతన్యం త్వం సోమ స్త్వమర్క స్త్వమనల స్త్వమేవ బాహ్యాభ్యంతరం త్వం చరాచరత్వం - త్వం క్షరాక్షరత్వం - చరాచరపతిః క్షరాక్షరపతిః యో వై కర్తా రామః భోక్తా రామః కర్తృ భోక్తృ విలక్షణ సాక్షీ చైతన్యోవై రామః - రామోఽవతి - రామస్స్విపితి రామో విరమ యతి ప్రసాదమేకం రామః భూరితిరామో భువరితి రామ స్సువరితి రామో భూర్భువస్సువరితి రామః - ఓమిత్యేకాక్షరం రామః అకార ఉకార మకార ఇతి ఉదాత్తోఽనుదాత్త స్వరిత ప్రచయ ప్రచార సంహాతా వై రామః - రామో బ్రహ్మ జగత్ సృజతి - రామో విష్ణుర్జగత్ స్థి తిః రామో రుద్రో లయాధిపతిః - సగుణ నిర్గుణోపాధిక స్త్వమేవ రామః నిర్గుణ సామర్థ్యా న్నిరంజనో విద్యానువిద్యా తురీయానందపాదాధిపతిర్వై రామః రామశ్శుభం - రామో యశః - రామః కామః రామ ఇళాయా సూర్యాధిపతిః రామః పింగళాయాస్సోమాధిపతిః రామాయానలబడబానలాయ వై నమో నమః - నమః ప్రజాభ్యః నమో లోకేభ్యః నమో లోకపతిభ్య స్త్వమేవాంతరాత్మా

త్వమేవ పరమాత్మా త్వమేవావస్థాత్రయ దేవతా - హుం ఫట్ వౌషట్ స్వాహా నమస్త్వమేవ రామః పరాత్పరాయానందకరాయ సహస్ర శీర్షాయ సహస్ర ముఖాయ సహస్ర నేత్రాయ సహస్ర బాహవే సహస్ర పాదాయవై నమో నమః ఏవం రామస్య హృదయ మసకృత్సంకోచేనాపి పఠేద్వా యద్వా పుస్తకే దర్శయేద్యో బుధస్సముక్తో విష్ణుసాయుజ్యమేతి న పునర్జన్మ లభతే న పునర్జన్మ లభతే ఓంశాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః.

ఇతీదమగస్త్యసంహితాప్రోక్తం శ్రీరామహృదయం సంపూర్ణమ్

పవనపావన మన్త్రాః

తత్రాదౌ యజమానః ఆచమ్య - ప్రాణానాయమ్య - దేశకాలావుక్త్వా శ్రుతి స్మృతి పురాణోక్త ఫలప్రాప్త్యర్థం శరీర శుద్ధ్యర్థమాత్మానం పావయిష్యే ఇతి సంకల్ప్య, ఆచార్య - ఋత్విగ్భిస్సహైకదర్భపుంజీలాన్యాదాయ సప్తభిః పవ యతిః నాభ్యాస్సోదక్తైర్దర్భైర్ముఖ పర్యంతం సంమార్ష్టి । ఓం చిత్పతిర్మా పునాత్వ చ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రశ్మిభిః । సకృన్మంత్రేణ ద్విస్తూష్ణీం అథ మార్జనం ।

ఓం యద్దేవా దేవ హేడనం । దేవాసశ్చకృమావయం । ఆదిత్యాస్త స్మాన్మాముంచత । ఋతస్య ర్తే నమాముత । దేవా జీవనకామ్యాయత్ । వాచా నృతమూదిమ । అగ్నిర్మాతస్మాదేనసః । గార్హపత్యః ప్రముంచతు । దురితాయాని చకృమ । కరోతు మామనేనసం । ఋతేన ద్యావా పృథివీ । ఋతేన త్వగ్ంసరస్వతీ । ఋతాన్మాముంచతాగ్ంహసః । యద న్యకృతమారిమ । సజాత శగ్ంసాదుతవాజామి శగ్ంసాత్ ॥ జ్యాయసః శగ్ంసాదుతవా కనీయ సః । అనాజ్ఞాతం దేవకృతం యదేనః । తస్మాత్వ మస్మాజ్జాతవేదో ముముగ్ధి । యద్వాచాయన్మనసా బాహుభ్యామూరుభ్యా మష్ఠీవద్భ్యాం శిశ్నైర్య దనృతం చకృమా వయం । అగ్నిర్మా తస్మాదే నసః । యద్ధస్తాభ్యాం చకర కిల్బిషాణి । అక్షాణాం వగ్నుముపజిఘ్నమానః । దూరే పశ్యా చ రాష్ట్రభృచ్చ । తాన్యప్సరసావనుదత్తామృణాని । అదీవ్యన్నృణం యదహం చకార । యద్వాదాస్యన్సంజగారాజనేభ్యః ॥ అగ్నిర్మాతస్మాదేనసః । యన్మయి మాతా గర్భే సతి । యేనశ్చకార

యత్పితా అగ్నిర్మాతస్మా దేనసః యదాపిపేష మాతరం పితరం । పుత్రః ప్రముదితోధయన్న్ । అహిగ్ంసితౌ పితరామయాతత్ । తదగ్నే అన్రణో భవామి । యదన్తరిక్షం పృథివీముతద్యాం। యన్మాతరం పితరం వాజి హిగ్ంసిమ । అగ్నిర్మాతస్మా దేనసః । యదా శసా నిశ సా యత్పరాశసా । యదేన శ్చకృమానూతనం యత్పురాణం । అగ్నిర్మాతస్మా దేనసః । అతిక్రామామి దురితం యదేనః । జుహోమి రిప్రం పరమే సధస్థే । యత్ర యంతి సుకృతోనాపి దుష్కృతః ॥ తమారోహామి సుకృతాంను లోకం । త్రి తే దేవా అమృజత్తైతదేనః ॥ త్రిత ఏతన్మనుష్యేషు మామృజే । తతోమా యది కించిదానశే । అగ్నిర్మా తస్మా దేనసః । గార్హపత్యః ప్రముంచతు । దురితాయాని చకృమ । కరోతు మామనేనసం । దివి జాతా అప్సు జాతాః । యా జాతా ఓషధీభ్యః ॥ అథోయా అగ్నిజా అపః । తానః శుంధంతు శుంధనీః ॥ యదాపోనక్తం దురితం చరామ । యద్వాదివానూతనం యత్పురాణం ॥ హిరణ్యవర్ణాస్తత ఉత్పునీత నః ।

ఇమం మే వరుణ - తత్వాయామి - త్వం నో అగ్నే - సత్వన్నో అగ్నే - త్వమఅగ్నే అయాసి - ఇత్యనువాకమన్త్రాన్ జపిత్వా.

ఓం దధిక్రావ్ణ్ణో ... ... తారిషత్ ॥ ఇతి మార్జనమ్.

తాంస్త్యక్త్వా అన్యాన్గృహీత్వా ॥ ఓం వాక్పతిర్మా పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసో సూర్యస్య రశ్మిభిః ॥ నాభ్యోస్సోదకైర్దర్భైర్నాశికా పర్యంతం సంమార్ష్టి ॥ సకృన్మన్త్రేణ ద్విస్తూష్ణీమ్ ॥

ఓం పవమానస్సువర్జనః ... ... జాతవేదా మోర్జయంత్యాపునాతు ॥ ఇత్యనువాకం జప్త్వా ॥ తతో మార్జనమ్ । ఓం ఆపోహిష్ఠామ ... ... జనయథాచనః ॥ తాం స్త్యక్త్వా అన్యాన్గృహీత్వా ॥ ఓం దేవోమా సవితా పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిః । నాభ్యాస్సోదకైర్దర్భైర్లలాట పర్యంతం సంమార్ష్టి ॥ సకృన్మంత్రేణ ద్విస్తూష్ణీం ॥ ఓం తస్య తే పవిత్రపతే పవిత్రేణ యస్మైకం పునే తచ్ఛకేయం । ఇతి జప్త్వా ॥ తతో మార్జనం ॥ ఓం హిరణ్య వర్ణాః ... ... నిధత్త ॥ తాం స్త్యక్త్వా ॥

ఓం భూర్భువస్సువః ఇత్యపః ప్రాశ్య - ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిః ముఖం నిమృజ్య ॥ విపరీతాభిరాచామేత్ । తస్మాఅరంగమామవః ... ... జనః ।

యోవశ్శివత ... ... మాతరః । ఆపోహిష్ఠామ ... ... చక్షసే ।

ఓం పయస్వతీ రోషధయః పయస్వద్వీరుధాం పయః ॥ అపాం పయ సోమత్వయః తేన మామింద్రసగ్ంస్పృజ ॥ ఇతి ప్రతిమంత్రమాచామేత్ ॥ తతః స్మృత్యుక్త మాచమనం కృత్వా ॥

శ్లో॥కృత్వాలం పాదశౌచం విమల మధజలంత్రిః పిబేదున్మృజేద్వి
ర్దేశిన్యంగుష్ఠకాభ్యాం సజల మభిమృశేన్నాసికా రంధ్రయుగ్మం
అంగుష్ఠానామికాభ్యాం నయనయుగయుతం కర్ణ యుగ్మం కనిష్ఠాం
గుష్ఠాభ్యాం నాభిదేశే హృదయమథతలే నాంగులీభిః శిరోంసౌ ॥

ఇతి స్మృత్యుక్తాచమనం చరేత్ ॥ గాయత్రీ జపః శతకృత్యః సహస్ర కృత్వః పరిమిత కృత్వో వా౽ వర్తయేత్ । దశవారమిడా జపః ॥

ఓం ఇడాదేవహూః ... ... మదంతు

అపనశ్శో శుచదఘమగ్నేశు శుద్ధ్యారయిం । అపనశ్శోశుచ దఘమ్ ॥ సుక్షేత్రియా సుగాతు యావసూయా చ యజామహే । అపనశ్శోశుచదఘమ్ । ప్రయద్భందిష్ఠ ఏషాం ప్రాస్మాకాసశ్చ సూరయః । అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ ప్రయదగ్నేస్సహస్వతో విశ్వతోయంతి సూరయః ॥ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ ప్రయత్తే అగ్నే సూరయో జాయేమహి ప్రతేవయం ।అపనశ్శోశుచదఘం । త్వగ్ంహి విశ్వతోముఖ విశ్వతః పరిభూరసి । అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ ద్విషానో విశ్వతో ముఖాతినావేవ పారయ ॥ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ సనః సిన్ధుమివ నావయాతి పర్షాస్వస్తయే ॥ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ అపః ప్రవణాది వయతిరపాస్మత్స్యం దతామఘం । అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ ఉద్వ నా దుదకానీవాపాస్మత్స్యం దతామఘం ఆనందాయ ప్రమోదాయ పునరా గాగ్ంస్వాన్గృహాన్ ॥ అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ న వై తత్ర ప్రమీయతే గౌరశ్వః పురుషః పశుః ॥ యత్రేదం బ్రహ్మ క్రియతే పరిధిర్జీవ నాయ । అపనశ్శోశుచదఘమ్ ॥ సహస్ర శీర్షా పురుషః ... ... సంతి దేవాః ॥ ఓం భూర్భువస్సువః అనేన శరీర శుద్ధ్యంగభూత పవనపావన న్యాసేన శ్రీ పరమేశ్వరః ప్రీయతాం ॥

ఓం

శ్రీసీతారామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

మన్త్రరామాయణమ్

శ్రీ నీలకణ్ఠవిరచిత
మన్త్ర రహస్యప్రకాశికావ్యాఖ్యాయుతమ్

రామాయణద్రుమం నౌమి రామరక్షానవాఙ్కురం ।
గాయత్రీబీజమామ్నాయమూలం మోక్షమహాఫలమ్ ॥

అత్ర రామరక్షాయాః రామాయణ ద్రుమాఙ్కురత్వం స్పష్టమవగమ్యతే, తత్స్థానాం రాఘవాదిపదానాం క్రమేణ రామాయణార్థ సూచకత్వాత్ తస్యాః గాయత్రీబీజత్వం, వేదమూలత్వం చోపపాదనీయమ్. తేన రామాయణస్యాపి తదుభయం సిద్ధ్యతి. అత ఏవ రామాయణే చతుర్వింశతిసాహస్ర్యాం చతుర్వింశతిర్గాయత్ర్యక్షరాణి వాల్మీకేన సంగృహీతానీ త్యభియుక్తప్రసిద్ధం సంగచ్ఛతే. తథా రామాయణస్య వేదత్వోక్త్యా ప్రత్యక్ష వేదమూల తత్త్వోపపాదకం 'వేద వేద్యే పరేపుంసి జాతే దశరథాత్మజే వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్సాక్షాద్రామాయణాత్మనా తస్మాద్రాయణం దేవి వేద ఏవ నసంశయః.' ఇత్యగస్త్య సంహితావచనమ్. 'స తు మేధావినౌ దృష్ట్వా వేదార్థపరినిష్ఠితౌ' వేదోపబృంహణార్థాయ తావగ్రాహయత ప్రభుః. కావ్యం రామాయణం కృత్స్నం సీతాయాశ్చరితం మహత్' ఇతి తస్య వేదోపబృంహణ ప్రయోజనకత్వం ప్రతిపాదయ దార్షవచనం సంగచ్ఛతే. తత్ర గాయత్ర్యర్థస్తావత్సవితుః బ్రహ్మండ వృక్షప్రసవభూమేః తత్ ప్రసవితృరూపం భూస్థానీయం వరేణ్యం వరణీయం మోక్షకామైర్బ్రహ్మండ వృక్షప్రవిలాపనేనానుసర్తవ్యం ఏవం చ 'తదితి వా ఏతస్యమహతో భూతస్య నామ భవతి' ఇతి శ్రుతేస్తత్పదోదితే బ్రహ్మణి సవితృపదేన కార్యమాత్రమధ్యారోప్య వరేణ్యపదేన తదపోద్య నిష్ప్రపంచం బ్రహ్మణః పారమార్థికం రూపం నిరూపితమ్. తథా తస్యైవ

సవితుర్భర్గః భాభిర్గతిరస్యేతి వ్యుత్పత్త్యా సూర్యమణ్డలాన్తస్థం నారాయణాఖ్యం జ్యోతిః 'య ఏషోఽన్తరాదిత్యే హిరణ్మయః పురుషః' ఇత్యాదిశ్రుతిప్రసిద్ధం మాయావిరూపముపాస్య నిర్దిష్టం ధీమహీత్యనేనాన్వయాత్ తథా దేవస్యేతి తస్యైవ బ్రహ్మేణ్ద్రాన్తర్నానావతారైః, క్రీడతో రామకృష్ణాదిరూపం తృతీయం రూపముక్తం తథా ధీమహీతి విరోధపూర్వకం స్వార్థ ముభయార్థ మీశ్వ రార్థం చేతి చతుర్థా భజనం దర్శితం తథా తృతీయ పాదే బహిర్ము ఖస్వభావాయాబుద్ధేః అన్తర్ముఖతయా ప్రకర్షేణ ప్రేరణే ప్రత్యగాత్మావసానే కైవల్యరూపేఽవ్యస్య హేతుత్వప్రదర్శనేన తస్యైవ సకల కర్మోపాస్తిఫలప్ర యోజకత్వముక్తమ్. ఏవం చ గాయత్ర్యాం కాణ్డత్రయం దర్శితమ్ తథా చ మైత్రాయణీ శ్రుతిః - 'తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యసౌ వా ఆదిత్యః సవితా స వా ఏవం ప్రవరణీయ ఆత్మకామేనేత్యాహుర్బ్రహ్మవాదినః' ఇతి. భర్గో దేవస్య ధీమహీతి సవితావై దేవస్తతోయోస్య భర్గస్తం చిన్తయామీత్యాహుర్బ్ర హ్మవాదిన ఇతి. ధియో యో నః ప్రచోదయాదితి బుద్ధయో వై ధియస్తా యోస్మాకం ప్రచోదయాదిత్యాహుర్బ్రహ్మవాదినః' ఇతి అత్రాత్మకామేన ప్రవ రణీయ ఇతి సవితుః ప్రత్యగాత్మత్వం జ్ఞానకాణ్డార్థ ఉక్తః. చిన్తయామీతి చిన్తాయోగ్యత్వముపాసనాకాండార్థ ఉక్తః. ధియ ఇత్యనేకాకార ధీప్రేరకత్వం కర్మకాండార్థ ఉక్తః. తత్రాద్య ఉపేయః పరో సన్నికృష్టవిప్రకృష్టౌ తత్ప్రాప్త్యు పాయౌ. ఏవం వేదమాతుర్గాయత్ర్యాః కాండత్రయాత్మకత్వేన తజ్జానాం వేదానాం తన్మూలకానాం రామాయణాదీనాం చ తథాత్వం జ్ఞేయమ్. ఏత ఏవార్థా రాఘవాది వింశతినామభిః రామరక్షాయామవయవార్థద్వారా ప్రదర్శ్యన్తే. తథాహి -

శిరో మే రాఘవః పాతు ఫాలం దశరథాత్మజః
కౌశల్యేయో దృశౌపాతు విశ్వామిత్రప్రియః శ్రుతీ. 1
ఘ్రాణం పాతు మఖత్రాతా ముఖం సౌమిత్రివత్సలః
జిహ్వాం విద్యానిధిః పాతు కంఠం భరతవందితః. 2

రంఘతి నాశం గచ్ఛతీతి రఘుః వ్యష్టిసమష్టిరూపో అన్నమయకోశః

తత్రవిదితో రాఘవః బ్రహ్మాండాభిమానీ మమ బ్రహ్మాండ రూపం శిరః పాతు - 1) స ఏవ దశరథస్య దశభిరిన్ద్రియాశ్వైర్యుక్తస్య మనోమయకోశ రూపస్య ఆత్మేవాత్మా కార్యః ప్రాణమయః కోశస్తజ్జః తేన అన్నమయాదాన్తరః ప్రాణమయః తతోప్యాన్తరో మనోమయ ఇతి పూర్వయోః ప్రవిలాపనం సిద్ధమ్, స చ వాసనాతంతు సంతానాత్మా మనోమయః బ్రహ్మాండాత్సృష్టిక్రమే ణార్వాచీనం భాలదేశం బ్రహ్మలిపిస్థానం మే పాతు - 2) కుశలైవ కౌశల్యా స్వార్థేష్వఖిల సర్వార్థావద్యోతనసమర్థా బుద్ధిస్తస్యాం భవః కౌశ ల్యేయో విజ్ఞానమయః తతోప్యాన్తరః స మమ దర్శనసాధనే దృశౌ పాతు ఏతేన మనోమయస్యాప్యపవాద ఉక్తః - 3) విశ్వస్యమిత్రం నిరుపాధిప్రే మగోచరతయా ప్రేయాన్ఆనందమయాఖ్య ఆత్మైవ విశ్వామిత్రః తస్యాపి ప్రియః 'సుషుప్తౌసతా సోమ్య తదా సంపన్నో భవతి' ఇతి శ్రుతేః ప్రాప్తః సన్నాత్యన్తిక దుఃఖనివృత్తికరస్తదధిష్ఠానభూత ఆనందః పుచ్ఛబ్రహ్మ పర పర్యాయో మమ శ్రుతీ స్వాధిగమద్వారభూతే పాతు తదేవం ప్రథమేన పాదేన రామే బ్రహ్మాండమారోప్య అన్యపాదత్రయేణాపోద్య చ రామస్య శుద్ధం రూపం గాయత్రీ ప్రథమపాదోక్తం దర్శితమ్ అయం చార్థః కృత్స్నేపి వేదాన్తప్రసిద్ధ ఇతి మూలవాక్యాని నోదాహృతాని - 4) మఖత్రాతా అవ్య భిచారేణ క్రతుఫలప్రదః. ఫలమత ఉపపత్తేః ఇతి న్యాయాదితి భావః. స మే ఋతుఫలభూత దివ్యగంధ రసాద్యులబ్ధికరణం ఘ్రాణ రసనాదికం పాతు- 5) సౌమిత్రివత్సలః సుష్ఠు మిత్రం జీవసక్షిణః సఖా ఈశ్వరః తస్యాపత్యం సౌమిత్రిర్హిరణ్యగర్భః తత్ర వత్సలా తేన తత్తాదాత్మ్యం ప్రాప్తా నాముపాసకానాం అనుగ్రహకర్తేత్యుక్తమ్. సౌమిత్రేర్ముఖ్యకార్యత్వాత్తద్వత్సలో మే ముఖం పాతు- 6) తావేతావన్తర్యామిసూత్రాత్మానౌ విద్యైకలభ్యౌ న తు శుష్కతర్కగమ్యౌ ఇతి విద్యావాప్తి ద్వారభూతాం మమజిహ్వాం విద్యా నిధిః విద్యాసంప్రదాయప్రవర్తకః పాతు- 7) విద్యాపి యజ్ఞాద్యపూర్వప్రాప్యా 'వివిదిషన్తి యజ్ఞేన' ఇత్యాది శ్రుతేః 'అతో భరతైః కర్మభిర్వ్యాప్తైః శరణీకృతః భరన్తి కర్మఫలం సంచిన్వన్తి తె భరతాః యజమానాః భరతముద్ధర' ఇతి మంత్రలింగాత్ యజ్ఞశ్చ కంఠస్థైరేవమంత్రైః స్తోత్ర శస్త్రాదిభి నిర్వర్త్యత

ఇతి యజ్ఞప్రియో మే మంత్రోచ్చారణ స్థానం కంఠం పాతు - తదేవం యజ్ఞాదిజన్యేన పుణ్యేన ప్రాప్తోపాసనామార్గః భర్గాఖ్యం సూత్రమీశం వా క్రమముక్తిద్వారం ప్రాప్నోతీతి శ్లోకద్వయతాత్పర్యమ్.

స్కంధౌ దివ్యాయుధః పాతు భుజౌ భగ్నేశకార్ముకః ।
కరౌ సీతాపతిః పాతు హృదయం జామదగ్న్యజిత్ ॥ **3**

మానుషభావేఽపి ఐశ్వరదివ్యాయుధానాం శార్ఙ్గాదీనాం ధారిత్వాద్దివ్యాయుధ అయుధనిధానస్థానభూతౌ స్కంధౌ మే పాతు- 9) తథా భుజబలేనైవ భగ్నేశకార్ముకో భుజౌ మే పాతు, అత్ర ఈశకార్ముకం మేరురూపం 'రథః క్షోణీయన్తా శతధృతిరగేన్ద్రో ధనుః' ఇతి త్రిపురవధే తస్య తత్కార్ముకత్వ ప్రసిద్ధేః. ఏతేన మానుషభావేఽపి మహేశ్వరాదప్యాధిక్యం దర్శితమ్- 10) తథా వీర్యశుల్కాయాః సీతాయాః కరగ్రాహీ సీతాపతిః కరౌ మే పాతు, అనేన నామ ద్వయేన విశ్వామిత్రదత్తాయా బలాఖ్యాయా విద్యాయాః ఫలం శారీరం బలాధిక్యం దర్శితమ్ - 11) అతిబలాయాస్తు ఫలం మనస్సంకల్ప మాత్రేణ అలౌకికార్థసాధనం తచ్చ జామదగ్న్యజిదితి బ్రాహ్మం వైష్ణవం చ తేజో దధానస్య జామదగ్న్యస్య తపోరాశివధేన స్పష్టీకృతమ్. అత ఏవ హార్ద బలవాన్ హృదయం మే పాతు తాదృశబల ప్రదానేనేతి భావః- 12) ఏవం తృతీయం పారమేశ్వరం రూపం బ్రహ్మవిష్ణుశివేభ్యోఽప్యధికం మానుష భావేఽపీతి తృతీయ శ్లోకేన గాయత్రీస్థదేవస్యేతి పదస్యార్థో దర్శితః.

మధ్యం పాతు ఖరధ్వంసీ నాభిం జాంబవదాశ్రయః ।
సుగ్రీవేశః కటిం పాతు సక్థినీ హనుమత్ప్రభుః ॥ **4**

తస్యేవ చతుర్ధా భజనమాహ మధ్యమితి. ఖరాదీనాం ద్వేషపూర్వకం రామం ధ్యాయతాం అధ్యాయ్యాపేక్షయా శ్రేష్ఠత్వాద్భక్త్యాద్యభావాచ్చ మధ్యమత్వం తేషు నిగ్రహముఖో రామానుగ్రహః సోపి మధ్యమః, అతస్తత్కర్తా ఖరధ్వంసీ మధ్యం నాభినా సమసూత్రం పృష్ఠప్రదేశం మే పాతు - 13) జాంబవతః ఆపత్కాలే స్వార్థమేవ కామపూర్వకం ధ్యాయతః ద్వేషాంశా

భావాత్తతోప్యాన్తరత్వమతో జాంబవదాశ్రయో మే నాభిం మధ్యాదాభ్యన్తరం పాతు - 14) సుగ్రీవస్య తు 'దేహి మే' 'దదామి తే' ఇతి న్యాయేన పూర్వం స్వార్థసంపత్తిః పశ్చాదారాధన మితి వణిగ్వద్భజతో జాంబవదపేక్షయా కించిదూనత్వమతః సుగ్రీవేశో బాహ్యం మే కటిం పాతు- 15) హనుమతస్తు కేవలం నిష్కామమీశ్వరార్థమేవ భజతోఽన్తరంగత్వా చ్ఛిశువత్ప్రియత్వేనాంకమారోపయితుం యోగ్యత్వాత్ హనుమత్ప్రియో మే సక్థినీ అఙ్కదేశం పాతు- 16) ఏవం వ్యక్తస్య దేవస్య చతుర్విధం ధ్యానం చతుర్విధ భక్తకృతం చతుర్థ శ్లోకేన దర్శితమ్.

జానునీ సేతుకృత్పాతు జఙ్ఘే దశముఖాన్తకః ।
పాదౌ విభీషణశ్రీదః పాతు రామోఽఖిలం వపుః ॥ 5

అథ వ్యక్త పరిత్యాగేనావ్యక్తాలమ్బనాయా గతేః సంసార సముద్రసేతు రూపాయాః ప్రదాతా సేతుకృత్ జానునీ శిశోః ప్రథమగతిసాధనే మే పాతు అనేన స్థూలదేహాతిక్రమ ఉక్తః అస్యామవస్థాయాం ధ్యాయీ విదేహ ఇత్యుచ్యతే- 17) తథా దశ ఇంద్రియాణి ముఖాని భోగద్వారాణి యస్య స దశముఖో లింగాత్మా తస్యాన్తకో నాశకః ప్రవిలాపయితా దశముఖాన్తకః ఈషద్వృద్ధాంగస్య శిశోః మన్దోర్ధ్వగతి సాధనే జఙ్ఘే మే పాతు, ఏతేన లిఙ్గదేహాతిక్రమ ఉక్తః అస్యామవస్థాయాం ధ్యాయీ ప్రకృతిలయ ఇత్యుచ్యతే- 18) తథా విగతం భీషణం భయఙ్కరమజ్ఞానం యస్య స విభీషణో నిరస్తావిద్యః తస్మై శ్రీః 'ఏషాస్య పరమాసంపత్' ఇతి శ్రుతి ప్రసిద్ధ ఆనందః తస్యాః ప్రదాతా విభీషణశ్రీదో నిష్పృష్టతలతయా శీఘ్రగతిహేతూ పాదౌ మే పాతు, ఏతేనానర్థనివృత్తిపూర్వికా ఆనందవాప్తిరుక్తా, అస్యామవస్థాయాం ధ్యాయీ ముక్త ఇత్యుచ్యతే- 19) రామః సర్వేశ్వరతయా బ్రహ్మాండమండపే రమణశీలో మమ జీవన్ముక్తభావం కామయమానస్య అఖిలం వపుస్త్రివిధమపి శరీరం పాతు సమస్తయోగ ప్రతిపక్ష నిరాసేన బ్రహ్మసాక్షాత్కారక్షమం కరోత్విత్యర్థః- 20) తదేవం బ్రహ్మణి రాఘవపదేనాధ్యారోపితస్య ప్రపంచస్య దశరథాత్మజాదిపదత్రయేణాపోదితస్యా

ధిష్ఠానం ప్రాప్తుం ధ్యానాలమ్బభూతం భగవతః సమష్టిరూపం వ్యష్టిరూపం చ ద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం ప్రదర్శ్య వ్యష్ట్యుపాసనాం చతుర్థేన సమష్ట్యుపాసనాం పంచమార్ధేన చ ప్రదర్శ్య శేషేణానర్థనివృత్త్యానందావాప్తీ జీవన్ముక్తి సహితే నిరూపితే ఇతి అత్రైవ కృత్స్నః శాస్త్రార్థోఽస్తీతి ప్రదర్శనేన రామాయణద్రుమాంకురస్య రామకవచస్య గాయత్రీ బీజత్వముపపాదితమ్. యథాత్ర కథాంశః స్పష్టం సూచ్యతే అధ్యాత్మాంశస్తు పరోక్షవృత్త్యా గమ్యతే, ఏవం రామాయణే తన్మూలభూతే వేదే చ తదుభయం జ్ఞేయమ్.

తథాహిః -'మన్త్రహ్రదాత్కథాకుల్యా విద్యాకేదారమాగతా, మోక్ష(రస)స్య చ ప్రసూర్మధ్యే పీయతే కర్మమార్గగైః. 1' ఇదమామ్నాయతే - 'తుగ్రో(హ)భుజ్యుమశ్వినోదమేధే రయిన్న కశ్చిన్మమృవాఁ అవాహాః.' తమూహథుర్నౌభిరాత్మన్వతీభిరన్తరిక్షప్రుద్భిరపోదకాభిః. 1. తుగ్రో నామ కశ్చిద్రాజా భుజ్యుసంజ్ఞం స్వపుత్రం ఉదమేధే సముద్రే అవాహాః ప్రాపితవాన్. తత్ర దృష్టాన్తః - రయిం కశ్చిన్మమృవానితి. యథా కశ్చిన్మృతః పురుషో రియం ధనం తద్వత్. న శబ్దోఽత్ర ఉపమార్థే తం తథాభూతం భో అశ్వినా యువాం నౌభిః బహ్వీభిర్నౌకాభిః ససైన్యం ఊహథుః తీరం ప్రాపయామాసథుః. కీదృశీభిః - ఆత్మవన్వతీభిః, ఆత్మా స్వామీవిద్యతే యాసాం తాభిః స్వీయాభిః అన్తరిక్షే గగనతుల్యేఽర్ణవే ప్లవన్తే తాభిరన్తరిక్షప్రుద్భిః, అపోదకాభిరపగతజలాభిః ఇత్యశ్విదైవత్యే కమణి వినియుక్తస్యాస్య మన్త్రస్య యాజ్ఞికాభిమతోఽర్థః కర్మసమృద్ధ్యర్థః. 'ఏతద్వై యజ్ఞస్య సమృద్ధం యద్రూపసమృద్ధం యత్కర్మక్రియమాణమృగభివదతి' ఇతి బ్రాహ్మణాచ్చ. తత్కామైరేవమేవాయం వ్యాఖ్యేయః. తథా 'ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్యస్మిన్దేవా అధివిశ్వే నిషేదుః. యస్తన్న వేద కిమృచా కరిష్యతి యఇత్తద్విదుస్త ఇమే సమాసతే'. ఇతి మన్త్రేణ సర్వాసామృచాం సర్వేన్ద్రియదేవతాధిష్ఠానభూతపరమవ్యోమశబ్దిత బ్రహ్మపరత్వావధారణాత్, అతద్విదోఽధ్యయనానాదేర్వైయర్థ్యాభిధానాచ్చ అధ్యాత్మపరతయాప్యయం మన్త్రో వ్యాఖ్యేయః. తదాయమర్థః తుక్ అపత్యంరాతి స్వీయత్వేన ఆదత్తే ఇతి తుగ్రః పుత్ర ఏరాద్యేషణావాన్ భుజ్యం భుఙ్క్తే పూర్వార్జితం కర్మఫలం యాతి చ

క్రియమాణేన కర్మణా మిశ్రీభవతి భుజ్యుర్మా తమ్ ఉదమేధతుల్యే సంసా రసముద్రే ప్రాక్షిపత్ భో అశ్వినా 'యో వైతత్సూమ్యసూత్రం విద్యాత్తం చాన్తర్యామిణమితి స బ్రహ్మ విత్' ఇతి శ్రుతిప్రసిద్ధా సూత్రాన్తర్యామిణా యువామాచార్యరూపేణ నౌభిః 'తత్త్వమసి' ఆదివాణీభిః ఆత్మన్వతీభిరా త్మైవ ప్రతిపాద్యో విషయో యాసు తాభిః అన్తరిక్షేఽనాలమ్బనే మార్గే హార్దాకాశే ప్లవన్తే సఞ్చరన్తి తాభిః సగుణబ్రహ్మాలమ్బనాభిః అపోదకాభిః ఉనత్తి ఆర్ద్రం కరోతి అసఙ్గమపి సఙ్గిం కరోతీత్యుదకం అజ్ఞానం తద్విరో ధినీభిరితి శేషం పూర్వవత్. అత్ర కథామాలమ్బ్య దేవతా స్తూయతే తత్రాలమ్బనీభూతానాం తుగ్రాదిపదార్థానామనిత్యానాం సమ్యోగేన వేదస్యా పౌరుషేయత్వం 'మాబాధిష్ట' ఇతి దేవతాధికరణేఽవాన్తరతాత్పర్యేణ తేషాం ప్రతికల్పం సమానరామరూపాణాముత్పత్తిమభ్యుపగమ్య బ్రీహ్యాదిపదార్థానామివ ప్రవాహానాదిత్వముక్త్వమ్. చమసాధికరణే త్వేవన్జాతీయకానాం కథారూపకేణ బ్రహ్మవిద్యాయాం ముఖ్యం తాత్పర్యమితి నిశ్చీయతే. తత్ర హి అజామేకాం 'లోహితశుక్లకృష్ణామ్' ఇత్యాదిషు మన్త్రేషు అజాదిశబ్దానాం శ్రౌతార్థపరిగ్రహే మన్త్రస్యాధిగతార్థగమకత్వేనాప్రామాణ్యాద్వైయర్థ్యం మా భూదితి తేషాం 'న జాయత' ఇతి యోగేన మూలప్రకృత్యాదిప్రతిపాదకత్వమాశఙ్క్య మణ్డపం ...యేత్యాదౌ మణ్డపస్థజనవన్మణ్డపాయినో ఝటిత్యనుపస్థానేన రూఢిపూర్వక లక్షణాతో యోగస్య దుర్బలత్వాత్ ఛాన్దోగ్యస్థానాం రోహితాదిరూపాణామ న్యత్రేత్యభిజ్ఞానాత్ పరాభిమతప్రకృతిగ్రహణే విశేషహేత్వభావాచ్చ తేజోబన్నా త్మికాభూతప్రకృతిరజేవాజేతి అజారూపకేణాత్ర ప్రతిపాద్యత ఇతి సిద్ధాన్తితమ్, ఏవం రామాయణస్య తన్మూలభూతానాం మన్త్రాణాఞ్చ అవాన్తరతాత్ప ర్యేణ కథాపరత్వం మహాతాత్పర్యేణ విద్యాపరత్వం చ వక్తుం యుక్తమ్. నను 'సర్వే వేదా యత్పదమామనన్తి' ఇతి, నామాని సర్వాణి యమావిశన్తి 'యో దేవానాం నామధా ఏక ఏవ' ఇత్యాది శ్రుతిభ్యః పరమతాత్పర్య విషయీభూతస్య రామస్య సర్వైర్దేవతావాచకైః శబ్దైః అభిధానం యుక్తం అవాన్తరతాత్పర్యే తు వ్యవస్థాయా అవశ్యకత్వాన్నాన్యదైవత్యోమన్త్రో రామ కథాం ప్రకాశయితుమీష్టే. అథ హనాత్తత్పరత్వం వర్ణ్యతే తర్హి ఏకస్య

శబ్దస్యానేకార్థతా స్యాత్ సా చానిష్టేతి చేత్. ఉచ్యతే యథా ఏకైవ రేఖా (= సఙ్ఖ్యా) స్థానభేదాత్ ఏకదశశతసహస్రాదివ్యపదేశాన్ లభతే ఏవమేకమేవ పదం వాక్యం వా పదాన్తర వాక్యాన్తర సమభివ్యాహారాదనేకమర్థం ప్రత్యాయ యతి న చ తావతానానార్థత్వం శబ్దస్య సమ్భవతి, అపి తు వృత్తిభేద ఏవ ఏకమప్యమృతపదం 'యదా సర్వే ప్రముచ్యన్తే కామా యేఽస్య హృది శ్రితాః. అథ మర్త్యోఽమృతో భవత్యత్ర బ్రహ్మ సమశ్నుతే.' ఇత్యత్ర కైవల్యవాచి 'అపామ సోమమమృతా అభూమ' ఇత్యత్ర దేవభావవాచి 'ప్రజా మనుప్రజాయసే తదుతేమర్త్యామృతం' ఇత్యత్ర సన్తానవాచి దృష్టమ్. యథా వా 'యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త దేవా' ఇతి వాక్యం 'అబధ్నన్పురుషం పశుమ్' ఇత్యవహితాతీత మన్త్రావయవేన జీవస్య సూక్తదేవతాలోచనయా పరమేశ్వ రస్య చోపస్థితేర్జీవో బ్రహ్మణి ప్రవిలాపనీయ ఇత్యర్థే పర్యవస్యతి తదేవ 'తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్, ముఖాదిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ' ఇత్యేతాభ్యాం వాక్యాభ్యామ న్వీయమానం బర్హిఃస్థేన పశుసోమాదినా ఇన్ద్రాగ్న్యాదయో దేవతా యష్టవ్యా ఇతి బ్రవీతి తదేవాగ్నిమన్థనీయానామృచాం పరిధానీయాయాం వినియుజ్య మానం 'యజ్ఞేనైవ తద్దేవా యజ్ఞమయజన్తః యదగ్నినాగ్నిమయజన్త' ఇతి బ్రాహ్మణే వ్యాఖ్యాతమర్థం బ్రవీతి తత్రాధ్యాత్మికోఽర్థో ముఖ్యః ఉపేయ త్వాత్ ఆధిదైవికస్తు తత్ప్రత్యాసన్నత్వాదముఖ్యః, తృతీయస్తు సన్తతావ మృతత్వవత్ ధ్యానయజ్ఞాఙ్గభూత కర్మయజ్ఞాఙ్గయోరగ్న్యోర్యజ్ఞత్వమతిజఘన్యం భవతి తథా ఇన్ద్రాదిశబ్దోఽపి బలవతా రామలిఙ్గేనోపహితః తమిదం ఇన్ద్రం సన్తమిన్ద్ర ఇత్యాచక్షతే 'ఇది పరమైశ్వర్యే' ఇతి శ్రుతిస్మృతినిర్దిష్టం ముఖ్య వృత్త్యా స్వార్థమభిధత్తే, స ఏవ దేవతాలిఙ్గోపహితస్తత్ప్రత్యాసన్నం శచీ పతిం బ్రవీతి లక్షణయా స ఏవ పునః 'ఐన్ద్ర్యా గార్హపత్యముపతిష్ఠేత' ఇతి శ్రుత్యా గార్హపత్యోపస్థానే వినియుక్తాయామృచి దృష్టో గౌణ్యా వృత్త్యా గార్హపత్యమభిధత్తే. కిఞ్చాన్యత్రరూఢోఽపి శబ్దో లిఙ్గబలాదన్యమర్థం బ్రవీతి. 'యథా సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాకాశాదేవ సముత్పద్యన్తే' ఇతి సర్వ భూతోపాదానత్వ లిఙ్గాద్భూతాకాశపరోఽపి ఆకాశ శబ్దో జగత్కారణం బ్రవీతి తస్మాదవాన్తరతాత్పర్యవిషయే కథాయామపి బలవల్లిఙ్గోపహితోఽన్యదై

వత్యోఽపి మన్త్రో రామమేవ బ్రవీతి న చానేకార్థతా దోషః పరిహృతత్వాత్.

నను చమసాధికరణన్యాయేన కర్మస్వవినియుక్తానామజాదిమన్త్రాణాం కైమర్థ్యాకాంక్షిణామస్తు విద్యాపరత్వం తుగ్రాదిమన్త్రాణాం తు కర్మసు వినియుక్తానాం నిరాకాఙ్క్షత్వాన్న తద్యుజ్యతే మానాభావత్ 'సర్వే వేదా, ఋచో అక్షరే' ఇతి శ్రుత్యోరపి వేదానామృచాఞ్చ కర్మపరమ్పరయాపి యదాక్షరపరత్వక్లృప్తేర్నైకస్య తుగ్రాది మన్త్రస్యార్థద్వయకల్పనే ప్రమాణభావం భజతే నాపి 'యజ్ఞేన యజ్ఞమ్' ఇత్యత్రేవాత్ర వాక్యాన్తరసమభివ్యాహారోఽస్తి, నాపి 'ఇన్ద్రో మాయాభిః' ఇతి పదస్య విద్యాప్రకరణే పునః పునః పాఠోఽస్తి యేన తద్వశాదస్యాపి వైయర్థ్యం స్యాత్. తథా సతి ఇషేత్వాది మన్త్రాణామపితత్కల్ప్యం స్యాత్తేన చాత్యన్తం శ్రుతిపీడాకర్మకాణ్డోచ్ఛేదా స్యాతాం తస్మాన్మన్త్రాణాం రామాయణమూలత్వే సమ్భవత్యపి అధ్యాత్మపరత్వం న యుజ్యత ఇతి చేత్.

న, ఏకస్మిన్నేవ విషయే ప్రతిపత్తృభేదేన ప్రతిపత్తిభేదదర్శనాత్. తథాహి ఏకం రజ్జుఖణ్డం కశ్చిత్సర్ప ఇతి, కశ్చిద్దణ్డ ఇతి, కశ్చిద్రజ్జురితి ప్రత్యక్షేణ ప్రత్యేతి. ఏకం వా ఘటం కశ్చిదసత్త్వేన కశ్చిదనిర్వచనీయత్వేన తర్కబలాత్ప్రత్యేతి, తథా 'య ఏషోఽక్షిణి పురుషో దృశ్యత ఏష ఆత్మేతి హోవాచైతదమృతమభయమేతద్ బ్రహ్మ' ఇతి ప్రజాపతివాక్యాదేకమేవాత్మానందేహాది విశిష్టమేవామృతాదిగుణభాక్త్వేన విరోచనః ప్రతిపేదే ఇన్ద్రస్తు తత ఏవ క్లేశేన దేహత్రయాతీతం తాదృక్త్వేనేతి దృశ్యతే. యాస్కోఽపి 'బహుప్రజా నిర్ఋతిమావివేశ' ఇత్యస్య బహుప్రజాః కృచ్ఛ్రమాపద్యత ఇతి పరివ్రాజకాః, వర్షకర్మేతి నైరుక్తా ఇతి ఏకమేవ నిర్ఋతిపదం ద్వేధా వ్యాచష్టే. వర్షకర్మేత్యస్య వ్యాఖ్యాభూమిమాపాద్యత ఇతి తత్రైవ జ్ఞేయమ్. తస్మాదస్తి ప్రతిపత్తిభేదార్థభేదో మన్త్రాణామ్. అత ఏవ యాస్కః స్థాలీపులాక న్యాయేన కాంశ్చిన్మన్త్రానధిదైవతమధ్యాత్మం చ వ్యాఖ్యాయ సర్వేషామచేతన దేవతానామభిరధ్యాత్మపరతయా వ్యాఖ్యానం కర్తవ్యమిత్యాశయేనాహ - 'మహాభాగ్యాద్దేవతాయా ఏక ఆత్మా బహుధా స్తూయత ఏకస్యాత్మనోఽన్యే దేవాః ప్రత్యఙ్గాని భవన్త్యపి చ సత్త్వానాం ప్రకృతిభిరృషయః స్తువన్తీత్యాహుః

ప్రకృతిసార్వనామ్న్యాచ్చేతరేతరజన్మానో భవన్తీతరేతరప్రకృతయః కర్మజన్మాన ఆత్మజన్మానః ఆత్మైవైషాం. రథో భవత్యాత్మాశ్వా ఆత్మాయుధ మాత్మే షవః సర్వం దేవస్య దేవస్య' ఇతి. ఏతదేవాభిప్రేత్య వ్యాసోఽపి ఆశ్వమే ధికాధ్యాత్మే 'వృత్రేణ పృథివీ వ్యాప్తా' ఇత్యారభ్య 'తతో వృత్రం శరీరస్థం జఘాన భరతర్షభ. శతక్రతురదృశ్యేన వజ్రేణేతీహ నః శ్రుతమ్' ఇతి. అత్ర వృత్ర శతక్రతు వజ్రశబ్దానజ్ఞానజీవవివేకేషు ప్రాయుఙ్క్త. వనాదిరూపకేణ చ బ్రహ్మన్యరూపయత్తత్రైవ క్వచిదధిలోకే దృష్టమప్యర్థం మన్వాధికారిణేఽ ధిదేవపరతయా వ్యాచష్టే యథోక్తమ్ - 'కే యే తే స్త్రియౌ ధాతా విధాతా యే చ తే సితాః కృష్ణాశ్చ తన్తవస్తే రాత్ర్యహనీ' ఇత్యాదినా. విద్వాంసస్తు - 'ద్వాదశారం నహి తజ్జరాయ వర్వర్తి చక్రం పరిఘామృతస్య. అపుత్రాగ్నే మిథినాసో అత్ర సప్త శతాని వింశతిశ్చ తస్థుః' ఇత్యాదీనా మృచాం సంవత్సరోఽహోరాత్ర మాత్రపరత్వేనానువాద సరూపత్వం మా భూదితి ఇత్థం వ్యాచక్షతే.

షడిన్ద్రియాణి షడృతవః ఋతావృతౌ ద్వౌ ద్వామాసావివ ప్రతీన్ద్రియం రాగద్వేషౌ ప్రతిమాసం ద్వౌ పక్షావివ ప్రతిరాగం ప్రతిద్వేషఞ్చ పక్షద్వయం యథా ధర్మే రాగః శుక్లః అర్థే కృష్ణః, ఏవం ధర్మే ద్వేషః, కృష్ణః, అర్థే శుక్ల ఇతి. ప్రతిపక్షం పఞ్చదశ తిథయః తాశ్చ సూర్యచన్ద్రయోః సన్నికర్షవిప్రకర్షతారతమ్యాద్భవన్తి తత్ర సూర్య ఆత్మా చన్ద్రః షోడశ కలా మనోరూపీ అహమర్థః కలాశ్చ ప్రాణః 1 శ్రద్ధా 2 ఖం 3 వాయుః 4 జ్యోతిః 5 ఆపో 6 భూః 7 ఇన్ద్రియమ్ 8 మనః 9 అన్నమ్ 10 వీర్యమ్ 11 తపః 12 మన్త్రాః -13 కర్మ 14 లోకాః 15 నామ 16 చ. తత్ర నామమాత్రావశిష్టం మనఃసుప్తౌ ప్రలయే చ యదాత్మని సర్వాభిః కలాభిః సహ నీలయతే సా కేవలతమోమయీ అవిద్యా రాత్రిర్దర్శః. తత్ర వివేకేన యథా యథా కలానామాత్మనః పృథగ్భావః తథా బోధచన్ద్రో వర్ధతే, యా తు సత్త్వపురుషాన్యతాఖ్యాతిః సైవ సూర్యచన్ద్రయోరత్యన్తవిశ్లే షరూపా విద్యా పౌర్ణమాసీతి. ఋతస్య కర్మణః ఫలభూతం సంసారాత్మకం చక్రం తస్మాద్విద్వద్దృష్ట్యా ఋచాం సాక్షాదక్షరపరత్వ మవిద్వద్దృష్ట్యా తు

పరమ్పరయేతి సిద్ధమ్. తదయం సఙ్గ్రహః "ఏకైకస్మిన్యథా దర్శే ప్రాసాదో ముహూర్తాన్తరైః సహితో దృశ్యతే దేవేష్వేవం లోకః సురాన్తరైః 1.' తస్మా త్సూర్యేదేవతాః సర్వాః ప్రత్యేకం విశ్వయోనయః, అన్యోన్యయోనయశ్చైవ యథా యాస్కమునీరితమ్. అతస్తాసాం స్తుతిః సర్వా రామస్తుతిరసం శయమ్. 2. బలవద్రామలిఙ్గాయాం యత్కిఞ్చిద్దేవతామృతమ్, రామాయ ణానుసారేణ వ్యాకుర్వన్నైవ దుష్యతి. 3. వినియోగానుగోగౌణ్యా వేదం వ్యాచష్ట భాష్యకృత్, తత్స్యానుగోముఖ్యవృత్త్యా వ్యాకుర్వే యాస్కవత్త్వ హమ్.4.

నను రామాయణీయా కథా కస్యాఞ్చిదపి శాఖాయాం వృత్రవధాదివన్న దృశ్యతేఽతోఽస్యాః శ్రుతిమూలత్వమేవ నాస్తీతి చేత్, నైష స్థాణోరపరాధో యదేనమన్ధో న పశ్యతి ఇతి న్యాయేన త్వయి వేదార్థానభిజ్ఞే సతి న రామాయ ణమపరాధ్యతి. నను వేదభాష్యేఽపి న రామాయణకథాసూచకత్వం కస్యచిదపి మన్త్రస్య పశ్యామ ఇతి చేత్. నైషదోషః, వినియోగానుసా రిణః కర్మస్వవ్యుత్పాదనార్థస్య భాష్యకారీయ వ్యాఖ్యానస్య నిగమనిరుక్తానుసా రితాత్త్విక వ్యాఖ్యానాదూషకత్వాత్. కిఞ్చాత్యల్పమిదముక్తమాయుష్మతా మన్త్రార్థవాదైరపి కర్మణి రుచ్యుత్పాదనార్థమనుపపన్నోప్యర్థః ప్రజాయా అమృతత్వమాత్మవపోత్ఖననమిత్యాదిరుపన్యస్యతే 'ప్రజామనుప్రజాయసే తదు తే మర్త్యామృతమ్' ఇతి, ప్రజాపతిరాత్మనో వపాముదఖిదత్ ఇతి చ. ఏవం చ కర్మస్తావకార్థవాదానుసారి భాష్యకారీయం వ్యాఖ్యానమముఖ్యమ్. అత ఏవోక్తం భారతే 'ఇతిహాస పురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్. బిభే త్యల్పశ్రుతాద్వేదో మామయం ప్రహరేత్' ఇతి తత్ర ఉపబృంహణం నామ ఏకత్ర మన్త్రే తృచే సూక్తే వా దృష్టస్యార్థస్య సంక్షిప్తస్య నానాస్థానేషు విప్రకీర్ణానాం తదనుగుణానామర్థానాముపసంహారేణ పుష్టీకరణమ్. తచ్చ యేన కర్మమాత్రం న శ్రుతం తేన కర్తుమశక్యమ్, అతస్తస్మాదల్పశ్రుతాద్వే దస్య భయం యుక్తమ్. భగవానపి 'యామిమాం పుష్పితాం వాచమ్' ఇత్యాదినాఽర్థవాదానాం మోహకత్వం బ్రువన్ తదనుసారిణో వ్యాఖ్యాన స్యానాదరణీయత్వం దర్శయతి మన్త్రవర్ణా అపి నీహారేణ ప్రావృతా జల్ప్యా

చ ఇతి అల్పో జల్పో జల్పి తుచ్ఛార్థప్రతిపాదికావాక్ తయా ప్రావృతా ఇతి అజ్ఞానేనార్థవాదైశ్చ వఞ్చితా ఇత్యర్థః.

నన్వేవం తిష్ఠతు భాష్యకారీయా మర్యాదా ద్రవ్యదేవతాది ప్రకాశన ద్వారా విధ్యర్థం స్మారయతో మన్త్రజాతస్య కథం కథాసూచకత్వముపపద్యేత ఇతి చేత్ సుతరామితి బ్రూమః. తథా హి సర్వోఽపి మన్త్ర ఆధ్యాత్మికీ మాధిదైవికీం వా కథాముపజీవ్యైవ కర్మాఙ్గం స్తువన్ విధ్యర్థం స్మారయతి. యథా 'యత్కృష్ణో రూపం కృత్వా ప్రావిశస్త్వం వనస్పతీన్, తతస్త్వామేక వింశతిధా సమ్భరామి సుసమ్భృత' ఇతి మన్త్రః కృష్ణాఖ్యబ్రహ్మరూపస్త్వం రూపప్రపఞ్చం నిర్మాయ స్థావరజఙ్గమాత్మకం తం ప్రవిశ్య తత్ర తద్వ స్తుతాదాత్మ్యపత్త్యా సమిద్రూపోసి తతో 'తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రావిశత్, తదను ప్రవిశ్య సచ్చత్యచ్చాభవత్' ఇతి బ్రాహ్మణోక్తకథాప్రదర్శనపూర్వకం సమిధాం కృష్ణభావమాపాదయత్ తాసాం సమ్భరణం స్మారయతి. యథా వా 'యస్య రూపం విభ్రదిమామవిన్దద్గుహాం ప్రవిష్టాగ్ంసరిటస్య మధ్యే, తస్యేదం విహతమాభరన్త' ఇతి మన్త్రో యస్య వరాహస్య రూపం ధారయన్ పరమేశ్వరః భూమిం సముద్రమధ్యే నిగూఢస్థానే ప్రవిష్టామలభత్, తేనేదము త్ఖాతం మృత్ఖణ్డం ఆభరన్తో వయమితి వరాహావతార కథాప్రదర్శనపూర్వకం వరాహవిహితం స్తువన్ తత్సమ్భరణం స్మారయతి. ఏతేనైవ ప్రకారేణ 'ఇషే త్వోర్జేత్వా' ఇత్యాదయోపి మన్త్రా వ్యాఖ్యేయాః. తత్ర హి 'ఇషేత్వోర్జేత్వా' ఇతి 'శాఖామాచ్ఛినత్తి' ఇతి వినియోగాత్ హే శాఖే భో స్వస్పృష్టశాఖాన్తః ప్రవే శేన తత్తాదాత్మ్యపన్నపరమేశ్వర త్వామ్ ఇషే అన్నాయ 'అన్నం విరాట్' ఇతి శ్రుతేర్విరాడ్భవాయ ఊర్జే రసాయ 'రసో వై సః' ఇతి శ్రుతేః పరమా నన్దప్రాప్త్యైవ ఛేదనేనావాప్నవానీతి. ఏతేన 'ఓషధే త్రాయస్వైనం స్వధితే మైనం హింసీః, శృణోత గ్రావాణః, లోమభ్యః స్వాహా, చక్షుర్మణాయ స్వాహా' ఇత్యదయోఽచేతనార్థే సమ్బన్ధాభ్యేతనప్రవేశతత్తాదాత్మ్యపత్తి పర తయా వ్యాఖ్యేయాః. ఏవం హి వ్యాఖ్యానే క్రియమాణే 'పురుష ఏవేదం సర్వమ్, సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, సర్వే వేదా యత్పదమామనన్తి, ఇమాని ' సర్వాణి యమావిశన్తి, ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్ ఇత్యాదయః శ్రుతయః

సర్వస్యాత్మమాత్రత్వం సర్వేషాం శబ్దానాం తత్ప్రతిపాదనపరత్వం చ దర్శ యన్త్యః సమఞ్జసా భవన్తి. తత్ర యః సమ్భరణాదికం కర్మైవ ప్రశంసతి స కర్మఠోఽల్పశ్రుతః, యో వరాహం స ఉపాసకో మధ్యమః, యః కృష్ణం స తత్త్వజ్ఞ ఉత్తమః, కర్మోపాస్తి జ్ఞానకాణ్డానాముత్తరోత్తరస్య ప్రశస్తత్వాత్, న హి యేన సమ్భరణస్య మహత్త్వం సోర్థః సమ్భరణాదమహానితి సమ్భవతీతి సహృదయగ్రాహ్యమేతత్ తత్రైవం సతి భాష్యకారీయం వ్యాఖ్యానం హే శాఖే త్వాం లౌకికయోరన్నరసయోః ప్రాప్త్యర్థం ఛినద్మీతి క్రియమాణచ్ఛేదనప్రశం సార్థమ్ ఈదృశమిదం శాఖాచ్ఛేదనం యేనాన్నరసౌ లభ్యేతే ఇతి సోయమర్థః కర్మజడానాంరుచికరోపిపూర్వోక్తస్యార్థస్య ప్రత్యక్షశ్రుతిశిఖరమూలస్య సహృద యగ్రాహ్యస్య న బాధకః. కిఞ్చ, వినియోగమాత్రాత్స్వార్థముత్సృజ్య కేవల కర్మపరత్వం మన్త్రస్య న వక్తుం శక్యతే. తథాహి 'ఇదం విష్ణుర్వి చక్రమే త్రేధా నిదధే పదం. సమూఢమస్యపాం సురే' ఇత్యయం మన్త్రో వాఙ్ని యమలోప ప్రాయశ్చిత్తార్థం జపే సర్వప్రాయశ్చిత్తార్థమాజ్యహోమే వైష్ణవో పాంశుయాగస్య పురోనువాక్యత్వేన చ వినియుజ్యతే, న చాత్ర తదనుకూలం కిఞ్చిల్లిఙ్గం దృశ్యతే యేన వినియోగభేదేన వ్యాఖ్యాన భేదోత్ర కల్పయితుం శక్యతే, కిన్తు కేవలం విష్ణోర్మాహాత్మ్యముచ్యతే, ఇదం త్రైలోక్యం పదత్రయేణ విష్ణురతిక్రాన్తవాన్న తచ్చిత్రం యతస్తదస్య పాంసుమతి పదే పాంసురూపేణ సమ్యగారూఢమితి. న చైతేషాం వ్యాఖ్యానం'ఇషేత్వా' ఇతివద్వినియోగమా త్రవిదాయుష్కర వరాహ వామన ప్రాదుర్భావాన్ ఐతిహాసికానజానతా కర్తుం శక్యమ్. ద్వితీయే 'ఆజ్యైః స్తువతే, పృష్ఠైః స్తువతే ప్రఉగంశంసతి, నిష్కేవల్యం శంసతి' ఇత్యాదౌ స్తుతశస్త్రయోస్తుసంస్కారో 'యాజ్యావద్దేవతాభిధానత్వాత్' ఇతి సూత్రేణ, యథా యాజ్యా దేవతాభిదానరూపయా దృష్టైవ ద్వారా 'ఇష్టదేవతాస్మారకత్వేన ప్రధానయాగసంస్కారార్థా, ఏవం స్తోత్రశస్త్రే అపి మన్త్రాణామన్యత్ర క్లప్తాయా దృష్టార్థతాయా లఙ్ఘనీయత్వాదితిప్రాపయ్యాపి వా శ్రుతిసంయోగాస్త్ర కరణే 'స్తౌతి శంసతీ క్రియోత్పత్తిం విదధ్యాతామ్' ఇతి సూత్రేణ స్తుతేః శ్రుతిప్రకరణాభ్యాం ప్రతీయమానం సాధ్యత్వముల్లి ఙ్ఘ్యాశ్రుతస్య సంస్కారసాధనస్య కల్పనాయోగాత్ యాజ్యాయాస్తు ప్రకరణా

దినా యాగాజ్గత్వసిద్ధేర్ప్రష్టార్థత్వాచిత్యాత్తస్యాశ్చ హోమయాగాత్వ్రిధానకర్మణీ స్తాతిశంసతి ఇతి స్తుతశస్త్రాధికరణేస్తోత్రశస్త్రయోః స్తుత్యేకప్రయోజనత్వస్య సాధితత్వా త్తత్సామాన్యాదితరస్యాపి వేదభాగస్య దేవతాస్తుతి ప్రాధాన్యేనైవ ప్రయోగసమవేతార్థస్మారకత్వమపి యుక్తం ఏకరూప్యలాభాత్ తస్మాజ్జడానాం కర్మసు యథా కథం చిద్రుచ్యుత్పాదనార్థో భాష్యకారమతే వేదే రామకథా యాఅదర్శనేపి నిగమనిరుక్తోపబృంహణాది సిద్ధాయాస్తస్యా అపలాపాయోగాత్ అవ్యుత్పన్నాగ్రాహ్యత్వేపి వ్యుత్పన్నగ్రాహ్యత్వాత్సిద్ధం రామాయణస్య శ్రుతి మూలత్వమతస్తన్మూలమన్త్రేష్వపి రామాయణేఽవ కథాంశః ప్రత్యక్షవృత్త్యా లభ్యతే, అధ్యాత్మాంశః పరోక్షవృత్త్యేతి భాష్యకారీయవ్యాఖ్యానేన సహ ఏకై కస్య మన్త్రస్య త్రేధా వ్యాఖ్యానం క్రియతే తత్ర 'కంనశ్చిత్రమిషణ్యసి' ఇత్యాదయః షట్ 'ఇషుర్నధన్వన్' ఇత్యాదయః సప్తచత్వారింశత్, 'తాం సుతే కీర్తిమ్' ఇత్యాదయ ఏకవింశతిః 'పూర్వాపరం చరతః' ఇత్యాదయోఽ ష్టావింశతిరిత్యేవమాదయః పరః సహస్రం ప్రఘట్టకా రామకథాం ప్రకాశయ న్త్యుర్వశీ పురూరవస్సంవాదాదితివత్ యథా 'హయే జాయే మనసా' ఇత్య ష్టాదశర్చే సూక్తే ఉర్వశీ పురూరవసోః సంవాదరూపా కథా యథా వా 'ఓచిత్సఖాయామ్' ఇతి చతుర్దశర్చే సూక్తే యమయమ్యోః సంవాదరూపా తద్వత్ తత్ర 'కం నశ్చిత్రమిషణ్యసి చికిత్వాన్' ఇతి ద్వాదశర్చంసూక్తం విఖనసః పుత్రస్య వమ్రస్యార్షం తథా చానుక్రాతం కం నో వమ్రో వైఖానస ఇతి విఖనాః బ్రహ్మ 'విఖనసార్థితో విశ్వగుప్తయే' ఇతి భాగవతేతత్ర విఖనః శబ్దప్రయోగదర్శనాత్ పత్రీపదేన చ వమ్రీభిగనుగిత్త- గృహోస్వ్రిలి వమ్రీక వయా (?) సమ్భరణ మన్త్రలిఙ్గాత్ వల్మీకకారిణో జన్తువిశేషా ఉచ్యన్తే తాభిర్వల్మీకగర్భస్థతామాపాదితో మునిర్వాల్మీకిః స ఏవాచ వమ్ర ఇత్యుచ్యతే, యథా వల్మీకశబ్దాదపత్యప్రత్యయః ఏవం వమ్రీ శబ్దాదపి గోత్రప్రత్యయస్తస్య లుక్ శబ్దసాధుత్వార్థం జ్ఞేయః. వాల్మీకిశ్చ బ్రహ్మపుత్రో రామాయణస్య కర్తేతి స్కాన్దే పార్వతీంప్రతీశ్వరవాక్యం స్మర్యతే 'వాల్మీకిరభవద్ బ్రహ్మా వాణీ వాక్ తస్య రూపిణీ, చకార రామ చరితం పావనం చరితవ్రతః.' ఇతి 'తే కం న' ఇతి సూక్తస్య రామాయణస్య చ ఏకార్షేయత్వం సిద్ధమ్.

దేవతా తు తయోరిన్ద్రరామశబ్దాభ్యాం నిర్దిష్టః పరమేశ్వర ఏక ఏవ. యథా చ రామాయణీయే ప్రథమేఽధ్యాయే ప్రశ్నపూర్వికా సంక్షిప్తా రామకథాస్తి తథాస్మిన్నపి పఞ్చర్చే ఇతి అనయోర్మూలిమూలభావః సిద్ధో వ్యాఖ్యాయ ప్రదర్శ్యతే. తత్రేయమాద్యా ఋక్ 'కం న' ఇతి. అత్ర వమ్రః స్వస్య గురుం కల్పయిత్వా తం పృచ్ఛన్ తస్యోత్తరముఖేనేశ్వరం స్తౌతి -

కం నశ్చిత్రమిషణ్యసి చికిత్వాన్ పృథుగ్మానం వాశ్రం వావృధధ్యై ।
కత్ తస్య దాతు శవసో వ్యుష్టౌ తక్షద్వజ్రం వృత్రతురమపిన్వత్ ॥ 1

10-99-2

భో గురో! త్వం చికిత్వాన్ స్తుత్యం పురుషం జానన్ కం చిత్రా దిగుణవంతం వావృధధ్యై వర్ధయితుం పరాక్రమాదిభిః స్తోతుం అస్మాన్ ఇషణ్యసి ప్రేరయసి చిత్రం రమణీయం పృథుగ్మానం పృథూన్ నిరవధిక వృహత్త్వ యుక్తాన్ శౌర్యవీర్యాదీన్ గతాన్ ప్రాప్తాన్ బ్రహ్మాదీన్ మిమోతే పరిచ్ఛినత్తీతి తం పృథుగ్మానం నిరతిశయైశ్వ[illegible]శ్రం వర్ణనీయం తథా తస్య పురుషస్య సంబధినః శవసః బలస్య వ్యుష్టౌ ప్రకాశే మయా కృతే సతి తస్య కత్ కిం దాతు దానం స్తుతః సన్ సః నః కిం ఫలం దాస్యతీత్యర్థః. ఏవం కః స్తుత్యః కిం చ స్తుతి ఫలమితి పృష్టే ప్రథమం ప్రరోచనార్థం ఫలం దర్శయతి తక్షదితి. అశ్వమేధపర్వణి 'తతో వృతం శరీరస్థం జఘాన భరతర్షభహ, శతక్రతు రదృశ్యేన వజ్రేణేతీ నః శ్రుతమ్' ఇతి కృష్ణ వాక్యే ఇంద్ర వృత్ర వజ్ర శబ్దైరాత్మ మోహక వివేకా ఉచ్యంతే. ఏతైరేవ సంకేతైః కృత్స్నో వేదో వ్యాఖ్యేయ ఇత్యేవమర్థః. తతశ్చ వజ్రం స్తోతుర్వివేకం తక్షత్ తనుకుర్వన్ అనుభావశ్ఛాందసః. తేన సూక్ష్మార్థభేదిన వృత్రతురం స్వాజ్ఞాన హన్తారం తం అపిన్వత్ అతర్పయత్. స్తుత్యా తుష్టః సన్ తం వివేకం దదాని యేనాజ్ఞాననాశాదనర్థనివృత్త్యానందావాప్తామవత ఇతి పక్షే బ్రహ్మ వ్యాహరన్బ్రహ్మైవ భవతీతి విషయప్రయోజనే దర్శితే.

స హి ద్యుతా వేతి సామ పృథుం యోనిమసురత్వా ససాద ।
స సనీళేభిఃప్రసహానో అస్య భ్రాతుర్న ఋతే సప్తథస్యమాయాః ॥ 2

10-99-2

అథ స్తుతిస్వరూపం చ దర్శయతి సహీతి. స ఘనశ్యామః పురుషః రామ ఇతి కథాసంబంధవశాదవసీయతే. హి ప్రసిద్ధః ప్రత్యగాత్మత్వాత్. ద్యుతా స్వస్య దీప్త్యా శక్త్యా విద్యుతా తయైవ విద్యుద్వత్పృథగ్విగ్రహయా సహ సామ అపగతద్రోహం యథాస్యాత్తథావేతి గచ్ఛతి దేశాంతరమిత్యర్థాత్ 'ఋభ్వా సహ గయం అగాత్' ఇత్యుపసంహారాత్ ఋభ్వా దేవ్యా సీతయా గయం గృహం తత్ర చ అస్య పృథుం పృథ్వీం యోనిం జాయాం సీతాం ? వాయేదస్తం మద్యవత్సేదుయౌనిరితి (?) మహీం దేవీం విష్ణుపత్నీమ జూర్యామితి చ లింగాత్ అసురత్వా అసురధర్మేణ చౌర్యధర్మేణేత్యర్థః. ఆససాద అర్థాదసురః రావణాఖ్యః! చోరయిత్వా నీతవానిత్యర్థః. హనుమదాదిభిః సః రామః సనీడేభిస్సమానసీడైః స్వలోకవాసిభిః పార్షదైః అన్నం 'ముషాయన్' ఇత్యుపసంహారాత్ అన్నం పృథివీం సీతామిత్యర్థః. సహ అస్య జాయాహర్తుర్మాయాః నాగపాశబంధాదిరూపాః ప్రసహానః ప్రకర్షేణ సహసే తస్య సర్వాః మాయాస్తేన సహ యుద్ధప్రసంగే నాశితవానిత్యర్థః. తత్ర హేతుః యతో మాయాః ఋతే సత్యే శ్రీరామభద్రే న సంతీతి శేషః. మాయావశంహి మాయాః. పరకీయా బాధన్తే న నిర్మాయమిత్యర్థః. కథం భూతస్యాస్య సప్తథస్యసప్తమస్య భ్రాతుర్భాగహర్తుః సోదర్యో హి భ్రాతరా పిత్రా వ్యవధానాదన్యోన్యస్మాత్తృతీయౌ తత్పుత్రౌ పంచమౌ సప్తమౌ తథా చ విష్ణోః కశ్యప మరీచి బ్రహ్మ పులస్త్య విశ్రవః క్రమేణ రావణః సప్తమః తస్మాచ్చ స ఇతి ఇత్థ్యమధిలోకం మన్త్రిస్యార్థః. అయమేవాధిదైవికోర్థః.

స వాజం యాతాపదుష్పదాయన్ త్స్వర్షాతపరి షదత్సనిష్యన్
అనర్వా యచ్ఛతదురస్య వేదోఘ్నఞ్ఛిశ్నదేవాం అభి వర్పసాభూత్ ॥ 3

10-99-3

అథాధ్యాత్మమప్యుచ్యతే సవాజమితి. స నిరస్త సమస్త మాయః శ్రీరామభద్రః అనర్వాశ్వయుక్తవాహన హీనః వాజం సంగ్రామం యాతా

గంతాఽభూత్. కీదృశః. అపదుష్పదాయన్ అపగతం దుస్థితం పదం స్థానం కంటక కర్దమ సలిలాద్యనాక్రాంతం యస్మాత్తేన అపదుష్పదా సేతు రూపేణ పథా యన్ గచ్ఛన్ లంకాదిష్వర్థాత్ స్వర్షాత ఇంద్రాదిలోకానాం విభాజకో విష్ణుః శతదురస్య శతద్వారస్య సప్త వై శీర్షణ్యాః ప్రాణాః ద్వావ వాంచో నాభిర్దశమీతి ప్రతివదనం దశద్వారత్వాచ్ఛతద్వారో రావణః నాభ్యాది స్థానేష్వపి తత్తన్ముఖద్వారాత్ర రసాగమనస్యేష్టత్వాత్ ముఖసంఖ్యాని ప్రచ్ఛ న్నాని ద్వారాణి సంతీతి జ్ఞేయం. తస్య వేదో ధనం లంకారాజ్యం సనిష్యన్ తద్భ్రాత్రే విభీషణాయ విభజిష్యన్ పరిషదత్ స్వేష్టజనేన పరివృతోన్యషీ దత్ ఉపవిష్టవాన్. కీదృశః శిశ్నదేవాన్ కాముకాన్రావణాదీన్ ఘ్నన్ నాశ యన ఏష్వపా స్వరూపేణ అభ్యభూత్ అభిభావితవాన్ సేతు మార్గేణ లంకాం గత్వా దాశహర్తారం హత్వా స్వజనేనావృతః శత్రుధనాని తద్భ్రాత్రే సమర్పితవానిత్యర్థః.

స యహ్వ్యో3 వనీర్గోష్వర్వా ఽఽ జుహోతి ప్రధన్యాసు సస్రిః ।
అపాదో యత్ర యుజ్యాసోరథా ద్రోణ్యశ్వాస ఈరతే ఘృతం వా ॥ 4

10-99-4

అపదుష్పదాయన్నిత్యేతద్వివృణోతి సయహ్వ్య ఇతి. స రామో యత్ర స్థానే ఘృతం క్షరణ స్వభావం ఘృతం వాః వారి ద్రోణ్యశ్వాసః ద్రోణయో నావ ఏవాశ్వా ఇవం గతిసాధనాని యేషాం సంతి తే తథాభూతాః ఏవ ఈరతే గచ్ఛన్తి యత్ర చ యుజ్యాసః సఖాయో వానరాః అపాదః పాదచా రాభావాత్ పాదహీనా ఇవ ఏవం అర్థాః భవంతి తత్రాపి మహార్ణవ స్థానే యహ్వ్యః మహతీః అవనీ సస్రిర్విస్తీర్ణాన్ భూప్రదేశాన్ససార 'అద్రిగమహాన' ఇతి కిన్ప్రత్యయో లిడ్వద్భావశ్చ. జలేపి సేతుం కృత్వా స్థలత్వం సంపాద్య చచారేత్యర్థః. యాసు ప్రధన్యాసు సంగ్రామయోగ్యాసు గోషు భూమిషు అర్వాగచ్ఛన్ అజుహోతి ఇత్యర్థం దానహోమాదికం కరోతి తాః అవనీః సస్రిరిత్యన్వయః. దశయోజనవిస్తీర్ణం శతయోజనమాయన్త. సేతుం కృత్వా సపరివారస్తేన గచ్ఛతీత్యర్థః.

స రు(ద్రేభిరశస్తవారఋభ్వా హిత్వీ గయమారే అవద్య ఆగాత్ ।
వమ్రస్య మన్యే మిథునా వివవ్రీ అన్నమభీత్యారో దయన్ముషాయన్ ॥ 5
10-99-5

స రు(ద్రేభిరితి సః రామః రు(ద్రేభిః హనుమదాదిభిః, సహాయైః ఋభ్వా ఋతేన భాసనయా దేవ్యా సీతయా సహ గయం స్వస్థానం అగాత్ ఆగతవాన్ కీదృశ ఆరే అవద్య దూరనిరస్తదోషః సీతాం రావణహృతాం సర్వదేవ సన్నిధౌ సంశోధ్యేర్థః. కిం కృత్వా గయం ఆగాత్ అశస్తవారోహిత్వీ (ప్రతికూలకాలే గృహం త్యక్త్వా పునర్దేవ్యా సహాగాదిత్యర్థః. ఏతత్సర్వం సభ విష్యం రామాయణం వమ్రస్య వాల్మీకేః సంబంధినౌ శిష్యౌ మిథునౌ ద్వౌ కుశలవౌ వివవ్రీ తస్మాదధీత్యలోకే విశేషేణ వివృతవన్తౌ ఇత్యహం మన్యేఽజా నామీతి మంత్ర(ద్రష్టురుక్తిః తత్ర భవిష్యమాజ - అన్నమితి. ముషాయన్ స్తేనో రావణః అన్నం పృథివీం తద్రూపాం సీతాం అన్నశబ్దః పృథివ్యాం 'తా అన్నమసృజంత' ఇతి ఛాందోగ్యే. దృష్టః అభీత్య అభ్యేత్య అరోదయత రావణ స్పర్శనిమిత్తాపవాదపరిహారార్థం రామేణ త్యక్తా సీతా రోదనం కృతవతీత్యర్థః.

స అత్ర ఋభ్వా సహ గయమాగాదిత్యుపసంహారో విద్యుతా సహవేతీత్యు పక్రమస్య అన్నం ముషాయన్నిత్యుపసంహారో యోనిమాససాదేత్యుపక్రమస్య దూరే అవద్య ఇత్యుపసంహారోఽసురస్పర్శనిమిత్తకార్థికానాం కాయాశ్వను కూల ఇత్యుప(క్రమోపసంహారయో రేక్యైకరూప్యాదిదం మం(త్రచతుష్టయా త్మమేకం వాక్యం పరమపురుష (ప్రతిపాదకం తద్విషయశ్చ (ప్రశ్నః (ప్రథమ మన్త్ర ఇతి మన్త్రపంచకమిదం రామాయణ సంక్షేపపరమితి వాక్యార్థమర్యా దావిదో విదాకుర్వంతు. ఏవం మన్త్రపంచకస్య (ప్రత్యక్షవృత్త్యా కథాపరత్వేపి పరోక్షవృత్త్యా విద్యాపరత్వమపి రామ రక్షస్త రాఘువాదిపదానామివాస్తి తత్ప్రదర్శ్యతే స్థాలీపులాకన్యాయేన కృత్స్నో వేద ఏవమేవాధిదైవమధ్యాత్మం చ వ్యాఖ్యేయ ఇత్యేవ మర్థం తత్ర (ప్రథమ మన్త్రే యో ముముక్షూణాం

స్తవ్యః పుమానుక్తస్తస్యాధ్యారోపోయ చాద్యాభ్యాం తత్త్వందర్శయతి - స హీత్యాదినా. స హి స ఏవ స్తుత్యః పుమాన్ ద్యుతా ప్రకాశమానయా విద్యయా, విద్యుతా విపరీత ప్రకాశయా అవిద్యయా చ సహసామస్వసృష్టం కృత్స్నం జగత్ వేతి గచ్ఛతి అన్తర్యామిరూపేణ జీవరూపేణ చ స్వసృష్ట సమష్టి వ్యష్టిరూపం క్షేత్రం ప్రవిశతీత్యర్థః. సామశబ్ద ఋక్సామాఖ్యద్విష (?) వాచీ 'సైవ నామ ఋగాసీదమో నామ సామ' ఇత్యవయవార్థముక్త్వా 'యద్వైతత్సావాఽమశ్చ సమభవతాం తత్సామ్నః సామత్వం' ఇతి నిర్వచన శ్రవణాత్. ఋక్సామశబ్దశ్చాధిదైవిక మాధ్యాత్మికం చ ప్రపంచం వక్తి 'ఇయ మేవర్గగ్నిః సామవాగే వర్చ్ప్రాణః సామ' ఇత్యాదిశ్రుతేః. ఏవం 'అనేన జీవేనాత్మనానుప్రవిశ్య ? నామరూపే వ్యాకరవాణి' ఇతి శ్రుతేః. జీవేన సహితస్య నామరూపవ్యాకర్తుః పరమేశ్వరస్య ప్రవేశోపి తేజోఽబన్నాత్మకే ప్రపంచే గమ్యతే తథా - పృథుం కారణాపేక్షయా స్థూలం యోనిం ప్రవే శస్థానం శరీరం 'యోనిష్ట ఇంద్ర నిషదే అకారి' ఇతి మంత్రవర్ణాదత్ర యోనిః స్థానం అసురత్వా అసుషు ప్రాణేషు రమమాణత్వేన విరోచనమతేన 'అత్మైవాహమహమస్మి' ఇత్యాదినాం శ్రుతేన అసపాద ప్రాప్తవానవిద్యావాన్ దేహం ప్రవిశ్య తద్రూపోఽభవత్. తథా చ 'బ్రహ్మణం తదనుప్రవిశ్య సచ్చ త్యచ్చాభవత్' ఇతి మూర్తామూర్తప్రపంచాత్మకోఽభవదిత్యర్థః. తతశ్చ తమేవ ప్రేయాంసం మన్యతే నాత్మానమితి జీవస్య బద్ధత్వముక్తం ఈశ్వరస్య దేహినః ప్రవిష్టత్వేపి తదసంగిత్వమాహ - సనసీలేభిరితి. శుద్ధసత్త్వోపాధిరీశ్వరః. తస్య సనోడాః సమానగృహాః నిరతిశయ ధర్మ జ్ఞానవైరాగ్యాదయః సాత్త్వికాస్తైః సహోయైః స ఈశ్వరోఽస్యావిద్యావతో జీవస్య మాయాః దేహాద్యాత్మభా వాన్ ప్రసహనః సోఢవాన్ తైర్నాభిభూతోఽభూన్నాపి తాన్వృత్యాఖ్యత్ అసంగోదాసీనసాక్షిరూపత్వాత్. తత్ర హేతుః ఋతేనేతి - యతః ఋతే అబాధితానందస్వరూపే న మాయాః సంతీతి శేషః. కథంభూతస్య సప్త థస్య సప్తమస్య. భ్రాతుః తత్ర ప్రథమం సచ్ఛబ్దితం శుద్ధం ద్వితీయం ఈక్షితృమాయాశబలం తృతీయచతుర్థ పంచమాని తేజోఽబన్నాని షష్ఠ స్త్రివృత్కృతానాం తేజోబన్నానాం సంఘాతః సాక్షీ వా. సప్తమః జీవః

భ్రాతృత్వం చిద్రూపత్వేన బింబప్రతిబింబవత్సాదృశ్యాత్. ఏవమధ్యారోపి తస్య ప్రపంచస్యాపవాదార్థం ద్వాభ్యాం సాధనకలాప మాహ స వాజమితి అత్ర విద్యాయా సైనికాః శామాద్యాః యాః అవిద్యాయాః కామ... పరస్పరం సహజ శత్రవః. తత్ర పూర్వేషాం దౌర్బల్యే యోగసంగ్రామస్య ప్రసక్తిరేవ నాస్తి పాప్మే త్యస్తీత్యాహ స ఇతి. స అవిద్యావాన్ అవదు ష్పదా మార్గేణ య... (?) యాతా యాస్యతి. నిషిద్ధకామ్యకర్మణో హి నరకనశ్వర సుఖప్రదత్వాద్దుష్ట్వేతే తద్వర్జితేన ...సాధనమార్గేణ సంచరన్ యోగయుద్ధయోగ్యో భవతీత్యర్థః. ఏతేన కర్మణాం ప్రత్యక్... ణ్యార్థత్వం దర్శితం స ఏవ స్వ స్త్వేవ శతదురస్య విషయానన్త్యాత్ అనేక భోగద్వారస్య వేదాభిగ్యం ధనం శబ్దాది విషయజాతం సనిష్యన్ శ్రోత్రాదిభ్య స్తద్గ్రాహకేభ్యో విభాజయిష్య... తేనైవ హేతునా స్వర్షాతా స్వః శబ్దితానాం శబ్దాదిప్రాప్తిజానాం సాతా విభాజయిష్యన్ తేనైవ హేతునా స్వర్షాతా స్వః శబ్దితానాం శబ్దాదిప్రాప్తిజానాం సాతా విభాజయితా సన్ పరిషదత్ సర్వం పరిత్యజ్య నిషీదన్నాస్తే. యతః శబ్దః శ్రోత్రస్యైవ విషయోఽతస్తజ్జం సుఖమపి తస్యైవ న మమేత్యుదాస్తే ఇత్యర్థః. అత ఏతవ అనర్వా సర్వప్ర వృత్తిశూన్యః న అర్వతి గచ్ఛతి ప్రవర్తత ఇతి యోగాత్. అత ఏవ శిశ్నేన దివ్యన్తి తాన్ కామాదీన్ ఘ్నన్ హింసన్నేవ వయసా స్వరూపేణ ప్రకా శమానేన అభ్యభూత్. నిశ్శేష కామవిలయ ఏవ స్వరూపప్రకాశో మోక్ష ఇత్యుచ్యతే. స యహ్వ ఇతి. సః అర్వేవార్వా శీఘ్రగతిః తీవ్రసంవేగో యోగీ ప్రధన్యాసు యోగయుద్ధయోగ్యాసు గోషు యోగభూమిషు అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయానందమయాఖ్యాసు సప్రం సరబూ (?) తం తం కోశముపసంక్రామన్ యశ్చ మహతీః అవనీః స్థూలాః భూమీః అ ఇత్యభివిధౌ సర్వాః జుహోతి అర్థాత్ సూక్ష్మేషు ప్రవిలాపయతీత్యర్థః. న పునరుత్తరాముపసంక్రామన్పూర్వామవశేషయతీతి భావః. యత్ర ఘృతం ద్రుతం వారివసముద్ర సలిల వదేకరసమ్పస్తు తత్ర పూరాజ్యాసః యోగినః అపాదో అరథా ఇత్యాధ్యాత్మికాధిదైవికాలమ్బనశూన్యత్వం లక్ష్యతే తాదృశా అపి ద్రోణ్యశ్వాసః నౌశబ్దస్య వాఙ్నామసు పాఠాత్ ద్రోణీశబ్దితాః వాగ్రా

పానౌరేవాశ్వవత్ గతిసాధనం యేషాం తే ద్రోణ్యాశ్వాసః తత్త్వమస్యాది వాక్యనౌకాబలేన ఊరతే గచ్ఛంతి ఆనందమయ ముల్లంఘ్య షష్ఠే పుచ్ఛబ్రహ్మణి వాక్యార్థావగతిబలేనైవ ప్రతితిష్ఠన్తీత్యర్థః. కృత్స్నం పూర్వోక్తమర్థము పసంహరత్యర్ధర్చేన సరుద్రేభిరితి. సః స్తుతః పురుషః రుద్రేభిః రోదయద్భిరేకాదశభిః షడ్భిర్వా ఇంద్రియశత్రుభిః సంగతోఽశస్తవారః ఘోరసంసార యాతనా నిమిత్తతయా అమంగలదివసో భవతి. స ఏవ పునః ఋభ్వా దేవ్యా విద్యయా అరే అవద్యోనిరస్తానర్థో గయం స్వస్వరూప ప్రతిష్ఠారూప మధిష్ఠానం అగాత్ ఇంద్రియయోగో బంధః, విద్యయా తన్నాశో మోక్ష ఇత్యర్థః. ఏవం వవ్రస్య వవ్రం ప్రతిమిథునా మిథునౌ ఆత్మానాత్మానౌ వివవ్రీ వివృతవంతౌ స్వస్వరూపమితి శేషః. ఏవం సమాధౌ జడాత్పృథక్కృతమాత్మానం జానన్నపి వ్యుత్థానే అన్నం స్థూలదేహం అభీత్య అభిముఖం ప్రాప్యముషాయన్స్వరూపానందమహరన్ లబ్ధావసరః. సన్ అరోదయత్. స ఏవ రుద్ర శబ్దిత ఇంద్రియగణ ఇత్యర్థాత్. ఏతేన సాక్షాత్కృతాత్మయాథాత్మ్యస్యాపి దగ్ధపటవద్దేహాద్యాధ్యాసానువృత్తేర్దుఃఖానువృత్తిప్రదర్శనేన జీవన్ముక్తిః సాధితా. అన్యథా జ్ఞానసమకాలమేవ దేహపాతః స్యాదిత్యన్యత్ర విస్తరః. ఏవమాధిదైవికాహేదస్యార్థాదాధ్యాత్మికమర్థం విశుద్ధసత్త్వైకగమ్యం భాష్యకారైః సత్త్వశుద్ధ్యర్థం యజ్ఞ తదంగాదిస్తావాకతయాఽర్థో దర్శితః స భాష్యాదేవావగన్తవ్యః. **పితుర్మాతురధ్యా యే సమస్వరన్నృచా శోచన్తః సందహన్తో అవ్రతాన్**

ఇంద్రద్విష్టామప ధమంతి మాయయా త్వచమసిక్నీం భూమనో దివస్పరి.

6

9-73-5

అథ ఇష్టునంధన్వీయే మంత్రపంచకే రామాయణస్యోత్పత్తి నిమిత్తం ప్రదర్శ్యతే తచ్చ నారదస్య తు తద్వాక్యమిత్యాదినా సర్గత్రయేణ ఉపబృంహితం తస్య తాత్పర్య కపర్దకాన్వేషిణా రత్నమివ రామకథాన్వేషిణా పరతత్త్వమభిలభ్యత ఇత్యాఖ్యాయికాముఖేన గమ్యతే. పితుర్మాతురితి పితు

ర్మాతుశ్చాపేక్షయా అధి అధికం ఆ అత్యర్థం యే మహాంతః జనహితం సమస్వరన్ సమ్యగకీర్తయన్ బహుత్వం పూజాయామ్ యేన రామాయణం కృతం స మాతాపితృశతాదప్యాప్తతమో హితోపదేష్టత్వాదిత్యర్థః. కీదృ శాస్తే ఋచా ద్వాత్రింశదక్షరయా అనుష్టుభా శోచంతః శోకం కుర్వంతః శోకేన ద్వాత్రింశదక్షరం వాక్యముచ్చారయంత ఇత్యర్థః. కీదృశాః అవ్రతాన్ హింస్రాం సందహంతః తేనైవ శోకాగ్నినా భస్మీకుర్వంతి తే సంస్వరంతః స్వకృ తేనైవ సంస్వరేణ మాయయా మూలావిద్యయా సార్ధం అసిక్నీం కృష్ణవర్ణాం తమోమయీాం త్వచం శరీరం అపధమంతి దూరీకుర్వన్తి శ్రోతౄణామి త్యర్థః. కీదృశీం త్వచం ఇంద్రద్విష్టాం ఇంద్ర ఆత్మా ద్విష్టో నానాయోని నిపాతనేన దుఃఖవాన్ కృతో యయా తాం భూమనః భూలోకాత్, దివః ద్యులోకాచ్చ పరి పరిచ్యుతా మిత్యర్థః. ముక్తానాం హి శరీరం లోకత్రయేపి నాస్తీతి స్పష్టం 'అశరీర వా వసంతం న ప్రియాప్రియే స్పృశతః' ఇతి శ్రుతేః.

ప్రత్నాన్మానాదధ్యా యే సమస్వరఞ్ఛ్లోకయన్త్రాసో రభసస్య మన్తవః
అపానక్షాసో బధిరా అహాసత ఋతస్య పంథాంనతరన్తి దుష్కృతః. 7

9-73-6

యత్ప్రమాణ మాశ్రిత్య తే సమస్వరన్ యయా చ ఋచా శోక మకుర్వన్ యథా చ ఋచః సంస్వరణహేతుత్వం ఏతత్త్రయం దర్శయతి ప్రత్నాన్మానాదితి. ప్రత్నం పురాతనం మానం ప్రమాణం వేదం వా 'స ఈక్షత లోకాన్నుసృజా' ఇతి కాలికం ఐశ్వరమీక్షణం వాధిగమ్య యేధి అధికం సమస్వరన్ శ్రుతి దివ్యాం దృష్టిం వా ప్రాప్య రమ్యం కావ్యం కృతవంత ఇత్యర్థః. తే శ్లోకయంత్రాసః శ్లోక ఏవ యంత్రవత్ కావ్యకరణే ప్రవర్తకో యేషాం తే శ్లోకయంత్రాః. శోకానువాదికాయా ఋచ ఆలోచనేకృతే తస్యాః శ్లోకరూపత్వం దృష్ట్వా ఈదృశైరేవ శ్లోకైర్నారదోపదిష్టం పురుషం వర్ణయా మేతి ప్రవృత్తా అభూవన్నిత్యర్థః. ఏతేన శోచిలోకికాయిభిః (?) శ్లోకశబ్దో నిష్పన్న ఇతి దర్శితం. అత్రాపి బహుత్వం పూజాయాం. శోకానువాదినీమ

వ్రతదాహికామృచం పఠంతి - రభసస్యేత్యాది. అత్ర 'తత్యాదిపూర్ణః' ఇతి స్మృతేరనుష్టుప్ఛందసి న్యూనమక్షరస్య ఇత్యత్ర సియ ఇతి వర్ణద్వయకల్పనయా పూరణీయం తేన రభసస్యేత్యాదయో దుష్కృత ఇత్యంతాః ద్వాత్రింశత్ వర్ణా భవంతి అత్రాకార్యం దృష్ట్వా శోకస్తత్కారిణః శాపశ్చ దృశ్యతే. యథా - రభసస్య మంతవః చిత్తనదీవేగస్య మానయితారః, కామక్రోధాది వశాః అనక్షాసః కార్యాకార్యవివేకాభావాదంధాః బధిరాః శాస్త్రశ్రవణహీనాః. ఋతస్య సత్యస్య యథా మార్గం అప అహాసత దూరే త్యక్తవంతః. అత ఏవ దుష్కృతః పాపఫలాత్ నరకాన్నతరంతి న లంఘయన్తి. తస్మాదరే అకార్యకారిన్నవ్రతత్వమపి దుష్కృతం న తరిష్యసీతి భావః. ఏతదర్థకశ్చ శ్లోకో రామాయణే దృశ్యతే - 'మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమగమః శాశ్వతీః సమాః, యత్క్రౌంచ మిథునాదేకమవధీః కామమోహితం' ఇతి. అత్ర 'యద్ గాయత్రీ చ పంక్తిశ్చ తే ద్వే అనుష్టుభౌ' ఇతి శ్రుతే శ్చతుర్వింశతిచత్వారింశ దక్షరతయా చతుః షష్ట్యక్షరయో ర్గాయత్రీ పంక్త్యా యథా 'ద్వే అనుష్టుభౌ ద్వాత్రింశదక్షరే భవతః'. ఏవం జగత్యాగమేపి రభసస్యేత్యాది రనుష్టుబస్తి. యద్వా రభసస్య మంతావోపేత్యానుష్టుప్పాదః అనక్షేత్యాది త్రిష్టుప్పాదః ఋతస్యేత్యాదిర్జగతీపాద ఇతి వా పాదకల్పనయా సర్వ వృత్తసంభవోఽత్ర ద్రష్టవ్యః. తథా చ శ్రుతిః - 'ఏతాని వావ సర్వాణి ఛందాంసి గాయత్రం త్రైష్టుభం జాగతమానుష్టుభమాచన్యాతి' ఇతి.

సహస్రధారే వితతే పవిత్ర ఆ వాచం పునన్తి కవయో మనీషిణః
రుద్రాస ఏషామిషిరాసో అద్రుహః స్పశః స్వఞ్చః సుదృశో నృచక్షసః. 8

9-73-7

అత్ర సంస్వరణం మధురస్వరేణ గానం కోకిలవదితి ధ్వనితం తస్యో పబృంహణం 'కూజంతం రామరామేతి' శ్లోకే శ్లోకదర్శన ప్రవృత్తైస్తైః కిం కృతమత ఆహ - సహస్రేతి. ఆ సమంతాత్ వితతే వ్యాప్తే మహావిష్ణౌ సహ స్రధారే సోమాంశురూపేణ తత్తదిన్ద్రియ వృత్త్యభివ్యక్తచిదా సా సరూపేణ వానంతప్రవాహే పవిత్రే పావనే నిమిత్తభూతే సతి మనీషిణో జితచేతసః

కవయః కావ్యరచనసమర్థాః వాచం స్వీయాం పునంతి భగవద్గుణగణ కీర్తనేన పవిత్రీకుర్వంతి వాల్మీకి ప్రభృతయః. ఏషాం కవీనాం మధ్యే రుద్రాసః బహుత్వం పూజాయాం రుద్రో హనుమాన్ ఇషిరాసః ఇషిరోద్భూతగతిః అద్రుహః అద్రోహీస్పశః చారః సీతాన్వేషకశ్చరోభూదిత్యర్థః స చ స్వంచః శోభనగమనః. సుదృశః సమ్యక్పరీక్షకః. నృచక్షసః నరం సీతారూపం చష్టే పశ్యతీతి నృచక్షాః సీతాం దదర్శేత్యర్థః. వమ్రవత్ రుద్రోపి రామాయణ మకరోత్తత్ర చ రామదాస్యమధికం. ఏవమన్యోఽపి రామస్తోత్రేణ వాచం దాస్యే న దేహం చ పునీయాదితి భావః.

ఋతస్య గోపా న దభాయ సుక్రతుస్త్రీ ష పవిత్రాహృద్య(1)న్తరా దధే
విద్వాన్త్స విశ్వా భువనాభి పశ్యత్యవా జుష్టాన్విధ్యతి కర్తే అవ్రతాన్. 9
9-73-8

ఏవం పరమేశ్వరే వాచం పునానస్య కిం ఫలమత ఆహ - ఋతస్యేతి. య ఏవంవిధో భవద్గుణగానేన వాచం పునాతి స ఋతస్య గోపాః దంభాయ న భవతి, ఆత్మతత్త్వస్య రక్షకః విద్యామాహాత్మ్యాదన్యైర్దంభనాయ అభిభవితు న శక్యతే, నిర్భయోభవత్యభయం ప్రప్తో భవతీత్యర్థః. యతః సుక్రతుః శోభనాధ్యానపరః స ఏవం భూతః త్రీ త్రీణి పవిత్రాణి అంతర్హృది అదధే ఆహితవాన్. తాన్యేవాహ - విద్వానితి. స విద్వాన్ ఆత్మజ్ఞో భూత్వా విశ్వా భువనాని అభితః సాకల్యేన పశ్యతి. తథా అజుష్టాన్ అప్రీతాన్ దీనానిత్యర్థః. అవతి అతిశయేన పాలయతి - 'క్రియాసమభిహారే లోట్ లోటో హిస్వౌ' ఇతి లోట్ తస్య చ హిః - 'అతో హేః' ఇతి హేర్లుక్చ తథా - అవ్రాతాన్ కర్మబ్రహ్మోభయభ్రష్టారం కర్తే కృతంతి ఛిందంత్యస్మిన్ ఇతి యోగాత్ సంగ్రామే విధ్యతి తేన పాపిష్ఠేనాపి సంగ్రామే శస్త్ర మర ణప్రాపణేన ఉద్ధరతీత్యర్థః. తస్య జ్ఞానం దయా శౌర్యం చ లోకోపకారార్థం వర్ధత ఇత్యర్థః. ఏతాన్యేవ హి త్రీణి పవిత్రాణి అన్యత్రాప్యుక్తాని - 'న హి జ్ఞానేన సదృశం పవిత్రమిహ విద్యతే, న దయా సదృశో ధర్మః, లోకాన్వ్రి యాంతు రిపవోపి హి శస్త్రపూతాః' ఇతి నిగ్రహముఖోనుగ్రహః శత్రుష్వపి.

పరమో ధర్మ ఇత్యభిప్రాయః.

ఋతస్య తన్తుర్వితతః పవిత్ర ఆ జిహ్వాయా అగ్రే వరుణస్య మాయయా,
ధీరాశ్చిత్తత్సమినక్షన్త ఆశతాత్రా కర్తమవ పదాత్యప్రభుః. 10

9-73-9

అథ రామకథా పరం స్తువన్నన్యం నిందతి ఋతస్య తంతురితి. ఋతస్య [illegible] ప్రాపకో గంతుం తంతురివ తంతురూర్ధ్వపదారోహణ [illegible]' ఇతి మైత్రాయణీయ శ్రుతి [illegible] అగ్రే స్థితో వరుణస్య భోగమోక్షార్థిభిర్వరణీయస్య విష్ణోర్మాయయా ఆ అత్యంతం విశతో విస్తారితః శ్రీ రామకథా రూపోస్తి వరుణస్య జిహ్వాయా అగ్ర ఇతి వా యోజ్యమ్ వరుణపుత్రస్య ప్రాచేతసాపరనామ్నో వాల్మీకేరిత్యర్థః. ధీరాశ్చిత్ ధ్యానవంత ఏవ, తత్ తం తంతుం సమినక్షంతః సమ్యక్ కార్త్స్న్యేన వ్యాప్నువంతః న త్వేకదేశేన ఆశత ప్రాప్నువన్. అత్ర రామకథాధిగమే స్వాధీనేపి యః అప్రభుః జిహ్వాం వ్యాపారయితుమశక్తః, స కర్తమ్ హింసా స్థానం అసిపత్రవనాఖ్యం నరకం అవపదాతి నీచైరవపద్యతే. 'పదగతా' లేటి. అడాగమః. తామేవ రామకథాం ప్రస్తౌతి తాం సుత ఇత్యాదినా. సూక్త త్రయేణ అత్రానుక్రమణీ తాం సుషట్, బృహదుక్థో, వామదేవ్యో, దూరేష్టా, విదంతే సప్త, వైశ్వదేవం తు చతుర్థ్యాద్యాస్తిస్రో జగత్యః పూర్వ యోరిన్ద్రో దేవతా త్రిష్టుప్ఛందః హే మఘవన్ ధనవన్ లక్ష్మీపతే తాం ప్రసిద్ధాంతే తవ సుకీర్తిం శోభనం యశో మహిత్వా మాహాత్మ్యేన బ్రవీమితి శేషః.

తాం సు తే కీర్తిం మఘవన్మహిత్వా యత్ త్వా భీతే రోదసీ అహ్వయేతాం,
ప్రావో దేవాం ఆతిరో దాసమోజః ప్రజాయై త్వస్యై యదశిక్ష ఇంద్ర. 11

10-54-1

తామేవాహ - యదితి యత్ యదా త్వా త్వాం భీతే ర్రాక్షసేభ్య స్త్రస్తే రోదసీ ద్యావాపథివీస్థే ప్రజే త్రాహీతి అహ్వాయేతాం అహూతవత్యౌ తదా త్వం దేవాన్ ప్రావః ప్రకర్షేణ పాలితవానసి దాసం చ రావణాది రూపం పూర్వం జయవిజయాదిసంజ్ఞం స్వపార్షదం ఓజః ఓజసా సామర్థ్యేన అతిరః తిరస్కృతవానసి. వధప్రాపణేన తథా త్వస్యై అన్యస్యై ప్రజాయై మానుషరూపాయై భూత్వా హే ఇంద్ర పరమేశ్వర యత్ అశిక్షః అశి క్షయః వర్ణాశ్రమధర్మాంశ్చ శిక్షితవానసి. తాం తే కీర్తిమిత్యన్వయః. అత్ర రోదస్యుద్వేజక దాసక్షపణక ముచితం ప్రజాశిక్షకత్వం ముఖ్యం రామాద న్యత్ర భగవదవతారాంతరే నాస్తి. యద్వా - అభిషేకానంగీకారాత్ ఇంద్రే చాసకృత్పరాభవ దర్శనాన్న ముఖ్యం మఘవత్త్వం (శుతిప్రసిద్ధేన్ద్ర) శబ్దార్థభా గిత్వంచాస్తి. అతో నాన్యపరో మంత్రః. కిం చాత్ర తాం సుతే కీర్తిమి త్యారభ్య స్వాం ప్రజాం బృహదుక్థో మహిత్వావరేష్వదధాదాపరేష్విత్యంతానా మేక వింశతి మంత్రాణాం ఉపక్రమ పరామర్శోపసంహారేషు రామలింగాన్యేవ దృశ్యంతే. తత్రోపక్రమోవ్యాఖ్యాత ఏవ, ఉపసంహారోపి బృహదుక్థో మహాకర్మా రామః స్వాం ప్రజాం సంతానరూపాం చ మహిత్వా స్వప్రభావేనాలౌకికేన క్రమాదవరేషు భూస్థానేషు అదధాత్. పరేషు వైకుంఠస్థానేషు చ అద ధాతి ప్రజానాం నేతృత్వం రామ ఏవ దృష్టం. అత్ర బృహదుక్థఋషిః ప్రత్యగభిన్నస్య రామస్య కర్మాణ్యాత్మన్యారోప్య వదతి. అహం మనురభవం సూర్యశ్చేత్యాది వామదేవవత్ అన్యేచాత్ర(మప?)స్థా మంత్రాః కథాక్రమేణ యథాస్థానమేవ వ్యాఖ్యాస్యంతే.

అధ్యాత్మం తు ద్వయ్యాహప్రాజాపత్యా దేవాశ్చాసురాశ్చేతి బృహదారణ్య కాదౌ శమదమాదిషు దేవపద ప్రయోగాత్ కామాదిషు చాసురపదప్రయోగాత్ ఇత్థమస్య మంత్రస్యార్థః ప్రత్యేతవ్యః. సకలసంసారానర్థమూలాత్కామాద్భీతై ర్దేవమనుష్యైః శరణీకృత ఈశ్వరః కామం హత్వా శమాదీం స్త్రాతవాన్ ముముక్షూంశ్చ సదాచార్యరూపేణ తద్వ్యవహారం శిక్షితవానితి దిక్.

ఆ సూర్యో యాతు సప్తాశ్వః క్షేత్రం యదస్యోర్వియాథేదీర్ఘ

ఆ సూర్యో యాతు సప్తాశ్వః క్షేత్రం యదస్యోర్వియా ధేదీర్ఘ
రఘుః శ్యేనఃపతయదన్ధో అచ్ఛా యువా కవిర్దీదయద్గోషుగచ్ఛన్. 12

5-45-6

ఆహ్వానం వివృణోతి - ఆసూర్య ఇతి. యత్ క్షేత్రంశరీరం అస్య ఆగంతుః ఉర్వియా శ్రేష్ఠత్వేన అభిమతం, దీర్ఘయాథే మహతి సంసారమార్గే, తత్ సూర్యః సప్తాశ్వః స్వసంతానరూపేణాయాతు సూర్యవంశే శరీరం ధారయిత్విత్యర్థః. తత్రాపి రఘుః రఘువంశ్యో భూత్వా, శ్యేనః ఈశ్వరః షక్షీ అంధో అచ్ఛ అన్నమయం పిండమభిముఖః పతయత్ పతతు. స చ యువా కవిశ్చ సన్ గోషు భూప్రదేశేషు గచ్ఛన్ సంచరన్, దీద యత్ దీవ్యతామ్, రఘువంశే శరీరం ధృత్వాస్మానవత్విత్యర్థః. పక్షే సూర్యవత్సర్వావభాసకబోధరూపీ శ్యేన ఈశ్వరః రఘుః తద్భావతోన్యాన త్యేతీతి శ్రుత్యంతరాత్ శీఘ్రగతిః నరం ఆయాతు స చ బోద్ధా ధీబలాత్ సనకాదివద్యువా కవిశ్చ సన్ లోకాననుగృహ్ణాతు. సప్తాశ్వత్వం తు యమ నియమాసన ప్రాణాయామ ప్రత్యాహారాఖ్యాః పంచ ధారణాధ్యానసమాధ్యా త్మకః సంయమః, షష్ఠః ప్రాణాయామః, ప్రత్యాహారో ధ్యానం ధారణాతర్కః, సమాధిః షడంగా ఇతి మైత్రాయణీయశ్రుతేస్తర్కశ్చోపసంహార్య ఇతి సప్త అశ్వా ఆగమసాధనాని యస్య స సప్తాశ్వః శేషం ప్రాగ్వత్. అత్రాపి అశృణ్వతిణ్య ఇతి ఆజ్ఞాకారీ సముద్ర ఇతి తన్నియంతృత్వమనంతరమంత్రే శ్రుతం రఘుపద సముచ్ఛితం రామే ఏవ దృష్టం. నాన్యత్రాగస్త్యేన్యత్ర రఘువంశ్యే వా ఇతి దాశరథిపరత్వమేవాస్యమంత్రస్యావసేయం.

స జాతో గర్భో అసి రోదస్యోరగ్నే చారుర్విభృత ఓషధీషు,
చిత్రః శిశుః పరి తమాంస్యక్తూన్ప్రమాతృభ్యో అధి కనిక్రదద్గాః. 13

(10-1-2)

ఏవం ప్రార్థితస్యేశ్వరస్య వహ్నేరేవ శరీరత్వం ఇత్యాహ సజాత ఇతి. హే అగ్నే త్వం రోదస్యోర్ద్యావా పృథివ్యోరేవ మధ్యే న తు మాతా పిత్రోః

శరీరే శుక్రశోణిత రూపేణ గర్భో జాతోసి. యతః ఓషధీషు ఆగ్నేయ చరురూపాసు బిభ్రుతః మంత్రవిద్భిర్భృతః చారుః సుందరః చిత్రోఽనేకాశ్చర్య మయః, శిశుః తమాంస్యక్తూన్ తయోమయీర్మోహరాత్రీః పరిమోహహీనః పరిరత్రవర్జనార్థః. చరురూపీ శిశుః మాతృభ్యః కౌశల్యాదిభ్య ఏతాః ప్రాప్య. అధికనిక్రదత్ అహ్వాయన్ ప్రప్రకర్షేణ అధిగాః అధిగతవానసి. కర్మసంభృ తచరుప్రాశనమాత్రాదేవ గర్భధారణోక్తేర్లౌకికం రామస్య జన్మేతి దర్శితం. అత్రాపి భద్రో భద్రయా స చ మాన అగాత్స్వసారం తారో అభ్యేతి పశ్చాత్ సుప్రకేతైర్ద్యుభి రగ్నిర్వితిష్ఠన్నుశద్భిర్వర్ణై రభిరామమస్థాదితి షోడశే మంత్రే లింగదర్శనాత్. బహుమాతృకత్వసముచ్చితో రామశబ్దో నైకమాతృకే జామదగ్న్యే ద్విమాతృకే వాసుదేవే వా సమవేతి దాశరథిపర ఏవాయం ప్రఘట్టకః, తత్రాపి కతిపయే మంత్రకథోపయోగినో యథాస్థానమేవోదాహృత్య వ్యాఖ్యాస్యన్తే.

పక్షేఽగ్నిర్విజ్ఞానధాతుః స హి ఇష్టాదికారిణాం స్వర్గతానాం కర్మశేషేణ భూమిముపేయుషాం వృష్టిద్వారా ఓషధిసంపర్కం ప్రాప్తానామనుశాయినాం సంబంధీ భూత్వా ప్రథమమోషధీషు బిభృతః సన్ పశ్చాద్రోదస్యోర్ద్యావా పృథివ్యోః ద్యౌః పితా పృథివీ మాతేతి మంత్రవర్ణాత్ మాతరి శోణిత రూపేణ పితరి రేతో రూపేణ పరిణీతః సన్ తయోః సంయోగాన్మా తృభ్యో జాతో భవతి, తేన ఓషధిసంబంధేన పూర్వజన్మలిఙ్గేన మాతృభ్య ఇతి బహువచనేన చ సంసారస్యానాదిత్వం దర్శితం. చిత్రః శిశుర్జాతః సన్ తమాంస్యక్తూన్ పరిదేహాద్యాత్మబుద్ధిరూపా అజ్ఞానరాత్రీః పరిప్రాప్య దుఃఖితో స్మీతి ప్రకర్షేణకనిక్రదత్ రుదన్ అధిగాః అధిగతవానసి. అత్ర విజ్ఞానస్యైవ తమోఽభిభూతత్వం భోగభాక్త్వం శోకభాక్త్వం ప్రోక్తం.

విష్ణురిత్థా పరమస్య విద్వాఞ్జాతో బృహన్నభి పాతి తృతీయమ్,
ఆసా దస్య పయో అక్రత స్వం సచేతసో అభ్యర్చన్త్యత్ర **14**

(10-1-3)

ఏవం మాతృభిశ్చ రుద్రప్రాశనే కృతే కిమభూత్తదాహ - విష్ణురితి. విష్ణుర్నారాయణః ఏవమస్యాగ్నేర్గర్భభూతస్య పరమం రక్షోవధాద్యుత్కృష్టం చికీర్షితం విద్వాన్ జానన్ జాతస్తత్ర గర్భే ఆవిర్భూతః. జలచంద్రవత్ స చ బృహన్ బ్రహ్మైవ సన్ విజ్ఞాన్ గుణాన్ తమ ఆదీన్ అస్పృశన్నేవ. తృతీయం శద్ధ కారణాపేక్షయా త్రయాణాం పూరణం కార్యదేహం అభియాతి ధత్తే. అస్య విగ్రహస్య ఆసా అస్నా ఆస్యేన ఏతద్రూపభజన ద్వారేత్యర్థః 'పద్దన్' ఇత్యాదినా అస్య శబ్దస్యాసన్నాదేశే సుపాం సులుగితి తృతీయైకవచనస్య డాదేశః. పయః క్షీరధిం స్వాంస్వీయం అక్రత కృతవన్త, ఉపమన్యు ప్రభృతయో భక్తా ఇతి హేతోః సచేతసో ధీమంతోఽత్రైవ తృతీయే రూపే శ్రద్ధాలవో విష్ణుమభ్యర్చన్తి. ఏతేనాస్య భక్తానుగ్రహ ఏవ ముఖ్యం ప్రయోజనం దుష్టనిగ్రహస్తు తచ్ఛేషభూత ఇతి గమ్యతే.

పక్షే విష్ణురన్తర్యామీ పరమం మోక్షరూపం ప్రయోజనం అస్యేత్యాది సర్వనామ త్రయస్య మానుష దేహ ఏవార్థః శేషం సుగమమ్.

అత ఉ త్వా పితుభృతో జనిత్రీరన్నావృధం ప్రతిచ రన్త్యన్నైః,
తా ఈం ప్రత్యేషి పునరన్యరూపా అసి త్వం విక్షు మానుషీషు హోతా.
15

(10-1-4)

అత ఇతి - అత ఉక్త హేతోస్త్వా త్వాం విష్ణుం ఉ నిశ్చితం పితుర్భృతోఽన్నపుష్టాః. జనిత్రీర్మాతరః. అన్నావృధం విరాజోపి వర్ధకం అన్నైః క్షీరాద్యైః ప్రతి చరన్తి పుష్యన్తి. తాః మాతౄః త్వం పునరన్య రూపాః. పూర్వమారాధయిత్రీః సతీః పశ్చాదారాధ్యరూపాః సన్ ప్రత్యేష్యేషి ఆరాధయసి. యత స్త్వం మానుషీషు విక్షు ప్రజాసు హోతాసి యజ్ఞాదిస దాచరప్రవర్తకోసి. అతో మాతౄర్దేవతాన్మానయసీత్యర్థః.

పక్షే త్వత్తః సుఖాశావతీర్మాతౄః దుఃఖితాః సతీరన్వేషి. ఏతేన నిషిద్ధకర్మాచరణతో మోహ ఉక్తః. అక్షర యోజనా స్పష్టా. అన్నాద్వృధం

అన్నావృధం. విశ్వాయుషమితి. నిపాతనాద్దైర్ఘ్యం పూర్వపదాన్తస్య.

త్రిస్రో మాతౄస్త్రీన్పితౄన్బిభ్రదేక ఊర్ధ్వస్తస్థౌ నేమవగ్లాపయన్తి,
మన్త్రయన్తే దివో అముష్య పృష్ఠే విశ్వవిదం వాచమ విశ్వమిన్వామ్. **16**

(1-164-10)

జనిత్రీణామాకాఙ్క్షితం సంఖ్యావిశేష మాహ - తిస్ర ఇతి. తిస్రః కౌసల్యా కైకేయీ సుమిత్రా సంజ్ఞాః మాతౄః త్రీన్ పితౄన్ జనయితారం దశరథం వశిష్ఠముపనేతారం విశ్వామిత్రం విద్యాప్రదాతారం చేతి త్రీన్ బిభ్రత్ పాలయన్ త్రిమాతృకత్వాదనే కదేహోఽపి ఏక ఏవ ఊర్ధ్వవిజ్ఞాన ధర్మేషు శోకాయాసాదిష్వనిమగ్న ఏవ తస్థౌ. అత ఏవ ఈం ఏనం తే మాత్రాదయః న అవగ్లాపయన్తి గ్లపయన్తి. గ్లాపయన్తీత్యాదేర్దైర్ఘ్యం. దేహప్ర దానాత్ తత్కృతేన దుఃఖేన నాభిభవంతి. అత్ర హేతుమాః మన్త్రయన్త ఇతి. దివః పృష్ఠే మేరు మూర్ధని అముష్య ప్రతిపాదికాం వాచం ఉపనిషదం బ్రహ్మాదయో మన్త్రయన్తే విచారయన్తి. విశ్వం వేదయతి తాం విశ్వవిదం. అవిశ్వమిన్వాం విశ్వస్మాద్వ్యావృతాం. ఏక విజ్ఞానాత్సర్వ విజ్ఞానప్రదాయాః నేతి నేతీతి మూర్తామూర్త ప్రపంచ నిషేధికాయాః బ్రహ్మాదిభిరప్యన్వేషణీ యాయాః. వాచో విషయమిమం మాత్రాదిజో దేహో న బధ్నాతీత్యర్థః. అత్రాపీశ్వరస్య సతః త్రిమాతృకత్వం దాశరథావేవ దృష్టమ్.

పక్షే తిస్రో మాతరః సమష్టి స్థూల సూక్ష్మ కారణ రూపా ఉపా ధయః. త్రయః పితరస్తదభిమానినశ్చిదాభాసాః వైశ్వానర హిరణ్యగర్భాం తర్యామి సంజ్ఞాః. తజ్జో విజ్ఞానధాతురపి వ్యష్టి స్థూల సూక్ష్మ కారణ రూపేణ త్రివిధః తదభిమానినశ్చిదాభాసా అపి త్రయో విశ్వతైజస ప్రాజ్ఞ సంజ్ఞాః. ఏతేషామధిష్ఠానభూతోఽపి న విక్రియత ఇత్యర్థః అక్షరయోజనా పూర్వోక్తైవ.

చత్వారి తే అసుర్యాణి నామాఽదాభ్యాని మహిషస్యసన్తి,
త్వమఙ్గతాని విశ్వాని విత్సే యేభిః కర్మాణి మఘవఞ్చ కర్థ. **17**

(10-54-4)

బహు మాతృకస్యాపేక్షితం రూపభేదం తాం స్తుతియ మంత్రేణాః - చత్వారి త ఇతి. నామ నిశ్చితం. నామోపలక్షితాని రూపాణి వా. విభక్తిలోప అర్షః చత్వారి రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నాఖ్యాని అసుర్యాణి అసురాణామప్యుక్తరీత్యా హితాని అదాభ్యాని అనధిభావ్యాని మహిషస్య మహతస్తవ సన్తి. హే అజ్గతాని విశ్వాని సర్వాణి నామాని త్వం త్వమేవ విత్సే లభసే. యేభిర్యైః రూపైః మఘవన్ లక్ష్మీపతే కర్మాణి ఇన్ద్రజిల్లవణ వధాదీని చకర్థ. లక్ష్మణాదయస్త్వత్తో నాతిరిచ్యన్తే, మృద ఇవ బీజాఙ్కురద్రుమా ఇత్యర్థః. అయం భావః - యథా కౌసల్యా కైకేయీభ్యామర్థమర్థం చరుం ప్రాప్య స్వ స్వ చరు భాగస్యైకైకోంశః సుమిత్రాయై దత్తః. తేన సుమిత్రా ద్వౌ పుత్రౌ లేభే. ఇతరే త్వేకమేకమేవేతి చత్వారః పుత్రాః, ఏవం కార్యకారణ రూపయోర్విరాడంతర్యామినోర్మధ్యే సూత్రాత్మా ఉభయధర్మానుసారీతి తత్ర ప్రతిఫలితం చైతన్యమప్యుభయవిధం. తత్ర కార్యాంశ ప్రతిబింబః. శత్రుఘ్నః, కార్యోపాధిం భరత మన్వేతి. కారణాంశ ప్రతిబింబో లక్ష్మణః, కారణోపాధిం రామమన్వేతి.

అమన్దాన్ స్తోమాన్ప్రభరే మనీషా సిన్ధావధి క్షియతో భావ్యస్య,
యో మే సహస్రమమిమీత సవానతూర్తో రాజా శ్రవ ఇచ్ఛమానః. 18
(1-126-1)

తిస్రో మాతౄస్త్రీన్ పితౄనిత్యుక్తం తత్ర ముఖ్యం పితరం ముఖ్యాం మాతరం చాహ. అమందానితి సప్తర్చేన సూక్తేన. తత్ర ప్రకృతోపయోగి మన్త్రచతుష్టయం వ్యాక్రియతే. భావ్యపుత్రేణ స్వనయాపరనామ్నా రథదశ కప్రదానాద్దశరథాఖ్యత్వం గతేన రాజ్ఞా తోషితః కక్షీవాన్వక్తా, అమందానితి కక్షీవాన్ దానతుష్టః పఞ్చభిర్భావయవ్యం తుష్టావాన్త్యే అనుష్టుభౌ భావయవ్యరోమశయోర్దంపత్యోః సంవాద ఇతి అనుక్రమణికాయాం భావయవ్య ఇతి చతురక్షరం నామావగతం, తత్ర మధ్యమవర్ణద్వయలోపేన భావయవ్య

ఏవ భావ్యః, తత్రేయమాద్యా ఋక్ అమందానితి. తస్య భావ్యస్యార్థే అమందాన్ మానుషత్వే జీవభావాప్రాప్తేరమూఢాన్ స్తోమాన్ స్తుత్యాన్ వంశసంఘాన్ పుత్రానిత్యర్థః. మనీషయా సంకల్పేనైవ ప్రభరే ప్రకర్షేణ సంచినోమి. కీదృశాన్ సిన్ధౌ సముద్రేఽపి అధి అధికం క్షియతః ఐశ్వర్య యుక్తాన్, ఉపరి సేతుం కృత్వా నివసత ఇతి వా. సముద్ర దమన సమర్థాన్పుత్రాన్భావ్యస్యార్థే కల్పయామీత్యర్థః. యో భవ్యో మే మహ్యాం సహస్రం గవాం అమిమీత సంఖ్యాతవాన్ దాతుం సర్వాన్. వర్ణద్వయలోప ఆర్షః. సననం విభజనం దానం తద్వాన్. అతూర్తోఽహింసితః శ్రవః కీర్తిం ఇచ్ఛమానః సవాన్ యజ్ఞానితి. యథా భాష్యం వా.

ఉప మా శ్యావాః స్వనయేన దత్తా వధూమన్తో దశరథాసో అస్థుః
షష్టిః సహస్రమను గవ్యమాగాత్సనత్ కక్షీవాం అభిపిత్వే అహ్నామ్. **19**

(1-126-3)

ఉపమేతి - స్వనయేన రాజ్ఞా దత్తాః శ్యావాః కృష్ణ కాష్ఠజాః ధశ రథాసో రథాః వధూమన్తః ప్రత్యేకం శకటీయుక్తాః. మా ఉపాస్థుః మమ సమీపే స్థితవంతః. తథా - షష్ఠిః సహస్రం గవ్యం గోయూథం చ రథానను ఆగాత్ ఆగతం మాం ప్రతి, అతః కక్షీవానహం అహ్నాం క్రతూన్ అభిపిత్వే సర్వతః పాలయితరి సత్పాత్రే ఈశ్వరే వా సనత్ ధనాని విభజన్ అస్మీతి శేషః. దశరథపద ప్రవృత్తి నిమిత్తం ప్రాగుక్తం జ్ఞాపయన్నయం మంత్రః ప్రసంగాదుపన్యస్తః.

చత్వారింశద్ దశరథస్య శోణాః సహస్రస్యాగ్రే శ్రేణిం నయన్తి,
మదచ్యుతః కృశనావతో అత్యాన్ కక్షీవన్త ఉదమృక్షన్త ప్రజాః. **20**

(1-126-4)

చత్వారింశదితి - దశరథస్య రాజ్ఞో యజ్ఞైర్లబ్ధాః చత్వారింశత్సంఖ్యాః శోణా అరుణాశ్వాః సహస్రస్య స్థసాశ్వవాహ్యస్యాపి రథస్యాగ్రే పురస్తాత్ శ్రేణిం రథనేమి పఙ్క్తిం నయన్తి ప్రాపయన్తి, అతివేగవత్వాత్ తాంశ్చ

మదచ్యుతః శ్చ్యోతన్మాదాన్, కృశనావతః కృశనం కర్శనం నియన్త్రిణం తద్వతః సుశిక్షితానిత్యర్థః. అత్యాన్ అతిక్రమ్య గంతుమర్హాన్ మండూకగతీ నిత్యర్థః. కక్షీవన్తః పుత్రాః ఉదమృక్షన్తసాదినో భూత్వాఽశ్వగుణ సంతుష్టాః స్కంధదేశే మార్జితవన్తః ప్రేమ్ణా పరామృశన్నిత్యర్థః. యతః పూర్వం ప్రజాః పద్భ్యామేవ జీర్యన్త ఇతి ప్రజాః పాదచారేణ ఖిన్నాః.

పక్షే పూర్వబ్రహ్మణి షణ్ణాముపాధీనాం చిదాభాసానాం చారో య ఉక్తః తదపవాదేన నిర్విశేషం వస్త్వధిగన్తుం యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థ మమన్త్రానితి మన్త్రిద్వయేన దశరథస్య దానాదికముక్తం తేన యోఽతిమహతి కులే జాతః, మహాన్తి యజ్ఞ దానాదీని కరోతి స ఏవ బ్రహ్మజ్ఞానయోగ్యో భవతీతి గమ్యతే. తథా చ శ్రుతిః - 'వివిదిషన్తి యజ్ఞేన దానేన' ఇత్యాది. తృతీయే తు మన్త్రేఽపవాద ఉచ్యతే, తత్రాయమక్షరార్థః - దశభిరిన్ద్రియాశ్వైర్యుక్తో మనోమయః కోశో దశరథః, తస్య చ శోణాః రాగాః ప్రతీన్ద్రియార్థం ప్రసుప్త తను ఛిన్నోదారభేదేన చతూరూపాః సప్తశ్చత్వారింశత్, తే చ తావన్తోఽపి సహస్యాగ్రే సహస్రాదప్యధికం శ్రేణిం రాగపఙ్క్తిం మయన్తి ప్రాపయన్తి, విష యాణామానన్త్యాదనన్త ఇత్యర్థః. 'అనన్తం వై మనః' ఇతి శ్రుతేః. మదచ్యుత ఇతి - తేషాముదారావస్థా. కృశనావత ఇతి - కృశనం కార్శ్యం తద్వత ఇతి తన్వవస్థా. అత్యానీతి ప్రసుప్త విచ్ఛిన్నావస్థే చ దర్శితే తాం శ్చ సర్వాన్ కక్షీవన్త ఉదమృక్షన్త పాంసురేఖావదున్మార్జితవన్తః. యతః వజ్రాః ఇన్ద్రియాశ్వాన్నారోహంతీత్యర్థః. ఏతేన ఇన్ద్రియ నిర్ముక్త మనోమాత్రావ స్థానేన యోగినః స్వప్రస్థస్యేవ అన్నమయ ప్రాణమయ యోరప్రతిసన్ధానేన ప్రవిలయ ఉక్తః.

ఉపోప మే పరా మృశ మా మే దభ్రాణి మన్యథాః,
సర్వాహమస్మి రోమశా గన్ధారీణామివావికా. **21**

(1-126-7)

ఏవం కక్షీవతా దశరథస్య పుత్రప్రదానే సంకల్పితే దశరథః స్వభా

ర్యాయా వ్రతదార్ఢ్యే సందిహానస్తయా ప్రబోధ్యతే - ఉపమేతి. పాదపూరణార్థముపసర్గశ్చ ద్విత్వం. మే మమ ఉపోప సమీపే పరామృశ ఇయం దృఢవ్రతాస్తి నవేతి మదీయైర్లక్షణైర్విచారయ. మే మమ వ్రతాని దభ్రాణి అర్ధస్థితాని మా మన్యథాః మా జనీహి. యతోహం సర్వా కృత్స్నా రోమశా రోమాణి శాతప్రతివిధూననేన దూరీకరోతీతి రోమశా అశ్వాసేవ శాతిత దోషోఽస్మి - 'అశ్వా ఇవ రోమాణి విధూయ పాపం' ఇతి శ్రుత్యన్తర ప్రసిద్ధోయం దృష్టాంతః. యథా గన్ధారీణాం గన్ధారదేశీయానామవికా బహులోమాపి ఆవిపాలైః శాతితలోమా క్రియతే తథాస్మి. అత్ర కేచిద్రోమశాపదేన రోమవత్యస్మీతి వ్యాచక్షతే తద్విగీతత్వా దుపేక్ష్యం. 'సర్వాస్తా రోమశాః కృధి' ఇత్యత్ర అపాలామిన్ద్రస్త్రిపూతత్వం కృణోః సూర్యత్వ చ మిత్యనన్తర మన్త్రేఽపాలాయాః. త్రిః శోధనేన సూర్యసమత్వమకరోః, తథా మమాపి తాని సర్వాణి ఉర్వరాదీని పూర్వమన్త్రోక్తాని ప్రరోహార్థం శోధయిత్వా దీప్తిమన్తి కుర్వితి సముదాయార్థః ప్రతీయతే, స ఏవాత్రాపి గృహీతుం యుక్తః రోమశేత్యవ్యుత్పన్నం ప్రాతిపదికం. అన్యథా మత్వర్థీయశప్రత్యయాన్తత్వే పదకాలే ఏవ గృహ్యేత అవాన్తరపదసంజ్ఞాయాః సత్త్వాదితి దిక్.

పక్షే బుద్ధిమాలిన్యే సతి బాహ్యేన్ద్రియ వియుక్తమపి మనః స్వప్నేఽపి మహాన్తమనర్థంసృజతి, అతస్తస్యాం శుద్ధాయాం అస్మితామాత్రావశేషాయాం సర్వసంకల్పోపరమాన్మనోమయస్య అహం కర్తేతి అభిమానాభావాన్మనోమయస్య విప్రవిలాపనం కృతం భవతి కుశలైవ కౌశల్యాతత్త్వ ప్రపత్తి యోగ్యేతియోర్థః. కౌశల్యాపదేనోక్తః, స ఏవాత్ర రోమశాపదేన గృహీత ఇతి కౌశల్యాయాః నామాంతరం రోమశేతి. తథా ఋష్యశృఙ్గస్య నామాన్తరం కక్షీవానితి. ఏవమాది తత్తన్నియోగానుష్ఠానవశాదున్నేయం.

మహాం ఋషిర్దేవజా దేవజూతోఽస్తభ్నాత్ సిన్ధుమర్ణవం నృచక్షాః
విశ్వామిత్రో యదవహత్సుదాసమప్రియాయత కుశికేభిరిన్ద్రః 22

(3-53-9)

తదేవం రామభద్రాదీనాం చతుర్ణాం జన్మ వర్ణితం తేషు కాకపక్షధరేషు యజ్ఞవిఘ్నాపనోదనార్థం రామలక్ష్మణౌ యాచితుం దశరథం ప్రతి విశ్వామిత్ర ఆజగామేతి కథాసూచకం మన్త్రమాహ - మహానితి. మహాన్ పూజ్యః, ఋషిర్నారాయణః, దేవజః రాజ్ఞః సకాశాదావిర్భూతః దేవజూతః దేవాః ఇంద్రాదయః, ఇన్ద్రియాణి వా జూతాః ప్రేరితాని యేన స దేవజూతః. సింధుం స్యన్దమానమర్ణవం సముద్రం అస్తభ్నాత్ స్తంభితవాన్. నృచక్షాః అనుకంప్యత్వేన పశ్యతీతి నృచక్షాః ఇన్ద్రియద్రష్టా వా 'చక్షుషశ్చక్షు' ఇతి శ్రుతేః. తమృషిం సుదాసం వశిష్ఠః 'సుదాసం పైజవనమభిషిషేచ' ఇతి బ్రాహ్మణాద్వశిష్ఠయాజ్యస్య ముఖ్యస్య సుదాసోఽత్ర గ్రహణాయోగాత్ సుదాసస్య రాజ్ఞో గోత్రే భవం రామం విశ్వామిత్రః స్వయజ్ఞం త్రాతుం యత్ అవహత్ యజ్ఞవాటం ప్రతి ప్రాపితవాన్ తేన కర్మణా ఇన్ద్ర కుశికైః కుశిక సంతత్యా అప్రియాయత అవిఘ్నేన యజ్ఞే హవింషి భోక్ష్యామీతి హర్షం ప్రాప్తవాన్.

పక్షే విశ్వామిత్రో జీవః ఆందమయం శోధితతత్వం పదార్థమాత్మానం గౌణకర్మ సుదాసం రామాఖ్యం పుచ్ఛం బ్రహ్మ ప్రాపితవాన్, అతః బ్రహ్మ నిష్ఠైః కుశికైరిన్ద్రోఽప్రియాయత - 'ఆత్మా హ్యేషాం స భవతి' ఇతి శ్రుతేః. బ్రహ్మిష్ఠో బ్రహ్మనిష్ఠో దేవానామాత్మభావం గతస్తేషాం ప్రియతమో భవతీతి భావః. ఏతేనానన్దమయస్య ప్రవిలయ ఉక్తః. తమేతం ముముక్షుం ప్రాప్యమాత్మానమజ్ఞాత్వా యః కర్మకరోతి, తత్తస్య నశ్యతీతి రామం ప్రతి విశ్వామిత్రాగమనేన సూచితమ్. శ్రుతిశ్చైతదాహ 'యో వా ఏతదక్షరం గార్గ్యవిదిత్వాఽస్మింల్లోకే జుహోతి యజతి దదాతి' మాధ్యన్దిన పాఠే - 'తపస్తప్యతే' ఇత్యపి, 'బహూని వర్షసహస్రాణ్యంతే యదేవాస్య తద్భవతీతి' ఇతి అత్రాప్యర్ణవస్తంభనమ్ విపిబధ్వం కుశికాః సోమ్యం మధ్వితి రాజపుత్రం జంఘన ప్రాగపాగుదగితి చ సోమపానాభ్యనుజ్ఞానం సర్వదేశీయవృత్రహననం చ వక్ష్యమాణం విశ్వామిత్రాద్బలాతిబలయోర్గ్రహణం చేతి సర్వం రామసంగతమ్. ఏవ మన్యదపి లిఙ్గవిశేషోపేతం మన్త్రజాత ముదాహ్రియతే న నిర్లిఙ్గం

హఠాదాకృష్యత ఇతి దిక్.

పూర్వాపరం చరతో మాయయైతౌ శిశూ క్రీళన్తౌ పరి యాతో అధ్వరమ్
విశ్వాన్యన్యో భువనాభిచష్ట ఋతూంరన్యో విదధజ్జాయతే పునః 23

(10-85-18)

తతో యజ్ఞరక్షార్థం ప్రస్థితౌ రామలక్ష్మణౌ సూర్యా సావిత్రీ నామ దేవతా స్తౌతి - పూర్వాపరమితి. శిశూ రామలక్ష్మణౌ పూర్వాపరమగ్రే పశ్చాచ్చ చరతో గచ్ఛతః మాయయా శిశుత్వమ్ ఏతౌ గతౌ క్రీడంతౌ అధ్వరం పరిపాతః. తయోరన్య ఏకో రామః సూర్యవద్విశ్వాని భువ నాని క్షేత్రాణి ఆచష్ట సాకల్యేన పశ్యతి, చైతన్యజ్యోతిః స్వరూపత్వాత్. అన్యో లక్ష్మణః ఋతూన్ తిథ్యాది జనన క్రమేణ వసన్తాదీన్ చన్ద్ర ఇవ ఋతుశబ్దోదితం కాలం కాల్యమానం జగత్ విదధద్రచయన్ పునః పునర్జాయతే.

పక్షే శ్రుతితో యుక్తితశ్చాధ్యారోపాపవాదాభ్యాం ప్రతిపన్నస్య వస్తునః సమ్పాదనార్థం నిదిధ్యాసమిచ్ఛతః తదాలంబనత్వేన సూత్రాన్తర్యామిణావు పన్యస్తౌ యద్యపి యజ్ఞం ప్రతిగన్తృత్వం రామకృష్ణయోరపి శిశ్వోర్దృష్టమ్ తథాపీత ఆరభ్య యావదధ్యాయపరిసమాప్తి వివాహలింగాని - 'గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తమ్' ఇత్యాదీని - 'ఉదీర్ష్వాతః పతివతీ హ్యేషా సంజాయాం పత్యా సృజ' ఇతి భార్యాహర్తుః ప్రార్థనరూపేణ లింగేన లబ్ధాయాః భార్యాయాః హరణమ్ 'పునః పత్నీమగ్నిరదాత్' ఇతి పునస్తల్లాభ ఇత్యేతత్సముచ్చితం సర్వం రామే ఏవ సంగతమితి అయం ప్రఘట్టకో రామపర ఏవ.

పరాదేహిశాముల్యం బ్రహ్మభ్యో విభజావసు
కృత్యైషా పద్వతీ భూత్వ్యా జాయా విశతే పతిమ్ 24

(10-85-29)

ప్రస్థితయోస్తయోః పురస్తాటక మాగతాం వీక్ష్య ఋషిరాహ - పరాదే హేతి. విజయశ్రియం గృహశ్రియం వా ప్రాప్తుం గచ్ఛతః పూర్వం పరాజ

యరూపా దారిద్ర్యరూపా వా అలక్ష్మీరాయాతి. తత్ర పూర్వా శస్త్రైణైవ హంతవ్యా, పరా దానాదినా హంతవ్యేత్యత ఉక్తమ్. సాముూల్యమమంగ ల్యమ్ ఇదం తాటకారూపం పరాదేహి దూరతః ఖండయ, ఇతరస్యాః వినాశార్థం బ్రహ్మభ్యోబ్రహ్మణేభ్యో వసు విత్తం విభజ దేహి. కుతః యత ఏషా కృత్యా వధకామా రాక్షసీ పద్వతీ పాదవతీ జాయేవ సహచారిణీ భూత్వా పతిం రాజానం గృహపతిం వా విశతే అయాతి. ఏవముక్తమాత్రేణ రామేణ తాటకా ఇహతా వివాహాత్ ప్రాక్ బ్రాహ్మణేభ్యో దానాని చ దత్తానీత్యుపరిష్టాద్ద్రష్టవ్యమ్.

పక్షే సాముూల్యమర్థతృష్ణా సా హి కమోపాస్తి మతిబన్ధహేతుర్వైరా గ్యేణ సర్వ త్యాగేన చ హంతవ్యేతి భావః. అయమపి పౌర్వాపర ఏవ మన్త్రః.

ఉప ప్రేత కుశికాశ్చేతయధ్వమశ్వం రాయే ప్ర ముఞ్చతాసుదాసః

రాజా వృత్రం జఙ్ఘనత్ప్రాగపాగుదగథా యజాతే వర ఆ పృథివ్యాః 25

(3-53-11)

ఏవం తాటకాం హత్వా యజ్ఞవాటమాగత్యాహతుః - ఉపప్రేతి. భో కుశికాః విశ్వామిత్రీయాః ఉపప్రేత సమీపే ప్రకర్షేణాయాత చేతయధ్వం సావధానా భవత. రాయే కర్మసమృద్ధయే సుదాసః సుదాసగోత్రోత్పన్నస్య రామస్యాజ్ఞయా అశ్వం యజ్ఞసాధనవిశేషం ప్రముంచత ప్రచారయత. రాజా రామో వృత్రం విఘ్నకరం అసురగణం జంఘనత్ నిహన్తి ప్రాగప్రాగుదక్ సర్వదిక్షు స్థితమ్. అథ అనంతరం పృథివ్యాః వరే స్థానే యజ్ఞవాటే ఆయజాతే - ఉపసంవాదం కరోతి యజధ్వమిత్యాజ్ఞాపయతీత్యర్థః. అత్ర వృత్ర శబ్దితౌ మారీచ సుబాహూ.

పక్షే కర్తృత్వాభిమానః, ఫలాభిషంగశ్చ - తౌ నిహత్య ఈశ్వరో

భక్తానాం యజ్ఞం యాతీతి భావః అశ్వాదికీర్తననం ప్రరోచనార్థమ్.

విశ్వామిత్రా అరాసత బ్రహ్మేన్ద్రాయ వజ్రిణే కరదిన్నః సురాధసః 26

(3-53-13)

ఏవముక్తి పూర్వకం యాగేసాధితే రామే విశ్వామిత్రానుగ్రహమాహ - విశ్వామిత్రా ఇతి. విశ్వామిత్రాః ఋషయః బ్రహ్మ మహతీం విద్యాం బలాతిబలాఖ్యాం ఇంద్రాయ రామాయ అరాసత దత్తవ్తః. వజ్రిణే మహా మణిధారిణే. కీదృశం బ్రహ్మ నః అస్మాన్ సురాధసః శోభనసిద్ధియుక్తానేవ కరత్ కుర్వత్.

పక్షే ఏవం తృష్ణా సంగం ఫలాశాం చ త్యక్త్వాఽనుష్ఠితే యజ్ఞే, కించిచ్చిత్తశుద్ధా జాతాయాం విశ్వామిత్రోజీవః సర్వాణి కర్మాంగావబద్ధాని తత్తద్దేవతోపాసనాని ప్రత్యగభిన్న రామాభిముఖాన్యేవ కరోతి - 'అహం క్రతురహం యజ్ఞ' ఇత్యుక్త ప్రకారేణేతి భావః.

తనూబలం ధేహి నో బలమిన్ద్రానలు త్స్వ నః
బలంతో కాయ తనయాయ జీవసే త్వం హి బలదా అసి. 27

(3-53-18)

తత్రాయం బలా మంత్రః - బలం ధేహి ధేహీతి బలం. అనలుత్స్వితి - జీవికామాత్రస్యోపలక్షణమ్. తోకాయేతి - స్యాదేరప్యుపలక్షణమ్, తోకాయ స్త్రీపుంసాధారణాయాపత్యాయ తనయాయ - పుత్రాయ జీవసే జీవితుమ్ శేషం స్పష్టమ్ సర్వేషాం దార్ఢే సని స్వస్థచిత్తో బాహ్యానాభ్యంతరాంశ్చారీన్ జేతుం క్షమతే ఇతి భావః.

ఇన్ద్రోతిభిర్బహులాభిర్నో అద్య యాచ్ఛ్రేష్ఠాభిర్మఘవఞ్ఛూర జిన్వ
యో నో ద్వేష్ట్యధరః సస్పదీష్ట యము ద్విష్మస్తము ప్రాణో జహాతు. 28

(3-53-21)

అతి బలా మన్త్రమాహ - ఇంద్రోతిభిరితి. హే ఇంద్ర ఊతిభిర్విభా

తిభిర్బహులాభిర్నోఽస్మాన్ అద్య జిన్వ తర్పయ, యాత్రేభిస్త్వాభిః యాత్సు గచ్ఛత్సు బ్రహ్మాదిషు మధ్యే శ్రేష్ఠాభిః ప్రశస్యతమాభిః. హే మఘవన్ హే శూర త్వా ఏవోతిరాహ - యో నోఽస్మాన్ ద్వేష్టి సః అధరో నీచో భూత్వా పదీష్ట పతతు. యము చ ద్విష్మో వయమ్ తము తమపి ప్రాణో జహాతు. అత్ర బలాయాః స్వరూపం శరీరసామర్థ్యేనేష్టసిద్ధిః, అతి బలా యాస్తు మనసై వేష్టసిద్ధిః.

పక్షే ఆసనాదిదార్ఢ్య హేతు రారోగ్యాదికమ్, ఏకాగ్ర్యదార్ఢ్యహేతుశ్చిత్తస్య ప్రత్యక్ప్రవణ్యం చేతి యోగ్యతయా గ్రాహ్యమ్. ఊతిభిర్యోగైశ్వర్యైః. యచ్ఛ బ్దాదార్థః పాప్మా. ఉపప్రేతేత్యాదయశ్చత్వారో మన్త్రాః మహోఋషి రిత్యాది ప్రఘట్టకస్థాః.

అరం దాసో న మీఢుషే కరాణ్యహం దేవాయ భూర్ణయేఽనాగాః
అచేతయదచితో దేవో అర్యో గృత్సం రాయే కవితరో జునాతి. 29
(7-86-7)

ఏవం విద్యాం ప్రాప్య గౌతమాశ్రమం గత్వాఽహల్యోద్ధరణే కృతే రామం గౌతమః ప్రస్తౌతి - అరం దాస ఇతి. అహం మీఢుషే భార్యాప్రదానేన మనోరథవర్షిణే దేవాయ రాజ్ఞే రామాయ దాసో న దాస ఇవ అరం కరాణి దివ్యగన్ధపుష్పాదినా అలంకరవాణి. భూర్ణయే బహుప్రదాత్రే. అనాగాః నిర్దోషః యతః అర్యః స్వామీ దేవో ద్యోతమానః. అచితః - కర్మణిషష్ఠీ, చేతనారహితాం పాషాణభూతాం జాయామ్ అచేతయత్ చేతనావతీం కృత వాన్. అతో మాదృశస్తవ దాసో గృత్సమ్ 'ప్రాణో వై గృత్స' ఇతి శ్రుతేః. ప్రాణవన్తం మేధావినం జాయాదేహం రాయే కర్మసమృద్ధయే జునాతి అనుసరతి. కవితరః క్రాన్తదర్శిషు శ్రేయాన్.

పక్షేఽహల్యా సహధర్మచారిణీ శుభవాసనా. గౌతమో ధర్మః. ఇంద్రో ధర్మాభాసః పాఖండ ధర్మః, చేతనాధిభూతాసతీ రామాశ్రయా త్పున ర్ధర్మ సాహచర్యం లేభే ఇతి. అత్రాపి పూర్వమన్త్రేణ అస్తి జ్యాయాన్కనీయస

ఉపరామ్ ఇతి భ్రాత్రోః సాహచర్యమ్. అర్యోఽచితోఽచేతయదితి లింగ ద్వయం రాఘవైకశరణమ్.

బలవిజ్ఞాయః స్థవిరః ప్రవీరః సహస్వాన్ వాజీ సహమాన ఉగ్రః
అభివీరో అభిసత్వా సహోజా జైత్రమింద్ర రథమా తిష్ఠ గోవిత్ 30
(10-103-5)

అథ స్వయంవరం జిగమిషోః రామస్య దేవరథో దివ్యాయుధాని చోపస్థితా నీత్యాహ బల విజ్ఞాయ ఇతి. బలే విషయే విజ్ఞాయో విజ్ఞేయః పరీక్షణీయోఽపి త్రైయ్యంబకం ధనుః సజ్యం కృతవతే కన్యాం దాస్యామీత్యాశయవతా జన కేనేతి శేషః. స్థవిరో వృద్ధః ప్రవీరోఽతిశూరః సహస్వాన్ మాసబలవాన్. వాజీ బాజో వేగఃశారీరం బలం తద్వాన్. సహమానః శత్రుచమూవిమర్దసోఢా ఉగ్రస్తాసాం మర్దితా. అభివీరః సర్వతో వీరైః భాతృభిః పరివృతః. 'తేనా స్మిన్కాలే జనకపురే సర్వేషాం భాతౄణాం సాన్నిధ్యమస్తీతి సూచితమ్. అభిసత్వా సర్వతో బలవాన్. సహోజాః మనఃసంకల్పమాత్రాత్ జాతః, నతు కర్మణా జాతః. ఈదృక్ సన్ హే ఇంద్ర జైత్రం జయావహం రథమ్ ఆతిష్ఠ. గోవిత్ గాం భువం విందతి పాలనీయత్వేనేతి గోవిత్ రాజా.

పక్షే ధర్మాదిభిర్దృఢమనాక్రాంతం మమ చిత్తరథమ్ ఆక్రమస్వ. తతశ్చ ధర్మాదయోఽపి తత్రాస్పదం లప్స్యంతే ఇతి భావః. అక్షరయోజనా స్పష్టా.

చమూషచ్ఛ్యేనః శకునో విభృత్వా గోవిన్దుర్ద్రప్స ఆయుధాని బిభ్రత్
అపామూర్మిం సచమానః సముద్రం తురీయం ధామ మహిషో వివక్తి. 31
(9-96-19)

చమ్విత. చమూః శత్రు సేనాః సాదయతీతి చమూషత్. శ్యేనః శకునః, జీవేశయోః షక్షిణోర్మధ్యే బలవాన్ షక్షీ ఈశ్వర ఇత్యర్థః. బిభృత్వా విశ్వస్య ధారకః, పోషకశ్చ. గోవిందుః గాం పృథ్వీ విందతి వరాహావతారే లభత ఇతి గోవిందుః ఉకారాంతత్వమార్షమ్. ఈప్సః క్షీరా దిమణ్ణవత్. బ్రహ్మాండసార భూతః. ఆయుధాని ధనుర్బాణాదీని బిభ్రత్

ధారయన్నస్తు. అపామూర్మిమంతం సముద్రం సచమానో గచ్ఛన్. రావణావధార్థమితి శేషః. తురీయం ధామ విశ్వతైజసప్రాజ్ఞాపేక్షయా చతుర్థం నిరుపాధి చైత్య జ్యోతిః. మహిషో మహాన్. ఆరాధితః సన్ వివక్తి స్పష్టీకరోతి. శుద్ధం బ్రహ్మైవాస్మాన్వీరవేషేణావిత్యేతి భావః.

పితా యత్స్వాం దుహితరమధిష్కన్ క్ష్మయా రేతః సంజగ్మానో నిషిఞ్చత్

స్వాధ్యోఽజనయన్బ్రహ్మ దేవా వాస్తోష్పతిం వ్రతపాం నిరతక్షన్. 32

యదర్థం బల పరీక్షా జనకేన క్రియతే తస్యాః సీతాయా ఉత్పత్తిం భవిష్యపురాణోపబృంహితామాహ - పితా యదితి. పితా రావణో యత్ యదా స్వాం దుహితరం ఉత్పన్నమాత్రాం ఇయం కులోచ్ఛేదికా భవిష్యతీతి దైవజ్ఞ వచనాత్ అధి అధికం స్కన్ స్కన్నవాన్ దూరే త్యక్తవాన్. కుత్రేత్యత ఆహ - క్ష్మయా పృథివ్యా సంజగ్మానః సంగతః సన్. రేతో దుహితృరూపం నిషించత్ నిషిక్తవాన్ భూమ్యుదరే తాం నిహితవానిత్యర్థః. తత్రాపి స్వాధ్యః సపరివారస్య రావణస్య వధేన సుష్ఠు కల్యాణం ద్యావాపృథివ్యోర్ధ్యాయన్తి తే స్వాధ్యాః దేవాః ఇంద్రాదయః తజ్జీవనార్థం బ్రహ్మచైతన్యమ్ అజనయన్ మాతృ గర్భ ఇవ పృథివీగర్భేఽపి తామరక్షన్. న త్వసౌ శ్వాసనిరోధేన తత్ర మమారేత్యర్థః. తత్రాపి వాస్తోష్పతిం స్థానాధిష్ఠితారం గృహపతింవ్రతపాంవ్రతపతిం యజమానముద్దిశ్య నిరతక్షన్ యజ్ఞస్థానం కర్షితవంతః తతశ్చైనాం స్థానపతిర్జనకో లబ్ధవానితి భావః.

పక్షే పితా కామః, దుహితా శ్రద్ధా, వాస్తోష్పతిర్యజ్ఞాధికారీ, ధర్మాది కామో హ్యదృష్టఫలే వ్యర్థే శ్రద్ధాం బధ్నాతి. అతః కామజా శ్రద్ధా చేత్ బోధేన సంయుజ్యేత, తర్హి సపరివారం కామమున్మూలయేత్ అతస్తాం సత్త్వః సాత్వికీం రాజసేన కామేన దూరే త్యక్తాం యజ్ఞాది సత్కర్మకారీ లభతే ఇత్యర్థః.

అర్వాచీ సుభగే భవ సీతే వన్దామహే త్వా
యథా నః సుభగాససి యథా నః సుఫలాససి. 33

(4-57-6)

ఏవమాదిర్వ్యూతాం సీతాం దేవాః శమాదయో ప్రార్థయన్తే - అవిబిదియచీతి. సుభగే! హే సీతే! స్యతి సర్వేషాం రక్షసామన్తం కరోతీతి సీతా కర్తరి క్తః. లాంగలపద్ధతౌ తు ముఖ్యస్యావయవార్థస్యాభా వాత్ సీతోత్పత్తిస్థానత్వేన సీతాత్వం గౌణం హే సీతే త్వాం వన్దామహే యథా నోస్మాకం సుభగా ఐశ్వర్యదానేన సుఫలా ప్రతిపక్షనాశనేన అససి దీవ్యసే తథార్వాచీ అనుకూలా భవ.

ఇన్ద్రః సీతాం ని గృహ్ణాతు తాం పూషాను యచ్ఛతు
సా నః పయస్వతీ దుహా ముత్తరాముత్తరాం సమామ్. 34

(4-57-7)

ఇన్ద్ర ఇతి ఇన్ద్రో రామః సీతాం నిగృహ్ణాతు వీర్యశుల్కాం తాం స్వాయత్తాం కరోతు. పుష్ణాతీతి పూషా, జనకశ్చ తామ్ అను పశ్చాత్ రామాయ యచ్ఛతు దదాతు సా సీతా నోఽస్మాకం దుహాం దోగ్ధ్రీణాం మధ్యే ఉత్తరాముత్తరాం సమాం ఉత్తరోత్తర వర్షేషు 'అత్యంతసంయోగే' ద్వితీయా. పయస్వతీ బహ్వన్నప్రదా భూయాదితి శేషః.

పక్షే ఇంద్రః శాస్త్రార్థావబోధః. సీతాం సాత్త్వికీం శ్రద్ధాం పూషా ధర్మః. పయో యోగసిద్ధిః.

గోత్రభిదం గోవిదం వజ్రబాహుం జయన్తమజ్మ ప్రమృణన్తమోజసా
ఇమం సజాతా అను వీరయధ్వమిన్ద్రం సఖాయో అను సం రభధ్వమ్.35

(10-103-6)

తతః స్వయంవర శాలాం ప్రవిష్టేషు రాజను దేవవాక్యమిదం - గోత్ర భిదమితి. గోత్రః పర్వతేన్ద్రః. తేన తద్రూపం రుద్రధనుర్లక్ష్యతే, త్రిపురవధే

- 'రథః క్షోణీ యన్తా శత ధృతిరగేన్ద్రోధనుః' ఇతి తస్య తద్ధనుష్య స్మరణాత్ తద్భిదం రుద్రధనుర్భిద మిత్యర్థః. అత్ర సంహితాయాం ప్రపూర్వమంత్రే రక్షోహా మిత్రో అపబాధమాన ఇతి పూర్వ మన్త్రే, చ బలం విజ్ఞాయ ఇతి, గోత్రభిదితి చ లిఙ్గాత్ అత్రాపి గోత్రభిత్పదస్య రుద్రధనుర్భిత్ రామ ఏవార్థః, న తు పర్వతపక్షశాతనః శక్రః. వజ్రబాహూమ్ అజ్మపణనీయం గృహోభిదం స్వీయం ద్రవ్యం జయన్తమ్ ఓజసా బలేన ప్రమృణన్తం మృన్దితమ్ అర్థాద్ధనురేవ. ఈదృశం రామం భోః సజాతాః. సమానాజాతాః. భ్రాతరః ఇమమను లక్షీకృత్య వీరయధ్వం విక్రమధ్వమ్. అన్వేవ సఖాయో భావినో వానరాః. అనుసంరభధ్వం ఆద్రియధ్వమ్, శత్రుప్రకోపే సతీతి శేషః.

పక్షే గోత్రో మేరుః తే తత్స్థః కామ గణో లక్ష్యతే, తమపి తుచ్ఛీకృత్య స్థితం గోత్రభిదం తీవ్రవైరాగ్యవన్తం శ్రద్ధాంచాత్మసాత్కృతవన్తః సజాతాః ధర్మ జ్ఞానవైరాగ్యైశ్వర్యాదయః సఖాయః శమదమాదయః. ఇమమిన్ద్రం భూమిమాగత్య జీవభావం గతమ్ శేషం స్పష్టమ్.

సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత
సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వాయాథాస్తం విపరేతన 36
(10-85-33)

ఏవం ధనుర్భంగే కృతే జనకః సీతామానాయ్యాహ సుమఙ్గలీరితి. దత్త్వాయ దత్త్వా. అస్తం స్వగృహం పరేతన పరావృత్య గచ్ఛత. శేషం స్పష్టమ్.

పక్షే వధూః శ్రద్ధా, తస్యాః సౌభాగ్యం యావద్విదేహ కైవల్యం బోధేనావియోగః. అస్తం సర్వాధిష్ఠానభూతం బ్రహ్మ.

గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసః
భగో అర్యమా సవితా పురంధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః. 37
10-85-36

తతో లబ్ధాయాః సీతాయాః పాణిగ్రహణం రామః కరోతి గృభ్ణామి ఇతి. సౌభగత్వాయ సౌభాగ్యాయ పత్యా సహ జరదష్టిర్దీర్ఘ్యత్కృచ్గ్రంథిః యథా అసః దీవ్యసే తథా తే హస్తమ్ గృభ్ణామి గృహ్ణామి భగాదయో దేవాః త్వా త్వాం మహ్యం అదుర్దత్తవంతః. గార్హ్యపత్యాయ గార్హస్థ్యాయ.

పక్షే యథా దేవాః బోధస్య శ్రద్ధాయోగం వాంఛంతి ఏవం బోధోఽపి కైవల్యం ఫలం ప్రసోతుం శ్రద్ధాయోగం వాంఛతి. అక్షర యోజనా సుఖో న్నేయా. ఏతౌ ద్వావపి మన్త్రౌ పూర్వాపరౌ.

అయం స్తుతో రాజా వన్ది వేధా అపశ్చ విప్రస్తరతి స్వసేతుః
సక్షీవన్తం వితం రేజయత్సో అగ్నిం నేమించక్రమర్వతో రఘుద్రు 38

(10-61-16)

ఏవం సీతామాదాయాయోధ్యాం ప్రతి ప్రస్థితేన రామేణ మధ్యేమార్గం పరశురామం విజితే దేవాః అస్తువన్ అయం స్తుత ఇతి పంచభిః. అయం రామో రాజా స్తుతో వంది అవంది చ దేవైః అభివాదితః. యతో వేధాః జగతః స్రష్టా అపః సముద్రం తరతి తరిష్యతి. శీఘ్రమేవ తథా - విప్రః విప్రం చ ద్వితీయార్థే ప్రథమా జామదగ్న్యమిత్యర్థః తరతి. యతః స్వసేతుః స్వకృత సేతురవతరణ సాధనమ్. యస్యాస్తి స తథా. అస్య శిలామయః సేతుః ప్రసిద్ధః విప్రేణానాపది శస్త్రం ధార్యమితి మర్యాదాపి స్వకృతా సేతు రేవ తదుల్లంఘన కర్తృత్వాద్భార్గవోఽప్యుల్లఙ్ఘనీయ ఏవ. స రాజా కక్షీవన్తం యేన దశరథాయ వరో దత్తః సముద్ర జయినస్తవ పుత్రాః భవిష్యన్తీతి తం అగ్నిం చ చరూరూపేణ గర్భీభవంతం రేజయత్ ప్రేరితవాన్. తత్ర దృష్టాంతో నేమిం నేతి నేమిమచ్చక్రం యథాఽర్వంతోఽశ్వానమరఘుద్రుః శీఘ్రగామీ భవతి, తద్వత్కక్షీవదాదయస్స్వ శీఘ్రరితా ఇత్యర్థః. ఏతచ్చ ప్రాగేవ దర్శితం, అత్ర జామదగ్న్యో బ్రాహ్మణరాజత్వాత్సోమః. దాశరథిః క్షత్రియ రాజత్వాదాదిత్యః - 'సోమోఽస్మాకం బ్రాహ్మణానాం రాజా, ఆదిత్యో వై దైవం క్షత్రమ్' ఇతి శ్రుతిభ్యాం తౌ చ పూర్వాపరమంత్రోక్తరీత్యా

కార్యకారణ రూపౌ, అతః తస్య కారణానభిజ్ఞస్య కార్యస్య కారణేనాభిభవో యుక్తః సూర్యేణ చంద్రస్యేవ. అత్ర దృష్టబాలాకిరజాతశత్రుశ్చ దృష్టాంతత్వేన జ్ఞేయౌ, యత్తు రామబాణేన జామదగ్న్యస్య లోకా నాశితా ఇతి తజ్జగత్కారణబోధాత్ బ్రాహ్మలౌకికమైశ్వర్యం బాధితం భవతీత్యేవ పరం ఇమే మంత్రాః విప్రాప్తరణ లిఙ్గాత్, పూర్వోక్తకక్షీవదాది లిఙ్గాద్వక్ష్యమాణ లిఙ్గేభ్యశ్చ రామ పరాః.

సద్విబంధుర్వైతరణో యష్టా సబర్ధుం ధేనుమస్వం దుహధ్యై
సం యన్మిత్రావరుణా వృఞ్జ ఉక్థైర్జ్యేష్ఠేభిరర్యమణం వరూథైః39

బంధురితి - సః రాజా ద్విబంధుః - ద్వయోరన్యోన్య విరోధినోరపి వశిష్ఠ విశ్వామిత్రయోర్బంధుః మిత్రం, సర్వాత్మత్వాత్సర్వసమ ఇత్యర్థః. తావేవ ద్వావాహ ఏకో వైతరణో దాతా, పరో యష్టా యాగాదికర్తా. తయోర్విరోధ ప్రయోజకమాహ - సబర్ధుం సగర్భతాదశాయామపి దుగ్ధే ఇతి, సబర్ధుం ధేనుం దోగ్ధ్రీం అస్వం అప్రసూతాం యావత్ప్రసూతి క్షీరదా మిత్యర్థః. ప్రసూత్యుత్తరమేవ దశాహం క్షీర దుగ్ధే 'తస్మాద్వత్సం జాతం దశరాత్రీర్నదుహంతి' ఇతి శ్రుతేః. దుహధ్యై దోగ్ధుం తాదృశీం వశిష్ఠధేనుం ప్రాప్తుం విశ్వామిత్రః కోటిశో ధేనూర్వితరన్నాసీత్. యాగానురోధీ వశిష్ఠస్తు తాః నాంగీచకార, నాపి స్వాం ధేనుం దదావితి పురాణ ప్రసిద్ధమ్. యథా క్రమం వైతరణః యత్ యదర్థం మిత్రావరుణయోః పుత్రం వశిష్ఠం 'మిత్రావరుణయోర్దీక్షితయో రుర్వశీమప్సరసం దృష్ట్వా సతో వారేకుంభే రేతోఽపతవతోఽగస్త్య వశిష్ఠావజాయేతామ్' ఇతి వైదిక ప్రసిద్ధేః. ఉక్థైర్నానావిధైఃకర్మభిః సంవృఙ్జే హింసితవాన్ తథా యష్టాపి జ్యేష్ఠేభిః యోగప్రభావస్పష్టైః వరూథైః సైన్యైః అర్యమణమ్ అర్యం స్వామినమాత్మానం మన్యత ఇత్యర్యమణం సంవృఙ్జే ఇత్యనుషజ్యతే.

తద్బంధుః సూరిర్దివి తే ధియం ధా నాభానేదిష్ఠోరపతి ప్ర వేనన్
సా నో నాభిః పరమాస్య వాఘాహం తత్పశ్చా కతిథశ్చిదాస. 40
(10-61-18)

సః పూర్వమన్త్రోక్తో రాజా బన్ధుర్వంశ్యో యస్య స తద్బంధుః. నాభా నేదిష్ఠో నామ ఋషిః రపతి స్పష్టం వక్తి. కీదృశః సూరిః విద్వాన్, తథా - హే శిష్య తే తవ దివి హార్దాకాశే ధియం ధాః బుద్ధేర్ధారకః తవ పరవిద్యోపదేశకః. ప్రవేనన్ బ్రహ్మవిత్త్వాదేవ అత్యన్తం కాన్తిమాన్. కిం రపతి తదాహ - సా విధేయాపేక్షం స్త్రీత్వం స రాజా నోఽస్మాకం జీవానాం సోపాధినాం నాభిరివ నాభిః మధ్యం అన్తరం ఉపాధ్యపగమావశిష్టం రూపమ్. పరమా మహతీ త్రివిధ పరిచ్ఛేదశూన్యేత్యర్థః. వాఘేత్యర్థకా. అస్య రాజ్ఞః పశ్చాత్ అనన్తరం అహం నాభానేదిష్ఠః కతిథః కతితమశ్చిద్వి తర్కే అస అభూవం, ఆసేతి - లిటా స్వస్యాప్యేతత్పరోక్షమిత్యుక్తమ్. తథా హి - విష్ణోర్బ్రహ్మా, తతో మరీచి సుతః కశ్యపః, తతో వివస్వాన్, తతో మనుః, మనోర్నాభానేదిష్ఠ ఇతి వంశో గమ్యతే.

ఇయం మే నాభిరిహ మే సధస్థమిమే మే దేవా అయమస్మి సర్వః.
ద్విజా అహ ప్రథమజా ఋతస్యేదం ధేనురదుహజ్జాయ మానా 41

(10-61-19)

ఇయం అయం రాజా మే మమ నాభిః కోశపంచకాన్తర్గత శుద్ధరూపం ఇహ అస్మిన్నేవ మే మమ సధస్థం గృహం లయస్థాన మవ్యాకృతమిత్యర్థః. కారణస్యాప్యయమేవాధిష్ఠానమ్. ఇమే దేవీః ఇంద్రియాణి చ. మే మమ ఇమే అయమేవ విధేయాపేక్షం బహుత్వం. అయమహమేవాస్మి. సర్వః సర్వాత్మా. కిం చ ఋతస్య సత్యస్య వస్తునః. ప్రథమజాః ప్రథమం జాతోఽవ్యక్తరూపీ. తథా ద్విజాః ద్వితీయం జాతో వ్యక్తరూపీ చ అహ నిశ్చితం ఇదం యమేవ ఇదమత్థం శాస్త్రతత్త్వం జాయమానాఽస్యనిఃశ్వ సితవదావిర్భవన్తీ. ధేనుర్వాక్ అదుహత్ ప్రకాశితవతీ.

అధాసు మన్ద్రో అరతిర్విభావాఽవ స్యతి ద్వివర్తనిర్వనేషాట్
ఊర్ధ్వా యచ్ఛ్రేణిర్న శిశుర్దన్మక్షూ స్థిరం శేవృధం సూత మాతా. 42

(10-61-20)

అథ అనన్తరం అయం రాజా అసు భూవసతిషు మన్ద్రో మధ్యగతిః. విభావా విశేషేణ తేజస్వీ. అరతిర్బ్రహ్మచర్యవ్రత నిష్ఠః. అవస్యతి అవస్థితిం ప్రాప్నోతి దేశాంతరం గచ్ఛన్ స్థానే స్థానే వాసం కరోతీత్యర్థః. అవస్యతి రక్షసామన్తం కరోతి వాఽర్థః. కీదృశః ద్వివర్తనిః ద్వే వర్తన్యౌ మార్గౌ యస్య సః తపస్విమార్గం శూరమార్గం వా అనుసరతీత్యర్థః. అత ఏవ వనేషాట్ వే సహతే శీతవాతాదికం వా రక్షసాం వధమ్ కర్తుముత్సహతే వా వనేషాట్. యత్ యో రాజా ఊర్ధ్వా ఊర్ధ్వీకృతా శ్రేణిః సోపానపద్ధతిః. నఖవార్థే. ఊర్ధ్వం స్థానం జిగమిషూణామయం శ్రేణిపదాలమ్బనీభూత ఇత్యర్థః. కీదృశః శిశుః అల్పవయా అపి దన్ దమయన్ అర్థాత్ శత్రూనితి లభ్యతే. మక్షు సమ్యక్ యస్తం శేవృధం సుఖే వర్ధయితారమ్. స్థిరం అచలస్వభావం మాతా కౌశల్యా సూత అసూత అడభావశ్ఛాందసః.

మధ్యా యత్కర్త్వమభవదభీకే కామం కృణ్వానే పితరి యువత్యామ్
మనానగ్రేతో జహతుర్వియన్తా సానౌ నిషిక్తం సుకృతస్య యోనౌ 43

(10-61-6)

వనేషాడిత్యుక్తం తత్ర అయోధ్యాయా రామాయ దీయమానం రాజ్యం భరతాయ దేయం రామశ్చ వనం ప్రస్థాపనీయ ఇతి కైకేయీ చరిత్రం నిమిషం తదాహ - మధ్యేతి. అభీకే సంగ్రామనిమిత్తం మధ్యామధ్యస్థాభ్యాం మంథరా కైకేయీభ్యాం యత్కర్త్వం కర్తవ్యమ్ అభవత్తదపి త్వత్ర ఏవ జాతమితి పూర్వోదాహృతాదయం స్తుత ఇత్యేతస్మాదపకృష్యతే. కస్మిన్సతి పితరి దశరథే యువత్యాం కైకేయ్యాం నిమిత్తభూతాయాం కామం తస్యై వరప్రదానం కృణ్వానే సంపాదయతి. వియన్తా విదేశం గచ్ఛన్తౌ రామలక్ష్మణౌ రేతస్తత్ప్రదాతారం పితరం జహతుః త్యక్తవన్తౌ. కీదృశం రేతః మనానక్ మనసాన అంచతి ప్రకాశత ఇతి మనానక్ రామగమనమ్ అనిచ్ఛత్ నిర్మనస్కం మృతమితి వా. అత ఏవ సుకృతస్య యోనౌ సత్యే నిషిక్తం సానౌ మహత్యుచ్చస్థానే స్వర్గే వా.

పక్షే నిహత తృష్ణాతాటకస్య, నిరస్త కర్తృత్వాభిమానమారీచస్య, హతఫలాసంగ సుబాహోః, విదితాధ్యాత్మవిద్యాబలాతిబలస్య, బోధే శుభతనవాసనాహల్యస్య తోషిత ధర్మగౌతమస్య, తృణీకృత బ్రహ్మలోకధనుషః, లబ్ధసీతాశ్రద్ధస్య, బాధితబ్రాహ్మలౌకైశ్వర్య జామదగ్న్యతపసపరోక్షబోధలక్ష్మణ జ్యేష్ఠస్య అపరోక్షబోధరామస్య, దేహాయోధ్యాయాం వస్తుమిచ్ఛతః, సానుజశ్రద్ధస్య, ప్రవాసం భరతజీవస్య చ తత్ర రాజ్యమిచ్ఛంతీభ్యాం భోగదే హవాసనాభ్యాం మంథరా కైకయీభ్యాం మధ్యస్థాభ్యాం యత్కర్తవ్యం మనోదశరథస్య వచనం కామ రావణవధ నిమిత్తం తత్రాప్యన్తర్యామ్యనుగ్రహ ఏవ హేతుః. తతః సశ్రద్ధే ద్వివిధేఽపి బోధే మనస్తోఽపగతే మనః స్వర్గపరమభూదితి. అయం మంత్రో యోగ్యత్వాదుపన్యస్తః.

దండా ఇవేద్గో అజనాస ఆసన్పరిచ్ఛిన్నా భరతా అర్భకాసః
అభవచ్చపుర ఏతావశిష్ఠ ఆదిత్తృత్సూనాం విశో అప్రథంత. 44

(7-33-6)

రామే వనం గతే యద్వృత్తం తదాహ - దండా ఇవేతి. భరతాః భరత శత్రుఘ్నాదయః గో అజనాసః గవాంచాలకాః దండాః యష్టయ ఇవ అకించిత్కారాః ఆసన్. పరిచ్ఛిన్నాః అల్పాః యతోఽర్భకాసః కనిష్ఠాః, తేషాం చ పుర ఏతా పురోహితో వశిష్ఠోఽభవత్ ఆదిత్ అస్మాద్వాశిష్ఠాదేవ. తృత్సూనామితి తృత్సూనాం వర్ణలోపవికారావార్షౌ రామదర్శనేనైవ తృప్తిమిచ్ఛతాం విశః ప్రజా అప్రథన్త ప్రథాం గతా భరతాదిషు రాజ్యమనిచ్ఛత్సు వశిష్ఠ ఏవ రాజ్యం చకారేత్యర్థః.

పక్షే బోధార్థీ జీవః శాస్త్రగుర్వధీనోఽసంగః సన్ దైహికం కర్మాకరోదిత్యర్థః. మంత్రోయం స్పష్టలింగః

ఓ షు స్వసారః కారవే శృణోత యయౌ వో దూరాదనసా రథేన
ని షూ నమధ్వం భవతా సుపారా అధో అక్షాః సింధవః స్రోత్యాభిః. 45

(3-33-9)

వనం ప్రతిప్రస్థితం రామమనుగచ్ఛన్ విశ్వామిత్రో మధ్యే మార్గ మాగతః నదీః ప్రార్థయతే - ఓష్వితి. భోః స్వసారో భగినీతుల్యాః సింధవో నద్యః ఓషు అత్యంతం సుష్ఠు శ్రుణోత మదీయం వచనం శృణుధ్వం. కారవే కరోతీతి కారుః మహతః కార్యస్య రక్షోవధాదేః కర్తా తస్య ప్రీత్యర్థమిత్యర్థః. స హి దూరాత్ అనసా చేష్టావతా రథేన వః యుష్మాన్ ప్రతి యయౌ ఆగతవాన్. అత ఏవ నిషూ నితరాం సుష్ఠు నమధ్వం నతిం భజధ్వం స్రోత్యాభిః క్షుద్రనదీభిః సహ సుపారా సుగమపారాః. అధో అక్షాః రథాక్షాద ధోవాహిన్యశ్చ భవత. రామాయణే తు నౌకయా నదీతరణముక్తం తదపి శ్రుత్యంతరమూలకం కల్పాంతర విషయమితి జ్ఞేయం.

అతారిషుర్భరతా గవ్యవః సమభక్త విప్రః సుమతిం నదీనాం
ప్ర పిన్వధ్వమిషయంతీః సురాధా ఆ వక్షణాః పృణధ్వం యాత శీభమ్46
(3-33-12)

ఏవం నదీః సముత్తీర్య చిత్రకూటం ప్రతిగతే రామే భరతః కిమ కరోదిత్యత ఆహ - అతారిషు ఇతి. గవ్యవః గవా పృథివ్యా యువన్తి వియుజ్యన్త ఇతి గవ్యవః యౌతిరత్రామిశ్రణార్థః, రాజ్యం త్యక్తవన్త ఇత్యర్థః. ఈదృశాః భరతాః నదీనాం నదీః అతారిషుస్తీర్ణవన్తః తత్రాపి విప్రో భర ద్వాజ ఇతి పురాణాత్ సుమతిం శోభనమతిం భరతం సమభక్త సమ్యక్ సేవితవాన్ తస్యాతిథ్యం కృతవానిత్యర్థః. తదేవాభినయతి - ప్రేతి. భో శిష్యా ఇషయంతీః ఇచ్ఛన్త్యః ప్రీతిమత్యః సురాధా బహూసంపదః శోభనాః సిద్ధయః ప్రాప్తిప్రాకామ్యాదయః. తాః ప్రపిన్వధ్వం ప్రకర్షేణ పుష్టాః కురుత. వక్షణాః ఘృతకుల్యాః మధుకుల్యాశ్చ ఆపృణధ్వం పూరయత. తతశ్చ శీభం ఈశ్వరత్వాభిమానినం భరతం యాత అతిథ్యేన గచ్ఛతేత్యర్థః.

యదంగ త్వా భరతాః సంతరేయుర్గవ్యన్ గ్రామ ఇషిత ఇన్ద్రజూతః
అర్షాదహ ప్రసవః సర్గతక్త ఆ వో వృణే సుమతిం యజ్ఞియానామ్. 47
(3-33-11)

తతో రామంప్రతి గత్వా భరతః కిం చకారేత్యపి విశ్వామిత్ర వాక్యాదే వావగతం తదాహ - యదంగేతి. హే అంగ మహానది యత్ యతః త్వా త్వాం భరతాః సంతరేయుస్తీర్ణాః తత్తాం వః. వత్వం పూజాయాం. యజ్ఞి యానాం తవ యజ్ఞార్హాయాః సుమతిం శోభనాం మతిం మతికరీం అవృణే ప్రార్థయే. యైః భరతైః గవ్యన్ గాం నందినం ఆత్మన ఇచ్ఛతీతి గవ్యన్ నందిస్వామికో గ్రామః నందిగ్రామః ఇషితః అభీప్సితో వాసార్థం నత్వయో ధ్యేత్యర్థాత్ సోఽపి గ్రామః ఇంద్రజూతః ఇంద్రేణ రామేణ ప్రేరితః తత ఏవ ప్రసవః రామస్యాజ్ఞా అహ ప్రసిద్ధం అర్షాత్ గతవతీ సర్వత్రాప్రతిహతా భూదిత్యర్థః. కీదృశో గ్రామః సర్గతక్తః సృజ్యత ఇతి సర్గ ఆజ్ఞప్తో భరతః తక్తః కృచ్ఛ్రేణ జీవితో యస్మిన్ స సర్గ తక్తః, నందిగ్రామే వ్రతకృశో భరతో రామాజ్ఞయా రాజ్యం చకారేత్యర్థః.

నహి షస్తవ నో మమ శాస్త్రే అన్యస్య రణ్యతి
యో అస్మాన్ వీర ఆనయత్. 48

(8-33-16)

తతో లక్ష్మణార్థం ప్రార్థయన్తీం శూర్పణఖాం రామో వచోభంగ్యన్త రేణ నిరస్యతి - నహీతి. స లక్ష్మణః హి నిశ్చితం తవ శాస్త్రే ఆజ్ఞాయాం న రణ్యతి న చలతి మమ అన్యస్య వా శాస్త్రే నో నైవ రణ్యతి. కుతః యో వీరోఽస్మాన్ ఆనయత్ ఏతదధీనా వయం న త్వయమస్మదధీనా ఇత్యర్థః.

ఇంద్రశ్చిద్ఘాతదబ్రవీత్ స్త్రియా అశాస్యం మనః
ఉతో అహ క్రతుం రఘుమ్. 49

(8-33-17)

ఏవ ముక్తాపి సా యదాతినిర్బంధాన్న నివర్తతే తదా రామ ఆహ - ఇంద్ర ఇతి. చిద్ఘేత్యనర్థకౌ నిపాతౌ, ఏవం ఉతో అహేత్యేతావపి. ఇంద్రో రామః తత్ వక్ష్యమాణం వచః రఘుం లక్ష్మణం అబ్రవీత్. కిమబ్రవీత్

స్త్రియా మనో అశాస్యమితి. కీదృశం రఘుం క్రతుం - కృణోతి హినస్తీతి క్రతుస్తమ్. శూర్పణఖామేవ తాం హంతుమిచ్ఛన్తమ్.

సప్తీచిద్ఘామదచ్యుతా మిథునా వహతో రథమ్
ఏవే ద్ధూర్వృష్ణ ఉత్తరా 50

(8-33-18)

పునః కిమబ్రవీత్తదాహ - సప్తీ ఇతి. సప్తీ అశ్వౌ. తేన తయోరుచ్చైఃశ్రవస్యేనాస్యా ఉచ్చౌ కర్ణౌ లక్ష్యేతే మదచ్యుతా మదస్రావిణౌ మిథునౌ రథం శరీరం వహతః. గాఢాంధకారే హి శ్రోత్రబలేనైవ దూరస్థమాహ్వాయితారం గచ్ఛన్తి శబ్దవేధినశ్చ శత్రూన్విధ్యంతి. చిద్ఘేత్యనర్థకౌ తథా వృష్ణోవర్షుకస్య మదస్రావిణః ధూరివ ధూర్నాసావంశః ఉత్తరా శ్రేష్ఠతరా. ఏవేదితి ఏవ మేవేతి ఛేదనాభినయః ప్రదర్శ్యతే. అస్యాః కర్ణనాసమేవ ఛేత్తవ్యం న త్వియం హన్తవ్యేతి సూచితమాత్రే లక్ష్మణస్తత్కృతవానిత్యర్థః.

అధః పశ్యస్వ మోపరి సంతరాం పాదకౌ హర
మా తే కశప్లకౌ దృశన్స్త్రీ హి బ్రహ్మా బభూవిథ. 51

(8-33-19)

తతస్తన్నిమిత్తవిఘ్న సంభావనయా రామః సీతామనుశాస్తి - అధ ఇతి. హే సీతే త్వమ్ అధః పశ్యస్వ, న తు తిర్యక్ సంముఖం వా పురుషాన్తరదర్శనం పరిహరస్వేతి భావః. మోపరి ఉపర్యపి మా పశ్యస్వ, తత్రాపి ఖేచరాణాం దర్శనస్య సంభావ్యమానత్వాత్. పాదకౌ పాదౌ సంతరామ్ అతిసమ్యక్తయా వియేన హర చాలయ. తే తవ కశప్లకౌ గుల్ఫౌ మా దృశన్ మా దృశ్యౌ భూతమ్. హి యస్మాత్స్త్రీ స్వావయవద్వారేణ బ్రహ్మవిత్, బభూవిథ పూర్వం జాతా సంయమవత్యాం బ్రహ్మవిదుత్పద్యతే, వ్యభిచారిణ్యాం తు దురాత్మాతో వంచకేభ్యో రాక్షసేభ్యః ఆత్మానం పాహీతి భావః.

నక్తే విషయ స్పృహయా బాధ్యమానే పరోక్షబోధేంతర్యామిప్రేరితః

తద్ధేతు విషయఘ్రాణ శ్రవణే చిన్నవాన్.

స ఇద్దాసం తువీరవం పతిర్దన్ షళక్షం త్రిశీర్షాణం దమన్యత్
అస్య త్రితో న్వోజసా వృధానో విపా వరాహమయో అగ్రయా హన్. 52

(10-9-6)

తతః శూర్పణఖాం విరూపితాం దృష్ట్వా తద్వ్యయ రామలక్ష్మణ వధార్థ మాగతాన్ ఖరదూషణ త్రిశిరస్సంజ్ఞాన్ రామో జఘానేత్యుచ్యతే - కం నశ్చి త్రీయేణ మంత్రేణ స ఏవ రామః దాసం లోకాన్ ఉపక్షిణ్వన్తం దూషణం తు వీరవం మహాస్వనం ఖరం షడక్షం త్రిశీర్షాణం నేత్రషట్కవంతం త్రిశి రసం చ పతిః పాతా దన్ దృష్టానాం దమకః దమన్యత్ దమితవాన్ హతవాన్. అస్యైవ దూషణాదిహన్తుం విశిష్టేన ఓజసా బలేన వృధానో వర్ధమానః త్రితో నామ అంగుల్యా అయో అగ్రయా అయోవత్తీక్ష్ణ నఖయా వరాహం మహాన్తం వరాహాకారం దానవం హన్ హతవాన్. అయం ఖలాన్ హంతీతి కిం చిత్రం అనేనానుగృహీతా అపి తాన్ ఘ్నంతీత్యయమేవాభయ కామై రారాధనీయ ఇతి భావః. యదచరస్తన్వా వావృధానో బలానీన్ద్ర ప్రబ్రువాణో జనేషు
మాయేత్సా తే యాని యుద్ధాన్యాహుర్నాద్య శత్రుం నను పురా వివిత్సే 53

(10-54-2)

ఏవం ఖరాదీన్హత్వా స్థితం రామం దేవాః స్తువంతి తాం సుతీయేన మంత్రేణ - యదచర ఇతి. హే ఇంద్రజనేషు జనస్థానేషు తన్వా శరీరేణ వావృధానో మహీయమానః బలాని సామర్థ్యాని ప్రబ్రువాణః కథయన్ రక్షాంసి నిఘ్నన్ యదచరః సఞ్చారం కృతవానసి, యాని చ యుద్ధా న్యాహుః పౌరాణికాః, సా తే తవ మాయేత్ మాయైవ. యతస్త్వం అద్య పురా వా శత్రుం శాతనీయం నను నిశ్చితం న వివత్సేన జానాసి సర్వేషామన్తరాత్మత్వాదితి భావః.

పక్షే అత్ర ఖరో మానః దూషణో మత్సరః, త్రిశిరాః ధనవిద్యాభిజనస్త్రివిధో మదః తాన్ స్పృహాసహితాన్నిఘ్నన్యోగీ మాయామాత్రం జగదితి పశ్యతీత్యర్థః.

స్త్రియం దృష్ట్వాయ కితవం తతాపాఽన్యేషాం జాయాంసుకృతం చ యోనిమ్
పూర్వాహ్ణే అశ్వాన్యయుజే హి బభ్రూన్ త్సోఅగ్నేరన్తే వృషలః పపాద.
54

(10-34-)

ఇమం వృత్తాంతం శుర్పణఖా ముఖాదాకర్ణ్య రావణః కిం చకారేత్యత అహ - స్త్రియ మితి. స్త్రియం నికృత్త కర్ణనాసం శూర్పణఖాం దృష్ట్వాయ దృష్ట్వా కితవం కపట మృగసన్న్యాసివేషధారి రాక్షసద్వయం కర్తృ స్త్రీదర్శనేన క్షుబ్ధం సత్ అన్యేషాం అన్యస్య రామస్య జాయాం సీతాం సుకృతం, అగ్నిహోత్రాదికం యోనిం వంశం చ తతాప తాపితవత్. జాయాహరణేనైవ త్రయమపి తప్తమభూదిత్యర్థః. హి యతః బభ్రూన్ అశ్వాన్ పూర్వాహ్ణే ఏవ యయుజే రథే, తేన చ రథేన వృషలో ధర్మద్రోహీ రావణః అగ్నేరంతే రామాగ్నిశాలా సమీపే పపాద జగామ మారీచేన సహేతి శేషః.

ఇన్ద్ర తుభ్యమిదద్రివో నుత్తం వజ్రిన్వీర్యమ్
యద్ధ త్యం మాయినం మృగం తము త్వం మాయయావధీరర్చన్ననుస్వరాజ్యమ్ **55**

(1-80-7)

తతో హత మారీచం రామమృషిః స్తౌతి - ఇంద్ర ఇతి. హే ఇంద్ర తుభ్యమిత్. తవైవ వీర్యం సామర్థ్యం అనుత్తం క్వచిదప్య పరాభూతమ్. హే అద్రివః అద్రిం రుద్రచాపరూపం మేరుం వాతిః హినస్తీత్యద్రివః. హే వజ్రిన్ అత్యాదరేణ బహుకృత్వః సంబోధయతి. యత్ యతః హ ప్రసిద్ధంత్యం పరోక్షం మాయినం మృగం మారీచం త్వం మాయయా మానుష

దేహరూపయాఽవ ధీర్ఘతవానసి. యతః స్వస్య రాజోచితం కర్మ అన్వ ర్చన్ స్వవంశ పరంపరాగతమనుపూజయన్. రాజ్ఞాం మృగయా ఉచితేత్యేవ హతవాసి, న తు ద్వేష బుద్ధ్యా సర్వాన్తరత్వాత్తవేతి భావః.

యో వః సేనానీర్మహతో గణస్య రాజా వ్రాతస్య ప్రథమో బభూవ
తస్మై కృణోమి న ధనా రుణధ్మి దశాహం ప్రాచీస్తదృతం వదామి. 56
(10-34-12)

తతో దూరస్థే రామే లక్ష్మణే చ తదనుయాయిని శూన్యే సీతాం ప్రార్థయమానం రావణం ప్రతి సీతా ప్రాహ - యో వ ఇతి. యో వో రక్షసాం మహతో గణస్య సేనానీః. యో వా వో మహతో వ్రాతస్య ప్రథమో ముఖ్యో రాజా బభూవ. తస్మై తే కృణోమి నిహన్మి శీఘ్రమేవ నాశయిష్యామి. ధనా భవదీయాని ధనాని న ఋణధ్మి న కాంక్షే. తదిదం ఋతం వాక్యం దశ ప్రాచీః ప్రాగాది దిశః ప్రతివదామి.

ఇనో రాజన్నరతిః సమిద్ధో రౌద్రో దక్షాయ సుషుమా అదర్శి

చికిద్వి భాతి భాసా బృహతాఽసిక్నీమేతి రుశతీమపాజన్ 57
(10-3-1)

ఏవం నిరస్తం రావణం సీతాహరణోద్యతమాలక్ష్యాగ్నిరచిన్తయత్ - ఇనో రాజన్నితి. మనసైవ రామం సంబోధయతి. హే రాజన్ ఇనః బలీయాన్ అరతిః అలబ్ధకామసుఖః సమిద్ధః కామాగ్నినా ప్రదీప్తః రౌద్రో భయఙ్కరః దక్షాయ సాహసాయ సుషుమాన్ సమర్థః అదర్శి దృష్టః. చికిత్వాన్సామర్థ్యం జానన్నపి విభాతి వైపరీత్యేన దీప్యతే భాసా దీప్త్యా బృహతా బృహత్యా అసిక్నీం కాలరాత్రిమివ కృష్ణాం ఋశతీం దహ్యమానాం ఏతి అయాతి. అపాజన్ అపసరిష్యన్నేనాం చోరయిత్వేతి శేషః.

కృష్ణాం యదేనీమభి వర్పసాభూజ్జనయన్యోషాం బృహతః పితుర్జాం
ఊర్ధ్వం భానుం సూర్యస్య స్తభాయన్దివో వసుభిరరతిర్విభాతి. 58

కృష్ణామితి - స ఏవం చిన్తయన్నగ్నిర్యత్ యదా కృష్ణాం కాలరాత్రి తుల్యాం ఏనీం వివర్ణాం సీతాం వర్పసా వారయన్ యాతీతి, వర్పః స్వం రూపం తేన కవచేన తదాచ్ఛాదకే యోగబలేన అభ్యభూత్ తిరోహితాం కృతవాన్. కింభూతః - బృహతః బ్రహ్మణః సంకల్పాదేవేత్యర్థః. యోషా మన్యాం స్త్రియం ఛాయాసీతాం జనయన్. పితుః రామస్య జాం జాయా మివ జాయాంతదా తాం గృహీత్వా అరతిః రావణః ఊర్ధ్వం ఆకాశమార్గం సూర్యస్య దివః ద్యుసంబంధినో దేవతాగణస్య చ వసుభిర్దేవతావిశేషైః సహ తేషాం సర్వేషాం భానుం కరం హస్తమితి యావత్ స్తభాయన్ స్తమ్భయన్ విభాతి. రావణేన ఆకాశమార్గేణ నీయమానాం సీతాం రావణాదాచ్ఛేత్తుం కోఽపి ప్రభుర్నాభవదిత్యర్థః.

పక్షే స్పృహయా ప్రేరితో మారీచో దంభః. రావణః కామః తా సీతాం శ్రద్ధాం దంభోన్ముఖతయా పరోక్షమపరోక్షం చ బోధం రామలక్ష్మ ణాఖ్యం దూరే కుర్వన్తీం కామో జహార. అగ్నిః యజ్ఞః స తు తస్యాః సాత్త్వికం రూపం గోపితవానిత్యర్థః. భద్రో భద్రయేత్యగ్రిమ మన్త్రేఽగ్నిః సీతాం రామాయ సమర్పితవానితి దర్శనాదేతావపి రామపరౌ.

స ఈం వృషా న ఫేనమస్యదాజౌ స్మదా పరైదప దభ్రచేతాః
సరత్పదా న దక్షిణా పరావృఙ్న తా ను మే పృశన్యో జగృభ్రే. 59

(10-61-8)

స ఇతి. స హృతదారో రామభద్రః. ఈం ఏనాం సీతాం నిమిత్తీకృత్య ఆజౌ రాక్షసైః సహ సంగ్రామే అస్యత్ అస్యాత్ బాణాన్ప్రాక్షిపత్. తత్ర దృష్టాంతః. వృషా నఫేనమితి. యథా మహోక్షః క్రోధావిష్టః ఫేన విప్రుషో ముఖనాసికేన ఫూత్కారం కుర్వన్నస్యతి తద్వత్. తత్ర హేతుః - దభ్రచేతాః స్థూలబుద్ధిః అ ఇతి స్మృత్యర్థో నిపాతః స్మత్ అస్మత్ పరా పరోక్షమ్ అపైత్ అపగతోదారహర్తేతి ప్రత్యక్షశ్చేత్సాత్తర్హి సద్య ఏవ నిహతః స్యాదితి

భావః. తతః కిం చకారేత్యాహ - సరదితి. దక్షిణా దక్షిణ ప్రదేశం పదాన యథాఽశ్వాదీనాం పదమన్విష్యతే భూమౌ తథా పదేనైవ సరత్ సీతార్థం ఇతస్తతో గచ్ఛన్పరావృక్ పరాభిభూతః శోకేనేత్యర్థః. తాః ప్రసిద్ధాః పృశన్యః పృచ్ఛన్తం నయన్తి ఇష్టం దేశం ప్రాపయన్తి తే పృశన్యః శుభాశుభఫలసూచకాః పశుపక్షిణః మే మాం న అనుజగృభ్రే అనుగృహీతవన్తః. సీతాప్రాప్తిసూచకం శకునమపి న జాయత ఇత్యత్యన్తమ్ శోకం కృతవానిత్యర్థః.

పక్షే శ్రద్ధాం వినా వికలో బోధః దక్షిణేన ఋజునా ధర్మమార్గేణ శ్రద్ధాప్రాప్తిం స్వాభ్యుదయాయ కామయత ఇతి ఛాయార్థః. అయం మన్త్రో మధ్యాయత్కార్ష్ణియః.

విధుం దద్రాణం సమనే బహూనాం యువానంసన్తం పలితో జగార
దేవస్య పశ్య కావ్యం మహిత్వాఽద్యా మమార స హ్యః సమాన. 60

(10-55-5)

విధుమితి - సమనే సంగ్రామే విధుం బహూనాం శూరాణాం విధూననకరం దద్రాణం ద్రావణకరం యువానమపి సన్తం రావణం సీతాహర్తారం పలితో వృద్ధోఽపి అగ్రిమ మన్త్రాదరుణపుత్రః సుపర్ణ ఇతి గమ్యతే. తేన జటాయునామా పక్షీ జగార నిగీర్ణవాన్. తర్హి సిద్ధం న సమీహితం నేత్యాహ- దేవస్యేతి. దేవస్య సర్వాన్ రాక్షసాన్ జేతు మిచ్ఛతః ఇంద్రస్య కావ్యం క్రాంత దర్శిత్వం పశ్య. యద్యద్యైవ రావణో వధ్యతే తర్హీతరేషాం రక్షసాం క్షయో న భవితా, ఇత ఏవ రామో నివృత్తో భవేత్, తదర్థం యో హ్యః పూర్వేద్యుః సమాన సమ్యగచేష్టత రావణాభిభవం కృతవాన్, సః అద్య పరేద్యుర్మమార. సర్వరాక్షస క్షయార్థం జటాయోరపి మరణం దేవేంద్రేణైవ సంపాదిత మిత్యర్థః.

పక్షే మనోదశరథస్య తాపశామకత్వాత్ వివేక జటాయుస్తత్సఖా, సోఽపి శ్రద్ధాం హరన్తం కామం నిరోద్ధుం న శశాక ప్రత్యుత స్వయమేవ నష్ట ఇత్యర్థః.

శాక్మనా శాకో అరుణః సుపర్ణ ఆ యో మహః శూరః సనాదనీళః
యచ్చికేత సత్యమిత్తన్న మోఘం వసు స్పార్హముతజేతోత దాతా. 61
(10-55-6)

శాక్మనేతి - సుపర్ణో జటాయుర్యచ్చికేత యత్ జ్ఞాతవాన్, అహం రావణం హత్వా రామాయ సీతాం దాస్యామీతి, తత్ సత్యమిత్ సత్యమేవ, న తు మోఘం న నిష్ఫలమ్, మృతస్యాపి సాధోః సఙ్కల్పోఽన్యథా న భవతీత్యర్థః. అతః స్పార్హం స్పృహణీయం వసు సీతాఖ్యం ధనం రామో రావణం హత్వా జేతా జేష్యతి ఉత దాతా అపి చ రక్షోవనస్య. కీదృశః సుపర్ణః శాక్మనా శాకః శక్నోత్యనేనేత్యుత్సాహేన శక్తిమాన్. అరుణో రామే రాగవాన్ అరుణపుత్రత్వాద్వాఽరుణః. మహో మహాన్ శూరః. సనాత్ సర్వదా అనీడః అనికేతః మహాయోగీత్యర్థః.

పక్షే యద్వివేకేన దృష్టం తత్తథైవావసరే ప్రాప్తే బోధః సమర్థయత ఇతి భావః. సుపర్ణో దూరగామీ. **ఏభిర్దదే వృష్ణ్యా పౌంస్యాని యేభిరౌక్ష-**
ద్వృత్రహత్యాయ వజ్రీ
యే కర్మణః క్రియమాణస్య మహ్నఋతే కర్మముదజాయన్త దేవాః. 62
10-55-7

కథం తత్సంకల్పః సత్యోఽభూదత ఆహ - ఏభిరితి. ఏభిః దేవైః వృష్ణ్యా వృష్ణాం వర్షణశీలానాం పశూనాం చిహ్నాని లాంగూలవత్త్వచతుష్పాదచారిత్వాదీని పౌంస్యాని పుంసాం మానుషాణామిమాని చిహ్నాని హస్తాదాయిత్వత్రికోపవేశిత్వాదీని వానరేషు దృష్టాని అదదే అదదిరే ఆత్తాని. ఏకత్వమార్షమ్ యేభిః యైరుపాత్తైశ్చిహ్నైర్యుతో వజ్రీ ఇన్ద్రః వాలిరూపీ వృత్రహత్యాయ దండరూపాయ మరణాయ ఔక్షత్ రేతఃసేకం కృతవాన్ కాపేయీం చలచిత్తతాం ప్రాప్య కనిష్ఠభ్రాతుర్భార్యాం దుహితృకల్పాం గత్వా వాలీ వధ్యత్వం ప్రాపేత్యర్థః. యే దేవాః ఋతే కర్మమ్ వానరయోని ప్రాపకం దురితం వినాపి క్రియమాణస్య కరిష్యమాణస్య సేతుబంధన

రాక్షసవధాదేః కర్మణః మహ్నో మాహాత్మ్యేన ఉదజాయన్త వానరరూపేణ మహత్కర్మ కర్తుమావిర్భూతా ఇత్యర్థః. తైరేవ సహాయైర్జటాయు సంకల్పం రామః సాధితవానితి భావః.

పక్షే బోధసహాయాః శ్రోత్రేంద్రియాదయః ధ్యానార్థమన్తర్ముఖాః వేదాన్తశ్రవణార్థం బహిర్ముఖాశ్చేతి జ్ఞాఽజ్ఞవిహ్నోని ధారయన్తి, తత్రాపి మహానపి బహిర్ముఖత్వేన ప్రమాద్యతి, అతోఽన్తర్ముఖతయైవ సర్వదా స్థేయమిత్యర్థః. అస్మిన్ పక్షే ఋతే కర్మ బ్రహ్మ క్రియమాణస్య కర్మణో యోగధర్మస్య మాహాత్మ్యేన దేవాః సాధకాః ఉదజాయన్త బ్రహ్మభావం గతా ఇతి యోజ్యమ్.

నీచీనవారం వరుణః కబన్ధం ప్ర ససర్జ రోదసీ అన్తరిక్షమ్
తేన విశ్వస్య భువనస్య రాజా యవం నవృష్టిర్వ్యునత్తి భూమ.63
5-78-3

సుగ్రీవ సఖ్యాత్ ప్రాక్కబంధ వధమాహ - నీచీనేతి. యే విశ్వస్య భువనస్య రాజా రోదసీ అంతరిక్షం చ ప్రససర్జ, సః నీచీనవారం అధోద్వారం వక్షోముఖం కబన్ధం నామ రాక్షసం వరుణో వృష్వానో భూత్వా తేన కబన్ధేన భూమ భూమిం వ్యునత్తి ఆర్ద్రిం కరోతి తస్య శోణితైరితి భావః. వృష్టిర్యవం న యవమివేత్యార్ద్రీకరణే దృష్టాన్తః.

భీతాయ నాధమానాయ ఋషయే సప్తవధ్రయే
మాయాభిరశ్వినా యువం వృక్షం సం చ వి చాచథః. 64
5-78-6

వానరైః సహ రామస్య సఖ్యప్రసంగమాహ భీతాయేతి అత్రేదం పురాణాంతరే ఉపాఖ్యాయతే, జాంబవాన్ బ్రహ్మణోంశ ఋక్షరాజో జ్ఞాతిభిర్నిరస్త స్వం రాజ్యం ప్రాప్తుం తపశ్చకార, తం చ ద్వౌ యువానావాగత్య ఊచతుః. ఆవాభ్యామాప్యాయితస్త్వం శత్రూన్ జేష్యసీతి, స పునస్తయోర్జ్యేష్ఠాయ స్వదుహితరం దాతుకామో యావత్కించిద్వివక్ష్యతి తావదేవాన్తర్హితౌ, తావేవ పునస్త్రేతాయుగే సుగ్రీవ సహితః సన్దదర్శ, తదా తౌ

దృష్టపూర్వౌ ప్రత్యభిజ్ఞాయ సుగ్రీవముపదిదేశ, ఏతాభ్యాం సఖ్యం కురు, ఏతౌ తవ కార్యం సాధయితుం క్షమావితి, తతః సుగ్రీవో హనుమద్ద్వారా రామేణ సహ సఖ్యం చకార, జ్యేష్ఠభ్రాతుః రాజ్యం తేన హృతాన్స్వదారాం శ్చేచ్ఛన్ ఇతి. తత్ర జామ్బవానార్తో భక్తః, సుగ్రీవస్త్వర్థార్థీ, హనూమాంస్తు నిష్కామః ఏతేషాం క్రమేణ రూపాణ్యాహభీతాయేతి. భీతాయ జ్ఞాతిభ్యః యతః నాథమానాయ ఉపతప్తాయ ఋషయే భూతపూర్వ్యగత్యా బ్రహ్మణే సర్వమన్త్రద్రష్ట్రే సప్తవధ్రయే వధ్రిశ్చర్మ రజ్జుః సప్తసంఖ్యాః త్వగసృఙ్మాంస మజ్జాస్థిమేదః శుక్రసంజ్ఞా ధాతవః ఏవ వధ్రిరూపాణి బంధనాని యస్య తస్మై సప్తవధ్రయే. పార్థివం పశుదేహం ప్రాప్తాయ మహ్యాం మామనుగ్ర హీతుం భో అశ్వినా - అశ్వినీకుమారవదతిరమణీయౌ తచ్ఛరీరోపాధికౌ వా సూత్రాన్తర్యామినౌ మాయాభిః మాయాకృతేన మానుషవేషేణ యువం యువాం వృక్షం మదాశ్రితం తపఃస్థానభూతం సమచథః సమాగతౌ చ. అనన్తరం మయ్యనుగ్రహం కృత్వా వ్యచథశ్చ విగతౌ చ ఝటిత్యేవాదర్శనం గతౌ. అయం మంత్రః సకామభక్తానాం గతివిలంబేన భవతీతి ప్రకాశయతి తథావిధశ్చ జాంబవానితి యోగ్యత్వాత్ప్రకృతోపయోగి కథాసూచకత్వాచ్చోప న్యస్తః. యద్వా పుర్యష్టకేన ప్రాణ జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియ మనో భూతతమః కామకర్మాత్మకేన సర్వే బద్ధాః, ఏతే ఋక్షవానరాస్తు ఋతే కర్మముదజాయన్త దేవాః ఇత్యుక్తేః కర్మబన్ధహీనత్వాత్సప్తవధ్రయః. యద్యపి - 'సంయోగా విప్రయోగాన్తాః' ఇతి న్యాయేన వ్యచథ ఇత్యేవ వక్తవ్యం 'లోకతః పరమార్థతోఽపి సకృద్విభాతో హ్యేష' - ఇతి శ్రుతేః. సకృత్ దృష్ట స్యాత్మనో వియోగాత్సమ్భవః, తథాఽపి జామ్బవతః కామగ్రస్తత్వాజ్జాతమపి దర్శనం న కృత కృత్యతా మనయదితి జ్ఞాపనార్థం వ్యచథ ఇతి. అత ఏవ రామావతారేఽపి భగవాన్నజాంబవతో జామాతృత్వమంగీచకార ఏకపత్నీవ్రత వ్యాజేన, కిం తు కృష్ణావతారే విలమ్బేనేతి స్మర్యతే.

దేహి మే దదామి తే నిధేహి మే ని తే దధే
నిహారమిన్మే హార నిహారం నిహరామి తే. 65

వాసం : 3-50

మే మహ్యం పూవిబిదిడీ దేహి పశ్చాదహం సుగ్రీవస్తు పూర్వం స్వార్థః పశ్చాదారాధనమిత్యక్రమేణ భజమానః ప్రాకృతస్తత్స్వరూపమాహ - మంత్రో దేహి మ ఇతి - తే తుభ్యం దదామి, తథా మే మదర్థం నిధేహి అహమపి తే నిదధే ఇతి పూర్వవత్. తథా నిహారం ప్రేషణీయం ద్రవ్యం మే మహ్యం ఇత్ ఏవ పూర్వం హర ప్రాపయ, పశ్చాదహం తే తుభ్యం నిహారం నిహారామి ప్రాపయామి. భృత్యద్వారా ఏవం ప్రార్థితో రామః సుగ్రీవం పూర్వమనుగృహ్య పశ్చాత్తతః స్వకార్యసిద్ధిమకామయ తేత్యర్థః.

ఏవా హి త్వామృతుథా యాతయన్తం మఘా విప్రేభ్యో దదతం శృణోమి
కిం తే బ్రహ్మాణో గృహ్ణతే సఖాయో యే త్వాయానిదధుః కామమింద్ర66

5-32-12

ఏవం సకామౌ జాంబవత్సుగ్రీవా వనుగృహ్య నిష్కామే హనుమత్యను గ్రహం చికీర్షుం రామం హనుమానాహ - ఏవా హీతి. ఏవ ఏవం శాస్త్రదృష్టరీత్యా హి నిశ్చితం త్వాం ఋతుథా కాలే కాలే యాతయన్తం అన్తర్యామితయా యజ్ఞాదౌ విషయే యత్నం కారయన్తం తత్ఫలభూతాని మఘా మఘాని ధనాని చ విప్రేభ్యః శ్రద్ధావద్భ్యో దదతం శృణోమి పరంతు - కిం కథం తే త్వత్సంబంధినో బ్రహ్మణో బ్రాహ్మణాః మాదృశాః గృహ్ణతే గృహ్ణన్తి అపితు దీయమానమపి న గృహ్ణన్తీత్యర్థః. సఖాయో నిష్కామదాసాః. అత ఏవ యే త్వా యా త్వయి కామం నిదధుః, త్వాత్కామ్యయైవ సర్వమహం కరోమి న త్వత్తోఽన్యద్వాఞ్ఛామీత్యర్థః. ఇదంమన్త్రత్రయం కథోపయుక్తగుణకథనపరత్వాత్ప్రసంగాదుపన్యస్తం.

కథా దేవానాం కతమస్య యామని సుమన్తు నామ శృణ్వతాం మనామహే
కో మృళాతి కతమో నో మయస్కరత్ కతమ ఊతీ అభ్యా వవర్తతి.67

10-64-1

దేహి మే దదామి త ఇతి వదతః సుగ్రీవస్య కార్యం వాలివధాఖ్యం యేభిరాక్షద్వృత్రహత్యాయ వజ్రీతి సూచితం పూర్వమేవ కృత్వా రామః

స్వకార్యం చిన్తయతే - కథా దేవానామిత్యాదినా. కథా కేన ప్రకారేణ శృణ్వతాం మద్వాక్యమాకర్ణయతాం దేవానాం వానరరూపాణాం మధ్యే కత మస్య నామస్వరూపం సుమంతు శోభనతయా మన్తవ్యం మనామహే జానీమహే. యామని సీతాప్రవృత్త్యర్థే గమనే విషయే కో నోఽస్మాన్ మృళాతి సుఖయేత్. కతమో వా నోఽస్మాకం మయః సుఖం కరత్ కుర్యాత్. కతమో వా ఊతీ అస్మదీయాం విభూతిం సీతాఖ్యాం శ్రియం అభ్యావవర్తతి అభ్యానయతి, తం న జానీమః ఇతి భావః.

క్రతూయన్తి క్రతవో హృత్సు ధీతయో వేనన్తి వేనాః పతయన్త్యాదిశః
న మర్డితా విద్యతే అన్య ఏభ్యో దేవేషు మే అధి కామాఅయంసత. 68
10-64-2

క్రతవః సాక్షాత్ సత్యసంకల్పా ఇత్యర్థః. క్రతూయన్తి క్రియామాత్మన ఇచ్ఛన్తి అస్మత్సేవాం కర్తుమిచ్ఛన్తి. హృత్సు ధీతయః హృదయేషు ధీమన్తః వేనన్తి శోభన్తే. వేనాః కమనీయాః. ఆసమన్తాత్ దిశః పతయన్తి గచ్ఛన్తి. ఏభ్యో వానరరూపేభ్యో దేవేభ్యోఽన్యో న మర్డితా సుఖయితా న విద్యతే. మే మమ కామాః మనోరథాః దేవేషు ఏషు అయంసత అపూర్యన్త.

తే నో అర్వన్తో హవనశ్రుతో హవం విశ్వేశృణ్వన్తువాజినో మితద్రవః
సహస్రసా మేధసాతావివ త్మనా మహో యే ధనం సమిథేషు జభ్రిరే. 69
10-64-6

ఇత్యాది చిన్తయిత్వా వానరాన్ప్రతి వదతి తేనో ఇతి. తే అర్వన్తః శీఘ్రగతయో వాజినో వానరాః నోఽస్మాకం హవం అహ్వానం శయా వన్తు శ్రుణ్వన్తు. కీదృశాః హవన శ్రుతః హవనం శ్రుణ్వన్తి తే, తథా విశ్వే సర్వే మితద్రవః పరిమిత గతయః యే త్మనా ఆత్మనా సహస్రసాః సహస్రైః సంమితస్య ధనాదేః సమ్భక్తారః మేఘసా తావివ యజ్ఞే ఇవ సమి థేషు సంగ్రామేషు మహః మహనీయం ధనం శత్రూణాం విత్తం జభ్రిరే దృతవన్తః. యజ్ఞే ఋత్విజ ఇవ స్వభూతమితి భావః.

ప్ర వో వాయుం రథయుజం పురంధింస్తోమైః కృణుధ్వం సఖ్యాయ పూష-ణమ్
తే హి దేవస్య సవితుః సవీమని క్రతుం సచన్తే సచితః సచేతసః. 70

10-64-7

భో దేవాః వః యుష్మాకం మధ్యే వాయుం వాయుపుత్రం రథయుజం దేహధరం పురః ధీయత ఇతి పురఃసరం స్తోమైః స్తుత్వా కృణుధ్వం సఖ్యాయ సఖివత్కార్యాయ పూషణం పోషణం మత్కార్యార్థమిమం స్తువధ్వమిత్యర్థః. హి యతః తే స్తోమాసః సవితుర్దేవస్య సవీమని ప్రసవే లోకే క్రతుం సంకల్పం సచన్తే సమ్పాదయన్తి. సచితః చేతస్య పుంసః సచేతసః సహృదయస్య స్తుతయః సహృదయం కార్యే ప్రవర్తయన్తీత్యర్థః.

త్రిఃసప్త సస్రా నద్యో మహీరపో వనస్పతీన్పర్వతాం అగ్నిమూతయే
కృశానుమస్తౄన్ తిష్యం సధస్థ ఆ రుద్రం రుద్రేషు రుద్రియం హవా-మహే 71

10-64-8

త్రిరావృత్తాః సప్త త్రిః సప్త ఏకవింశతిః. సస్రాః సరన్త్యః నద్యః నదీః మహీరపః సముద్రం వనస్పతీన్ పర్వతాన్ అగ్నిం చ వాడవం. తథాకృశానుం కల్పాన్తాగ్నిం అస్తౄన్ అస్యన్తి క్షిపన్తి తాన్ శేషకాలాగ్నిరుద్రాదీన్ తిష్యం పుష్యోపలక్షితం నక్షత్రమండలం చ సధస్థే సహ తిష్ఠన్త్యస్మిన్నితి సర్వలోకావాసే కృత్స్నబ్రహ్మాణ్డే అసమన్తాత్స్థితం వస్తుజాతం ప్రతి రుతం శబ్దం కుర్వన్నేవ ద్రాతి గచ్ఛతి గర్జన్నేవ బ్రహ్మాణ్డపిణ్డమాక్రాన్తుం శక్తో రుద్రస్తం హనుమద్రూపం రుద్రేషుమధ్యే రుద్రియం రుద్రకర్మార్హం శత్రుసంహారక్షమం హవామహే ఊతయే స్వకార్యసమృద్ధయే స్వేష్టసిద్ధ్యర్థమిత్యర్థః.

అవశ్యమస్య మహతో మహిత్వమమర్త్యస్య మర్త్యాసు విక్షు
నానా హనూ విభృతే సం భరేతే అసిన్వతీ బప్సతీ భూర్యత్తః. 72

10-79-1

ఏవ మాజ్ఞప్తస్య హనుమతో రూపం వర్ణయతి అపశ్యమితి. అపశ్యమస్య మహతో మహిత్వం మాహాత్మ్యం అపశ్యం దృష్టవానస్మి. మర్త్యాసు విక్షు మర్త్యలోకే ఏవాఽస్య సముద్రం క్రామతో రూపం దృష్టవానస్మి. తథా అస్య హనూ ముఖఫలకే నానా పృథక్ విభృతే విహతే వ్యాత్తం ముఖం చావశ్యమిత్యర్థః. తే ఏవ హనూ సమ్భరేతే సంహరేతే విశ్వస్య సంహారం కురుతః. అసిన్వతీ అబధ్నన్తీ అన్యోన్యమస్పృశంత్యౌ. బప్సతీ లలమానే. భూరి బహులం అత్తః భక్షయతః. ప్రశ్వాసవేగేనైవ సర్వమస్యోదరే ప్రవిశతి న తు హన్వోర్మేలనేనేతి భావః.

గుహా శిరో నిహితమృధగక్షీ అసిన్వన్నత్తి జిహ్వయా వనాని
అత్రాణ్యస్మైషడ్భిః భరన్త్యుత్తానహస్తా నమసాఽధి విక్షు 73

10-79-2

అస్య శిరో గుహా గుహాయాం నిహితం వానరరూపత్వాచ్ఛిరోఽస్యాల్పమిత్యర్థః. తథా అక్షీ అక్షిణీ ఋధక్ తలే నిహితే గభీరే ఇత్యర్థః. అసిన్వన్ ముఖఫలకే అఘ్నన్ అసంయోజయన్నేవ వనాని జలాని, వనస్థాని ఫలాదీని వా జిహ్వయైవాతిదీర్ఘీకృతయాఽత్తి భక్షయతి. అస్మై అత్రాణి అమత్రాణి వర్ణలోపశ్ఛాందసః భోజనపాత్రాణి అన్నపూర్ణాని షడ్భిః దూతైః సమ్భరన్తి. దేవాః సీతాజ్ఞయా ఖలు యుక్తా యేనం సేవన్త ఇతి భారతే దృష్టమ్. విక్షు ప్రజాసు అధి ఉపరి స్థితాః గన్ధర్వాదయః నమసా నమస్కారేణ నిమిత్తేన ఉత్తానహస్తాః బద్ధాఞ్జలయోః భరన్తీతి సమ్బన్ధః.

ప్ర మాతుః ప్రతరం గుహ్యమిచ్ఛన్ కుమారో న వీరుధః ప్రసర్పదుర్వీః
ససం న పక్వమవిదచ్ఛుచన్తం రిరిహ్వాంసం రిప ఉపస్థే అన్తః. 74

10-79-3

ప్రమాతురితి - యథా పుష్పాఽన్వేషణ పరః. కుమారో వీరుధః ఓషధీః ప్రసర్పతి, ఏవం హనుమాన్మాతుః సీతాయాః సకాశాత్ ప్రకృష్టతరం గుహ్యం గుహ్య సందేశం ఇచ్ఛన్ ఉర్వీః భూప్రదేశాన్ ప్రసర్పత్

ప్రాసర్పత్. ససం సస్యక్షేత్రం పక్వమివ నేత్యుభయత్రోపమార్థే తద్వత్ పాణ్డురమిత్యర్థః. యతః శుచన్తం శోచన్తం [illegible]త్మానం అవిదత్ శోకేన లింగేన పక్వక్షేత్రచ్ఛాయయా చ జ్ఞాతవాన్. రిరిహ్వాంసం లేలిహానం రావణం గ్రసితుమిత్యర్థాత్ రిపః పృథివ్యాః అన్తర్మధ్యే ఉపస్థే గుప్తే స్థానే స్థితమితి శేషః. ప్రమాతుః ప్రతరం గుహ్యమిచ్ఛన్నిత్యుత్తరమన్త్రే ప్రకర్షేణ తీర్త్వా మాతుర్గుహ్యమిచ్ఛన్నతి లిఙ్గాద్దనూ గుహా శిర ఇత్యాది లిఙ్గాచ్చ సీతాన్వేషణార్థం సముద్రం తరితు కామస్య హనుమత ఏవైతద్రూపం వర్ణ్యత ఇతి సహృదయైరేవ జ్ఞేయమ్.

ఇషుర్న ధన్వన్ప్రతి ధీయతే మతిర్వత్సో న మాతురుపసర్జ్యూధని
ఉరుధారేవ దుహే అగ్ర ఆయత్యస్య వ్రతేష్వపి సోమ ఇష్యతే. 75

9-69-1

ఏవం రూపస్య హనుమతః సీతాదర్శనం సీతా హనుమతోః సంవాదాదికం చ వర్ణ్యతే - ఇషుర్న ధన్వన్నిత్యాదినా భూయసా ప్రబంధేన. తత్రేదం దశర్చం సూక్తం సోమరూపీ విష్ణుర్దేవతా. ఇషుర్బాణో న శబ్ద ఉపమార్థే స యథా ధన్వన్ ధనుషి ప్రతిధీయతే సంయోజ్యతే. ఏవం మతిర్మేధావీ మతి శబ్దస్య మేధావి నామసు పాఠాత్ మేధావీ హనుమానపి ప్రతి ధీయతే ప్రేర్యతే గగనమార్గేణ సీతారూపం లక్ష్యం ప్రాపయితుమితి భావః. స ప్రతిహతో ఊధని గోక్షీరాశయే వత్సో న వత్స ఇవ మాతుః సీతాయాః సమీపే స్తనం పాతుం శిశురివ ఉపసర్జి ఉపసృష్టోఽభూత్, న తు బాణవల్లక్ష్యభూతాం బిభేదేత్యర్థః. సా చ మాతా అగ్రే ఆయతీ వత్సస్యాభిముఖముపసర్పతీ గౌరివ ఉరుధారా స్థూలయా ప్రేమధారయా దుహే దుగ్ధే తం ఇష్టవాక్యేనాప్యాయితవతీ. నను సతీమతిసుందరీం చ సీతాముపసర్పతోఽస్య చిత్తవికారః కథం నాసీదిత్యత ఆహ - అస్య వ్రతేష్వితి. అస్య రుద్రస్య వ్రతేషు బ్రహ్మచర్యాదిషు ప్రాప్తవ్యేషు సోమః సోమయాగాదికం కర్మబృందమిష్యతే, కర్మభిః శుద్ధచిత్తస్య పరవైరాగ్యవతః కామవికారశంకైవ నాస్తీత్యర్థః.

ఉపో మతిః పృచ్యతే సిచ్యతే మధు మన్ద్రాజనీ చోదతే అన్తరాసని
పవమానః సంతనిః ప్రఘ్నతామివ మధుమాన్ద్రప్సః పరివారమర్షతి. 76
9-69-2

ఉపో - ఉపైవ సమీపే ఏవ మతిర్మేధావీ హనుమాన్ పృచ్యతే సంయుజ్యతే, తేన చ మాతుః కర్ణే మధుమధురం అమృతతుల్యం వాక్యం - 'జయత్యతిబలోరామో లక్ష్మణశ్చ మహాబలః, రాజా జయతి సుగ్రీవో రాఘవేణానుపాలితః, దాసోఽహం కోశలేంద్రస్య రాఘవస్య మహాత్మనః' ఇత్యాదికం సిచ్యతే శ్రావ్యతే. తతశ్చ తాం హనుమతి జాతవిస్రమ్భాం మాతరం మన్ద్రాజనీ వాగ్దేవతా అన్తరాని మధ్యే ముఖే స్థిత్వా చోదతే వక్తుం ప్రేరయతి, మంద్రజనీ శబ్దో వాగ్నామసు పఠితః భాష్యే తు మద కరస్యప్రేరయిత్రీ సోమస్య ధారేతి వ్యాఖ్యాతమ్. వాగ్దేవతయా ప్రేరితా సా యదుక్తి తదాః - పవమాన ఇతి. పునాతి శోధయతీతి పవమానః పాపనోద న్వేషకో విష్ణుః ఏకోఽపి ప్రఘ్నతాం ప్రకర్షేణ నిఘ్నతాం కాలాగ్నిరుద్రాణాం సన్తనిర్నిబిడతరః సముదాయ ఇవ. ద్రప్సః ద్రప్సవదుద్రిక్తస్య రావణస్య షష్ట్యాః సు ఇత్యాదేశః. పరివారం అర్షతి సముదాయం గచ్ఛతి ప్రశ్నార్థే లేట్. రావణం సపరివారం భస్మీకర్తుం కిమేష్యతీతి పప్రచ్ఛేత్యర్థః. కీదృశః పవమానః మధుమాన్ మయి ప్రీతిమాన్.

సమ్రాజో యే సువృధో యజ్ఞమాయయురపరిహ్వృతా దధిరే దివి క్షయమ్
తాం ఆవివాస నమసా సువృక్తిభిర్మహో ఆదిత్యాం అదితిం స్వస్తయే. 77
10-63-4

సిచ్యతే మధ్విత్యేతత్ప్రదేశాన్తరస్థేన మన్త్రేణ వివృణోతి - సమ్రాజ ఇతి - యే సమ్రాజశ్చక్రవర్తినః సువృధః సుతరాం వృద్ధిమన్తః యజ్ఞం విశ్వా మిత్రస్య ఆయయుః ఆగతవన్తః. అపరిహ్వృతా అకుటిలాః దివి పరశురామీయే స్వర్గలోకే క్షయం నాశం దధిరే ధృతవన్తః. ఏవం విశ్వామిత్రయజ్ఞగమనం పరశురామలోక భఙ్గంచాభిజ్ఞానముక్త్వా స్వస్య సమ్రాట్సమ్బన్ధిత్వమాహ -

తానితి. తాన్ శ్రీరామభద్రాఖ్యాన్ ఆదిత్యాన్ ఆదిత్యవన్ముజాన్. అవి ఇత్యుపసర్గద్వయ సమ్బన్ధాత్ వాస ఇత్యస్యావృత్తిః, ఉవ సేత్యుత్తమైకవచనే లిటి అభ్యాసలోపఆర్షః. తాన్ అ ఉవాస తేషాం సమీపే వాసం కృతవా నస్మి. నమసా నమస్కారేణ దాస్యేనేత్యర్థః. సువృక్తిభిః సుతరాం వృక్తయో వృజినాని మహాన్తి సంకటాని తైర్హేతుభిః అదితిం. 'ఇయం వా అదితిః' ఇతి శ్రుతేః. పృథ్వీం తజ్జాం త్వాం ఉద్దిశ్య స్వస్తయే కళ్యాణాయ త్వాం భర్త్రాసహ సంగమయితుమిత్యర్థః. వివాస ప్రవాసమపి కృతవానస్మి రామ దాసోఽహం త్వాముపాగతోఽస్మీత్యర్థః.

పక్షే విష్ణుభక్తోఽహం యజ్ఞాదీనామ నిత్యఫలతాం జ్ఞాత్వా శుద్ధబోధో ల్లాసినీం శ్రద్ధాం త్వాం ప్రాప్తోఽస్మీత్యర్థః. అక్షరార్థోఽపి తథైవ యోజ్యః.

అవ్యే వధూయుః పవతే పరిత్వచి శ్రథ్నీతే నప్తీరదితేర్ఋతంయతే
హరిరక్రాన్యజతః సంయతో మదో నృమ్ణా శిశానో మహిషో న శోభతే. 78

9-69-3

ఏవం పవమానః సంతనిరత్యాదినా స్వస్మిన్నామానుగ్రహం పృష్ట్వా స్వస్య విశుద్ధతాం మన్త్రద్వయేనాహ సీతా - అవ్యే ఇతి. అవ్యే అవీ ర్నారీ రజస్వలా తస్యాం యోగ్యం కర్మ అవ్యం మైథునం తస్మిన్ అవ్యే నిమిత్తే వధూయుః వధ్వా పుత్రభార్యయా సహ యౌతి మిశ్రీ భవతీతి వధూయుః దుష్టకాముకోఽపి రావణః త్వచి పరిపవతే శుధ్యతి మదప్రాప్త్యా పాండురో భవతీత్యర్థః. యతః అదితేః అదితిం సీతాం మాం ప్రాప్య ఋతం సత్యం బ్రహ్మచర్యం ఏతి ప్రాప్నోతీతి ఋతం యత్ తస్మై ఋతం యతే రావణాయ తత్పరిజనః నప్తీః నయతంతి స్వర్గాదితి నప్తయ ఉర్వ శ్యాద్యాః స్త్రియస్తాః శ్రథ్నీతే శిథిలాః కరోతి బలాదాహరతి. సీతాయా అలాభాత్తప్యమానం రావణం చికిత్సితు మానీతా అపి రంభాదయస్తస్మై న రోచంత ఇత్యవజ్ఞాతాస్తా భవన్తీత్యర్థః. నన్వీదృశోపి బలాత్సీతాం కుతో న కామయత ఇత్యత ఆహ - హరిరితి. హరిః సోమశ్చిత్తాధిష్ఠాతా అక్రాన్

ఏనం ఆక్రాన్తవాన్. యజతః సంగతికర్తౄన్ రావణాదీన్ అత ఏవ తేషాం మదస్సంయతో నిగృహీతః. అన్యథా పాండువన్మరణ భయమపి త్యక్త్వా తే పరదారానాక్రమేయుః, అత ఏవ నృమ్ణా కామ బలేన శిశానో దీప్యమానో మహిషో మహాన్ రావణో న శోభతే న పుష్యతి అపి తు కృశ ఏవ భవతి.

ఉక్షా మిమాతి ప్రతి యన్తి ధే వో దేవస్య దేవీరూపయన్తి నిష్కృతం
అత్యక్రమీదర్జునం వారమవ్యయ మత్కం న నిక్తం పరిసోమో అవ్యత.79

9-69-4

పూర్వోక్తమేవ వివృణోతి ఉక్షేతి. ఉక్షేవోక్షా రేతః సేచనకామః మిమాతి అత్మానం హినస్తి అన్యత్రారమణాత్. యతో ధేనవః ఇవ ధేనవః ఆగతాః దివ్యస్త్రియః ప్రతియన్తి పరావృత్య గచ్ఛన్తి, తావత్యైవ దేవస్య ధర్మస్య దేవీర్దేవాఙ్గనా నిష్కృతిం అన్వణ్యం ఉపయన్తి రావణకృతో ధర్మ స్తస్మై దివ్యాఙ్గనాః సమర్ప్య కృతార్థోఽభూత్ హి తస్య భోగపర్యన్తం వ్యాపారోఽస్తి రావణస్తు స్వదోషాన్నభోగభాగభూత్ దేవదత్తమపి సుఖం అధర్మాధిక్యాన్నశ్యతీతి భావః. అతీతి - అర్జునం కృష్ణావతారే అర్జునవృక్షతాం ప్రాప్తం నలకూబరం భావివృత్త్యా భూతవృత్త్యా వాఽర్జు శబ్దవాచ్యం అవ్యయం యాతి మనసా గచ్ఛతీత్యవ్యయం రంభా సంభోగార్థినం వారం బాలం స్వపుత్రం అత్యక్రమీత్. వధూయాః రంభాయా ఆక్రమణేనాతిక్రాన్తవాన్, అతస్తేన శప్తో మరణ భయాన్న సీతాం బలాద్భోక్తుమిచ్ఛతి. నను పాండువన్మరణ భయమప్యతికాముకత్వాత్కుతో న త్యజతీత్యత ఆహ - అత్కమితి. సతతం గచ్ఛతీత్యకో నిత్యప్రవాసీ పరివ్రాట్, న శబ్ద ఇవార్థే పరివ్రాజమివ నిక్తం నిర్ణిక్తం సీతావిషయే దృఢబ్రహ్మచర్యం తం సోమశ్చిత్తాధిష్ఠాతా సకలరాక్షససంహారమిచ్ఛన్ పరి పరితః చిత్తప్రభావాత్ కామాత్ అవ్యత అరక్షత్. అతోఽయం మాం న స్పృష్టవాన్ యది స్పృశేత్, తర్హి నలకూబర సద్యో నశ్యేదిత్యాత్మాశుద్ధిరుక్తా.

అప్సృక్తేన రుశతా వాససా హరిరమర్త్యో నిర్ణిజానః పరి వ్యత
దివస్పృష్ఠం బర్హణా నిర్ణిజే కృతోపస్తరణం చమ్వోర్నభస్మయమ్. 80

అథాదృష్టపూర్వాం మాం త్వం కథం జ్ఞాతవానితి ప్రష్టుమిచ్ఛంతీ సీతా మాలక్ష్యహానుమానహ - అమృక్తేనేతి. అమర్త్యః అప్రాకృతో హరిర్వానరో మద్రూపీ అమృక్తేన అసమ్మార్జితేన మలినేన రుశతా కనకతన్తుమయత్వా త్సూక్ష్మత్వాచ్చ దీప్యమానేన వాససా వస్త్రేణ వియోగిసిచిహ్నేన పరివృత పర్యవేష్టయత్ జ్ఞాతవానిత్యర్థః. కీదృశో నిర్ణిజానః శోధయన్ సీతామన్వేష యన్నిత్యర్థః. దివః సుఖస్య పృష్ఠమివ పృష్ఠమ్ ఉచ్చస్థానమ్ యదపేక్షయాఽ న్యన్మహదానన్దస్థానం భర్తుర్నాస్తి - 'సర్వేషామానన్దానాముపస్థ ఏకాయనమ్' ఇతి శ్రుతేః. తాదృశం రామస్య కలత్రం త్వాం నభస్యం నభస్మయం నభోఽవ్యాకృతం ఆకాశః శక్తిర్మాయేతి పర్యాయాః తన్మయం పరివృతేతి సంబంధః. యత్ నిర్ణిజే కంటకనిరసేన బ్రహ్మాండశోధనాయ చంహోః వానర రాక్షస సేనయోర్బర్హణా నిబర్హణాయ భస్మీభావాయ ఉపస్తరణ మివ కృతవాన్ పరమేశ్వరః. అడభావశ్ఛాందసః. యథా - ద్వ్యవదానప్రక్షేపార్థ నాస్త్రుచి ఉపస్తరణం క్రియతే తద్వచ్ఛమూద్వయ హోమార్థినా ధాత్రా త్వం నిర్మితా సీత్యర్థః.

సూర్యస్యేవ రశ్మయో ద్రావయిత్నవో మత్సరాసః ప్రసుపః సాకమీరతే తన్తుం తతం పరి సర్గాస ఆశవో నేన్ద్రాదృతే పవతే ధామ కిఞ్చన. 81

9-69-6

సూర్యస్యేవేతి - యథా సూర్యస్య రశ్మయః సాకం యుగపత్ ద్రావ యిత్నవో గమనశీలా ఆశవః శీఘ్రాశ్చ, ఏవం మత్సరాసః అహమివ సరంతి తే మత్సరాసః మజ్జాతీయాః హరయో యుగపత్సర్వత ఈరతే గచ్ఛన్తీతి ప్రసుపః - ప్రస్వపన్తి తే ప్రసుపః స్థావరాలోకాస్తాన్ప్రతి ఈరతే. కీదృశాః తతం మహాన్తం తన్తుమ్ - 'ప్రజా వై తన్తుః' ఇతి శ్రుతేః. ప్రజాం తద్ధేతూన్ దారాని త్యర్థః. పరి పరిమార్గితుం సర్గాసః సృజ్యన్త ఇతి సర్గా నిసృష్టాః స్వామినేతి శేషః. తేషాం మధ్యే మయ్యేవ త్వం దృష్టాసీతి వక్తుమశక్నువన్నాహ - నైన్ద్రాదితి. ఇన్ద్రాదృతే ఇన్ద్రానుగ్రహం వినా కిఞ్చన కిమపి సత్త్వం

ధామ ఇన్ద్రస్యైవ గృహం సీతారూపం న పవతే న శోధనాయావగచ్ఛతి. రామానుగ్రహాత్త్వామహం దృష్టవానస్మీత్యర్థః.

సిన్ధోరివ ప్రవణే నిమ్న ఆశవో వృషచ్యుతా మదాసో గాతుమాశత
శం నో నివేశే ద్విపదే చతుష్పదేఽస్మే వాజాః సోమ తిష్ఠన్తు కృష్టయః
82

9-69-7

నేన్ద్రాదృత ఇత్యుక్తం తదేవ స్పష్టయతి - సిన్ధోరివేతి. సిన్ధోః నద్యాః ప్రవణే నిర్ఝరప్రపాతే ఇవ యథా ప్రవిష్టాః వృషచ్యుతాః స్వాతన్త్ర్యలక్షణాద్ధర్మాత్ చ్యుతాః ప్రవాహవశా భవన్తి, ఏవమాశవ శీఘ్రగామినోఽపి వానరాః నిమ్నే నీచే పాతాలమధ్యే ప్రవిష్టాః సన్తః వృషాః మాసేన సీతాశుద్ధిమానేష్యామ ఇతి స్వప్రతిజ్ఞాత్మకః సేవాధర్మః. తతః చ్యుతాః ప్రతిజ్ఞాయా అకరణాత్ నరకజ్గతా ఇవ జాతా ఇత్యర్థః. తే పునర్మదాసః సోమం రాజానం స్తుతిభిర్మాదయన్తః తత్ప్రసాదాద్గాతుం పృథివీం ఆశత ప్రాప్తవన్తః గాతుం పదం పృథివీనామసు పఠితమ్ భాష్యే త్వన్యథా వ్యాఖ్యాతమ్. స్తుతిఫలం ప్రార్థ్యమానం తావద్దర్శయతి - శమితి. హే సోమ నః అస్మాకం సమ్బన్ధినో రామస్య నివేశే గృహే దారేషు శం కల్యాణం తిష్ఠతు సర్వదాస్త్విత్యర్థః. తథా నః ద్విపదే మానుషే రామాదిరూపే చతుష్పదే ఋక్ష వానర రూపే చ శం తిష్ఠతు,తథా అస్మే అస్మాకం వాజాః సంగ్రామాః కృష్టయః శత్రుకర్షణక్షమాస్తిష్ఠన్తు ఉపస్థితా భవన్తి. ఏవం ప్రార్థనాపూర్వకం అనః పవస్వేతి తృచేన సోమాభిధం విష్ణుం స్తుత్వా తత్ప్రసాదాద్బిలాన్నిర్గత్య భూమిం ప్రాప్తా ఇత్యర్థః.

శుచిః పునానస్తన్వమరేపసమవ్యే హరిర్న్యధావిష్ట సానవి
జుష్టో మిత్రాయ వరుణాయ వాయవే త్రిధాతు మధు క్రియతే సుకర్మభిః.
83

9-70-8

తతో బిలాన్నిర్గత్యాపి సీతాయాః ప్రవృత్తిమలభమానానాం పునస్తమేవ త్రిరస్మా ఇత్యాదిభిరుత్తరస్య సూక్తస్య దశర్చస్య రేణుదృష్టస్య సప్తభిర్ఋగ్భిః స్తుతవతామప్యస్మాకం భయమాగతమిత్యాహోష్టమ్యా శుచిః పునాన ఇతి. ఏక వచనం జాత్యభిప్రాయమ్, శుచిఃస్వభావ శుద్ధోఽపి అరేపసం నిష్పాపమపి తన్వం తనుం శరీరం పునానః ఉపవాసైః శోధయన్ హరిర్వానరః సానవి సానౌ మేరుశిఖరే అవ్యే సఙ్గమే నిమిత్తే నితరాం అథావిష్ట ధావనం కృతవాన్ ప్రతిజ్ఞాభఙ్గాద్భీతో వానరగణోఽనశనవ్రతేన అభయస్థానం బ్రహ్మలోకం గన్తుం త్వరావానభూదిత్యర్థః. తతః సుకర్మభిః సుకృతవతా సమ్పాతినా పక్షిణా బహుత్వం పూజాయాం త్రిధాతు క్లీబత్వం ఛాన్దసం, వాతపిత్తకఫాత్మకం వానరశరీరం మధు ఆత్మనో అన్నం క్రియతే, వర్తమానసామీప్యే వర్తమా నవన్నిర్దేశః. అతిక్షీణానామేషాం మధ్యే యో యో మరిష్యతి తమహం భక్షయిష్యామీతి మనస్యకరోదిత్యర్థః. కీదృశస్త్రిధాతుః. జుష్టః మిత్రాదీనాం ప్రీత్యర్థం సమ్యగేతైః. సేవితస్తర్పితః. తథా హి - సుపక్వమాహారం భఞ్జానస్యా పిదేహవతోఽగ్నిస్తుష్యతి, సురసం భుంజానస్య రసనాదేవతా వరుణస్తుష్యతి, సుస్పర్శం వసనం వసానస్య త్వగ్దేవతా వాయుస్తుష్యతి. ఈ దృశానాం దేహానాం భక్షణేనాహం శుద్ధః పుష్టశ్చ భవిష్యామీతి సంపాతేరాశయః.

పవస్వ సోమ దేవవీతయే వృషేన్ద్రస్య హార్దిసోమధాన మావిశ
పురా నో బాధాద్దురితాతి పారయ క్షేత్రవద్ధి దిశ ఆహా విపృచ్ఛతే. 84
9-70-9

తం చ జిఘత్సుమాయాన్తం అభిప్రేక్ష్య పునః సోమం స్తువి శేషేన ఋగ్ద్వయేన జీవనార్థం - పవస్వేతి. హే సోమ త్వం వృషా అభిమత ఫలవ ర్షకః దేవవీతయే దేవానాం పాతౌ ప్రయతస్వ యతస్త్వం ఇన్ద్రస్య రామస్య హార్ది హృదయఙ్గమం సోమధానం సోమో ధీయతేఽనేనేతి వ్యుత్పత్యా సోమయాగాధికారే ముఖ్యం నిమిత్తం స్త్రీరూపం ఆవిశ ప్రవిశ సోమేనాహం యక్ష్యే ఇతి యథా సీతా సఙ్కల్పయతి యథా చ సోమేన దేవాః తృప్యన్తి, తథా రావణ వధేన సీతా ప్రోత్సాహనేన చ సమ్పాదయేత్యర్థః. పురా ప్రాక్

నోఽస్మాకం బాధాత్ అనేన షక్షిణా వధాత్ దురితా దురితాని దుర్మరణాని అతి పారయ సంకటాన్యతిక్రమ్యోత్తారయ ఇత్యుక్త్వా జటాయుం స్తువన్తి. హి ప్రసిద్ధః తీక్ష్ణదృష్టిర్జటాయునామా గృధ్రః క్షేత్రవిత్ సీతాస్థానవిత్ విపృచ్ఛతే సీతాయాః గతిం విశేషేణ పృచ్ఛతే రామాయ దిశః దిశం సంజ్ఞయా ఆహ ఉక్తవాన్. సః రామార్థంమృతోఽపి కిఞ్చిద్రామకార్యం కృతవాన్. వయం తు వ్యర్థమేవ మ్రియామహ ఇత్యర్థః.

హితో న సప్తిరభి వాజమర్షేన్ద్రస్యేన్దో జఠరమాపవస్వ
నావా న సిన్ధుమతి పర్షి విద్వాఞ్ఛూరో న యుధ్యన్నవ నో నిదః స్పః. 85
9-70-10

హితో నేతి. హే ఇందో సోమాభిద శ్రీవిష్ణో రామభద్ర హితో హిత కరో నేత్యుపమార్థే యథా సప్తిరశ్వః వాజం సఙ్గ్రామం గచ్ఛతి తథా - త్వం వాజం అర్ష అభ్యర్ష అభిముఖం గచ్ఛ. తతో దారహరాన్ శత్రూన్ హత్వా దారైః సఙ్గతః సన్ ఇన్ద్రస్య హవిర్భోక్తుః స్వేనైవ సోమరూపేణ హవిషా జఠరం ఉదరం ఆపవస్వ ప్రవిశ. సోమయాగాన్కుర్విత్యర్థః. నావా నౌకాయానేన యథా సిన్ధుం నదీం నావికా అతిపర్షి అతిపారయన్తి ఏవం త్వం అస్మాన్ సఙ్కటాని అతిపర్షి అతి పారయ. కీదృశో విద్వాన్ అస్మాకం చిత్తం జానన్ శూరో న యుధ్యన్ శూర ఇవ శత్రూన్ ప్రహరన్ నోఽస్మాకం నిదో నిన్దకాన్ వ్యర్థమేతే వరాకా మృతా ఇత్యేవం వాదినో రాక్షసాన్ అవస్పః అవం ముఖం జహి స్పృహి హింస్యాయాం. 'బహులం ఛన్దసి' ఇతి శ్నాప్రత్యయస్య లుక్ తిపి గుణే హల్ఙ్యాదినా తిపో లోపః.

ఆ దక్షిణా సృజ్యతే శుష్మ్యా౩ సదం వేతి ద్రుహో రక్షసః పాతి జాగృవిః
హరిరోపశం కృణుతే నభస్పయ ఉపస్తిరే చమ్వో౩ర్బ్రహ్మ నిర్ణిజే. 86
9-71-1

తదేవం స్వామిభక్తాన్ వానరాన్ జ్ఞాత్వా సమ్పాతి రప్యనుజగ్రాహే త్యాహ ఋషభో వైశ్వామిత్రా నవర్చేన సూక్తేన ఆదక్షిణేత్యాదినా.

శుష్మీ బలవాన్ హరిర్వానరః ఆదక్షిణా దక్షిణదిగభిముఖం అసృజ్యతే అజ్ఞాప్యతే అర్థాత్ సూక్తాన్తే దృష్టేన దివ్యేన సుపర్ణేనేతి గమ్యతే. ఏవమాజ్ఞప్తమాత్రో హరిః అపదం ఆసీద్వ్యస్మన్నితి రామస్య గృహం సీతారూపం వేతి ప్రాప్నోతి. తత్ప్రాప్య జాగృవిః జాగరూకః సన్ ద్రుహో ద్రోగ్ధుః రక్షసో రావణాత్ పాతి ఆత్మానమితి శేషః, స ఏవ హరిః ఓపశం సర్వస్య ధారకం నభః అవ్యాకృతం మాయామయం సీతాఖ్యం పయః పయస్వత్ ప్రస్రవయుక్తం కృణుతే కరోతి వత్సం గౌరివ సీతా తమవేక్ష్య స్నిగ్ధా భవతీత్యర్థః. కస్మై ప్రయోజనాయ - చమ్వోః వానర రాక్షస సేనయోః ఉపస్తిరే ఉక్తలక్షణాయ తత్పూర్వకాయ చమ్వోః సఙ్గ్రామాగ్నౌ హోమాయేత్యర్థః. హోమస్యాపి ప్రయోజనం బ్రహ్మనిర్ణిజే బ్రహ్మణః బ్రహ్మాణ్డస్య కణ్టకోద్ధరణేన శోధనాయ తేన కణ్టకా ఏవ మృతాః వానరాస్తు మృతా అపి పునరుత్థాపితా ఇతి ధ్వనితమ్.

ప్ర కృష్టిహేవ శూష ఏతి రోరువద సుర్యం౧ వర్ణం నిరిణీతే అస్యతమ్
జహాతి వవ్రింపితురేతి నిష్కృతముపప్రుతం కృణుతే నిర్ణిజంతనా. 87

9-71-2

అసృష్టో హరిః కథం తాం దిశం గతవానిత్యత ఆహ - ప్రకృష్టిహేవేతి. స అసృష్టో హరిః శూషః సీతాయాః శోధకః కృష్టిహేవ కృష్టయః కర్షకాః లోకానాం పీడకా రాక్షసాస్తాన్హన్తీతి తథా తేషాం కాల ఇవ క్రూరః ప్రైతి ప్రకర్షేణ గచ్ఛతి. రోరువత్ గర్జన్ అస్య కర్షణ కర్తుః రక్షోగణస్య వర్ణం ముఖచ్ఛాయాం అసూర్యం అతిక్రూరం తం ప్రసిద్ధం తం నిరిణీతే నిర్గమయతి ప్రగతమాత్రో రావణాదీన్ దీనాన్ కరోతి కిం చ వవ్రిం ఆవరణం అల్పకాయస్వరూపం జహాతి త్యజతి మహద్రూపం ధారయతీత్యర్థః. తథా - పితుః వాయోః నిష్కృతం నిశ్చితం కృతం వేగవత్త్వం ఏతి ప్రాప్నోతి తతశ్చ ఉపప్రుతం సీతాయాః సమీపం గన్తుం ప్రుతం ప్లవనం కృణుతే కరోతి నిర్ణిజం విశుద్ధం యథా స్యాత్తథా ఉపప్రుతం కృణుతే తనా విస్తారేణ మహతా రూపేణ.

అద్రిభిః సుతః పవతే గభస్త్యోర్వృషాయతే నభసా వేపతే మతీ
స మోదతే నసతే సాధతే గిరా నేనిక్తే అప్సు యజతే పరీమణి. 88

9-71-3

అద్రిభిరితి - స హరిః మధ్యేమార్గం అద్రిభిః మైనాకపర్వతేన సముద్రమధ్యాదుద్గతేన సుతః ప్రసుతోమయి విశ్రమస్వేతి అజ్ఞప్తః సన్ తం గభస్త్యోః బాహుభ్యాం పవతే గచ్ఛతి. హస్తస్పర్శమాత్రేణ తం సమ్భావయతి, న తు తస్య పృష్ఠే తిష్ఠతీత్యర్థః. యతః వృషాయతే వృషవద్బలం స్వీయం ప్రకాశయతి, అత ఏవ నభసా ఆకాశేన వేపతే సర్వత్ర గచ్ఛతి. మతీ మేధావీ పూర్వసవర్ణః సమతీ మత్యా వా మోదతే అనేనాహం మానిత ఇతి హృష్టో భవతి. అత ఏవ గిరా నసతే వాఙ్మాత్రేణ తత్ర సంశ్లిష్టో భవతి. సాధతే స్వకార్యం చ సాధయతి, యతోఽయమ్, అప్సు తీర్థరూపాసు నేనిక్తే ఆత్మానం శోధయతి, తథా పరీమణి పరితో మీయతే ఇతి పరిమా దేహో యజ్ఞభూర్వా తత్ర యజతే ఆత్మానమన్తర్యామిణం వా దేవాన్వా పూజయతే. స్వసుకృతబలేనైవ సర్వం సాధయతి, న త్వన్యబలేననేతి భావః.
పరిద్యుక్షం సహసః పర్వతావృధం మధ్వః సిఞ్చన్తి హర్మ్యస్య సక్షణిమ్
ఆయస్మిన్ గావః సుహుతాద ఊధని మూర్ధఞ్ఛ్రీణన్త్యగ్రియం వరీమభిః.
89

9-71-4

పరీతి - సహసో వేగాత్ పరిద్యుక్షం పరితః కార్త్స్న్యేన దివం అన్తరిక్షం క్షిణోత్యల్పీకరోతి తమ్. కృత్స్నమప్యన్తరిక్షం హరేర్వేగస్య న పర్యాప్తమిత్యర్థః. అత ఏవ పర్వతావృధం పర్వతం వర్ధయన్తం మైనాకం పూర్వోక్తరీత్యా మానయంతం తం మధ్వో మదకరాః దేవాః పరిసిఞ్చన్తి పుష్పవృష్ట్యాదినా. కీదృశం తం హర్మ్యస్య శత్రుపురస్య సక్షణిమ్ అభిభావకం యస్మిన్ హర్మ్యే గావః సుహుతాదః సుష్టు హుతం దత్తమదన్తి తాః సమ్యక్పాలితాః, ఊధని ఊధః ప్రభవే క్షీరే అగ్రియం శ్రేష్ఠం సోమం మూర్ధని ఉచ్చస్థానే ప్రాప్తవ్యే నిమిత్తే

సతి వరీమభిః ఉరుతరైర్యజ్ఞాదిభిర్హేతుభిః శ్రీణన్తి మిశ్రయన్తి యతోఽత్ర సోమయాగాదయః ప్రవర్తన్తే ఇత్యర్థః. తథా చోక్తమ్ - 'అగ్నిహోత్రం చ వేదాశ్చ రాక్షసానాం గృహే గృహే' ఇతి.

సమీ రథం న భురిజోరహేషత దశస్వసారో అదితేరుపస్థ ఆ
జిగాదుప జ్రయతి గోరపీచ్యం పదం యదస్య మతుథా అజీజనన్. 90

9-71-5

హర్మ్యస్య స్తక్షణిమిత్యేతద్వివృణోతి - సమీతి. ఈమిత్యన్తలోప ఇత్యాదినా మకారస్య లోపః ప్రకరణాత్. స ఖేచరో హనుమాన్ అదితేః పృథివ్యాః ఉపస్థే శ్రేష్ఠస్థానే అజిగాత్ అగతః సిన్ధోః పారం ప్రాప్తః, తత్రాపి గోః పృథివ్యాః అపీచ్యమ్ అత్యన్తరమణీయమ్ అస్య రక్షసః పదం స్థానం లఙ్కాఖ్యం యత్ మతుథాః మననీయగాథాః స్తోతవ్యాః శిల్పినో విశ్వకర్మాదయః అజీజనన్, తత్ ఉప ఉపేత్య జ్రయతి జరయతి నిర్దహతి కపిః, య ఈం ఏతత్పదం రథం న రథయోజితమశ్వమివ సం సమేత్య అస్య భురిజోర్బాహ్వోర్దశస్వసారోఽఙ్గులయః అహేషత హేష కృతవత్యః, యథాఽశ్వోఽశ్వమేత్య హేషతే, ఏవం అస్యాఽఙ్గులయో లఙ్కాధిష్ఠాత్రీం దేవతామేత్యాహేషన్త ఉభయతశ్చపేటికాభ్యాం తాం తాడితవానితి భావః.

శ్యేనో న యోనిం సదనం ధియా కృతం హిరణ్యయమాసదం దేవ ఏషతి
ఏ రిణన్తి బర్హిషి ప్రియం గిరాఽశ్వో న దేవాం అప్యేతి యజ్ఞియః. 91

9-71-6

శ్యేనో నేతి - యథా శ్యేనో యోనిం కులాయం గగనమార్గేణ ఏషతి గచ్ఛతి ఏవం దేవో మహారుద్రః ధియా కృతం బ్రహ్మసఙ్కల్పనిర్మితం సదనం శ్రీరామదారరూపం గృహం ఏషతి. కీదృశం గృహం హిరణ్యయమ్ ఆసదం హిరణ్యం యాతి ప్రాప్నోతి శ్రీరామభద్రదత్తమభిజ్ఞానాఙ్గులీయకప్రాపకం హనుమన్తం అభిముఖ్యేన సీదత్యుపవిశతీత్యాసదం యో యజ్ఞియోఽశ్వో న అశ్వ ఇవ దేవాన్ ప్రీణయన్ అప్యేతి, ఈమ్ ఏనం ప్రియం

దేవానాం అప్తతమం బర్హిషి యజ్ఞే నిమిత్తే యజ్ఞాదిమార్గప్రవృత్త్యర్థం గిరా హేతుభూతయా కిఞ్చిద్వక్తుమిత్యర్థః. ఏరిణన్తి అభిముఖమ్ ప్రేరయన్తి, అభి జ్ఞానప్రదానేన విశ్వస్తాయాం సీతాయాం హనుమాన్ వక్తుమారేభే ఇత్యర్థః.

పరో వ్యక్తో అరుషో దివః కవిర్వృషా త్రిపృష్ఠో అనవిష్ట గా అభి
సహస్రణీతిర్యతిః పరాయతీ రేభో న పూర్వీరుషసో విరాజతి. 92

9-71-7

వచనమేవాహ - పరేతి - దివో ద్యులోకాత్ పరా దూరే వ్యక్తః అక్షయదత్తః - 'పరో దివో జ్యోతిర్దీప్యతే' ఇతి శ్రుతేః. అరుషః శాన్తః శుద్ధేన రూపేణ కవిః క్రాన్తదర్శీ సర్వజ్ఞో మాయావిరూపేణ వృషా గృహస్థధర్మరూపః త్రిపృష్ఠః త్రయో ధర్మార్థకామాః యజ్ఞరాజ్యరతిరూపాః దారహరణాత్ పృష్ఠే యస్య సః త్రిపృష్ఠః గాః అభి భూప్రదేశాన్ అభివ్యాప్య అనావిష్ట శబ్దమ కరోత్ త్వచ్ఛోకేన సర్వా దిశః శూన్యాః పశ్యన్ హాహాశబ్దం కరోతీత్యర్థః. ఏతేన మధుమాన్ ద్రప్సః పరివారమర్షతీతి సీతయా పృష్టం యత్ రామో మయి ప్రీతమానస్తీతి తస్యేదముత్తరమ్. యత్పృష్టం రావణం సపరివారం దగ్ధుమేష్యతి తస్యోత్తరమాహ - సహస్రేతి. స ఇదానీం యతిః త్వత్ప్రా ప్త్యర్థం యతమానః సహస్రాణీతిః సహస్రాణి అనన్తాని శూరాణాం నయతీతి, తథా - పరాయతిః శత్రూన్ పరాకర్తుం యతమానః రేభో న శబ్దం కుర్వాణో మహోక్ష ఇవ పూర్వీరుషస ఆరభ్య అస్మాకం త్వద్వియోగకాలమారభ్య సంప్రతి విరాజతే దీప్యతే బహ్వీం సేనామాదాయ శత్రూనున్మూలయితుం క్షమతే ఇత్యర్థః.

త్వేషం రూపం కృణుతే వర్ణో అస్య స యత్రాశయత్సమృతా సేధతి స్రిధః
అప్సాయాతి స్వధయా దైవ్యం జనం సం సుష్టుతీ నసతే సం గోఅగ్రయా
93

9-71-8

త్వేషమితి - అస్య రామరూపస్య సోమస్య వర్ణః క్షత్రియః తేన తత్స్వ

భావః 'శార్యం తేజో ధృతిర్వాక్ష్యం' ఇత్యాదిః త్వేషం దీప్తం రూపమాత్మనః కృణుతే కురుతే, సః యత్ర యస్యాం సమితా సమితౌ సంగ్రామే స్రిధః శోధకాన్ శత్రూన్ సేధతి నిషేధతి, తత్ర తాన్ అశయత్ శయనమకారయత్ అస్మాత్ కశ్చిదపి శత్రుర్జీవన్నముచ్యతే ఇత్యర్థః. తేనాఽవశ్యమసౌ రావణం సపరివారం మారయిష్యత్యేవేత్యుక్తమ్. స్వధయా పితృకార్యేణ నిమిత్తేన దైవ్యం జనం దేవతాకార్యనిమిత్తం చ అప్సా అపాం సనితా విభాజకః సన్ యాతి అనుసరతి, సర్వం దైవపితృకార్యమద్భిరేవ కుర్వన్ స్వయమపి త్వల్లాభార్థమబ్భక్షవ్రతోఽస్తీత్యర్థః. తథా సుష్టుతీ శోభనయా స్తుత్యా సంనసతే దేవైః పితృభిశ్చ సహ సంగతో భవతి స్తుతిమాత్రేణ తేషామాతిథ్యం కరోతీత్యర్థః. కీదృశ్యా సుష్టుత్యా సంగో అగ్రయేతి - సమీచీనా గార్వాణీ సురసంస్కారాదిమతీ అగ్రే పురోవర్తినీ ప్రధానభూతా యస్యాం సా తయేత్యర్థః. సురస శబ్దగుమ్ఫితయా స్తుత్యేత్యర్థః.

ఉక్షేవ యూథా పరియన్నరావీదధి త్విషీరధిత సూర్యస్య
దివ్యః సుపర్ణోవ చక్షత క్షాం సోమః పరి క్రతునా పశ్యతే జాః. 94

9-71-9

కేన త్వం దక్షిణాం దిశం ప్రతి గన్తుం విసృష్ట ఇతి ప్రష్టుమిచ్ఛన్తీం సీతాం అలక్ష్య స్వయమేవాహ - ఉక్షే వేతి. యథా ఉక్షా రేతఃసేచనకామః యూథాః గోయూథాని పరియన్ పరిక్రామన్ ఏతి, ఏవం దివ్యః సుపర్ణః సంపాతినామా పక్షీ వానరయూథాని పరిక్రామన్ వచనామృతసేచనకామోఽరావీత్, ఇమం శబ్దం కృతవాన్. కోఽసౌ యః సూర్యస్య త్విషీః దీప్తీః అధి అధికం అధిత ధృతవాన్, సంపాతిజటాయూ పక్షిణౌ అరుణపుత్రౌ సూర్యం స్రష్టుం ప్రస్థితౌ, తయోః సూర్య దీప్త్యా దహ్యమానయోర్మధ్యే సంపాతిః స్వపక్షాభ్యాం జటాయుమాచ్ఛాదయత్ అధికో దగ్ధోఽభూదిత్యుపాఖ్యానే. యః సుపర్ణః క్షాం పృథ్వీం కృత్స్నాం అవచక్షథ ఉపరి భూత్వాఽధః పశ్యతి, స ఏవ క్రతునా ఉపాసనయా సోమః సోమభావం గతః, స చ తస్య జాః జాయాం సీతాం పరిపశ్యతే దివ్యదృష్ట్యా

త్వాం దృష్ట్వాఽముష్మిన్ స్థలే సీతాఽస్తీత్యస్మాన్ ప్రయుక్తవానిత్యర్థః. ఏతేన యదుక్తం 'నేన్ద్రాదృతే పవతే ధామ కిఞ్చన' ఇతి తస్యాయముప సంహారః. సోమః పరిక్రతునా పశ్యతే జా ఇతి.

అవీరామివ మామయం శరారురభి మన్యతే
ఉతాహమస్మి వీరిణీన్ద్రపత్నీమరుత్సఖా విశ్వస్మాదిన్ద్ర ఉత్తరః. 95

9-71-10

ఏవ రామానుగ్రహమాత్మని శ్రుత్వా సీతా హనుమంతం స్వస్య దుఃఖ మిష్టం చ నివేదయతి - అవీరామివేతిద్వాభ్యామ్. అయం శరారుర్మూర్ఖః రావణః మాం అవీరామివ వీరరహితామివ అభిమన్యతే హినస్తి రాక్షసీ ద్వారా తర్జయతి ఉత పరంతు అహం వీరిణీ వీరవతీ అస్మి ఇన్ద్రపత్నీ పరమేశ్వరస్య సహచారిణీ మరుద్వాయుస్తత్పుత్రః త్వం చ సఖా యస్యాః సా మరుత్సఖాఽస్మి విశ్వస్మాత్ త్రైలోక్యాదిన్ద్ర ఉత్తరః ఉత్కృష్టతరః, అత ఏవ వీరవతీం మాం ధర్షయన్ అయం మరిష్యత్యేవేత్యర్థః.

సంహోత్రం స్మ పురా నారీ సమనం వావ గచ్ఛతి
వేధా ఋతస్య వీరిణీన్ద్రపత్నీ మహీయతే విశ్వస్మాదిన్ద్ర ఉత్తరః. 96

10-86-10

సంహోత్రమితి - హోత్రం అగ్నిహోత్రాదికం సమనం 'యాన్యేవ సంగ్రామనామని తాని యజ్ఞనామాని' ఇత్యుక్తేర్యజ్ఞం వా యా నారీ పురా అవగచ్ఛతి సా ఋతస్య కర్మణో యజ్ఞాదేః వేధాః స్రష్టా వీరిణీ వీరయుక్తా చ భూత్వా ఇన్ద్రపత్నీ యథా మహీయతే హోత్రాదినా తథా పునరిన్ద్రః కరోత్వితి శేషః.

పక్షే యజ్ఞవివేకాభ్యాం అగ్నిజటాయుభ్యాం సంరక్షితాం శ్రద్ధాం మాం బోధరామ ఏవ నేతుం సమర్థ ఇతి భావః. మరుత్ ప్రాణః సూత్రాత్మా.

ఇదం త ఏకం పర ఊ త ఏకం తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ
సంవేశనే తన్వశ్చారురేధి ప్రియో దేవానాం పరమేజనిత్రే. 97

10-56-1

ఏవం సీతాయోక్తో హనూమాన్ సీతామాహ - ఇదమితి భోః సీతే త్వం ద్విదలస్య దామ్పత్యస్య ఇదం త్వద్రూపమేకం దలం, పరతః తారకం పురస్తాచ్చ సముద్రస్య పారే తవైకం దలం రామరూపమస్తి, అతస్తృతీయేన మయా జ్యోతిషా ప్రభవతా సహోయేన సంవిష్వ మిథునీభవ అహం త్వాం ప్రాపయిష్యామీత్యర్థః. సంవేశనే సంయోగే తన్వః శరీరార్థస్య చారుః శోభనో దేవానాం ప్రియో యజ్ఞార్హస్తే గర్తాఽస్తి, త్వం చ జనిత్రే ప్రజోత్పత్త్యే స్పృగ్రహే ఏధి స్థిరా భవ.

పక్షే నిష్కామభక్తిరేవ శ్రద్ధాం బోధోన్మఖీకర్తుమర్హతీతి భావః.

తనూష్టే వాజిన్ తన్వంౡనయన్తీ వామమస్మభ్యం ధాతు శర్మ తుభ్యమ్
అద్రుతో మహో ధరుణాయ దేవాన్ దివీవ జ్యోతిః స్వమామిమీయాః.98

10-56-2

ఏవ ముక్తా సీతా హనుమన్తమాహ - తనూష్ట ఇతి. హే వాజిన్ వేగవన్ వానర తే తవ తనూః అంగాని ప్రతితన్వం స్వశరీరం నయన్తీ ప్రాపయన్తీ చేత్ స్యామ్, తర్హి తుభ్యం ధాతువచ్ఛరీరేణ స్వశరీరం సన్ధానం అస్మభ్యం శీఘ్రం రామదర్శనకారిత్వేన శర్మప్రదమపి దామం కుటిలం రాజ భార్యాపి పరపురుషస్పృగ్యం ప్రాప్తవతీత్యకీర్తికరమిత్యర్థః. రావణ స్పర్శస్త్వని చ్ఛన్త్యా జాత ఇతి న తత్ర మమ దోష ఇతి భావః. అతోఽద్రుతః వైరైరనభిభూతః మహో మహాన్ రామః దేవాన్ దేవకార్యం కృత్వా మాం పరీత్య స్వీకరోత్విత్యర్థః. నియాః ఆమీ ఇతి మధ్యమో వ్యత్యయేన వా.

దూరే తన్నామ గుహ్యం పరాచైర్యత్త్వా భీతే అహ్వయేతాం వయోధై
ఉదస్తభ్నాః పృథివీం ద్యామభీకే భ్రాతుః పుత్రాన్ మఘవన్ తిత్విషాణః.
99

10-55-1

ఏవంచేత్కించిద్విశ్వాసకరమభిజ్ఞానం రామాయ బ్రూహీత్యుక్త్వా సీతా హనూమన్తమాహ - దూరే తదితి. తద్బుద్ధిస్థం గుహ్యం దూరే బహు కాలికం పరాచైర్ద్వారదేశీయైర్నామ నిశ్చితం బుద్ధ్యస్వేతి శేషః. యత్ యన్నిమిత్తం భీతే ద్యావాపృథివ్యౌ త్వా త్వాం వయోధై వయసో మమ పీడాకరస్య పక్షిణో విగ్రహస్తస్మై తదర్థం అహ్వయేతాం ఏనాం కాకేభ్యస్త్రా హీత్యాహూతవత్యౌ తదా పృథివీం ద్యాం చ ఉదస్తభ్నాః స్తబ్ధీకృతవానసి. అభికే కాముకే పక్షిణి నిమిత్తభూతే సతి హేమఘవన్ లక్ష్మీపతే భ్రాతుః పుత్రాన్ విష్ణోస్తవ భ్రాతా ఇన్ద్రః తత్పుత్రాన్ కాకరూపాన్ బహుత్వమార్షం తిత్విషాణః ఇషీకయా దీపయన్ త్వదస్త్రదీపితమ్ కాకం కృత్స్నే ద్యావా పృథివ్యామపి త్రాతుం న శక్తే అభూతామిత్యర్థః. కాకతుల్యం రావణం హత్వా మాం నయేతి భావః.

పక్షే కర్మైవ శ్రేయో న బోధ ఇతి విపర్యయో బోధభ్రాతా తజ్జః సంశయః కాకః బోధప్రియాం శ్రద్ధాం కదర్థయన్ బోధేన త్రైలోక్యాదపనీత ఇతి భావః. మఘవన్ లక్ష్మీపతే విద్యాపతే.

దేవాస ఆయన్ పరశూంరబిభ్రన్వనావృశ్చన్తో అభి విడ్భిరాయన్
నిసుద్ర్వం దధతో వక్షణాసు యత్రా కృపీట మను తద్దహన్తి. 100

10-28-8

దేవాస ఆయన్నితి - దేవాస ఆయన్నిత్యేకస్మిన్ బహువచనం బహుత్వ భ్రమాత్, దేవాః ఆయన్ ఆగతాః పర ఏవం సీతాసన్దేశం ప్రాప్య ప్రస్థాతుం హనుమాన్ శత్రుసంపదం బబాధే తదావేదయన్తి రాక్షసా రావణం ప్రతి. శూన్ అస్మదీయానేవ అబిభ్రన్ ధృతవన్తః విడ్భిర్జనసన్తానవరూపాభిః ప్రజాభిః సహ వానా వనాని వృశ్చన్తః ఛిన్దన్తః అభ్యాయన్ సుద్రు సుష్ఠు ద్రవతీతి తం శీఘ్రగమ్ అగ్నిం సేతునిబద్ధం తడాగజలం వా వక్షణాసు గుహైకదేశవి శేషేషు సేతుభంగేన నదీషు వా నిదధతః సన్తః, యత్ర కృపీటం వాప్యాదౌ జలమస్తి, తదపి అనుదహన్తి కాష్ఠాదికం దహన్తస్తదూష్మణా వాప్యాదీన్యపి

శోషయన్తీతి భావః. కృపీటమగ్నియోనిః కాష్ఠాదికం వా కృపీటజత్వాత్ తదను అన్యదపి వజ్రపాషాణాదికం దహన్తీత్యర్థః.

పక్షే కామస్య నగరం విషయాః, భోగ ఆరామః, తజ్జో హర్షః, పుత్రః, తామ్ విష్ణుభక్తిం శమదమవైరాగ్యగర్భితత్వాదనేకరూపాం ఉచ్ఛినత్తీత్యర్థః.

శశః క్షురం ప్రత్యఙ్చం జగారాద్రిం లోగేన వ్యభేదమారాత్
బృహన్తం చిద్బుహాతే రన్ధయాని వయద్వత్సో వృషభం శూశువానః. 101

10-28-9

ఏవం శ్రుత్వా రావణః శోచతి - శశః క్షురమితి. యథా శశః పశుః క్షురం తీక్ష్ణధారం లోహం ప్రత్యఙ్చం అభిముఖధారం జగార నిగీర్ణవాన్ అన్తఃకృన్తన్నేవ ప్రవిశతి, ఏవం సీతాం స్వవధార్థమానీతవానిత్యర్థః. అద్రిం శైలం లోగేన లాతి అదత్తే ఉద్గిరతీతి లోగో లోష్టస్తేన ఆరాద్దూరాత్ ఆగత్య వ్యభేదం భేదితవానస్మి బృహన్తం మహాన్తం ఆత్మానం చిత్ నిశ్చితం ఋహాతే క్షుద్రాయ సుఖాయ రన్ధయాని పీడయాని యథా వయత్ గచ్ఛన్ వత్సః వృషభం మహోక్షం శూశువానః వర్ధమానః ఆధిక్యం దర్శయన్.

సుపర్ణ ఇత్థా నఖమా సిషాయావరుద్ధః పరిపదం న సింహః
నిరుద్ధశ్చిన్మహిషస్తర్ష్యావాన్ గోధా తస్మా అయథం కర్షదేతత్. 102

10-28-10

ఏవం శృత్వా విచిన్త్యాపి రావణో హనూమన్తం బబన్ధేత్యాహ - సుపర్ణ ఇతి. సుపర్ణః పక్షివత్ఖేచరో రావణః ఇత్థా ఏవం వ్యాలగ్రాహివత్, నఖం న ఖిద్యతే ఛేదన భేదనాది నేతి నఖం హనుమన్తం ఆసిషాయ బ్రహ్మపాశైరా బబంధ, స చావవరుద్ధో బద్ధోపి పరిపదం నసింహః సింహ ఇవ స్వతన్త్రః పరితో గచ్ఛత్యేవ తథా తర్ష్యావాన్ తుషాక్రాన్తో జలాశయాభిముఖో మహిషో మహానారణ్యకః చిత్ ఇవ నిరుద్ధోఽపి రోధకాన్ కర్షత్ ఏవమేతత్ తస్మై హనుమతే అయథం అసదృశం గోధా పరివేష్టనం పాశైర్బంధనమ్ గుధ పరివే ష్టనే పచాద్యచి టాప్ దుర్బలైర్నిరుద్ధస్తానేవ కర్షం యథేష్టం సఞ్చరతీతి

బావః.

అక్షానహో నహ్యతనోత సోమ్యా ఇష్కృణుధ్వం రశనా ఓత పింశత
అష్టాబంధురం వహతాభితో రథం యేన దేవాసో అనయన్నభి ప్రియమ్.
103

10-53-7

స ఏవం బ్రహ్మపాశైర్బద్ధోఽపి తాన్ యదా న గణయతి తదైనం దేవాః ప్రార్థయన్తే బ్రహ్మపాశానామపమానో మాభూదిత్యేతదర్థం - అక్ష నహ ఇతి. భోః సౌమ్యాః విష్ణుభక్తాః అక్షానహః అక్షం రావణ పుత్రం మృత్యుపాశైర్బధ్నన్తో యూయం నహ్యత న ఆత్మానపి బధ్నీత, రశనాః బ్రహ్మపాశాన్ ఇష్కృణుధ్వం స్వీకురుధ్వం అఉత పశ్చాత్ పిమ్శత విభజత స్వీకృత్య ఖణ్డయత అష్టా బన్ధురం జానుద్వయ కూర్పరద్వయ స్కన్ధద్వయ జఙ్ఘాద్వయేషు బన్ధనవన్తం రథం దేహం అభితో నగరే వహత ప్రాపయత యేన దేవాసో దేవాః అభిప్రియం స్వేష్టం అనయన్ ప్రాప్నువన్ పురే సఞ్చ రతాం కృత్స్నేఽస్మిన్ దగ్ధే దేవాః సుఖం ప్రాప్స్యన్తీత్యర్థః.

పక్షే అక్షానహః ఇంద్రియజయినః అభితః కర్మోపాసనామార్గయోః విధి నిషేధ పాశానంగీకృత్య విషయాన్ భోగాంశ్చోత్పాద్య లబ్ధపరోక్షబోధాః అశ నాదీని ప్రాణాదిషు ప్రక్షిప్య ఆత్మానమసఙ్గమ్ భావయతేత్యర్థః.

రక్షోహణం వాజినమా జిఘర్మి మిత్రం ప్రథిష్ఠముప యామిశర్మ
శిశానో అగ్నిః క్రతుభిః సమిద్ధః స నో దివా స రిషః పాతు నక్తమ్. 104
10 -87-1

ఏవం బద్ధస్య హనుమతః పుచ్ఛే లాపితమగ్నిం సీతా ప్రార్థయతే - రక్షోహణ మితి. రక్షోహణం రక్షసాం అక్షాదీనాం హన్తారం వాజినం హరిం వానరం దృష్ట్వా అజిఘర్మి క్షరామి శోకేనాఽశ్రూణి నివర్తయామీత్యర్థః. అతో మిత్రం హనుమత్పితుర్వాయోః సఖాయం ప్రతిష్ఠం ప్రథమానం అగ్నిం శర్మ హనూమతే కల్యాణం ఉపయామి ఉపేత్య యాచామి. తత్యాయామీతి

వత్ వర్ణలోపశ్ఛాన్దసః. శిశానో దీప్యమానోఽగ్నిః క్రతుభిః యజ్ఞైః పూర్వం అస్మాభిః సమిద్ధః సన్దీపితః స ఇదానీం నోఽస్మాన్ జనం దివా నక్తం చ సరిషః హిసాతః పాతు.

పక్షేఽగ్నిర్విజ్ఞానమ్, తద్యుతా భక్తిః కృత్స్నం కామసమ్పదం నాశిత వతీత్యర్థః.

అయోదంష్ట్రో అర్చిషాయాతుధానానుపస్పృశ జాతవేదః సమిద్ధః
ఆ జిహ్వయా మూరదేవాన్ రభస్వ క్రవ్యాదోవృక్త్వ్యపిధత్స్వాసన్. 105

10-87-2

అయోదంష్ట్ర ఇతి - అయోదంష్ట్రః అర్చిషా జ్వాలయా యాతుధానాన్ రాక్షసాన్ ఉపస్పృశ, హే జాతవేదః సమిద్ధః సన్ జిహ్వయా మహాజ్వాలయా మూరదేవాన్ మూలదేవాన్ పూర్వదేవాన్ అసురాన్ ఇతి యావత్ ఆరభస్వ స్పృశ క్రవ్యాదో మాంసాదాంశ్చ తాన్ వృక్త్వా ఏకీకృత్య చ అసన్ ఆస్యేఽపిధత్స్వ తిరోహితాన్ కురు.

పక్షే అయోదంష్ట్రోఽభేద్యార్థభేదేన క్షమః అర్చిషా సాత్త్వికవృత్త్యా యాతుధానాన్ క్రోధాదీన్ నిగృహ్ణీష్వ, జాతవేదః హే అగ్నే అతీతానేకజన్మాదిదుఃఖజ్ఞ శేషం స్పష్టం.

యత్రేదనీం పశ్యసి జాతవేదస్తిష్ఠన్తమగ్న ఉత వా చరన్తమ్
యద్వాన్తరిక్షే పథిభిః పతన్తం తమస్తా విధ్య శర్వా శిశానః. 106

10-87-6

యత్రేతి - తం రావణం కామం వా విధ్య భన్ధి దూరీకురువా శర్వా సర్వాణి హమ్స్రాణి రక్షాంసి శిశానః దీపయన్ తయోరుభయోరపి అస్తా అస్తాని గృహాణి దృషత్కాష్ఠాదిమయాని కామవిషయభూతాని స్రగాదీని వా శేషం స్పష్టమ్.

పరిత్వాఽగ్నేపురం వయం విప్రం సహస్య ధీమహి
ధృషద్వర్ణం దివేదివే హన్తారం భఙ్గు రావతామ్. 107

పరీతి - హే అగ్నే త్వా త్వాం విప్రం వ్యాపకం హే సహస్య తేజస్విన్ పురం పరి అరినగరస్య పరితః దీమహి స్థాపయామః కృత్స్నం నగరమావేష్టయ యథా బహిర్నిస్సర్తుమన్యో న శక్నోతి, తథా స్థిరో భవేత్యర్థః ధృషత్ అన్యం ధర్షయన్ వర్ణో యస్య తం త్వాం ధృషద్వర్ణం దివే దివే నిత్యం భంగురం వినాశీలం మాయామయం అహంకారాది తద్వత్ తాం భంగురావతాం హన్తారం నివీమహి.

పక్షే సర్వ శరీరస్థం పాప్మానం భస్మీకురు, యథా బహిర్వాసనాః న నిఃసరేయుస్తథేతి భావః.

హరిం మృజన్త్యరుషో న యుజ్యతే సం ధేనుభిః కలశే సోమో అజ్యతే
ఉద్వాచమీరయతి హిన్వతే మతీ పురుష్టుతస్య కతిచిత్పరిప్రియః. 108

9-72-1

ఏవం లఙ్కాం దగ్ధ్వా వానరైః సహ హనుమాన్ రామం ప్రత్యాగత ఇత్యాహ - హరిం మృజన్తీతి హరిం వానరం హనుమన్తం కృత కార్యం మృజన్తి ప్రేమ్ణా హస్తేన పరిమార్జయన్తి కే అరుషః రోషరహితాః శాన్తాః శ్రీరామభద్రాః బహుత్వం పూజాయామ్ ఏతేనాన్వేషేణాత్వాऽకృతకోపాః స్థితా ఇతి గమ్యతే, నశబ్ద ఉపమార్థే ఉత్తరాన్వయీ యథా ధేనుభిర్ధేనుప్రభవైః పయోభిః కలశే ద్రోణకలశే సోమః సమజ్యతే సజ్గతో భవత్యతిశయాధానాయ, ఏవం యో హరిర్యుజ్యతే అర్థాత్స్వామినేతి లభ్యతే. స చ హరిః వాచం ఉదీరయతి. హిన్వతే వర్ధయతే చ స్వామినం యతో మతీ మేధావీ సువః పూర్వసవర్ణః తామేవ వర్ధనరూపాం వాచమాహ - పురుష్టుతస్య కతిచిత్పరిప్రియ ఇతి బహుభిః బ్రహ్మాద్యైః స్తుతస్య తవ మదీయాః పరిప్రియః పరితః ప్రీణయన్తి తాః స్తుతివాచః కతి చిత్ కియత్యః యావతీ స్తుతిర్మయా కర్తవ్యా సా సర్వథాऽప్యత్యల్పైవేతి భావః.

సాకం వదన్తి బహవో మనీషిణ ఇన్ద్రస్య సోమం జఠరే యదాదుహుః

యదీమృజన్తి సుభగస్తయోనరః సునీళాభిర్దశభిః కామ్యం మధు. 109

9-72-2

సాకమితి - అతః పరం బహవో మనీషిణో ధీమన్తో వానరాః సాకం యుగపత్ శ్రీరామభద్రం ప్రవదన్తి, యత్ యతః కారణాత్ తే సర్వే ఇన్ద్రస్య జఠరే జఠర తృప్త్యర్థం సోమం పయోభిర్మిశ్రయితుం అదుహుః దుగ్ధవత్యా ధేన్వాః కృతసోమయాగాత్తేషాం రామపర్యంతం గతిరాసీదిత్యర్థః. కుత ఏవం రామస్య దౌర్లభ్యమత ఆహ - యదితి యత్ యతః ఈమ్ ఏనం రామం కామ్యం కామనీయం మధు అమృతం నరా మనుష్యాః సుగభస్తయః ప్రజ్ఞానాంశవో విశుద్ధచేతస్త్వాద్యేషాం తే తథాభూతాః దశభిః సునీళాభిః సమానసీడాభిః పఞ్చభిః ప్రాణవృత్తిభిః పన్తభిర్ధీవృత్తిభిశ్చ సర్వైః కర్మభిః సర్వైర్జ్ఞానైశ్చ మృజన్తి మృగయన్తి, తస్మాద్రామేణ సహ సంవాదో మహతః పుణ్యస్య ఫలమితి జ్ఞేయమ్.

అరమమాణో అత్యేతి గా అభి సూర్యస్య ప్రియం దుహితుస్తిరో రవమ్
అన్వస్మై జోషమభరద్వినంగృసః సం ద్వయీభిః స్వస్రృభిః క్షేతి జామిభిః.
110

9-72-3

సంవాదమేవాహ తిసృభిః - అరమమాణ ఇతి. ఇంద్ర తే ఋత్వియః సోమ ఇతి పదచతుష్టయముత్తరమన్త్రాదపకృష్యతే హే ఇన్ద్ర శ్రీరామ తే తవ సోమః సోమాభిషవనిమిత్తభూతా ఋత్వియః ఋతౌ ఈయతే గమ్యతే ఇతి ఋత్వియః ఋతుశబ్దకాదిణః. కః ఇయజ్ ఋతుకాలైకగమ్యా జాయేత్యర్థః. స సోమస్త్వద్వియోగాతురః సూర్యస్య దుహితుః పతివ్రతాత్వేనాతిప్రసిద్ధాయాః సావిత్ర్యాః ప్రియం రవం కీర్తిశబ్దం తిరః తిరస్కృత్య గాః భూప్రదేశాన్ అభితో వ్యాప్య అత్యేతి అతిక్రమ్య గచ్ఛతి లోకాన్తరాణీతి శేషః. ఏవం తస్యాః పాతివ్రత్యముక్త్వా దుఃఖమాహుః - అన్వితి. అస్మై ఏనమ్ ఉక్తవిధం త్వదీయం సోమం ప్రాప్తుం వినం కమనీయం వస్తు

జాతం సమర్పయితుం గృహ్ణాతీతి వినంగృసో రావణః జోషం పర్యాప్తం యథా స్యాత్తథా అన్వభరత్ అనుహరతి సర్వం కమనీయాయై ప్రయచ్ఛతి అథాపి సా సంక్లేతి అతిశయేన క్లీయత ఏవ జామిభిః సహచరీభిః స్వస్రుభిః ఏక యోనిభిః ద్వయీాభిరుభయీాభిః చేతోవృత్తిభిః హేతుభూతాభిః సంక్లేతి ఇష్టవియోగజైః శోకాదిభిరనిష్టసంయోగజైర్భయాదిభిశ్చాతిక్లిణాస్తీత్యర్థః.

నృధూతో అద్రిషుతో బర్హిషి ప్రియః పతిర్గవాం ప్రదివ ఇన్దుర్ఋత్వియః
పురన్ధివాన్ మనుషో యజ్ఞసాధనః శుచిర్ధియా పవతే సోమ ఇన్ద్ర తే.111

9-72-4

నృధూత ఇతి - నృభిః రాక్షసీభిర్ధూతోఽవధూతః భీషితః అద్రిసుతః అద్రయః పాషాణాః సుతా అజ్ఞప్తాః యస్మై పాషాణైరియం చూర్ణీకర్త వ్యేతి ఏవం భీషితోఽపి బర్హిషి తృణే నిషణ్ణా ఇతి శేషః. ప్రియస్తవ గవాం పతిర్ధితేన్ద్రియః ప్రదివః పురాణః ఇన్దుః ఈశ్వరః స్వసంరక్షణే ప్రభుః ఋత్వియః వ్యాఖ్యాతః పురన్ధివాన్ బహుధీ యుక్తః. మనుషో మనుష్య రూపస్తవ యజ్ఞసాధనః సహధర్మచారీ ధియా శుచిః పవతే ఆత్మానం పునాతి.

నృబాహుభ్యాం చోదితో ధారయా సుతోఽనుష్వధం పవతే సోమ ఇన్ద్ర తే
ఆప్రాః క్రతూన్త్సమజైరధ్వరే మతీర్వేర్న ద్రుషచమ్వో 3 రాసదద్ధరిః.112

9-72-5

నృబాహుభ్యామితి - హే ఇన్ద్ర తే తవ సోమః సోమయాగసాధనం సీతాఖ్యః బాణ రూపేణ పరీతః సన్ బాహుభ్యాం నరరూపస్య తవ బాహుభ్యాం భుజాభ్యాం చోదితః ప్రేరితః సన్ అనుష్వధం స్వధా అన్నం తేన తద్వికారో దేహ ఉచ్యతే ప్రతి శరీరం పవతే గచ్ఛతి శీఘ్రమేవేత్యర్థః. వర్తమానసమీప్యే వర్తమానవన్నిర్దేశాత్. కీదృశః ధారయా అవిచ్ఛిన్నప్రవాహేణ సుతః నిస్సృష్టః త్వం చ క్రతూన్ సఙ్కల్పాన్ స్వస్య. సీతాయా అస్మదీయాంశ్చ ఆ అతిశయేన ఆప్రాః పూరితవానసి, కార్యసిద్ధ్యవశ్యంభావకో భూతప్రయోగోఽగన్మ సువః సువరగన్మేతివత్ తథా అధ్వరే యుద్ధ

యజ్ఞే చమ్వోః వానరరాక్షససేనయోః మతీః బుద్ధీః బుద్ధిధర్మాన్ శౌర్యాదీన్ సమజ్రైః సమ్యగ్జితవానసి. అస్మిన్నిరపేక్ష ఏవ శత్రూన్ నిహన్తుం సమర్థోఽ సీత్యర్థః యతస్వేతి భావః. కథం యుష్మాభిః సీతా దృష్టేత్యాశఙ్కాయాం హనూమన్తం నిర్దిశ్య వదన్తి వేర్నదృషత్ పక్షీవ వృక్షారూఢో హరిర్హనుమాన్ ఆసదత్ ప్రాప్తవాన్ త్వదీయం సోమసాధనమిత్యనుషఙ్గః. సముద్ర వ్యవహితే పక్షివరప్రాప్యే దేశే సీతా హనుమతా సముద్రం లఙ్ఘయతా దృష్టేత్యర్థః.

అంశుం దుహన్తి స్తనయన్తమక్షితం కవిం కవయోఽపసో మనీషిణః
సమీ గావో మతయోయన్తి సమ్యత ఋతస్య యోనా సదనే పునర్భువః.
113

9-72-6

తతః కింవృత్తమత ఆహ - అంశుం దుహన్తీతి - అంశుం అంశుమన్తం సూర్యం వాయుమగ్నిం వా త్రయః కేశిన ఇతి 'అగ్నిర్వాయుః సూర్యశ్చ కేశినః' ఇతి స్మృతేః తస్మాత్ అపసః కర్మాణి దుహన్తి, యథా గోః సారభూతం పయో దుహ్యతే, ఏవం అగ్నేః సారః పరదాహకత్వం సూర్యస్య సర్వవిషయ ప్రకాశకత్వం వాయోః శీఘ్రగామిత్వం బలవత్త్వం చ మనీషిణో మనోనిగ్రహసమర్థాః మతయో మేధావినః వానరాః దుహన్తి ఆదదత ఇత్యర్థః. కీదృశం అంశుం స్తనయన్తం గర్జన్తం ప్రఖ్యాతమిత్యర్థః. అక్షితమక్షీణం బలేన వేగేన చేత్యర్థః. కవిం క్రాన్తదర్శినం ఏతాని క్రమేణాగ్నివాయుసూర్యాణాం యోగ్యతయా విశేషణానీతి జ్ఞేయం. గర్జన్తోఽక్షీణబలవేగాః గగన మార్గేణ గచ్ఛతీత్యర్థః. గత్వా చ కిం కృతవన్తస్తదాహ - సమితి. సంయతః సమేతీతి సంయత్ సంహతమచఞ్చలమ్ తస్య ఋతస్య సలిలస్య యోనాయోనౌ, సుపో డాదేశః. ఆకరే సముద్రే ఆధారే సదనే, నిషదనే నిమిత్తే పునర్భువో గావః పూర్వం ధాతుః సకాశాత్ జాతాః పశ్చాచ్చతుష్కోణత్వాద్యాకారేణ శిల్పిభ్యో నలాదిభ్యో భూతాః గావో భూమయః సుఘటిత శిలారూపాః ఈమ్ లోక ప్రసిద్ధవత్. సంయన్తి ఏకీభావేన మిలన్తి. యథా - పట్టాఙ్గణేష్వవివృతసన్ధయః శిలా నివిశన్తే, ఏవం

స్తబ్ధోదకే సిన్ధావపీతి తథాంశుం దుహన్తీతి సంబన్ధః.

నాభా పృథివ్యా ధరుణో మహో దివో౽౽పామూర్మౌ సిన్ధుష్వన్తరుక్షితః
ఇన్ద్రస్య వజ్రో వృషభో విభూవసుః సోమో హృదే పవతే చారు మత్సరః.
114

9-72-7

నాభేతి - దివో ద్యులోకాదపి మహః మహతి అపామూర్మౌ సలిలానాం సజ్ఘే 'ద్యౌః సముద్రసమన్తర' ఇతి ద్యు సముద్రయోః సామ్యదర్శనాత్ తాదృశే సముద్రే అంతః మధ్యే సముద్రస్య మధ్యే ఇత్యర్థః. పృథివ్యాః నాభా. సుపోడాదేశః. నాభిః నాభవుత్పన్నః పర్వత ఇతి యావత్ స ధరుణో ధారకో౽భూత్. సముద్రే నౌకావత్పర్వతసముద్రాదయోపి వానరాణాం ధార ణార్థం సేతురూపేణ స్థిత ఇత్యర్థః. కీదృశో నాభా సిన్ధుషు నదీషు నిమిత్తభూతాసు ఉక్షితః సిక్తః శిరసి ప్రవర్తమానాభిర్నదీభిః ఆర్ద్రీకృతః అతి శయేన మహాన్ ఇత్యర్థః. ఏతేన 'దశయోజన విస్తీర్ణే శతయోజనమాయతే.' సేతౌ తత్తత్ పర్వత శిరోగతానద్యోపి బహ్వ్యః సన్తీత్యుక్తం. కథం సలిలే శిలానాం తరణమత ఆహ - ఇన్ద్రస్యేతి ఇన్ద్రస్య పరమేశ్వరస్య రామస్య వజ్రః వజ్రవదప్రతి ఇత గతిః వృషభో ధర్మః విభూని వ్యాపకాని వసూని ఫలాని యస్య స విభూవసుః. దైర్ఘ్యం సాంహితికం. సోమః సోమయాగాది జన్మా హృదే జనానాం హృదయశోధనాయ పవతే గచ్ఛతి. కీదృశః సోమః మత్సరః దేవానాం మదకరః హర్షద ఇతి యావత్. యథా౽౽గ్నేయే దివ్యే ధర్మబలాదగ్నిః స్వీయం దాహకత్వం త్యక్త్వా శీతత్వం భజతి ఏవ మిహాపి రామధర్మబలాద్విశుద్ధహృదయో మహోదధిరపి స్వీయం మజ్జకత్వం క్లేదకరత్వం చ త్యక్త్వా ధనత్వం గతః తేన తత్రపాషాణాస్తరన్తీతి భావః.

జాయా తప్యతే కితవస్య హీనా మాతా పుత్రస్య చరతః క్వ స్విత్
ఋణావా బిభ్యద్ధనమిచ్ఛమానో౽న్యేషామస్తముప నక్త మేతి. 115

10-34-10

తతః పరం ద్వాభ్యాం మన్త్రాభ్యాం సోమమేవ స్తుత్వాఽగ్రిమసూక్తస్య ప్రక్వే ద్రప్సస్యేత్యాదేరాద్యేన చతుర్ఋచేన పునః సేతుబన్ధనమేవ స్తుతం తదృక్చతుష్టయమగ్రేవ్యాఖ్యాస్యతే. తతః పరమృక్పఞ్చకం శేషభూతం తూపోద్ఘాత ఏవ వ్యాఖ్యాతం తదేవ సేతుబన్ధాన్తాం కథ సమాప్య హనుమతి సముద్రముల్లఙ్ఘ్యాఽఽగతే లఙ్కాయాం కిం వృత్తమిత్యాశఙ్కాయాం పుత్రవధ నగరదాహాదినా తప్తయోర్మన్దోదరీ రావణయోః శోకమాహ - జాయేతి కితవస్య ధూర్తస్య కపటసంన్యాసినః సీతాహర్తుః రావణస్య జాయా మన్దోదరీ తప్యతే, యతః హీనా పుత్రేణైవ క్వస్విచ్చరతః పరలోకం కర్మానురూపం గచ్ఛతో మాతా హతపుత్రేత్యర్థః. కితవోఽపి ఋణావా ఋణశబ్దో దుర్గభమౌ లఙ్కాఖ్యదుర్గవాన్ సముద్రజలాశ్రయవానపి హనుమత్ప్రతాపం దృష్ట్వా బిభ్యత్ భయం కుర్వన్ రావణః అన్యేషాం రాఘవాణాం. అస్తం గృహం సీతాం ధనం రాజ్యం చ ఇచ్ఛమానః ఇచ్ఛన్ ఉపనక్తం ప్రదోషకాలే ఏతి సీతాస్థానం రత్యర్థీ సన్ గచ్ఛతి.

వక్షే హర్షనాశేన సుఖస్వాదరూపాయాం మాతర్యుతప్తాయాం కామరావణో మధుమత్యాఖ్యాం యోగభూమిం అయోగిభిర్దుర్గమాం లఙ్కారూపామాశ్రితోఽపి భక్తేభ్యో బిభ్యత్ రజోగుణస్యోదయకాలే పునః శ్రద్ధాం వశీకర్తుం కామయత ఇతి భావః.

న మా మిమేథ న జిహీళ ఏషా శివా సఖిభ్య ఉత మహ్యమాసీత్
అక్షస్యాహమేకపరస్య హేతోరనువ్రతామప జాయామరోధమ్. 116

10-34-2

సః రావణః పునః సీతయా యో వః సేనానీరితి ప్రత్యాఖ్యాతః ఉభయభ్రష్టః పుత్రం భార్యాం చానుఽశోచతి - నమేతి ఏషా భార్యా మా మాం న మిమేథ న హింసితవతీ, న జిహీల న మమ హేలనం కృతవతీ, తథా సఖిభ్యో మత్ప్రియేభ్య ఉత మహ్యం చ సర్వదా శివా కల్యాణరూపైవాసీత్. తామ్ అనువ్రతాం జాయామ్ అక్షస్య సమ్బన్ధి

యః ఏకశ్చాసౌ పరశ్చ ఏకపరస్తస్య హనుమతో హేతోః అపారోధమ్ అక్షం నిఘ్నతా హేతుభూతేన తేన అపరుద్ధవానస్మి ధిఙ్మామిత్యర్థః.

పక్షే రతిం నాశయతః కామస్య వీర్యం బలం చ ధిగ్ధిగితి భావః.

ద్వేష్టి శ్వశ్రూరప జాయా రుణద్ధి న నాథితో విన్దతే మర్డితారమ్
అశ్వస్యేవ జరతో వస్న్యస్య నాహం విన్దామి కితవస్య భోగమ్. 117
10-34-3

ద్వేష్టీతి - రావణ బన్ధోః కస్య చిదుక్తిః శ్వశ్రూర్దారపక్షీయాన్ స్త్రీగణాన్ హితోపదేశకర్త్రీన్ ద్వేష్టి, జాయా అపరుణద్ధి భోగాదౌ నిరుద్ధే నాథితః ఉపతప్తః మర్డితారం సుఖయితారం పరదారసఙ్గం న విన్దతే, అతోఽస్య కితవస్య భోగం శరీరం న విన్దామి న పశ్యామి, అయం కామ వేదనయా మరిష్యత్యేవేత్యర్థః. తత్ర దృష్టాన్తః - జరతో జీర్యమాణస్యాశ్వస్య మృత్యునా క్రేత్రా వా నీతస్య శరీరం న దృశ్యత ఏవమస్యాపీత్యర్థః.

పక్షే విష్ణుభక్త్యా ఉపతాపితః కామో భోగశక్తిం సుఖాస్వాదలక్షణాం రతిం చ పరిహరతి శ్రద్ధాం చ వశీకర్తుం న క్షమతే, అతోఽస్య స్వరూపం శీఘ్రమేవ నఙ్క్ష్యతీతి భావః.

సభామేతి కితవః పృచ్ఛమానో జేష్యామీతి తన్వా౩ శూశుజానః
అక్షాసో అస్య వి తిరన్తి కామం ప్రతిదీవ్నే దధత ఆ కృతాని. 118
10-34-6

సభామేతీతి - ఏవం హనుమతా లఙ్కాదాహే కృతే సతి కితవో ధూర్తో రావణః పృచ్ఛమానః ప్రశ్నార్థీ సన్ సమామేతి జేష్యామీత్యహఙ్కారేణ తన్వా శరీరేణ శూశుజానో వర్ధమానః. వస్య జత్వం ఛాన్దసం. అక్షాసః అక్షసదృశాః కనిష్ఠభ్రాతరో విభీషణాదయః అస్య కామం మనోరథం వితిరన్తి విశేషేణ తిరస్కుర్వన్తి. కీదృశాః ప్రతిజిగీషవే రామాయ కృతాని సీతాఖ్యపణితద్రవ్యలాభసూచకాని లక్షణాని అదధతః సమర్థయన్తః.

పక్షే సభాశాస్త్రకం. అక్షా సః ప్రమాణాని ప్రతిదీవ్యే బోధాయ శేషం ప్రాగ్వత్. అత్ర ప్రాస్య ధారా ఇతి మన్త్రః పఠనీయః స చ వ్యాఖ్యాత ఉపోద్ఘాత ఏవ తత్ర సఖ్యుర్విష్ణోర్జామిమ్ జాయాం సీతాఖ్యాం క్రదస్త్రీమపి భగవాన్ న ఏతి న ప్రాప్నోతీత్యేవ పదార్థః. శేషం పూర్వవదేవ.

ఉదీర్ష్వాతః పతివస్తీం హ్యే౩షా విశ్వావసుం నమసా గీర్భిరీళే
అన్యామిచ్ఛ పితృషదం వ్యక్తాం స తే భాగో జనుషా తస్య విద్ధి. 119

10-85-21

ఏవముక్త్వాపి సభ్యా రావణమ్ ప్రార్థయన్తే - ఉదీర్ష్వేతి. అతః సీతాభి లాష నిర్బన్ధాదుదీర్ష్వ ఉద్గచ్ఛ నివృత్తో భవ, హి యతః ఏషా పతివతీ పరభార్యా విశ్వావసుం రావణవ్యామోహకారీ గన్ధర్వః విశ్వాని వసూని యస్మిన్ ఇతి వా అవాప్తసకలకామం రావణం త్వాం నమస్కారేణ సహ గీర్భిర్వాగ్భిరీళే స్తౌమి ప్రార్థయామి. అన్యాం పితృగృహస్థామ్ అప్రత్తాం కన్యామిచ్ఛ, వ్యక్తాం విస్పష్టాం జాతస్త్రీలక్షణాం సః సా స్త్రీ తే తవ భాగః జనుషా జన్మనా తస్య తం విద్ధి ప్రాప్నుహి.

ఉదీర్ష్వాతో విశ్వావసో నమసేళామహే త్వా
అన్యామిచ్ఛ ప్రఫర్వ్యం౧ సం జాయాం పత్యా సృజ. 120

10-85-22

ఉదీర్ష్వేతి - అత్ర ద్వితీయమన్త్రే ఇచ్ఛేత్యన్తం ప్రాగ్వత్ ప్రఫర్వ్యం ప్రకర్షేణ ఫలాభ్యాం స్తనాభ్యాం వేతి రంహతీతి ప్రఫలవీః. లస్య రత్వమ్ అంతలోపశ్చ ఛాన్దసః. ప్రఫర్వ్యం సుస్తనీమిత్యర్థః. జాయాం సీతాం పత్యా రామేణ సంసృజ సామ కుర్విత్యర్థః.

పక్షే బోధప్రియాం శ్రద్ధామసాహాయ విషయసుఖదాయినీం శ్రద్ధామా శ్రయస్వేతి భావః. బోధేన సహ కుర్వతస్తవాఽపి కల్యాణం భవతి - 'బుద్ధినాం చ తేషాం సర్వేషు లోకేషు కామచారో భవతి' ఇతి సర్వకర్మఫ లభాగిత్వశ్రవణాత్.

ఉత త్వః పశ్యన్న దదర్శ వాచముత త్వః శృణ్వన్న శృణోత్యేనాం
ఉతో త్వస్మై తన్వం౧ వి సస్రే జాయేవ పత్య ఉశతీ సువాసాః. 121

10-71-4

ఏవం బోధ్యమానేషు రావణాదిషు కిం వృత్తమత ఆహ - ఉతత్త్వ మితి. ఉతత్వః అపి చైకః ప్రహస్తాదిః పశ్యన్ ఏకేన హనుమతా కృతం కదనం పశ్యన్నపి వాచం వచనస్యార్థం న దదర్శ మదాన్ధత్వాత్ ఉత త్వః అప్యేకో రావణాదిః శృణ్వన్నపి. శుకసారణాదిముఖేనపరబల మాకర్ణయన్నపి. న శృణోతి తన్మనసి న కరోతి దురాగ్రహగ్రస్తత్వాత్, ఉతో అపి త్వస్మై అన్యస్మై విభీషణాయ తన్వం స్వరూపం వాక్ స్వార్థం ప్రకటీకరోతి, యథా ఉశతీ కామయమానా జాయా ప్రత్యే సువాసాః ఋతుమతీ స్వం గుహ్యం దర్శయతి, తద్వత్ అన్యైరదృష్టోఽపి భావీ విభీషణాదిభిర్దృష్ట ఇత్యర్థః.

పరా పూర్వేషాం సఖ్యా వృణక్తి వితర్తురాణో అపరేభిరేతి
అనానుభూతీరవధూన్వానః పూర్వీరిన్ద్రః శరదస్తర్తరీతి. 122

6-47-17

తతస్తే కిం చక్రురత ఆహ - పరా పూర్వేషామితి పూర్వేషాం జన్మ బన్ధూనాం రావణాదీనాం సఖ్యా సఖ్యాని స్నేహం పురావృణక్తి దూరీకరోతి విభీషణాదిః, విశేషేణ తర్తురాణః మరణం తర్తుకామః అపరైః కార్య బన్ధుభిః రామాదిభిః సహ సఖ్యాని ఏతి అభిగచ్ఛతి అనానుభూతీః రావణాదీనాం భ్రాన్తిజ్ఞానాని అవశ్యమేవ శత్రూన్ జేష్యామ ఇత్యేవం రూపాణి అవధూ న్వానో దూరీకుర్వన్ ఇన్ద్రః ఇదం భావికదనం పశ్యతీతి ఇదన్ద్ర ఇదన్ద్ర ఏవ ఇన్ద్రో విభీషణః పూర్వీ శరదః కాలమృత్యుం తర్తరీతి అతిశయేన అమరత్వం ప్రాప్య తరతి. ఇదమీదృశమితి - 'తమిదన్ద్రం సన్తమిన్ద్ర ఇత్యాచక్షతే' ఇతి శ్రుతిదృష్టమత్ర ఇన్ద్ర శబ్దస్య నిర్వచనం జ్ఞేయం.

పక్షే పూర్వేషాం కామాదీనాం అపరేషాం శమాదీనాం అనానుభూ తీర్దేహాద్యాత్మభ్రాన్తీః.

అన్వృక్షరా ఋజవః సన్తు పన్థా యేభిః సఖాయో యన్తి నో వరేయమ్.
సమర్యమా సంభాగో నో నినీయాత్సం జాస్పత్యం సుయమస్తు దేవాః.123
10-85-23

ఏవం కుర్వతాం విభీషణాదీనాం పురోహితాః స్వస్త్యయనం కుర్వన్తి - అనక్షరా ఇతి. ఋగ్భ్యో వేద మార్గాత్ క్షరంతి తే ఋక్షరాః రాక్షసాదయః కంటకాః తద్రహితాః అనృక్షరాః, అత ఏవ ఋజవః పన్థాః పన్థానః సన్తు, ఏభిః యైః పథిభిః నోఽస్మాకం సఖాయః వరేయం వరే శ్రేష్ఠే భూస్థానం యాతి సఞ్చరతి తం సర్వోపరి వైకుణ్ఠే స్థితమపి భూస్థం రామం యన్తి గచ్ఛన్తి, అర్యమా దేవో నః అస్మదీయాన్ సన్నినీయాత్ రామేణ సహ ఏక్యం గమయతాత్, భగశ్చ సన్నినీయాత్, తథా జాస్పత్యం సీతారామయోర్దామ్పత్యం ధర్మః సుయమం సుసంయతం అస్తు, భో దేవాః.
ప్రత్వా ముంచామి వరుణస్య పాశాద్యేన త్వాబధ్నాత్ సవితా సుశేవః
ఋతస్య యోనౌ సుకృతస్య లోకేఽరిష్టాం త్వా సహ పత్యా దధామి.124
10-85-24

గచ్ఛన్ విభీషణః సీతామాశ్వాసయతి - ప్రత్వేతి. త్వా త్వాం వరుణస్య పాశాత్ ప్రాణిదుఃఖదాత్ ప్రముఞ్చామి, యేన పాశేన త్వా త్వాం సవితా కర్మాధ్యక్షో దేవః అబధ్నాత్, సుశేవః సుసుఖః ఋతస్య కర్మఫలస్య యోనౌ భోగస్థానే సుకృతస్య పుణ్యస్య లోకే స్థానే అరిష్టాం నిర్దుఃఖాం త్వాం సహ పత్యా దధామి మా చింతాం కుర్విత్యర్థః. వర్తమాన సామీప్యే వర్తమానవన్నిర్దేశః.
ఆ సూర్యో అరుహచ్ఛుక్రమర్ణోఽయుక్త యద్ధరితో వీతపృష్ఠాః
ఉద్నానావమనయన్త ధీరా అశృణ్వతీరాపో అర్వాగతిష్ఠన్. 125
5-45-10

తతో విభీషణే దాసతాం గతే రామః సేతుం కృత్వాఽతరదిత్యాహ - ఆ సూర్య ఇతి సూర్యః సూర్యవంశో రామః శుక్లం శుద్ధమ్ అర్ణః సముద్రజ

లమ్ అరుహత్ కేనోపాయేనేత్యత ఆహ - అయుక్తేతి. యత్ యతః హరితః పర్వతతత్త్వసామాన్యాత్ విరాడఙ్గులిరూపాన్ పర్వతాన్ అయుక్త సేతు రూపేణ యోజితవాన్. వీతపృష్ఠాః అనుచ్చాః సుసమా ఇత్యర్థః. తాశ్చ ధీరాః హనుమదాదయః ఉద్బానావమ్ ఉదకదేశేన నావమివ అనయన్త ఆనీతవన్తః. అగాధే జలే కథమాసాం న మజ్జనం జాతమ్ అత ఆహ - అశ్రృణ్వతీరితి. అశ్రుణ్వతీః అజ్ఞాకారిణ్యః ఆపః సముద్ర రూపాః అర్వాక్ అతిష్ఠన్ ఉపస్థానం దాసవదకుర్వన్.

పక్షే సూర్యః ఆత్మా శుక్రమర్ణః. బ్రహ్మ సముద్రం హరితః ఇన్ద్రియ నద్య ఆపో మనః.

అశ్మన్వతీ రీయతే సం రభధ్వముత్తిష్ఠత ప్ర తరతా సఖాయః
అత్రా జహామ యే అసన్నశేవాః శివాన్ వయముత్తరేమాభి వాజాన్. 126
10-53-8

అశ్మన్వతీతి - అశ్మన్వతీ పాషాణవతీ తన్మయీ సేతురూపా నౌ రీయతే ఆక్రమ్యతే. సంరభధ్వం త్వరధ్వం ఉత్తిష్ఠత ప్రతరత సముద్రం భో సఖాయ ఇతి సేనాపతి వాక్యమ్. అత్ర పురస్థాయాం లఙ్కాయాం యే అసేవాః అస్మాకమసుఖాః క్రూరా అసన్ ప్రదీప్యన్త, తాన్ జహామ గచ్ఛామ హన్తుమితి శేషః. అభి అభిముఖమ్ వాజాన్ సఙ్గ్రామాన్ శివాన్ జయప్రదాన్ వయం ఉత్తరేమ కృతకృత్యా భవేమేత్యర్థః.

పక్షే అశ్మ శరీరం అస్తస్యాం, సా అశ్మన్వతీ గలిత దేహాభిమానినీ ధ్యానౌరిత్యర్థః. శేషం సుగమమ్.

ఉరుం యజ్ఞాయ చక్రథురు లోకం జనయన్తా సూర్యముషాసమగ్నిమ్
దాసస్య చిద్వృషశిప్రస్య మాయా జఘ్నథుర్నరా పృతనాజ్యేషు. 127
7-99-4

ఉరుమితి - సముద్ర తరణానన్తరం రాక్షసైః సహ యుద్ధే ప్రవృత్తే భో

నరాః నరరూపిణౌ యువాం యజ్ఞాయ దేవహితాయ ఉరుం మహాన్తం లోకం రక్షస్తమో నాశనేన ప్రకాశాచక్రథుః, ఉ నిశ్చితం యతః సూర్యాదీనాం జనయితారౌ యువామ్, తథా దాసస్య రావణస్య మాయాః నాగపాశ బన్ధాద్యాః జఘ్నథుః నాశయామాసథుః యువాం వృషశిప్రస్య మహోక్ష సదృశ శరీరస్య పృతనాజ్యేషు.

పక్షే యజ్ఞోపయోగాయ మాయా లయవిక్షేప రూపాః.

హరయో ధూమకేతవో వాతజూతా ఉప ద్యవి
యతన్తే వృథగగ్నయః. 128

8-43-4

హరయ ఇతి - హరయో వానరాః, ధూమవత్ ధూసరాః కేతువ దూర్ధ్వీకృతాని పుచ్ఛాని యైస్తే ధూమకేతవః, వాతో జూతో అతివేగాత్ ప్రవర్తితా యైస్తే వాతజూతాః ఉపద్యవి అన్తరిక్షే యతన్తే అన్తరిక్షచరాన్ రాక్షసాన్ బాధితుం యత్నం కుర్వన్తి పృథక్ పృథక్ ప్రత్యేకమితి యావత్. అగ్నయః అగ్నివదితర నైరపేక్ష్యేణ సర్వం రాక్షసకులం దగ్ధుం క్షమా ఇత్యర్థః.

పక్షే హరయ ఇన్ద్రియాణి హార్దాకాశే యతన్తే ప్రవేష్టుమితి శేషః. అగ్నివన్నిర్దోషాః.

రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ తదస్య రూపం ప్రతిచక్షణాయ
ఇన్ద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతే యుక్తా హ్యస్య హరయః శతా దశ. 129

6-47-18

రూపమితి - రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవో, యావన్తి రాక్ష సానాం రూపాణి తావన్తి తత్ ప్రతికూలాని రూపాణి దధారేత్యర్థః. తదస్య రామస్యానేకరూపత్వం ప్రతిచక్షణాయ విరోధి రూపాన్తర ప్రత్యాఖ్యానాయ. న తు రామ ఏవ విశ్వరూపోఽస్తి, అతస్తేషు రూపేషు స్వావయవేష్వివ

అన్యోఽన్యం బాధ్యబాధకభావో న యుక్త ఇత్యాశఙ్క్యాహ - ఇన్ద్ర ఇతి. ఇన్ద్రో రామః పాశాన్యాయేన బహువచనమవయవాభిప్రాయమ్. తథా చ సత్త్వ ప్రాధాన్యేన దేవరూపః, రజఃప్రాధాన్యేన అసురరూపః, తమః ప్రాధాన్యేన రాక్షసరూప ఇతి పురు రూపో బహురూప ఈయతే గమ్యతే. యథా సర్వరసోపాదానస్యాపి జలస్య స్వాభావికం మాధుర్యమిక్ష్వాదిష్వతిశయేనాభివ్యజ్యతే. నింబుమరీచాదిషు తదభిభూయౌపాధికమమ్లత్వ కటుత్వాదికం ప్రథతే తద్వదిదం ద్రష్టవ్యమ్. అతస్తేషాం బాధ్యబాధకభావో యుజ్యత ఏవ. హి యస్మాత్ అస్య ఇన్ద్రస్య దశశతా సహస్రం అనన్తా ఇత్యర్థః. హరయో వానరా రామమనోనువర్తినః కాయవ్యూహే యోగిశరీరాన్తరవద్యుక్తాః సన్నద్ధాః దృశ్యంత ఇతి శేషః. రామ ఏవ సర్వవానరరూపోఽభవదిత్యర్థః. తథా చ శ్రుతిః - 'అయం వై హరయోఽయం వై దశ చ శతాని చ సహస్రాణి చ బహూని చాఽనన్తాని చ' ఇతి.

పక్షే దేవాసురాః శమకామాదయః, ఇన్ద్ర ఆత్మా హరయ ఇన్ద్రియవృత్తయః శేషం సమానమ్.

యః సృబిన్దమనర్శనిం పిప్రుం దాసమహీశువమ్
వధీదుగ్రో రిణన్నపః. 130

8-32-2

య ఇతి. యో రామః సృబిన్దం సరన్తి పతన్తి బిన్దువద్వర్తులాః శిరోరూపా అవయవా యస్య స సృబిన్దః అదన్తత్వం ఆర్షమ్. అత ఏవా నర్శనిం అగతికమ్. ఋష గతిస్తుత్యోరిత్యస్య సౌత్రస్య ధాతోరిదం రూపమ్. పిప్రుమివ పిప్రుం శరీరస్థచర్మకీలవజ్జగత్యాం మష్యాకార చిహ్నరూపం దాసం రావణం సర్పవత్ సవిషోచ్ఛ్వాసం వధీత్ వధీత్. ఉగ్రః యతః సాముద్రీరపి రిణన్ సేతుకరణేన హింసన్, తస్య కృతాని ప్రవోచతేతి పూర్వమన్త్రగతేనాన్వయః. సృబిన్దాదయః పఞ్చరాక్షసా ఇతి భాష్యమ్.

పక్షే సృబిన్దం నిర్వీర్యం, అనర్శనిం చిత్తనిరోధాదగతికం, పిప్రుం ప్రసర్ప

ణశీలం లోభకుంభకర్ణం, దాసం దస్యత్యుపక్షిణోతీతి కామరావణం, అహీశువం క్రోధేన్ద్రజితం చ అపః దేహం రిణన్ ప్రవిలాపయన్ యోఽవధీత్, తస్య యోగినః కృతాని.

భద్రో భద్రయా సచమాన ఆగాత్ స్వసారం జారో అభ్యేతి పశ్చాత్
సుప్రకేతైర్ద్యుభిరగ్నిర్వితిష్ఠన్నుశద్భిర్వర్ణైరభి రామమస్థాత్. 131

10-3-3

భద్ర ఇతి - భద్రః రామభద్రః భద్రయా సీతయా సహ సచమానః సజ్జమానః ఆగాత్ దణ్డకారణ్యమిత్యర్థాత్, స్వసారమ్ అంగులయః స్వసారః తద్వన్తః సీతాయాః పాణిం గ్రహీతుం జారో రావణః పశ్చాత్ రామాత్ప రోక్షే అభ్యేతి ఆగత ఇతి పూర్వోక్తానువాదః. తతో రావణే హతే సతి 'జాయా గార్హపత్యం' ఇతి శ్రుతేః జాయా సహచరోఽగ్నిః, ద్యుభిః ద్యులోక సాధనతయా ద్యుశబ్దవాచ్యః, రామదారైః సహ రామం రామస్యాఽభిముఖమ్ అస్థాత్ స్థితవాన్, సుప్రకేతైః శోభనచిహ్నైరితి దారనిర్దోషత్వం సూచి తమ్, వితిష్ఠన్నస్థాదితి సమ్బన్ధః తిష్ఠన్నాసీదిత్యర్థః. ఉశద్భిర్దీప్యమానైః వర్ణైః లోహితాదివర్ణజ్వాలాభిరుపలక్షితః, అయంచార్థః - పునః పత్నీమగ్నిరదాదితి మన్త్రాన్తరేఽపి దృష్టః.

పక్షే భద్రో బోధః, భద్రయా శ్రద్ధయా, జారః కామః, అగ్నిర్వాక్.

తేఽవదన్ప్రథమా బ్రహ్మకిల్బిషేఽకూపారః సలిలో మాతరిశ్వా
వీళుహరాస్తప ఉగ్రో మయోభూరాపో దేవీః ప్రథమజా ఋతేన. 132

10-109-1

తేఽవదన్నితి - తే ప్రసిద్ధాః దేవర్షయోఽగ్నినా ఆనీతాయాః సీతాయాః బ్రహ్మకిల్బిషే బ్రహ్మచర్యరక్షణాఖ్యే దోషే విషయే ఋతేన సత్యశపథేన అవదన్, ఇయం నిర్దోషేతి శపథపూర్వకం రామమవదన్నిత్యర్థః. తే కే అకూపారః సముద్రః, సలిలో నిర్మలః సలిలాధిపో వా, వీళహరాః కాలచక్ర చాలకాః నిమేషాద్యాధిష్ఠాత్ర్యో దేవతాః, తపో ధర్మః, ఉగ్రః, మయః సుఖం

భవత్యస్మాదితి మయోభూర్వాతః, అపః శరీరమ్ తచ్ఛిహ్నాని వేత్యర్థః.

సోమో రాజా ప్రథమో బ్రహ్మజాయాం పునః ప్రాయచ్ఛదహృణీయమానః
అన్వర్తితా వరుణో మిత్ర ఆసీదగ్నిర్హోతా హస్తగృహ్యా నినాయ. 133

10-109-2

తే కిమవదన్నిత్యత ఆహ - సోమ ఇతి. ప్రథమో రాజా సోమః బ్రహ్మ జాయాం బృహస్పతిభార్యాం పునః హృత్వా తస్యాం పుత్రముత్పాద్య పశ్చా త్ప్రాయచ్ఛత్ దత్తవాన్, అహృణీయమానః అనిన్ద్యమాన ఇతరైః తారాయాం పాతివ్రత్యేన స్వకృతదోషాభావాత్ తస్యాశ్చ అన్వర్తితా అనుగన్తా వరుణో మిత్ర ఆసీత్, అగ్నిర్హోతా ఏనాం హస్తగృహ్యా హస్తే గృహీత్వా అనినాయ తస్మాత్తారావదియం స్వయమదుష్టా త్వయా స్వీకార్యేతి భావః.

హస్తేనైవ గ్రాహ్యా ఆధిరస్యా బ్రహ్మజాయేయమితి చేదవోచన్
న దూతాయ ప్రహ్యేతస్థ ఏషా తథా రాష్ట్రం గుపితం క్షత్రియస్య. 134

10-109-3

హస్తేనేతి - అస్యాః హస్తేనైవ గ్రాహ్యః గ్రహణం తదేవ ఆధిః దుఃఖం జాతం న తారావత్ సంగేన యతః సర్వే దేవాః బ్రహ్మజాయా బ్రహ్మచర్య వతీ పరభార్యేయమితి చాఽవోచన్ ఇత ఏవ అనిచ్ఛన్తీమేనాం ధర్షయతస్తవ నలకూబరశాపనాశో భవిష్యతీత్యవదన్నిత్యర్థః. అతో హేతోః దూతాయ పార్షదాయ రావణాయ ప్రహ్యే ప్రకర్షేణ జిహీత ఇతి ప్రహీస్తస్మై, వేగేన గచ్ఛతే ఏషా న తస్థే న తమ నుసృతవతీ, తథా తేన ప్రకారేణాఽనయా క్షత్రియస్య రామస్య రాష్ట్రోపలక్షితం కులధర్మాదికం గుపితం రక్షితమ్.

దేవా ఏతస్యామవదన్త పూర్వే సప్తఋషయస్తపసే యే నిషేదుః
భీమా జాయాబ్రాహ్మణస్యోపనీతా దుర్ధాం దధాతి పరమేవ్యోమన్. 135

10-109-4

దేవా ఇతి - ఏతస్యాం నిమిత్తభూతాయాం భీమా మృత్యుప్రదా ఉప నీతా బలాద్గృహీతా బ్రాహ్మణస్య బ్రహ్మవిదః దుర్ధాం నరకయాతనాం దధాతి

పరమే వ్యోమన్ పరలోకే.

బ్రహ్మచారీ చరతి వేవిషద్విషః స దేవానాం భవత్యేకమఙ్గమ్
తేన జాయామన్వవిందద్ బృహస్పతిః సోమేన నీతాం జుహ్వం౽౧న
దేవాః. 136

10-109-5

బ్రహ్మచారీతి - బ్రహ్మచారీ ప్రాణః స్వాభావికసంగృహీతః విషో వ్యాప్యాః ప్రజాః వేవిషత్ వ్యప్నువన్ ఏకం ముఖ్యం అఙ్గం చక్షుః తేన ప్రమాణ భూతేన జుహ్వం న జుహ్వస్థహవివత్ శుద్ధామ్.

పునర్వై దేవా అదదుః పునర్మనుష్యా ఉత
రాజానః సత్యం కృణ్వానా బ్రహ్మజాయాం పునర్దదుః. 137

10-109-6

పునరితి - దేవా అన్యాదయః, మనుష్యాః దశరథాదయో రాజానః ఇన్ద్ర యమ వరుణ సోమాః సత్యం శపథం కృణ్వానాః దదుః రామాయేతి శేషః.

పునర్దాయ బ్రహ్మజాయాం కృత్వీ దేవైర్నికిల్బిషమ్
ఊర్జం పృథివ్యా భక్తా(క్త్వా)యోరుగాయముపాసతే. 138

10-109-7

పునర్దాయేతి - వివాహాపేక్షయా ఇదానీం పునర్దత్వా దేవైర్నికిల్బిషం నిర్దోషం యథా స్యాత్తథా కృత్వీ కృత్వా దత్వా చ ఉరుగాయం మహో కీర్తిం ఉపాసతే దేవర్షయః. కథంభూతం పృథివ్యాః ఊర్జమన్నాద్యం భక్తాయ విభజ్య విభీషణ సుగ్రీవ లక్ష్మణాదిభ్యో రాజ్యాని విభజ్య దేవబ్రాహ్మణయ జ్ఞార్థం చ విభజ్య స్థితమితి శేషః.

సృజః సింధూంరహినా జగ్రసానాం ఆదిదేతాః ప్ర వివ్రజే జవేన

ముముక్షమాణాఉత యా ముముచ్రే ఽఖైం(ధేదే)తా న రమన్తే నితిక్తాః.
139

10-111-9

తత్ర ప్రథమం ప్రకృతేరైవ కర్మభిరుపాసకాః స్తువన్తి - సృజ ఇతి. సిన్ధూన్ సముద్రాన్ సప్తచతురో వా అహినా రావణస్య కాలసర్పేణ జగ్రసానాన్ గ్రస్తాన్ సృజ అసృజః అభయదానేన పునః సృష్టవానసి, తథా - ఆదిత్ అస్మాదేవ రావణాత్ ఏతాః సిన్ధుభార్యాః నద్యః ప్రవివిగ్రే ప్రకర్షేణ భీతాశ్చలితవత్యః జవేన వేగేన, తథా - ముముక్షమాణా రావణకారాగారా దాత్మనో మోక్షమిచ్ఛన్తః ముముచ్రే ముక్తాః, అథ అన్యదా ఏతా దేవతాః న రమన్తే ఇతి ఏవ యతః నితిక్తాః నితరాం కటుకాః శోకోపహతరసాః ఇదానీం సమ్యగవర్తన్త ఇత్యర్థః.

పక్షే సిన్ధూన్ మైత్ర్యాదీన్, యమ నియమ ప్రాణాయామ ప్రత్యాహార సంయమతర్కాన్ వా పూర్వోక్తాన్, ఏతాః శమదమాదయః, ముముక్షమాణాః జీవా అహినా మోహేన.

సధ్రీచీః సిన్ధుముశతీరివాయన్సన(నా)జ్జార ఆరితః పూర్భిదాసామ్
అస్తమానే(తే) పార్థివావసూన్యస్మే జగ్ముః సూనృతా ఇన్ద్ర పూర్వీః.140
10-111-10

సీతా రామం ప్రత్యుపగతేత్యన్యాపదేశేనాహః - సధ్రీచీరితి. సధ్రీచీః సహధర్మచారిణ్యః. పూజార్థం బహుత్వం. సిన్ధుం సముద్రవదపారం రామం ఉశతీరివ కామయమానా నద్య ఇవ ఆయన్ ఆగతాః, ఆసాం జారో రావణః సనత్ సర్వదా పూర్భిత శరీరశోషణో యః సః ఆరితో హింసితః. పక్షే సమూలే కామే హతే శ్రద్ధాదయో బ్రహ్మాత్రిముఖం ప్రాపురిత్యర్థః. హే ఇన్ద్ర హే రామ తే తవ అస్తం గృహం అయోధ్యాం హార్దాకాశం వా పార్థివాని వసూని సర్వే కామా ఆజగ్ముః అస్మే అస్మాంశ్చ త్వద్దర్శినః పూర్వీః

సూనృతాః వేదస్య వాచః 'ఏష సర్వేశ్వరః' ఇత్యాదయః. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' ఇత్యాదయో వా ఉజ్జగ్ముః. బ్రహ్మభావేన బహిర్భవన్తం హార్దాకాశే చాఽఽత్మానం త్వాం పశ్యామ ఇత్యర్థః.

సచన్త యదుషసః సూర్యేణ చిత్రామస్య కేతవో రామవిందన్
ఆ యన్నక్షత్రం దదృశే దివో న పునర్యతో న కిరద్ధా ను వేద. 141
10-111-7

ఈదృశ జ్ఞానే హేతుముపాసనామాహ - సచన్త ఇతి. కేతవో జ్ఞానవన్తోఽస్య రామస్య రాసం పదమ్ 'ఋచః సామాని యజూంషి - సా హి శ్రీరమృతా సతామ్' ఇతి శ్రుతాం త్రయీం తత్సారభూతప్రణవరూపాం శబ్దతోఽర్థతశ్చావిన్దన్, యస్త్వత్ర శబ్దమయ్యాం సమ్విది ఉకారో నాస్తీతి మన్యతే, తం ప్రత్యేవం వదేత్, యత్ యతః ఉషసః ఉషసం ఉషోవదల్పప్రకాశం విరాజం అకారరూపం సూర్యేణ పూర్ణ ప్రకాశేన హిరణ్యగర్భేణ ఉకారరూపేణ సచన్త ఐక్యమనయన్, కార్యత్వసామాన్యదకారమధ్య ఏవ ఉకారస్యాన్తర్భావో బోధ్యః. ఏవమపి అమిత్యేవాపేక్షితం న తు రామిత్యత ఆహ చిత్రామితి.

చిత్రభానుత్వాచ్చిత్రో అగ్నిః రేఫః సోఽస్యామస్తీతి చిత్రా సస్వరశబ్దవతీం తతః సవర్ణ దీర్ఘే రామిత్యర్థః. చిత్ర శబ్దాన్మత్వర్థీయే అర్శ ఆద్యచి టాప్. ఏవం చ రేఫార్థే నాగ్నినా చిదాభాసేన సహితాని సమష్టి స్థూల సూక్ష్మకారణాని రామిత్యనేన దర్శితాని, అర్థమాత్రా తు ప్రణవవదత్రాప్యన్తరస్తి, యాం రాం కేతవోఽవిందన్, సా పునర్దదృశే రామితి రేఫాకార మకారాః పునర్దృశ్యన్తం ఇత్యర్థః. తత్ర దృష్టాన్తో - దివో నేతి. నేత్యుపమార్థః. దివః స్వప్నాః స్వల్పం ప్రాప్య యథా జాగ్రద్దృష్టమేవార్థజాతం పునస్తత్సదృశం దృశ్యతే, తద్వత్సమష్టి త్రయ వాచకాత్ రాంపదాత్ క్రమేణ సదృశవ్యష్టి స్థూల సూక్ష్మ కారణవాచీ రామితి పదం పునః పఠేదిత్యర్థః. అస్య విశేషణం - ఆయన్నక్షత్రమితి.

ఆ ఇతి స్వరూపం య ఇవాచరతీతి యత్ అచారక్విబన్తాత్ యత్ ప్రాతిపదికాత్ కర్తరి క్విబితి తస్మింస్తుక్. తేన య ఇతి స్వరూపం సిద్ధం ఇదం వర్ణద్వయం ద్వితీయేన రామిత్యనేన సహ పఠితం చేత్ రామాయేతి చతుర్థ్యన్తం నామ భవతి, నక్షత్రపదేన ముఖ్యత్వాచ్చంద్రః తేనాఽస్యకార ణమ్ - 'హృదయాన్మనో మనసశ్చన్ద్రమాః' ఇతి శ్రుతి ప్రసిద్ధమ్ హృదయం గృహ్యతే. యథా - 'తా అన్నమసృజన్తం' ఇత్యన్నశబ్దేన పృథివీ తద్వత్ తేనాగమ ప్రసిద్ధో హృదయ శబ్దార్థో నమః శబ్ద ఉద్ధృతో భవతి. ఏషాం సర్వేషాం వర్ణానాం సంకలనేన రాం రామాయ నమః ఇతి ఉద్ధృతో వేది తవ్యః ఏతత్ఫలమాహ - యతో నకిరద్ధానువేదేతి.

యత ఇతి తస్య యతమానస్య యతేః నకిః నకిరతి ఇతస్తతో విక్షిప్యత ఇతి నకిః అవిక్షిప్తం మనః అద్ధా సాక్షాత్ ను నిశ్చితం దేవ జానాతి ఏనం మన్త్రం జపన్నేతదర్థం మనసా సాక్షాత్ కరోత్యీత్యర్థః. 'మనసైవే దమాప్తవ్యం' ఇతి శ్రుతేః మన్త్రార్థస్తు రాం రాం చాసౌ అశ్చేతి రాం రామః తస్మై రామాయ నమస్కరోమి ప్రహ్వో భవామ్యహం - 'తత్రాకారే వై సర్వా వాగ్' ఇతి శ్రుతేః. అర్ధమాత్రాగర్భితా సాభాసా వ్యష్టిసమష్టికా అకారార్థః ఈప్సితతమత్వం చతుర్థ్యర్థః. తచ్చ తత్రాన్వితమపి నాన్తః ప్రజ్ఞ మిత్యాది - 'స ఆత్మా స విజ్ఞేయః' ఇత్యన్త శ్రుత్యా ఇతరేషాం ద్వాదశానాం నిరస్తత్వేనార్ధమాత్రార్థే త్రయోదశ ఏవ పర్యవస్యతి. తేన నమ్యత్రయం నమ్యత్రయం నతిశ్చైతేషాం ప్రకాశార్థం యదీప్సితతమమర్ధమాత్రాఖ్యం వస్త్వః మస్మీతి తత్ర - 'నాన్తః ప్రజ్ఞాం' ఇతిసౌత్రస్య చిదాభాసస్య నిరాసః - 'న బహిఃప్రజ్ఞం' ఇతి వైరాజస్య లోభయతః ప్రజ్ఞమిత్యుపహితానుపహితో భయస్వరూపదర్శిన ఐశ్వరస్య న ప్రజ్ఞమితి తత్సదృశత్వేఽపి తదన్యస్య తైజసీయస్య - 'న ప్రజ్ఞాన ఘనమ్' ఇతి విశేష విజ్ఞానహీనస్య ప్రాజ్ఞీయస్య తథా - 'అదృష్టమ్' ఇతి దృష్టస జాతీయస్య సౌత్రస్యోపాధేః 'అవ్యవహార్యమ్' ఇతి వ్యవహారార్హస్య బై(బీ)జోపాధేః అగ్రాహ్యమ్. ఇతి యోగి గ్రాహ్యస్యైశ్వ రోపాధేః, 'అలక్షణమ్' ఇతి విశేషలక్షణవతో వైశ్వోపాధేః, 'అచిన్త్యమ్' ఇతి

చిన్తానిర్వర్త్యస్య తైజసోపాధేః, 'అవ్యపదేశ్యమ్' ఇతి 'న కించిదవేదిషమ్' ఇతి వ్యపదేశార్హస్య ప్రాజ్ఞోపాధేః, 'ఐకాంత్యప్రత్యయసాహోమ్' ఇతి షణ్ణామా భాసానాం ప్రపఞ్చోపశమమితి షణ్ణాముపాధీనామ్ అద్వైతమితి సర్వేషాం నిరాసః. శివ మిత్యర్థమాత్రార్ధానన్దమాత్రస్య పరిశేష ఇతి విభాగో జ్ఞేయః.

తవ శ్రియే మరుతో మర్జయన్త రుద్రయత్తే జనిమ చారుచిత్రమ్
పదం యద్విష్ణో రుపమం నిధాయి తేన పాసి గుహ్యం నామగోనామ్.142
5-3-3

ఏతస్య ముఖ్యముపాసకం రుద్రం స్తువన్తి - తవ శ్రియ ఇతి. హే రుద్ర హే హనుమన్ తవశ్రియే త్వదధిగతసంపత్ప్రాప్త్యర్థం రామవిద్యావా ప్త్యర్థం మరుతో దేవాః మర్జయన్త శోధయన్తి, తపోధ్యానాదినాత్మానం యత్ యతస్తే తవ జనిమ జన్మ చారు రమ్యం యతస్త్వయా చిత్రం పదం రేఫాఖ్యేనాగ్నినా యుక్తం 'చిత్రానుస్య కేతవో రామవిన్దన్' ఇత్యుదాహృత మన్త్రే ప్రసిద్ధం రామిత్యేవం రూపం విష్ణోరుపమం విష్ణువాచకస్య పదస్య సమీపే దృశ్యమానం యథా స్యాత్తథా నిధాయి న్యధాయి నిహితం అత్ర 'గం గణపతయే నమః, దుం దుర్గాయై నమః' ఇతి మన్త్రశాస్త్ర మర్యా దయా రామిత్యస్య సమీపే స పూర్వకమేవ విష్ణువాచి పదం నిధేయం - తచ్చ రాఘవాది పదేభ్యః శీఘ్రతరం రామపదమేవ వర్ణ సామ్యాధిక్యాదుప స్థితం భవతి, తేన రామపదేన సహ నామ నమన్త్యనేనేతి నామ నతివాచి పదమ్. ఉపాసినామవిశినష్టి గోనాం గుహ్యమితి. గోనాం ఇన్ద్రియాణాం గూహనస్థానం హృదయమిత్యర్థః. తేన హృదయ శబ్దితం నమః పదముద్ధృతం భవతి, తద్యోగాచ్చ రామపదాదపి చతుర్థీ భవతి, తేన 'రాం రామాయ నమః' ఇతి త్ర్యక్షరాణ్యుద్ధృతాని భవన్తి. యతస్త్వయా చిత్రం పదం విష్ణో రుపమం నిధాయి, యతశ్చ తేన సహ గోనాం గుహ్యానామ పాసి, అతస్తే జనిమ చార్విత్యన్వయః.

అహం మనురభవం సూర్యశ్చాహం కక్షీవాం ఋషిరస్మి విప్రః

అహం కుత్సా(త్స)మార్జునేయం వృ(న్యృ)ఞ్జేఽహం కవిరుశనా పశ్యతా మా. 143

4-26-1

ఏవం రామముపాసీనో రామతాదాత్మ్యాభిమానాత్సార్వాత్మ్యం ప్రాప్తో వామదేవాపరనామా రుద్రో రామవిశేషణైరేవాత్మానం స్తౌతీత్యాహ బృహదారణ్యక శ్రుతిః, తద్ధేతత్పశ్యన్నృషిర్వామదేవః ప్రతిపేదే - అహం మనురభవం సూర్యశ్చేతి. యస్మిన్వంశేఽహముత్పన్నస్తత్ప్రవర్తకౌ మనుసూర్యావహమేవా భవమ్, యశ్చ మదవతారనిమిత్తం దశరథేన తోషితః కక్షీవాన్ ఋషిర్విప్రో దీర్ఘదర్శీ భావికార్యజ్ఞః సోఽప్యహమేవాస్మి, అహమ్ అర్జునేయ పుత్రం కుత్సం కుత్సనామానం వృఞ్జే అర్జున్యాః పుత్రే పూర్వబాలత్వాదపక్వమేవ మృతం సన్తం నితరాం భర్జితవానస్మి దీర్ఘాయుష్ప్రదానేన బహుతరతపనపరిస్యదసం సర్గాత్శిథిలతరత్వచం కృతవానస్మీత్యర్థః. తథా కవేః పితా భృగుః 'అన్నం విరాట్' ఇతివత్కారణే కార్యోపచారః, తవ భార్యాం అన్యో హరిష్యతీతి మహ్యం శాపం దదద్యో భృగుః సోఽప్యహమేవేత్యర్థః. తథా న ఉశనా కవేః పుత్రః శుక్రో మచ్ఛత్రూణాం జేజోవృద్ధికరః సోఽప్యహమేవ. అతో మా మాం సర్వాత్మానం శ్రీరామభద్రం పశ్యత భోః సాధకా ఇతి శేషః.

దూరం కిల ప్రథమాజగ్మురాసామిన్ద్రస్య యాః ప్రసవే సస్రురాపః
క్వ స్విదగ్రం క్వ బుధ్న ఆసామాపో మధ్యం క్వ వో నూనమన్తః. 144

10-111-8

ఏవం జీవన్ముక్తస్య సార్వాత్మ్య ముక్త్వా విదేహ ముక్తస్య కైవల్యమాహ - దూరం కిలేతి. ప్రథమాః పూర్వే సనకాద్యాః ఆసాం ఆపో అద్భ్యః సకాశాద్ దూరం జగ్ముః, అప ఇన్ద్రస్యాత్మనః ప్రసవే సృష్టికర్మణి ప్రసస్రుః బ్రహ్మాణ్డరూపేణ ప్రసృతాః, సకారణే పిణ్డబ్రహ్మాణ్డే పరిత్యజ్య శుద్ధం బ్రహ్మప్రాప్తా ఇత్యర్థః. అన్యేతు ఆసామపాం అగ్రం అవసాన ప్రత్యాసన్నో

భాగః క్వస్విత్ తథా బుధ్నోమూలం క్వ మధ్యం చ క్వ భో అవః వః యుష్మాకం అన్తశ్చ నూనం నిశ్చితం క్వ స్విదస్తి, తం జానీమ ఇతి భ్రామ్యన్తీత్యర్థః.

ప్రవః పాన్తం రఘుమన్యవోన్ధో యజ్ఞం రుద్రాయ మీళ్హుషే భరధ్వమ్
దివో అస్తోష్యసురస్య వీరైరిషుధ్యేవ మరుతో రోదస్యోః. 145

1-122-1

ఏవం సఫలోపాసనాం సమాప్య తత్ప్రాప్తికామైస్తత్సంప్రదాయ ప్రవర్తకో రుద్రోప్యారాధనీయ ఇత్యాహ - ప్రవః పాంతమితి. హే రఘుమన్యవః రామవ్రతవో రామోపాస్తికామా ఇతి యావత్ మీఢుషే విద్యామృతవర్షిణే రుద్రాయ యజ్ఞం భరధ్వం కీదృశం యజ్ఞం వః యుష్మాకం అన్ధః అన్నం తద్వికారం దేహం మనశ్చ పాన్తం రక్షన్తం 'అన్నమయంహి సోమ్య మనః' ఇతి దేహవన్మనసోఽప్యత్ర వికారత్వం శ్రుతం. కీదృశమన్ధః యత్ దివః స్వర్గాపేక్షయాపి అస్తోషి స్తుతం వేదే 'తా అబ్రువన్ సుకృతం బత' ఇతి మానుషదేహస్య దేవతాభిరపి పుణ్యత్వేన స్తుతత్వాత్. అసురస్య సురాం వినాప్యమరస్య బ్రహ్మణో వీరైః పుత్రైః సనకాదిభిరస్తోషీతి సమ్బన్ధః. మరుతాం బాణవదాశుగాః ప్రాణాః రోదస్యోర్భువి దివి చ వసతాం పుంసాం నృణాం దేవానాం చ ఇషుధౌ నిషఙ్గే ఇవ దేహే అర్ధనిష్క్రాన్తాః సన్తి, ఇషుధ్యేతి - సుప ఆచ్. చఞ్చలాత్వాజ్జీవితస్య శీఘ్రం తారకప్రాప్తరుద్రం యజేతేతి భావః.

హిరణ్య కర్ణం మణిగ్రీవమర్ణస్తన్నో విశ్వేవరివస్యన్తు దేవాః
అర్యో గిరః సద్య ఆజగ్మషీరోస్రాశ్చాకన్తూభయేష్వస్మే. 146

1-122-14

అనిజ్యమానోఽపి రుద్రో దేశవిశేషే కాలవిశేషే చ కారుణికత్వాత్తారకం జనమాత్రస్యోపదిశతీతి అత్ర హి జన్తోః ప్రాణేషు ప్రయాణేషు రుద్రస్తారకం

బ్రహ్మ వ్యాచష్టే యేనాసావమృతీ భూత్వా మోక్షీ భవతీతి అవిముక్తం ప్రకృత్య జాబాలామ్నాతమర్థమ్ ఋషిరాహ - హిరణ్యకర్ణమితి. హరణాత్ హిరణ్యం తారకం మహావాక్యం కర్ణే పతతి, యేన తత్ హిరణ్యకర్ణం మణిః ఆత్మతత్త్వం గ్రీవాస్థేన ఉత్క్రమమాణప్రాణేన లభ్యతే, యత్ర తత్ మణిగ్రీవమ్, అర్ణో జలం నోఽస్మాకం విశ్వే దేవాః సర్వాణీన్ద్రియాణి వరివస్యన్తు సేవన్తామ్. అత్రాహోరాత్రపదయోః పూర్వాపరవర్ణలోపాత్ హోరాపదమివ హిరణ్యకర్ణ మణిగ్రీవ పదయోరపి పూర్వాపరావయవలోపే మణికర్ణ పదం నిష్పన్నం స్త్రీత్వం లోకాత్, తేన మణికర్ణికా రూపమర్ణోఽత్ర గ్రాహ్యమ్. పదద్వయస్యైకస్వర్యపాఠేనాంగాంగిభావావగమాత్. తత్త్వజ్ఞానస్య వాక్యకారణకత్వేన తదర్థయోరపి తథాత్వావగమాచ్చ అతోఽత్రార్ణః శబ్దేన - తదభిమానినీం దేవతామాలక్ష్య తస్యాం చ విగ్రహవత్త్వం ప్రకల్ప్య తత్రాలఙ్కారక్లృప్త్యర్థం పదద్వయమితి క్లిష్టకల్పనా నోత్తిష్ఠతి, గౌరవాదైకస్వర్యపాఠవిరోధాచ్చ. అత్ర హి వైదికాః ప్రథమం పదమాద్యుదాత్తం ద్వితీయం సర్వానుదాత్తం చ పఠన్తీతి ప్రసిద్ధమ్, న చ తస్య సర్వానుదాత్తత్వే పూర్వావయవత్వమన్తరేణాన్యన్నిమిత్తమస్తీతి స్వరశాస్త్రవిద ఏవ విదాఙ్కుర్వన్తు. అర్ణసః సేవాయాః ఫలమాహ - అర్య ఇతి. అర్య ఈశ్వరో మహారుద్రః ఉదాహృతే సూక్తాద్యమన్త్రే దృష్టః. గిరిధారకరూపాః ఉగ్రాః మన్త్రసిద్ధిరూపాః కామధేనవశ్చ సద్యః తపోజపాదికం వినైవ అకస్మాదాజగ్ముషీః ఆగమనశీలాః సర్వే అస్మే అస్మాన్ చాకన్తు తర్పయన్తు, ఉభయేషు సవికల్పకనిర్వికల్పకభావేషు సిద్ధిభిః స్వరూపానన్దేన చ ప్రీణయన్తు. అత్ర సమాధివ్యుత్థానవ్యక్త్యపేక్షయా బహుత్వమ్. అ ఇత్యస్యావృత్త్యా సద్య అజగ్ముషీరిత్యస్య పదద్వయస్యాప్యావృత్తిః. అనారాధితోఽపి రుద్రో మణికర్ణికాయామన్తకాలే తారకబ్రహ్మోపాదిశతి, కిం పునరారాధిత ఇతి తదుభయం తారకార్థినా న మోక్తవ్యమిత్యర్థః. యత్తు 'వర్ణోఽరణీ యమపత్యమ్' ఇతి వ్యాఖ్యాతం తదర్ణః శబ్దస్య ఉదకనామసు పాఠాదపత్యనామస్వపాఠాచ్చ శ్రుతహాన్యశ్రుతకల్పనా ప్రసఙ్గాదుపేక్ష్యమ్.

న స స్వో దక్షో వరుణ ధ్రుతిః సా సురామన్యుర్విభీదకో అచిత్తిః

అస్తి జ్యాయాన్కనీయస ఉపారే స్వప్నశ్చ నేదనృతస్య ప్రయోతా. 147

7-86-6

అతః పరం విగ్రహధర్మైరేవ స్తువన్తి న స స్వ ఇతి. హే వరుణ హే వరణీయసః దక్షః తత్సామర్థ్యం సముద్రోల్లంఘనాది హనుమదాదీనాం స్వః స్వకీయం న భవతి, కిం తు తవైవ సా ధృతిః అధిష్ఠాతృత్వమ్. యతో జ్యాయా భవాన్ ఈశ్వరః కనీయసోఽస్మదాదేర్జీవస్య ఉ పారే సమీపేఽస్తి అతస్త్వదీయేనైవ సామర్థ్యేన సముద్రతరణాదికమేతే కారితాః. అన్యసామర్థ్యే నాన్యః కరోతీత్యత్ర దృష్టాన్తః - సురేతి. సురా మద్యం, మన్యుః క్రోధః, విభీదకః విభీతకః, తత్సాధకః అచిత్తిః, భూతపిత్తాద్యావేశజన్య ఉన్మాదః ఏతైరావిష్టః పురుషోఽశక్తోఽపి శక్తసాధ్యం కర్మ కరోతి తద్వదయమపీ త్యర్థః. జాయాం సంవిశినష్టి స్వప్నశ్చ నేతి. స్వప్న ఇవ ఇత్ అనృతస్యైవ భయసుఖాదేస్తద్ధేతోశ్చ ప్రయోతా సంయోజయితా వియోజయితా చ. ' యు మిశ్రణామిశ్రణయోః, ' ఇత్యస్య రూపమ్. యః స్వప్నవత్కృత్స్నం ప్రపఞ్చం సృజతి సంహరతి చ తస్య అస్మదుపబృంహణం కియదితి భావః.

త్వం హ త్యదిన్ద్ర కుత్సమావః శుశ్రూషమాణస్తన్వా సమర్యే
దాసం యచ్ఛూద్రం కుయవం న్యస్మా అరన్ధయ ఆర్జునేయాయ శిక్షన్.
148

7-19-2

లోకస్థోఽప్యలౌకికం కర్మ కరోతీత్యాహ - త్వం హేతి. హే ఇన్ద్ర త్వం హ ప్రసిద్ధం త్యత్ ఇతరేషాం పరోక్షం కుత్సం ఋషిం అవః రక్షిత వానసి కదా సమర్యే కాలేన సహ స్పర్ధాయాం సత్యామ్. తన్వా మృతస్య పుత్రస్య శరీరేణ సహాగతస్య పితుర్వాక్యం శుశ్రూషమాణః మనసి కుర్వన్ మృతం పుత్రమానీయ ద్వారి శోచతో విప్రస్య వాక్యం శ్రుత్వా యమమపి జిత్వా తత్పుత్రమానీవానసీత్యర్థః. కథం మృతమపి రక్షితవానిత్యత ఆహ - దాసమితి. దాసం శూద్రం శూద్రస్యాయోగ్యేన తపసా శుష్యన్తం

కుయవం కుత్సితేన స్వస్య దోషహేతునా మునిధర్మేణ యుజ్యతే స్వధ ర్మేణ చ సేవయా వియుజ్యత ఇతి కుయవమ్, అస్మై ఆర్జునేయాయ అర్జున్యాః పుత్రాయ కుత్సాయ తజ్జీవనార్థం న్యరన్ధయః నితరాం హింసిత వానసి. శిక్షన్ శిక్షయన్ ధర్మమర్యాదామ్.

యత్రౌషధీః సమగ్మత రాజానః సమితావివ
విప్రః(ప్రః) స ఉచ్యతే భిషగ్రక్షోహాఽమీవచాతనః. 149

10-97-6

ఏవం రామభద్రం స్తుత్వా హనుమతా సహ జామ్బవన్తం స్తువన్తి - యత్రౌషధీరితి. యత్ర హనుమతి జామ్బవతి వా ద్రోణాచలస్యానేతరి సర్వౌషధీస్వరూపగుణాభిజ్ఞే వా నిమిత్తభూతే సతి ఓషధీః సర్వాః ఓషధయః సశల్యయోః రాఘవయోర్విశల్యకరణార్థాః సమగ్మత సఙ్గతాః. తత్ర దృష్టాన్తః - యథా రాజానః సమితౌ సభాయాం సఙ్గచ్ఛన్తే తద్వత్. సమితావివ స విప్రో(ప్రో) వ్యాపకః సర్వౌషధీనామానేతా ప్రయోక్తా వా భిషక్ రోగ క్షయ కృదిత్యుచ్యతే, స ఏవ రక్షోహా రక్షోహంతౄణాం రామాదీనాం జీవన ప్రదానాత్ అమీవచాతనః అమీవాన్ దుష్టాన్ హన్తుం చాతయతే ప్రార్థ యతే స తథా దుష్టవధకామ ఇత్యర్థః.

ప్రక్వే ద్రప్సస్య ధమతః సమస్వరన్నృతస్య యోనా సమరన్త నాభయః
త్రీన్ త్స మూర్ధ్నో అసురశ్చక్ర ఆరభే సత్యస్య నావః సుకృతమపీపరన్.
150

9-73-1

అథ సీతాదీన్స్తువన్తి - స్రక్వే ఇత్యాదినా నవర్చేన సూక్తేన. ఆంగీ రసః పవిత్ర ఋషిః పవమాన సోమోదేవతా సోమ ఇతి విష్ణోరేవ నామ - 'హవిరాతిథ్యం నిరుప్యతే సోమే రాజన్యాగతే' ఇత్యుపక్రమ్య 'వైష్ణవో భవతి విష్ణుర్వై యజ్ఞస్తస్మా ఏతద్ధవిరాతిథ్యం నిరుప్యతే' ఇత్యుపసంహరన్ యథా

దధ్యాదేర్ద్రప్సః అత్యమ్లతయా బుద్బుదాకారేణ ఉపర్యాగతో భాగః తద్వ దుద్గీతస్య ద్రప్సస్య రావణాధమతో లోకాన్ తాపయతః కర్మణి షష్ఠీ. తం ప్రతి ప్రక్వః సరణం అభిసారః తస్మిన్కర్తవ్యే సతి సమస్వరన్ సమ్య గ్జయ శబ్దమకుర్వన్ యోద్ధారః. తతశ్చ ఋతస్య యోనా యోనౌ ఋతస్య యోనిరితి పదం జలనామసు ప్రవిష్టం భాష్యే తు యజ్ఞస్యోత్పత్తిస్థానే ఇతి వ్యాఖ్యాతమ్. నాభయః జలస్య గర్భే గతాః 'అద్భ్యః పృథివీ' ఇతి శ్రుతేర్జలాదుత్పన్నా వా భూమయః కవినా దృష్టరూపాః సమరన్త సమ్యగ్ మజ్జనం వినా అగచ్ఛన్త. యస్య ప్రక్వం నాభయః జలేఽతరన్త, సః అసురో రావణాఖ్యః త్రీన్ 'కపిఞ్జలానాలభేత' ఇతివత్ బహుత్వమ్. ప్రాతిపదికార్థస్య త్రిత్వస్య త్రిత్వే పర్యవస్యతి, తేన నవ సంఖ్యాన్ మూర్ధ్నో మస్తకాన్ చక్రే ఛిన్నవాన్, కదా అరభే ఆరభ్యత్ ఇత్యారభో యజ్ఞస్తస్మిన్. రావణేన హి నవ శిరాంసి వహ్నౌ హుతానీత్యుపాఖ్యాయతే అతస్తస్య వధార్థం మహో నేవ యత్న ఆస్థేయ ఇత్యర్థః. జలే దృషత్ప్లంగస్య కిం ఫలమత ఆహ - సత్యస్యేతి. సత్యస్య ధర్మస్య సమ్బన్ధిన్యో నావ ఇవ నావః తారకాః శిలాః సుకృతం శోభనకర్మాణం రామం ససహాయం అపీపరన్ అపారయన్ సముద్రస్య పారం ప్రాపితవత్య ఇత్యర్థః. యథా - సత్యస్య బలేనాగ్నేయే దివ్యే తత్పరశుగ్రహణాదౌ వహ్నిః శీతతాం యాతి, ఏవం సీతాయాః పాతి వ్రత్య ధర్మమాహాత్మ్యాత్ తద్బన్ధచ్ఛేదార్థం శిలా అపి సముద్రే తీర్ణా ఇత్యర్థః. 'ధర్మనావః శిలా' ఇతి బ్రహ్మవైవర్తే సప్తమాధ్యాయే తృతీయాంశే దృష్టం - 'ఇత్యుక్త్వా సా శిలా విప్రైః పాతితా తజ్జలే శుభే. చక్రుః శివ కథాం పుణ్యాం కాశివాసి జనైర్వృతాః. క్షణాన్తరే గౌస్త్వృషితా సవత్సా సముపాగమత్. తయాపీతం జలం తృప్త్యా సాభవచ్ఛృణు పార్వతి. సా శిలా మునిముఖ్యానాం ప్రభావాజ్జలమధ్యతః. జలోపర్యభవచ్ఛీఘ్రం పశ్యతాం సర్వదేహినామ్. యథా తుమ్బీఫలం శుష్కం గచ్ఛతీతస్తతో జలే. తథా లఘుతరా జాతా తస్యా ధర్మస్య గౌరవమ్' ఇతి.

సమ్యక్స్రవ్యాఞ్చో మహిషా అవేషత సిన్ధోరూర్మావధి వేనా అవీవియన్

మధోర్ధారాభిర్జనయన్తో అర్కమిత్ప్రియామిన్ద్రస్యతన్వమవీవృధన్. 151

9-73-2

వస్వాదిరూపేణ సర్వాన్వానరాన్స్రవంతి - సమ్యగితి సమ్యఞ్చః సుగతయః సమ్యక్ చారు అహేషత అవర్ధన్త, మహిషా మహాన్తో వానరాః త ఏవ సిన్ధోః సముద్రస్య ఊర్మౌ ఏకదేశే శతయోజన విస్తీర్ణే వేనాః శోభమానాః అధి ఉపరి అవీవియన్ క్షిప్తవన్తః, సత్యస్య నావః శిలారూపా ఇత్యనుకృష్యతే, మధోః ఆదిత్యస్య - 'అసౌ వా అదిత్యోయదేతన్మధు' ఇతిచ్ఛాన్దోగ్యశ్రుతేః. ధారాభిః రోహితాద్యమృతపఞ్చకధారాభిః వసవో రుద్రా అదిత్యా విశ్వేదేవా మరుత ఇతి పఞ్చ గణాః అర్కం అర్కతుల్యమాత్మానమేవ జనయన్తః ఉపాసనాబలేనావిష్కుర్వన్తః, ఇత్ ఏవ ఇన్ద్రస్య రామస్య ప్రియాం తన్వం తనుం సీతాం అవీవృధన్ వర్ధితవన్తః, రావణాగారే నిరుద్ధాం సీతాం జయ శబ్దై రాహ్లాదయన్నిత్యర్థః.

పవిత్రవన్తః పరి వాచమాసతే పితైషాం ప్రత్నో అభి రక్షతి వ్రతమ్
మహః సముద్రం వరుణస్తిరో దధే ధీరా ఇచ్ఛేకుర్ధరుణేష్వారభమ్. 152

9-73-3

అత్రావీవియన్నిత్యేతద్వివృణోతి - పవిత్రవన్త ఇతి. యథా పవిత్రవన్తః అధ్వర్యవః వాచం పర్యాసతే విధ్యర్థం కృష్ణమనుతిష్ఠన్తి, ఏషాం పితా భృతిదానేన పాలయితా యజమానః వ్రతం యజ్ఞం ఫలం అభిరక్షతి సర్వస్వీకృత్యాస్తే, ఏవం యత్నయుక్తా వానరాః సేతుం చక్రుః. స మహో మహాన్ వరుణో వరణీయః రామః సముద్రం తిరోదధే శిలాభిరాచ్ఛాదితవాన్. ధీరాశ్చ వానరాః ధరుణేషు భూమిధరణసమర్థేషు ధరణేష్వ పర్వతేషు ఆరభితుం స్పర్శమేవ శేకుః కర్తుమితి శేషః. న తు తాన్వోఢుం సలిలే వా తారయితుం శేకురితి భావః. యథోక్తమభియుక్తైః 'యే మజ్జన్తి నిమజ్జయన్తి చ పరాంస్తే ప్రస్తరా దుస్తరే వార్ధౌ వీర తరన్తి వానరభటాన్సన్తారయన్తే చ వై. నైతే గ్రావగుణా న వారిధిగుణా నో వానరాణాం

గుణాః. శ్రీమద్దాశరథేః ప్రతాపమహిమారమ్భః సముజ్జృమ్భతే'.

సహస్రధారేఽవ యత్తే సమస్వరన్ దివో నాకే మధుజిహ్వా అసశ్చతః
అస్య స్పశో న ని మిషన్తి భూర్ణయః పదేపదే పాశినః సన్తి సేతవః 153

9-73-4

అథ ప్రతిష్ఠాస్రవః సర్వత్ర నిగ్రహానుగ్రహకర్తా త్వమేవాసి అతః స్వస్థానస్థానే వాస్మాన్పాహీత్యాశయేనాహః - సహస్రధారే ఇతి. సహస్ర ధారే సోమే అభిషవణీయే నిమిత్తే తే ప్రసిద్ధాః దేవర్షయః సమస్వరన్ అవశ్యం సోమః సోతవ్య ఇతి శబ్దమకుర్వన్ కుత్ర దివో నాకే స్వర్గే కర్మభూమౌ మధుజిహ్వాః మధురభాషిణో హితైషిణ ఇతి యావత్ అస శ్చతః సోమాభిషవణం వినా గతిహీనాన్ త్రైవర్ణికాన్ ప్రతి సమస్వరన్నితి యోజనా. ఫలితమాహ - అస్యేతి అస్య సోమాభిమానినో విష్ణోః సము ద్రతీరే ధాతుః రామస్య స్పశాశ్చారాః పదేపదే సన్తి న చ తే నిమిషన్తి అత్యన్తావహితాః సన్తీత్యర్థః. అనిమేషణోపలక్షితా దేవా ఏవాస్య చారాస్తే చ భూర్ణయః బహుప్రదాః పాశినః పాశవన్తశ్చ సేతవో బన్ధనకర్తారశ్చ త్వమ న్తర్యామీ త్వత్ప్రేరితాశ్చ దేవాః సర్వత్రాస్మాన్పాన్త్విత్యర్థః. ఇతః పరం సూక్తశేషః ప్రాగేవోపోద్ఘాతే వ్యాఖ్యాతః.

అష్టౌ పుత్రాసో అదితేర్యే జాతాస్తన్వ1స్పరి
దేవాం ఉప ప్రైత్సప్తభిః పరా మార్తాణ్డమాస్యత్. 154

10-72-8

ఏవం స్తుత్వా గతేషు మునిషు శేషమవతారకృత్యం 'వమ్నస్య మన్యే మిథునావివవ్రీ, అన్నమభీత్యారోదయన్ముషాయన్' ఇతి ఉపోద్ఘాతే ఏవ కిఞ్చి ద్వ్యాఖ్యాతం తతోప్యవశిష్టమృషిరాహ - అష్టావితి. యథా లక్ష్మణాదయో రామాదనన్యాః ఏవం తద్భార్యా అపి సీతాతోఽనన్యాః, అతస్తాసాం పుత్రాః అదితిశబ్దితాయాః సీతాయా ఏవ పుత్రాః, తే చాష్టౌ కుశలవాదయః, తేచాదితేః పృథివ్యాస్తన్వః శరీరస్య పరి ఉపరి జాతాః రాజాన ఇతిశేషః. రామాదీనాం

చతుర్ణామష్టౌ పుత్రా అష్టసు స్థానేషు రాజానో జాతా ఇతి రామాయణాదౌ స్పష్టమ్. సా చ జగన్మాతా దేవాన్ద్యులోకం సప్తభిః పుత్రైః సహ ఉపప్రైత్ ఉపగతా, తే చ గార్హస్థ్యవంతశ్చత్వారో వర్ణాస్త్రయ ఆశ్రమాశ్చ తాంశ్చ పరా మార్తాండం సూర్యమణ్డలాత్పరస్తాత్ బ్రహ్మలోకే అస్యత్ క్షిప్తవతీ.

సప్తభిః పుత్రైరదితి రూపప్రైత్పూర్వ్యం యుగమ్
ప్రజాయై మృత్యవే త్వత్పునర్మార్తాణ్డమాభరత్. 155

10-72-9

పూర్వ్యం యుగం బ్రహ్మలోకం మృత్యవే మృత్యుసంబంధిన్యై ప్రజాయై మర్త్యాస్పృష్టం త్వత్ ఏకం స్వాంశమాదాయ పునర్మార్తాణ్డమ్ ఆభరత్ ఆప్యాయితవతీ, తతో వృష్టిద్వారా పునర్భూమౌ ప్రజావృద్ధిం కృతవతీత్యర్థః.

భూమిర్భూమిమగాన్మాతా మాతరమప్యగాత్
భూయాస్మ పుత్రైః పశుభిర్యో నో ద్వేష్టి స భిద్యతామ్. 156

ఇతః ప్రాగేవ సీతాలక్ష్మణౌ స్వం విగ్రహముపసంజహ్రాతురిత్యాహ - భూమిరితి. భూమిః సీతా భూమిమ్ అగాత్ ప్రవివేశ, మాతా భూమే స్తోలయితా శిరసా ధర్తా శేషరూపీ లక్ష్మణః మాతరం స్వప్రకృతిమనన్తమ్ అప్యగాత్ అపి గతః, వయం చ పుత్రైః పశుభిశ్చ సఙ్గతా భూయాస్మ, యో నో ద్వేష్టి రజకాదిర్నిన్దకో వా మృత్యుర్వా స భిద్యతాం నశ్యతు.

నావా న క్షోదః ప్రదిశః పృథివ్యాః స్వస్తిభిరతి దుర్గాణి విశ్వా
స్వాం ప్రజాం బృహదుక్థో మహిత్వాఽఽవరేదధాదా పరేషు. 157

10-56-7

ఉపాధిపక్షపాతీ మాయావీ మాయాకృతం సర్వమనుచకారేత్యాహ - నావానేతి. నావాన నౌకయా యథా క్షోదో మహోరుద్ర ఆక్రమ్యతే, ఏవం స్వస్తిభిః కల్యాణైః పుష్పకాదిభిః పృథివ్యాః ప్రదిశః ప్రదేశాన్ ఆక్రమ్య స్వాం ప్రజాం విశ్వా సర్వాణి దుర్గాణి సఙ్కటాని అతిపారయిత్వా బృహదుక్థో మహాకర్మా రామః మహిత్వా స్వమాహాత్మ్యేన సంతతిరూపాం ప్రజామ్

అవరేషు భూలోకేషు జనరూపాం ప్రజాం పరేషు బ్రహ్మలోకేషు య అద ధాత్. ఏతేన పౌరజనపదానాత్మలోకం ప్రాపయన్ మహాకారుణికో రామభద్ర ఏవ శరణీ కరణీయ ఇతి దర్శితమ్.

లక్ష్మణార్యపరతాం గిరామిమాం లక్ష్మణార్యపురుషేణ దర్శితామ్
సాఙ్గవేదపదవాక్యమానవిత్కోపివీక్ష్య సుమతిః ప్రమోదతామ్. 1

శ్రీరామరక్షావ్యాఖ్యానం మన్త్రరామాయణాభిధమ్
వ్యాఖ్యాతం రాఘవస్తేన ప్రీయతాం కరుణానిధిః. 2

దర్శితః సీతయాధ్వాయం వేదారణ్యే నిరధ్వని
సంతో విపులయంత్వేనం యాస్కభాష్యానుయాయినః. 3

ఇతి శ్రీమత్పదవాక్యప్రమాణమర్యాదాధురంధర
చతుర్ధరవంశావతంస గోవిన్దసూరినోః
శ్రీనీలకణ్ఠస్య కృతిః
స్వోద్ధృత మన్త్రరామాయణ వ్యాఖ్యా
మన్త్రరహస్య ప్రకాశికాఖ్యా
సమాప్తిమగమత్.

ఓం స్వస్తి

ఓం

శ్రీసీతారామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీరామ నవరాత్రోత్సవ కల్పః

నామావళీస్తబకః

శ్రీరామోత్సవకల్పలతోద్ధృతా శ్రీరామనామావళీ

ఓం శ్రీమద్గౌరీశ వాగీశ శచీశాది సురార్చితాయ నమః
ఓం పక్షీంద్రగమనోద్వృత్త పాంచజన్యరవాంచితాయ నమః
ఓం పాకారిముఖదేవౌఘ కేకిలోక ఘనాఘనాయ నమః
ఓం పరమేష్ఠి ముఖాంభోజ పద్మినీవల్లభాకృతయే నమః
ఓం శర్వహృత్కైరవోల్లాస చంద్రికాయిత సుస్మితాయ నమః
ఓం చక్రాద్యాయుధసంయుక్త చతుర్భుజ సమన్వితాయ నమః
ఓం గర్భీకృత భయామర్త్య నిర్భీకరణ పండితాయ నమః
ఓం దానవారణ్య సంశోషదావీకృత నిజాయుధాయ నమః
ఓం ధరణీభారకృద్దైత్యదారణోద్యత నిశ్చయాయ నమః
ఓం సమానీకృతవైకుంఠసాకేతపుర లోలుపాయ నమః 10
ఓం ప్రాజాపత్యేష్టిసంభూతపాయసాన్న రసానుగాయ నమః
ఓం కోసలేంద్రాత్మజాగర్భకరోద్భూత హరిన్మణయే నమః
ఓం నిర్విశేషగుణోపేతనిజానుజ సమన్వితాయ నమః
ఓం పంక్తిస్యందనసంతోషపారావార సుధాకరాయ నమః
ఓం ధర్మశాస్త్రత్రయీతత్త్వధనుర్వేద విచక్షణాయ నమః
ఓం యజ్ఞాంతరాయసంజాతాయాస కౌశికయాచితాయ నమః
ఓం గురుబోధితపిత్రాజ్ఞాగుర్వీకరణ పౌరుషాయ నమః
ఓం గాధేయబోధితోదారగాధాద్వయజితశ్రమాయ నమః
ఓం తాటకోరస్థలక్రౌంచధరాభృద్దారణాగ్ని భువే నమః

ఓం స్పృష్టానలాస్త్రసందగ్ధదుష్టమారీచసోదరాయ నమః 20
ఓం సమీరాస్త్రాబ్ధిసంక్షిప్తతాటకాగ్రతనూభవాయ నమః
ఓం సత్రభాగసమాయాతసుత్రామాది సుభిక్షకృతే నమః
ఓం రూఢక్రతుజమున్మోనిగాఢాలింగితవిగ్రహాయ నమః
ఓం అహల్యాశాపపాపాబ్ధిహరణోద్యతపద్రజసే నమః
ఓం శర్వబాణాసనాద్రీంద్ర గర్వభంజన జంభఘ్నే నమః
ఓం సాక్షాద్రమావనీజాతాసాక్షతోదకరగ్రహిణే నమః
ఓం దుర్వారభార్గవాఖర్వగర్వదర్వీకరాహిభుజే నమః
ఓం స్వస్వపత్నీసమాయుక్తసానుజోదితభాగ్యవతే నమః
ఓం నిజదారసమావేశనిత్యోత్సవితపూర్జనాయ నమః
ఓం మంథరాదిష్ట కైకేయీమత్యంతరితరాజ్యధురే నమః 30
ఓం నిషాదవరపుణ్యౌఘనిలింపద్రుఫలోదయాయ నమః
ఓం గంగావతరణోత్స్రుష్టశృంగిబేరపురాధిపాయ నమః
ఓం భక్త్యుత్కటపరిక్లుప్తభరద్వాజపదానతయే నమః
ఓం చిత్రకూటాచలప్రాంతచిత్రకాననభూస్థితాయ నమః
ఓం పాదుకాన్యస్తసామ్రాజ్యభరవత్కైకయీసుతాయ నమః
ఓం జాతకార్యాగతానేక జనసమ్మర్దనాసహాయ నమః
ఓం నాకాధిపతనూజాతకాకదానవదర్పహృతే నమః
ఓం కోదండగుణనిర్ఘోషఘూర్ణితాయితదండకాయ నమః
ఓం వాల్మీకిమునిసందిష్టవాసస్థలనిరూపణాయ నమః
ఓం విరాధశాల్మలీవృక్షవిధ్వంసానిలసంహతయే నమః 40
ఓం నిరాకృతసురాధీశనీరేశ శరభఙ్గకాయ నమః
ఓం అనసూయాంగరాగాంచదవనీతనయాన్వితాయ నమః
ఓం సుతీక్ష్ణముని సంసేవాసూచితాత్మాతిథిక్రియాయ నమః
ఓం కుంభజాత దయాదత్త జంభారాతిశరాసనాయ నమః
ఓం దండకావనసంలీనచండాసురవధోద్యతాయ నమః
ఓం ప్రాంచత్పంచవటీతీరపర్ణాగారపరాయణాయ నమః
ఓం గోదావరీనదీతోయగాహనాంచితవిగ్రహాయ నమః
ఓం హాసాపాదితరక్షస్త్రీనాసాశ్రవణ కర్తనాయ నమః
ఓం ఖరసైన్యాటవీపాతసరయాభీలమారుతాయ నమః

ఓం దూషణ త్రిశిరఃశైలతుండనోగ్రశరాసనాయ నమః 50
ఓం విరూపితానుజాకార విక్షోభితదశాననాయ నమః
ఓం హాటకాకారసంఛన్నతాటకేయమృగద్విపినే నమః
ఓం సీతాపరాధదుర్మేధీభూతానుజవినిందకాయ నమః
ఓం పంక్త్యాస్యాహతపక్షీంద్రపరలోకసుఖప్రదాయ నమః
ఓం సీతాపహరణోద్భూతచింతాక్రాంతనిజాంతరాయ నమః
ఓం కాంతాన్వేషణమార్గస్థకబంధాసురహింసకాయ నమః
ఓం శబరీదత్తపక్వామ్రజాతాస్వాదకుతూహలాయ నమః
ఓం పంపాసరోవరోపాంత ప్రాప్తమారుతిసంస్తుతయేనమః
ఓం శస్త్రప్రస్తావసామీరిశబ్దసౌష్ఠవతోషితాయ నమః
ఓం సింధురోన్నతకాపేయస్కంధారోహణబంధురాయ నమః 60
ఓం సాక్షీకృతానలాదిత్య కౌక్షేయకపిసఖ్యభాజే నమః
ఓం పూషజానీత వైదేహీభూషాలోకనవిగ్రహాయ నమః
ఓం సప్తతాళనిపాతాత్తసచివామోదకోవిదాయ నమః
ఓం దుష్టదౌందుభ కంకాలతోలనాగ్రపదాంగుళయే నమః
ఓం వాలిప్రాణానిలాహారవాతాశననిభాంబకాయ నమః
ఓం కాంతరాజ్యరమారూఢకపిరాజనిషేవితాయ నమః
ఓం రుమాసుగ్రీవవల్లీద్రుసుమాకరదినాయితాయ నమః
ఓం ప్రవర్షణగుహావాస పరియాపితవార్షికాయ నమః
ఓం ప్రేషితానుజరుద్భీత పౌషానందకృద్దీక్షణాయ నమః
ఓం సీతామార్గణసందిష్టవాతాపత్యార్పితోర్మికాయ నమః 70
ఓం సత్యప్రాయోపవేశస్థ సర్వవానరసంస్మృతాయ నమః
ఓం రాక్షసీతర్జనాధూతరమణీహృదయస్థితాయ నమః
ఓం దహనాప్లుతసామీరిదాహస్తంభనమాంత్రికాయ నమః
ఓం సీతాదర్శనదృష్టాంతశిరోరత్న నిరీక్షకాయ నమః
ఓం వనితాజీవవద్వార్తాజనితానన్దకన్దళాయ నమః
ఓం సర్వవానర సఙ్కీర్ణసైన్యాలోకనతత్పరాయ నమః
ఓం సాముద్రతీరరామేశస్థాపనాత్తయశోదయాయ నమః
ఓం రోషభీషనదీనాథపోషణోచితభాషణాయ నమః
ఓం పద్యానోచితపాథోధిపన్థాజఙ్ఘాలసైన్యవతే నమః

ఓం సువేలాద్రితలోద్వేలవలీముఖబలాన్వితాయ నమః 80
ఓం పూర్వదేవజనాధీశపురద్వారనిరోధకృతే నమః
ఓం సరమావరదుర్దైన్యచరమక్షణవీక్షణాయ నమః
ఓం మకరాస్త్రమహాస్త్రాగ్నిమార్జనాసారసాయకాయ నమః
ఓం కుమ్భకర్ణమదేభోరఃకుంభనిర్భేదకేసరిణే నమః
ఓం దేవాన్తకనరాదాగ్రదీప్యత్పంయమనీపథాయ నమః
ఓం నరాన్తకసురామిత్రశిరోధినలహృత్కారిణే నమః
ఓం అతికాయ మహాకాయవధోపాయవిధాయకాయ నమః
ఓం దైత్యాయోధనగోష్ఠీకభృత్యాంధకరాహ్వయాయ నమః
ఓం మేఘనాదతమోద్భేదమిహిరీకృతలక్ష్మణాయ నమః
ఓం సంజీవనీరసాస్వాదసజీవానుజసేవితాయ నమః 90
ఓం లఙ్కాధీశశిరోగ్రావటఙ్కాయితశరావళయే నమః
ఓం రాక్షసీహారలతికా లవిత్రీకృతకార్ముకాయ నమః
ఓం సునాశీరారినాసీరఘనోన్మూలకరాశుగాయ నమః
ఓం దత్తదానవరాజ్యశ్రీ ధారణాఞ్ఛద్విభీషణాయ నమః
ఓం అనలోత్థితవైదేహీఘనశీలానుమోదితాయ నమః
ఓం సుధాసారవినిష్యన్దయథాపూర్వవనేచరాయ నమః
ఓం జాయానుజాదిసర్వాప్తజనాధిష్ఠిత పుష్పకాయ నమః
ఓం భారద్వాజకృతాతిథ్యపరితుష్టాన్తరాత్మకాయ నమః
ఓం భరతప్రత్యయాపేక్షాపరిప్రేషితమారుతయే నమః
ఓం చతుర్దశసమాంతాత్తశత్రుఘ్నభరతానుగాయ నమః 100
ఓం వన్దనానన్దితానేకనన్దిగ్రామస్థమాతృకాయ నమః
ఓం వర్జితాత్మీయదేహస్థవానప్రస్థజనాకృతయే నమః
ఓం నిజాగమనజానన్దస్వజానపదవీక్షితాయ నమః
ఓం సాకేతాలోకజామోదసాన్ద్రీకృతహృదన్తరాయ నమః
ఓం భరతార్పితభూభారభరణాఙ్గీకృతాత్మకాయ నమః
ఓం మూర్ధజామృష్టవాసిష్ఠమునిపాదరజఃకణాయ నమః
ఓం చతురర్ణవగఙ్గాదిజలసిక్తాత్మవిగ్రహాయ నమః
ఓం వసువాసవవాయ్వగ్నివాగీశాద్యమరార్చితాయ నమః
ఓం మాణిక్యహారకేయూరమకుటాదివిభూషితాయ నమః

ఓం యానాశ్వగజరత్నౌఘనానోపపాయనభాజనాయ నమః
ఓం మిత్రానుజోదితశ్వేతచ్ఛత్రాపాదితరాజ్యధురే నమః 110
ఓం శత్రుఘ్నభరతాధూతచామరద్వయశోభితాయ నమః
ఓం వాయువ్యాదిచతుష్కోణవానరేశాదిసేవితాయ నమః
ఓం వామాఙ్కాశ్రితవైదేహీశ్యామారత్నమనోహరాయ నమః
ఓం పురోగతమరుత్పుత్రపూర్వపుణ్యఫలాయితాయ నమః
ఓం సత్యధర్మదయాశౌచనిత్యసన్తర్పితప్రజాయ నమః
ఓం యథాకృతయుగాచారకథానుగతమణ్డలాయ నమః
ఓం చరితస్వకులాచారచాతుర్వర్ణ్యజనాశ్రితాయ నమః
ఓం అశ్వమేధాదిసత్రాన్నశశ్వత్సంతర్పితామరాయ నమః
ఓం గోభూహిరణ్యవస్త్రాదిలాభామోదితభూసురాయ నమః
ఓం మాంపాతుపాత్వితి జపన్మనోరాజీవషట్పదాయ నమః 120
ఓం జన్మాపనయనోద్యుక్తప్రాన్మానససితచ్ఛదాయ నమః
ఓం మహోగుహాజచిన్తావనమణిదీపాయితస్మృతయే నమః
ఓం ముముక్షుజనదుర్దైన్యమోచనోచితకల్పకాయ నమః
ఓం సర్వభక్తజనాఘౌఘసాముద్రజల బాడబాయ నమః
ఓం నిజదాసజనాకాఙ్క్షనిత్యార్థప్రదకామదుఘే నమః
ఓం సాకేతపురసంవాసిసర్వసజ్జనమోక్షదాయ నమః
ఓం శ్రీభూనీలాసమాశ్లిష్టశ్రీమదానన్దవిగ్రహాయ నమః

శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళిః

అధ్యాత్మరామాయణ శ్రీరామజన్మకథోద్ధృతా

ఓం జగన్నాథాయ నమః
ఓం పరమాత్మనే నమః
ఓం సనాతనాయ నమః
ఓం నీలోత్పలదలశ్యామాయ నమః
ఓం పీతవాససే నమః
ఓం చతుర్భుజాయ నమః
ఓం జలజారుణనేత్రాన్తాయ నమః
ఓం స్ఫురత్కుండలమండితాయ నమః
ఓం సహస్రార్కప్రతికాశాయ నమః
ఓం కిరీటినే నమః 10
ఓం కుంచితాలకాయ నమః
ఓం శంఖ చక్రగదాపద్మ

వనమాలా విరాజితాయ నమః

ఓం అనుగ్రహోఖ్య ప్ఫుత్లేందుసూచక
స్మితచంద్రికాయ నమః

ఓం కరుణారససంపూర్ణవిశాలోత్పల
లోచనాయ నమః

ఓం శ్రీవత్సహారకేయూరనూపురాది
విభూషణాయ నమః

ఓం కౌసల్యాదృష్టాయ నమః

ఓం దేవదేవాయ నమః

ఓం శంఖచక్రగదాధరాయ నమః

ఓం అచ్యుతాయ నమః

ఓం అనంతాయ నమః 20

ఓం పూర్ణాయ నమః

ఓం పురుషోత్తమాయ నమః

ఓం వాచామగోచరాయ నమః

ఓం బుద్ధ్యగోచరాయ నమః

ఓం అతీన్ద్రియాయ నమః

ఓం సత్తామాత్రాయ నమః

ఓం జ్ఞానైకవిగ్రహాయ నమః

ఓం విశ్వసృజే నమః

ఓం విశ్వావనాయ నమః

ఓం విశ్వఘ్నాయ నమః 30

ఓం సత్వాదిగుణసంయుక్తాయ నమః

ఓం తుర్యాయ నమః

ఓం అమలాయ నమః

ఓం అకర్త్రే నమః

ఓం అగన్త్రే నమః

ఓం అశ్రోత్రే నమః

ఓం అపశ్యతే నమః

ఓం అప్రాణాయ నమః

ఓం అమనసే నమః

ఓం శుద్ధాయ నమః 40

ఓం సమాయ నమః

ఓం సర్వభూతస్థాయ నమః

ఓం అలక్ష్యాయ నమః

ఓం అవ్యక్తాయ నమః

ఓం జఠరదృశ్యమానబ్రహ్మాణ్డాయ నమః

ఓం లోకవిడంబనాయ నమః

ఓం భక్తపరవశాయ నమః

ఓం రఘూత్తమాయ నమః

ఓం దేవాయ నమః

ఓం విశ్వాత్మనే నమః 50

ఓం మహానన్దబాలభావాయ నమః

ఓం లలితాఙ్గినే నమః

ఓం లలితాలాపినే నమః

ఓం సుకోమలాయ నమః

ఓం బ్రహ్మప్రార్థితాయ నమః

ఓం రావణఘ్నాయ నమః

ఓం ఉపాగతమానుషత్వాయ నమః

ఓం తపసారాధితాయ నమః

ఓం ఇన్ద్రనీలాభాయ నమః

ఓం విశాలాక్షాయ నమః 60

ఓం అతిసున్దరాయ నమః

ఓం బాలారుణ ప్రతీకాశాయ నమః

ఓం లాలితాఖిలలోకపాయ నమః

ఓం రామాయ నమః

ఓం రాజీవనేత్రాయ నమః

ఓం ముగ్ధచేష్టితాయ నమః

ఓం ముగ్ధభాషితాయ నమః

ఓం ఫాలస్థస్వర్ణమయాశ్వత్థపర్ణ

ముక్తాఫలప్రభాయ నమః
ఓం రత్నమణివ్రాతమధ్యదీప్ర
నఖాఞ్చితాయ నమః
ఓం స్వర్ణసంపన్నరత్నార్జున
సటాలకాయ నమః 70
ఓం శింజానమణిమఞ్జీర
కటిసూత్రాఙ్గదాయ నమః
ఓం స్మితవక్త్రాల్పదశనాయ నమః
ఓం ఇన్ద్రనీలమణిప్రభాయ నమః
ఓం అఙ్గణరిఙ్గమాణాయ నమః
ఓం యోగిమనోగతయే నమః
ఓం కర్దమపాణయే నమః
ఓం విచిత్రవాయనాది
సమలఙ్కృతాయ నమః
ఓం రాఘవాయ నమః
ఓం రఘునాథాయ నమః
ఓం లగుడాహతశిక్యస్థగవ్యనవనీతక
భాణ్డాయ నమః 80
ఓం హాస్యకృతే నమః
ఓం మాతృలాలితాయ నమః
ఓం ఆనన్దసన్దోహజగదానన్ద
కరాయ నమః
ఓం మాయాబాలవపుర్ధృతే నమః
ఓం ఉపనీతాయ నమః

ఓం సర్వవిద్యావిశారదాయ నమః
ఓం ధనుర్వేదనిరతాయ నమః
ఓం సర్వశాస్త్రార్థవేదినే నమః
ఓం లక్ష్మణానుగతాయ నమః
ఓం చాపధరాయ నమః 90
ఓం తూణీబాణాన్వితాయ నమః
ఓం ప్రభవే నమః
ఓం సలక్ష్మణాయ నమః
ఓం అశ్వారూఢాయ నమః
ఓం మృగయాయానాయ నమః
ఓం దుష్టమృగహన్త్రే నమః
ఓం ప్రాతరుత్థితాయ నమః
ఓం సుస్నాతాయ నమః
ఓం అభివన్దితపిత్రే నమః
ఓం పౌరకార్యకరాయ నమః 100
ఓం వినయాన్వితాయ నమః
ఓం బన్ధుసహితాయ నమః
ఓం ధర్మశాస్త్రరహస్యశ్రోత్రే నమః
ఓం ధర్మశాస్త్రరహస్యవ్యాకర్త్రే నమః
ఓం పరాత్మనే నమః
ఓం మనుజావతారాయ నమః
ఓం అవికారిణే నమః
ఓం పరిణామహీనాయ నమః

కళ్యాణరామనామావళిః

కళ్యాణరామనామావళిః

ఓం కళ్యాణోత్సవానన్దాయ నమః
ఓం మహాగురుశ్రీపాదవన్దనాయ నమః
ఓం నృత్తగీతసమావృతాయ నమః
ఓం కళ్యాణవేదీప్రవిష్టాయ నమః
ఓం పరిణయరూపదివ్యార్చన
ముదితాయ నమః
ఓం జనకరాజసమర్పిత
దివ్యవస్త్రాభరణభూషితాయ నమః
ఓం సీతాకళ్యాణరామాయ నమః
ఓం కల్యాణవిగ్రహాయ నమః
ఓం కల్యాణదాయినే నమః
ఓం భక్తజనసులభాయ నమః 10
ఓం కల్యాణగుణసహితాయ నమః
ఓం భక్తానుగ్రహకామ్యాయ నమః
ఓం జనకరాజజన్మసాఫల్యాయ నమః
ఓం యోగీన్ద్రబృన్దవన్దితాయ నమః
ఓం నామసఙ్కీర్తనసన్తుష్టాయ నమః
ఓం శరణశరణ్యాయ నమః
ఓం రామాయ నమః
ఓం మహాత్మనే నమః
ఓం దీనబాన్ధవాయ నమః
ఓం అయోధ్యామహోత్సుకాయ నమః 20
ఓం విద్యుత్పుంజసమప్రభవే నమః
ఓం రామాయ నమః
ఓం దాశరథాయ నమః
ఓం మహాబాహవే నమః
ఓం మహాపురుషాయ నమః
ఓం విష్ణవే నమః
ఓం ప్రసన్నముఖపఙ్కజాయ నమః
ఓం తుభ్యం నమః
ఓం విష్ణవే నమః
ఓం బ్రహ్మప్రార్థితాయ నమః 30
ఓం జన్మాదిషడ్భావరహితాయ నమః
ఓం నిర్వికారాయ నమః
ఓం పూర్ణాయ నమః
ఓం గమనాదివివర్జితాయ నమః
ఓం జగతాంనాథాయ నమః
ఓం భక్తిభావనాయ నమః
ఓం కారుణికాయ నమః
ఓం అనన్తాయ నమః
ఓం రామచన్ద్రాయ నమః
ఓం రామాయ నమః 40
ఓం కరుణామయాయ నమః
ఓం మధుసూదనాయ నమః
ఓం లక్ష్మణభరతరిపుఘ్నసహితాయ నమః
ఓం మాతాపితృసంపృష్టాయ నమః
ఓం శ్రియాసహితాయ నమః
ఓం వైకుణ్ఠాయ నమః
ఓం సీతాసమేతాయ నమః
ఓం అఖిలజనానన్దకరాయ నమః
ఓం నిత్యశ్రీప్రదాయ నమః
ఓం వికారరహితాయ నమః 50
ఓం నిరవధికవిభవాయ నమః
ఓం మాయానిరాసాయ నమః
ఓం అఖిలదేవేశ్వరాయ నమః
ఓం కళ్యాణరామాయ నమః

శ్రీరామరహస్యోక్త శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళిః

ఓం రామాయ నమః
ఓం రావణసంహారవృతమానుషవిగ్రహాయ నమః
ఓం కౌసల్యాసుకృతవ్రాతఫలాయ నమః
ఓం దశరథాత్మజాయ నమః
ఓం లక్ష్మణార్చితపాదాబ్జాయ నమః
ఓం సర్వలోకప్రియఙ్కరాయ నమః
ఓం సాకేతవాసినేత్రాబ్జసంప్రీణనదివాకరాయ నమః
ఓం విశ్వామిత్రప్రియాయ నమః
ఓం శాన్తాయ నమః
ఓం తాటకాధ్వాన్తభాస్కరాయ నమః 10
ఓం సుబాహురాక్షసరిపవే నమః
ఓం కౌశికాధ్వరపాలకాయ నమః
ఓం అహల్యాపాపసంహర్త్రే నమః
ఓం జనకేన్ద్రప్రియాతిథయే నమః
ఓం పురారిచాపదళనాయ నమః
ఓం వీరలక్ష్మీసమాశ్రయాయ నమః
ఓం సీతావరణమాలాఢ్యాయ నమః
ఓం జామదగ్న్యమదాపహాయ నమః
ఓం వైదేహీకృతశృఙ్గారాయ నమః
ఓం పితృప్రీతివివర్ధనాయ నమః 20
ఓం తాతాజ్ఞోత్సృష్టహస్తస్థరాజ్యాయ నమః
ఓం సత్యప్రతిశ్రవాయ నమః
ఓం తమసాతీరసంవాసినే నమః
ఓం గుహానుగ్రహతత్పరాయ నమః
ఓం సుమన్త్రసేవితపదాయ నమః
ఓం భరద్వాజప్రియాతిథయే నమః
ఓం చిత్రకూటప్రియావాసాయ నమః
ఓం పాదుకాన్యస్తభూభారాయ నమః

ఓం అనసూయాఙ్గరాగాఙ్కసీతాసాహిత్యశోభితాయ నమః
ఓం దణ్డకారణ్యసఞ్చారిణే నమః 30
ఓం విరాధస్వర్గదాయకాయ నమః
ఓం రక్షఃకాలాన్తకాయ నమః
ఓం సర్వమునిసంఘముదావహాయ నమః
ఓం ప్రతిజ్ఞాతాసురవధాయ నమః
ఓం శరభఙ్గగతిప్రదాయ నమః
ఓం అగస్త్యార్పితబాణాసఖడ్గతూణీరమణ్డితాయ నమః
ఓం ప్రాప్తపఞ్చవటీవాసాయ నమః
ఓం గృధ్రరాజసహాయవతే నమః
ఓం కామీశూర్పణఖాకర్ణనాసాచ్ఛేద నియామకాయ నమః
ఓం ఖరాదిరాక్షసవ్రాతఖణ్డనావితసజ్జనాయ నమః 40
ఓం సీతాసంశ్లిష్టకాయభ్రాజితవిద్యుద్యుతాంబుదాయ నమః
ఓం మారీచహన్త్రే నమః
ఓం మాయాఢ్యాయ నమః
ఓం జటాయుర్మోక్షదాయకాయ నమః
ఓం కబన్ధబాహుదలనాయ నమః
ఓం శబరీప్రార్థితాతిథయే నమః
ఓం హనుమద్వన్దితపదాయ నమః
ఓం సుగ్రీవసుహృదే నమః
ఓం అవ్యయాయ నమః
ఓం దైత్యకఙ్కాళవిక్షేప్త్రే నమః 50
ఓం సప్తతాళప్రభేదకాయ నమః
ఓం ఏకేషుహతవాలినే నమః
ఓం తారాసంస్తుతసద్గుణాయ నమః
ఓం కపీన్ద్రీకృతసుగ్రీవాయ నమః
ఓం సర్వవానరపూజితాయ నమః
ఓం వాయుసూనుసమానీతసీతాసన్దేశనన్దితాయ నమః
ఓం జైత్రయాత్రోత్సవాయ నమః
ఓం జిష్ణవే నమః

ఓం విష్ణురూపాయ నమః
ఓం నిరాకృతయే నమః 60
ఓం కంపితాంభోనిధయే నమః
ఓం సంపత్ప్రదాయ నమః
ఓం సేతునిబన్ధనాయ నమః
ఓం లఙ్కావిభేదనపటవే నమః
ఓం నిశాచరవినాశకాయ నమః
ఓం కుంభకర్ణాఖ్యకుంభీన్ద్రమృగరాజపరాక్రమాయ నమః
ఓం మేఘనాదవధోద్యుక్తలక్ష్మణాస్త్రబలప్రదాయ నమః
ఓం దశగ్రీవాంధతామిశ్రప్రమాపణప్రభాకరాయ నమః
ఓం ఇన్ద్రాదిదేవతాస్తుత్యాయ నమః
ఓం చన్ద్రాభముఖమణ్డలాయ నమః 70
ఓం విభీషణార్పితనిశాచరరాజ్యాయ నమః
ఓం వృషప్రియాయ నమః
ఓం వైశ్వానరస్తుతగుణావనీపుత్రీసమాగతాయ నమః
ఓం పుష్పకస్థానశుభగాయ నమః
ఓం పుష్యవత్ప్రియదర్శనాయ నమః
ఓం రాజ్యాభిషిక్తాయ నమః
ఓం రాజేన్ద్రాయ నమః
ఓం రాజీవసదృశేక్షణాయ నమః
ఓం లోకతాపపరీహన్త్రే నమః
ఓం ధర్మసంస్థానోద్యతాయ నమః 80
ఓం శరణ్యాయ నమః
ఓం కీర్తిమతే నమః
ఓం నిత్యాయ నమః
ఓం వదాన్యాయ నమః
ఓం కరుణార్ణవాయ నమః
ఓం సంసారసిన్ధుసమ్మగ్నతారకాఖ్యమనోహరాయ నమః
ఓం మధురోక్తయే నమః
ఓం మృధచ్ఛిన్నమధురానాయకాగ్రజాయ నమః

ఓం శంబూకదత్తస్వర్లోకాయ నమః
ఓం శంబరారాతిసుందరాయ నమః
ఓం అశ్వమేధమహాయాజినే నమః 90
ఓం వాల్మీకిప్రీతిమతే నమః
ఓం వశినే నమః
ఓం స్వయంరామాయణశ్రోత్రే నమః
ఓం పుత్రప్రాప్తిప్రమోదితాయ నమః
ఓం బ్రహ్మాదిస్తుతమహాత్మ్యాయ నమః.
ఓం బ్రహ్మర్షిగణపూజితాయ నమః
ఓం వర్ణాశ్రమరతాయ నమః
ఓం వర్ణాశ్రమధర్మనియామకాయ నమః
ఓం రక్షావహాయ నమః
ఓం రాజవంశప్రతిష్ఠాపనతత్పరాయ నమః 100
ఓం గన్ధర్వహింసాసంహారిణే నమః
ఓం ధృతిమతే నమః
ఓం దీనవత్సలాయ నమః
ఓం జ్ఞానోపదేష్ట్రే నమః
ఓం వేదాన్తవేద్యాయ నమః
ఓం భక్తప్రియఙ్కరాయ నమః
ఓం వైకుణ్ఠలోకసంవాసినే నమః
ఓం చరాచరవిముక్తిదాయ నమః

మంత్రవర్ణయుతా
శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళిః

ఓం శ్రీమత్సూర్యకులాంబోధివర్ధనీయకళానిధయే నమః
ఓం శ్రీమద్బ్రహ్మేంద్రరుద్రాదివందనీయ జగద్గురవే నమః
ఓం శ్రీమత్సౌభాగ్యసౌందర్యలావణ్యాంబుధిపంకజాయ నమః
ఓం శ్రీమచ్చిన్తామణీపీఠస్వర్ణసింహాసనేశ్వరాయ నమః
ఓం శ్రీమద్రాజాధిరాజేన్ద్రమకుటాఙ్కితపాదుకాయ నమః

ఓం శ్రీమద్ధిమాద్రిరాజేన్ద్రకన్యాధ్యేయపదాంబుజాయ నమః
ఓం శ్రీమత్సృష్ట్యాదివివిధకార్యకారణమూర్తిమతే నమః
ఓం శ్రీమదమ్లానతులసీవనమాలావిరాజితాయ నమః
ఓం శ్రీమత్సురాసురారాధ్యపాదపద్మవిరాజితాయ నమః
ఓం శ్రీజగన్మోహనాకారదివ్యలావణ్యవిగ్రహాయ నమః 10
ఓం శ్రీశృఙ్గారరసాంభోధిప్రోద్యత్పూర్ణసుధాకరాయ నమః
ఓం శ్రీకణ్ఠకరకోదణ్డపరీక్షితపరాక్రమాయ నమః
ఓం శ్రీవత్సలాంఛనాత్యంతమణిభూషణభూషితాయ నమః
ఓం శ్రీభూనీళాఙ్గనాసఙ్గపులకాఙ్కితవిగ్రహాయ నమః
ఓం శ్రీసాంబదేవహృత్పద్మవికాసనదివాకరాయ నమః
ఓం శ్రీక్షీరవార్ధిపర్యఙ్కవిహారాత్యంతబాలకాయ నమః
ఓం శ్రీకరాకారకోదణ్డకాణ్డోపేతకరాంబుజాయ నమః
ఓం శ్రీ జానకీముఖాంభోజమండనీయప్రభాకరాయ నమః
ఓం రామాజనమనోహారీదివ్యకందర్పవిగ్రహాయ నమః
ఓం రమామనోజ్ఞవక్షోజదివ్యగంధసువాసితాయ నమః 20
ఓం రమావక్షోజకస్తూరివాసనాస్వాదలోలుపాయ నమః
ఓం రాజాధిరాజరాజేంద్రరమణీయగుణాకరాయ నమః
ఓం రావణాదివధోద్యుక్తవిజృంభితపరాక్రమాయ నమః
ఓం రాకేన్ద్వర్కాగ్నివిమలనేత్రత్రయవిభూషితాయ నమః
ఓం రాత్రించరౌఘమత్తేభనిర్భేదనమృగేశ్వరాయ నమః
ఓం రాజత్సౌదామినీతుల్యదివ్యకోదణ్డమణ్డనాయ నమః
ఓం రాక్షసేశ్వరసంసేవ్యదివ్యశ్రీపాదపఙ్కజాయ నమః
ఓం రాకేందుకులసంభూతరమణీప్రాణనాయకాయ నమః
ఓం రత్ననిర్మితభూషాఢ్యచరణాంబుజశోభితాయ నమః
ఓం రాఘవాన్వయసంజాతనృపశ్రేణీశిరోమణయే నమః 30
ఓం రాకాశశిసమాకారవక్త్రమణ్డలమణ్డితాయ నమః
ఓం రావణాసురకాసారచణ్డభానుశరోత్తమాయ నమః
ఓం రణత్సంగీతసంపూర్ణసహస్రస్తంభమండపాయ నమః
ఓం రత్నమణ్డపమధ్యస్థసున్దరీజనవేష్టితాయ నమః
ఓం రణత్కింకిణిసంశోభిమండలీకృతకార్ముకాయ నమః

ఓం మహామాయాసమావేశితాండకోటిగణేశ్వరాయ నమః
ఓం మరామరేతిసంజప్యమానమౌనీశ్వరప్రియాయ నమః
ఓం మహత్స్వగుణరూపైకవ్యక్తీకృతనిరాకృతయే నమః
ఓం మత్స్యకచ్ఛపవారాహనృసింహాద్యవతారకాయ నమః
ఓం మంత్రమంత్రార్థమంత్రాంగమంత్రశాస్త్రవిశారదాయ నమః 100
ఓం మత్తేభవక్త్ర షడ్వక్త్ర ప్రపంచవక్త్రైస్సుపూజితాయ నమః
ఓం మాయాకల్పితవిధ్యణ్డమణ్టపాంతర్బహిస్థితాయ నమః
ఓం మనోన్మన్యచలేంద్రోర్ధ్వశిఖరస్థదివాకరాయ నమః
ఓం మహేంద్రసామ్రాజ్యఫలసంధానాప్తత్రివిక్రమాయ నమః
ఓం మాతృకామండలవ్యాప్తకృతావరణమధ్యగాయ నమః
ఓం మనోహరమహానీలమేఘశ్యామవపుర్ధరాయ నమః
ఓం మధ్యకాలాంత్యకాలాదికాలభేదవివర్జితాయ నమః
ఓం మహాసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకోత్సుకహృదాంబుజాయ నమః

గజేన్ద్రకృతాష్టోత్తరశతనామావళిః

శ్రీమద్భాగవతాన్తర్గత గజేన్ద్రమోక్షణ కథాసముద్ధృతా

ఓం భగవతే నమః
ఓం పురుషాయ నమః
ఓం ఆదిబీజాయ నమః
ఓం పరేశాయ నమః
ఓం స్వయంభువే నమః
ఓం అవిద్ధదృక్సాక్షిణే నమః
ఓం ఆత్మమూలాయ నమః
ఓం పరాత్పరాయ నమః
ఓం విభవే నమః
ఓం దురత్యయానుక్రమణాయ నమః 10
ఓం సుమంగలపదాయ నమః
ఓం అజన్మనే నమః
ఓం అకర్మణే నమః
ఓం అనామరూపాయ నమః
ఓం అగుణాయ నమః
ఓం అదోషాయ నమః
ఓం బ్రహ్మణే నమః
ఓం అనంతశక్తయే నమః
ఓం అరూపాయ నమః
ఓం ఉరురూపాయ నమః 20
ఓం ఆశ్చర్యకర్మణే నమః
ఓం ఆత్మప్రదీపాయ నమః
ఓం సాక్షిణే నమః
ఓం పరమాత్మనే నమః

ఓం గిరాంవిదూరాయ నమః
ఓం మనసశ్చేతసాంవిదూరాయ నమః
ఓం సత్వేన ప్రతిలభ్యాయ నమః
ఓం నైష్కర్మ్యేణ ప్రతిలభ్యాయ నమః
ఓం కైవల్యనాథాయ నమః
ఓం నిర్వాణసుఖసంవిదే నమః 30
ఓం శాంతాయ నమః
ఓం ఘోరాయ నమః
ఓం మూఢాయ(గూఢాయ) నమః
ఓం గుణధర్మిణే నమః
ఓం నిర్విశేషాయ నమః
ఓం సామ్యాయ నమః
ఓం జ్ఞానఘనాయ నమః
ఓం క్షేత్రజ్ఞాయ నమః
ఓం సర్వాధ్యక్షాయ నమః
ఓం సాక్షిణే నమః 40
ఓం పురుషాయ నమః
ఓం ఆత్మమూలాయ నమః
ఓం మూలప్రకృతయే నమః
ఓం సర్వేంద్రియగుణద్రష్ట్రే నమః
ఓం సర్వప్రత్యయహేతవే నమః
ఓం అసతాఛాయయోక్తాయ నమః
ఓం సదాభాసాయ నమః
ఓం అఖిలకారణాయ నమః
ఓం నిష్కారణాయ నమః
ఓం అద్భుతకారణాయ నమః 50
ఓం సర్వాగమామ్నాయ
మహార్ణవాయ నమః
ఓం అపవర్గాయ నమః
ఓం పరాయణాయ నమః
ఓం గుణారణిచ్ఛన్నచిదూష్మపాయ నమః
ఓం గుణక్షోభవిస్ఫూర్జితమానసాయ నమః
ఓం వివర్జితాగమస్వయంప్రకాశాయ నమః
ఓం మాదృక్ప్రపన్నపశుపాశ
విమోక్షణాయ నమః
ఓం ముక్తాయ నమః
ఓం భూరికరుణాయ నమః
ఓం అలయాయ నమః 60
ఓం స్వాంశేనసర్వతనుభృన్మనసి
ప్రతీతప్రత్యగ్దృశే నమః
ఓం భగవతే నమః
ఓం బృహతే నమః
ఓం దుష్ప్రాపణాయ నమః
ఓం గుణసంగవివర్జితాయ నమః
ఓం ముక్తాత్మభిః స్వహృదయే
పరిభావితాయ నమః
ఓం జ్ఞానాత్మనే నమః
ఓం ఈశ్వరాయ నమః
ఓం అదభ్రదయాయ నమః
ఓం అత్యద్భుతచరితాయ నమః 70
ఓం సుమంగళాయ నమః
ఓం అక్షరాయ నమః
ఓం పరస్మైబ్రహ్మణే నమః
ఓం పరేశాయ నమః
ఓం అవ్యక్తాయ నమః
ఓం ఆధ్యాత్మికయోగగమ్యాయ నమః
ఓం అతీంద్రియాయ నమః
ఓం సూక్ష్మాయ నమః
ఓం అతిదూరాయ నమః
ఓం అనంతాయ నమః 80

ఓం ఆద్యాయ నమః
ఓం పరిపూర్ణాయ నమః
ఓం గుణసంప్రవాహిణే నమః
ఓం అదేవాసురతిరశ్చే నమః
ఓం అస్త్రియే నమః
ఓం అషండాయ నమః
ఓం అపుంసే నమః
ఓం అజన్తవే నమః
ఓం అసతే నమః
ఓం నాసతే నమః 90
ఓం నిషేధశేషాయ నమః
ఓం అశేషాయ నమః
ఓం విశ్వసృజే నమః
ఓం విశ్వాయ నమః
ఓం అవిశ్వాయ నమః
ఓం విశ్వవేదసే నమః
ఓం విశ్వాత్మనే నమః
ఓం అజాయ నమః
ఓం బ్రహ్మణే నమః
ఓం పరస్మైపదాయ నమః 100
ఓం యోగేశాయ నమః
ఓం అసహ్యవేగశక్తిత్రయాయ నమః
ఓం అఖిలధీగుణాయ నమః
ఓం ప్రపన్నపాలాయ నమః
ఓం దురంతశక్తయే నమః
ఓం కదిన్ద్రియాణామనవాప్యవర్త్మనే నమః
ఓం దురత్యయమాహాత్మ్యాయ నమః
ఓం భగవతే నమః

శ్రీరామరహస్యోత్తరాన్తర్గతా శ్రీహనుమదష్టోత్తరశతనామావళిః

ఓం హనుమతే నమః
ఓం అంజనాసూనవే నమః
ఓం ధీమతే నమః
ఓం కేసరినన్దనాయ నమః
ఓం వాతాత్మజాయ నమః
ఓం వరగుణాయ నమః
ఓం వానరేన్ద్రాయ నమః
ఓం విరోచనాయ నమః
ఓం సుగ్రీవసచివాయ నమః
ఓం శ్రీమతే నమః 10
ఓం సూర్యశిష్యాయ నమః
ఓం సుఖప్రదాయ నమః
ఓం బ్రహ్మదత్తవరాయ నమః
ఓం బ్రహ్మభూతాయ నమః
ఓం బ్రహ్మర్షిసన్నుతాయ నమః
ఓం జితేన్ద్రియాయ నమః
ఓం జితారాతయే నమః
ఓం రామదూతాయ నమః
ఓం రణోత్కటాయ నమః
ఓం సంజీవనసమాహర్త్రే నమః 20
ఓం సర్వసైన్యప్రకర్షకాయ నమః
ఓం అశోకవనికాచ్ఛేదినే నమః

ఓం సీతావాత్సల్యభాజనాయ నమః
ఓం విషీదద్భూమితనయార్పిత
రామాఙ్గుళీయకాయ నమః
ఓం చూడామణిసమానేత్రే నమః
ఓం రామదుఃఖాపహారకాయ నమః
ఓం అక్షహన్త్రే నమః
ఓం నిక్షతారయే నమః
ఓం తృణీకృతదశాననాయ నమః
ఓం కుల్యాకల్పమహాబోధాయ నమః 30
ఓం సింహికాప్రాణనాశనాయ నమః
ఓం సురసావిజయోపాయవేత్త్రే నమః
ఓం సురవరార్చితాయ నమః
ఓం జాంబవన్నుతమాహాత్మ్యాయ నమః
ఓం జీవితాహతలక్ష్మణాయ నమః
ఓం వానరప్రాణసన్ధాత్రే నమః
ఓం వాగధీశాయ నమః
ఓం మహాబలాయ నమః
ఓం మహారూపధరాయ నమః
ఓం మాన్యాయ నమః 40
ఓం మహాతేజసే నమః
ఓం మహాద్యుతయే నమః
ఓం జంబుమాలిరిపవే నమః
ఓం జంభవైరిసాధ్వసనాశనాయ నమః
ఓం అస్త్రవేత్త్రే నమః
ఓం రాక్షసారిసేనాపతివినాశకాయ నమః
ఓం లఙ్కాపురీపరిదహద్వాలానల
సుశీతలాయ నమః
ఓం వాలిసూనుప్రియకరాయ నమః
ఓం భీమాయ నమః
ఓం భీమపరాక్రమాయ నమః 50
ఓం భీమగర్వహరాయ నమః
ఓం భక్తవాత్సల్యాయ నమః
ఓం భర్త్సితాసురాయ నమః
ఓం రఘువంశప్రియకరాయ నమః
ఓం రణధీరాయ నమః
ఓం దయాకరాయ నమః
ఓం భరతార్పితసన్దేశాయ నమః
ఓం భగవచ్ఛిష్టవిగ్రహాయ నమః
ఓం అర్జునధ్వజసంవాసినే నమః
ఓం తర్జితాసురనాయకాయ నమః 60
ఓం మహతే నమః
ఓం మహామధురవాచే నమః
ఓం మహాత్మనే నమః
ఓం మాతరిశ్వజాయ నమః
ఓం మరున్నుతాయ నమః
ఓం మహోదారగుణాయ నమః
ఓం మధువనప్రియాయ నమః
ఓం మహాధైర్యాయ నమః
ఓం మహావీర్యాయ నమః
ఓం మిహిరాధికకాంతిమతే నమః 70
ఓం అన్నదాయ నమః
ఓం వసుదాయ నమః
ఓం వాగ్మినే నమః
ఓం జ్ఞానదాయ నమః
ఓం వత్సలాయ నమః
ఓం వశినే నమః
ఓం వశీకృతాఖిలజగతే నమః
ఓం వరదాయ నమః
ఓం వానరాకృతయే నమః
ఓం భిక్షురూపప్రతిచ్ఛన్నాయ నమః 80

ఓం అభీతిదాయ నమః
ఓం భీతివర్జితాయ నమః
ఓం భూమిభారహరాయ నమః
ఓం భూతిదాయకాయ నమః
ఓం భూతసన్నుతాయ నమః
ఓం భుక్తిముక్తిప్రదాయ నమః
ఓం భూమ్నే నమః
ఓం భుజనిర్జితరాక్షసాయ నమః
ఓం వాల్మీకిస్తుతమాహాత్మ్యాయ నమః
ఓం విభీషణసుహృదే నమః 90
ఓం విభవే నమః
ఓం అనుకంపానిధయే నమః
ఓం పంపాతీరచారిణే నమః
ఓం ప్రతాపవతే నమః
ఓం బ్రహ్మాస్త్రాహతరామాదిజీవనాయ నమః
ఓం బ్రహ్మవత్సలాయ నమః
ఓం జయవార్తాహరాయ నమః
ఓం ప్రాజ్ఞాయ నమః
ఓం జానకీశోకనాశకాయ నమః
ఓం జానకీరామసాన్నిధ్యహేతవే నమః 100
ఓం జనసుఖప్రదాయ నమః
ఓం బహుయోజనగన్త్రే నమః
ఓం బలవీర్యగుణాధికాయ నమః
ఓం రావణాలయమర్దినే నమః
ఓం రామపాదాబ్జవాహకాయ నమః
ఓం రామనామలసద్వక్త్రాయ నమః
ఓం రామాయణకథాదృతాయ నమః
ఓం రామస్వరూపవిలసద్హృదయాయ నమః
ఓం రామవల్లభాయ నమః

శ్రీరామరహస్యోత్తరాన్తర్గతా శ్రీసీతాష్టోత్తరశతనామావళిః

బ్రహ్మయామళమ్

(సర్వత్ర ఆదౌ ఓం ఐం హ్రీం శ్రీం ఇతి త్రితారీయోజ్యా)

సీతాయై నమః
సీరధ్వజసుతాయై నమః
సీమాతీతగుణోజ్జ్వలాయై నమః
సౌందర్యసారసర్వస్వ
భూతాయై నమః
సౌభాగ్యదాయిన్యై నమః
దేవ్యై నమః
దేవార్చితపదాయై నమః
దివ్యాయై నమః
దశరథస్నుషాయై నమః
రామాయై నమః 10
రామప్రియాయై నమః
రమ్యాయై నమః
రాకేందువదనోజ్జ్వలాయై నమః

వీర్యశుల్కాయై నమః
వీరపత్న్యై నమః
వియన్మధ్యాయై నమః
వరప్రదాయై నమః
పతివ్రతాయై నమః
పంక్తికంఠనాశిన్యై నమః
పావనస్మృత్యై నమః 20
వందారువత్సలాయై నమః
వీరమాత్రే నమః
ధృతరఘూత్తమాయై నమః
సంపత్కార్యై నమః
సదాతుష్టాయై నమః
సాక్షిణ్యై నమః
సాధుసమ్మతాయై నమః
నిత్యాయై నమః
నియతసంస్థాయై నమః
నిత్యానందాయై నమః 30
నుతిప్రియాయై నమః
పృథ్వ్యై నమః
పృథ్వీసుతాయై నమః
పుత్రదాయిన్యై నమః
ప్రకృత్యై నమః
పరాయై నమః
హనుమత్స్వామిన్యై నమః
హృద్యాయై నమః
హృదయస్థాయై నమః
హతాశుభాయై నమః 40
హంసయుక్తాయై నమః
హంసగత్యై నమః
హర్షయుక్తాయై నమః
హతాసురాయై నమః
సారరూపాయై నమః
సారవచసే నమః
సాధ్వ్యై నమః
సరమాప్రియాయై నమః
త్రిలోకవంద్యాయై నమః
త్రిజటాసేవ్యాయై నమః 50
త్రిపథగార్చిన్యై నమః
త్రాణప్రదాయై నమః
త్రాతకర్త్యై నమః
తృణీకృతదశాననాయై నమః
అనసూయాంగరాగాంకాయై నమః
అనసూయాయై నమః
సూరివందితాయై నమః
అశోకవనికాస్థానాయై నమః
అశోకాయై నమః
శోకవినాశిన్యై నమః 60
సూర్యవంశస్నుషాయై నమః
సూర్యమండలాంతస్థ
వల్లభాయై నమః
స్మృతిమాత్రాఘహరణాయై నమః
స్మృతిరూపాయై నమః
శ్రుతిప్రియాయై నమః
పుష్పప్రియాయై నమః
పుష్పకస్థాయై నమః
పుణ్యాలభ్యాయై నమః
పురాతనాయై నమః
పురుషార్థప్రదాయై నమః 70
పూజ్యాయై నమః
పూతనామ్న్యై నమః

పరంతపాయై నమః
పద్మప్రియాయై నమః
పద్మహస్తాయై నమః
పద్మాయై నమః
పద్మముఖ్యై నమః
శుభాయై నమః
జనశోకహరాయై నమః
జన్మమృత్యుశోకవినాశిన్యై నమః 80
జగద్రూపాయై నమః
జగద్వంద్యాయై నమః
జయదాయై నమః
జనకాత్మజాయై నమః
సాధనీయకటాక్షాయై నమః
నాదాయై నమః
నాదైకతత్పరాయై నమః
నక్షత్రసామ్యరదనాయై నమః
నష్టదోషాయై నమః
నయావహాయై నమః 90
వహ్నిపాపహరాయై నమః
వహ్నిశైత్యకృతే నమః
వృద్ధిదాయిన్యై నమః
వాల్మీకిగీత విభవాయై నమః
నభోతీతాయై నమః
వరాంగనాయై నమః
భక్తిగమ్యాయై నమః
భవ్యగుణాయై నమః
భ్రాన్త్యై నమః
భరతవందితాయై నమః 100
సువర్ణదర్శనీయాజ్ఞాయై నమః
సుగ్రీవాంగదసేవితాయై నమః
వైదేహ్యై నమః
నతపాపౌఘనాశిన్యై నమః
విధివందితాయై నమః
లోకమాత్రే నమః
లోచనాంతస్థితకారుణ్య
సాగరాయై నమః
కృతాకృతజగద్దేతవే నమః
కృతరాజ్యాభిషేచితాయై నమః

గరుడోపనిషదుద్ధృత గరుడనామావళిః

ఓం గం గరుడాయ నమః
ఓం హరివల్లభాయ నమః
ఓం స్వస్తికీకృతదక్షిణపాదాయ నమః
ఓం ఆకుంచితవామపాదాయ నమః
ఓం ప్రాంజలీకృతదోర్యుగ్మాయ నమః
ఓం వామకటకీకృతానంతాయ నమః
ఓం యజ్ఞసూత్రీకృతవాసుకయే నమః
ఓం కటిసూత్రీకృతతక్షకాయ నమః
ఓం హారీకృతకర్కోటకాయ నమః
ఓం సపద్మదక్షిణకర్ణాయ నమః 10
ఓం సమహాపద్మవామకర్ణాయ నమః
ఓం సశంఖశిరస్కాయ నమః
ఓం భుజాన్తరగులికాయ నమః
ఓం పౌండ్రకాలికనాగచామర

సువీజితాయ నమః
ఓం ఏలాపుత్రకాది
నాగసేవ్యమానాయ నమః
ఓం ముదాన్వితాయ నమః
ఓం కపిలాక్షాయ నమః
ఓం గరుత్మతే నమః
ఓం సువర్ణసదృశప్రభాయ నమః
ఓం ఆజానుతఃసువర్ణాభాయ నమః 20
ఓం ఆకట్యోస్తుహినప్రభాయ నమః
ఓం ఆకంఠంకుంకుమారుణాయ నమః
ఓం శతచన్ద్రనిభాననాయ నమః
ఓం నీలాగ్రనాసికావక్త్రాయ నమః
ఓం సుమహచ్చారుకుణ్డలాయ నమః
ఓం దంష్ట్రాకరాలవదనాయ నమః
ఓం ముకుటోజ్జ్వలాయ నమః
ఓం కుఙ్కుమారుణసర్వాఙ్గాయ నమః
ఓం కున్దేన్దుధవలానాయ నమః
ఓం విష్ణువాహాయ నమః 30
ఓం నాగభూషణాయ నమః
ఓం విషతూలరాశ్యనలాయ నమః
ఓం భగవతే నమః
ఓం శ్రీమహాగరుడాయ నమః
ఓం పక్షీన్ద్రాయ నమః
ఓం విష్ణువల్లభాయ నమః
ఓం త్రైలోక్యపరిపూజితాయ నమః
ఓం ఉగ్రాయ నమః
ఓం భయఙ్కరాయ నమః
ఓం కాలానలరూపాయ నమః 40
ఓం వజ్రనఖాయ నమః
ఓం వజ్రతుణ్డాయ నమః
ఓం వజ్రదన్తాయ నమః
ఓం వజ్రదంష్ట్రాయ నమః
ఓం వజ్రపుచ్ఛాయ నమః
ఓం వజ్రపక్షాలక్షిత శరీరాయ నమః
ఓం అప్రతిశానాయ నమః
ఓం దుష్టవిషదూషణాయ నమః
ఓం స్పృష్టవిషనాశాయ నమః
ఓం దన్దశూకవిషదారణాయ నమః 50
ఓం ప్రలీనవిషప్రణాశాయ నమః
ఓం సర్వవిషనాశాయ నమః
ఓం చన్ద్రమణ్డలసఙ్కాశాయ నమః
ఓం సూర్యమణ్డలముష్టికాయ నమః
ఓం పృథ్వీమణ్డలముద్రాఙ్గాయ నమః
ఓం క్షిపస్వాహామన్త్రాయ నమః
ఓం సుపర్ణాయ నమః
ఓం గరుత్మతే నమః
ఓం త్రివృచ్ఛిరాయ నమః
ఓం గాయత్రీచక్షుషే నమః 60
ఓం స్తోమాత్మనే నమః
ఓం సామతనవే నమః
ఓం వామదేవ్యబృహద్రథన్తర
పక్షాయ నమః
ఓం యజ్ఞాయజ్ఞియపుచ్ఛాయ నమః
ఓం ఛన్దోఙ్గాయ నమః
ఓం ధిష్ణిశఫాయ నమః
ఓం యజుర్నామ్నే నమః
ఓం ఈం బీజాయ నమః.
ఓం స్త్ర్యంబీజాయ నమః
ఓం అనన్తకదూతవిషహరాయ నమః 70
ఓం వాసుకిదూతవిషహరాయ నమః

ఓం తక్షకదూతవిషహరాయ నమః
ఓం కర్కోటకదూతవిషహరాయ నమః
ఓం పద్మకదూతవిషహరాయ నమః
ఓం మహాపద్మకదూతవిషహరాయ నమః
ఓం శఙ్ఖదూతవిషహరాయ నమః
ఓం గులికదూతవిషహరాయ నమః
ఓం పౌణ్డ్రకాలికదూతవిషహరాయ నమః
ఓం నాగకదూతవిషహరాయ నమః
ఓం లూతావిషహరాయ నమః 80
ఓం ప్రలూతావిషహరాయ నమః
ఓం వృశ్చికవిషహరాయ నమః
ఓం ఘోటకవిషహరాయ నమః
ఓం స్థావరవిషహరాయ నమః
ఓం జఙ్గమకవిషహరాయ నమః
ఓం దివ్యానాంమహానాగానాం
విషహరాయ నమః
ఓం మహానాగాదిరూపాణాం
విషహరాయ నమః
ఓం మూషికవిషహరాయ నమః
ఓం గృహగౌలికవిషహరాయ నమః
ఓం గృహగోధికవిషహరాయ నమః 90
ఓం ఘ్రణాసవిషహరాయ నమః
ఓం గృహగిరిగహ్వరకాలానల
వల్మీకోద్భూతానాం
విషహరాయ నమః

ఓం తార్ణవిషహరాయ నమః
ఓం పార్ణవిషహరాయ నమః
ఓం కాష్ఠదారువృక్షకోటరరత
విషహరాయ నమః
ఓం మూలత్వగ్దారునిర్యాసపత్రపుష్ప
ఫలోద్భూతవిషహరాయ నమః
ఓం దుష్టకీటకపిశ్వానమార్జాల
జమ్బూకవ్యాఘ్రవరాహ
విషహరాయ నమః
ఓం జరాయుజాణ్డజోద్భిజ్జ
స్వేదజానాంవిషహరాయ నమః
ఓం శస్త్రబాణక్షతస్ఫోటవ్రణ
మహావ్రణకృతానాంవిషహరాయ నమః
ఓం కృత్రిమవిషహరాయ నమః 100
ఓం భూతబేతాలకూష్మాణ్డపిశాచ
ప్రేతరాక్షసయక్షభయప్రదానాం
విషహరాయ నమః
ఓం విషతుణ్డానాంవిషహరాయ నమః
ఓం విషదన్తానాంవిషహరాయ నమః
ఓం విషదంష్ట్రానాంవిషహరాయ నమః
ఓం విషాఙ్గానాంవిషహరాయ నమః
ఓం విషపుచ్ఛానాంవిషహరాయ నమః
ఓం విశ్వచారాణాంవిషహరాయ నమః
ఓం నిర్విశేషసుపర్ణాయ
పరస్మైబ్రహ్మణే నమః

శ్రీ హయగ్రీవాష్టోత్తరశతనామావళిః

ఓం శ్రీహయగ్రీవాయ నమః
ఓం మహావిష్ణవే నమః
ఓం కేశవాయ నమః
ఓం మధుసూదనాయ నమః
ఓం గోవిందాయ నమః
ఓం పుండరీకాక్షాయ నమః
ఓం విష్ణవే నమః
ఓం విశ్వమ్భరాయ నమః
ఓం హరయే నమః
ఓం ఆదిత్యాయ నమః 10
ఓం సర్వవాగీశాయనమః
ఓం సర్వాధారాయ నమః
ఓం సనాతనాయ నమః
ఓం నిరాధారాయ నమః
ఓం నిరాకారాయ నమః
ఓం నిరీశాయ నమః
ఓం నిరుపద్రవాయ నమః
ఓం నిరంజనాయ నమః
ఓం నిష్కళంకాయ నమః
ఓం నిత్యతృప్తాయ నమః 20
ఓం నిరామయాయ నమః
ఓం చిదానన్దమయాయ నమః
ఓం సాక్షిణే నమః
ఓం శరణ్యాయ నమః
ఓం సర్వదాయకాయ నమః
ఓం శ్రీమతే నమః
ఓం లోకత్రయాధీశాయ నమః
ఓం శివాయ నమః
ఓం సారస్వతప్రదాయ నమః
ఓం వేదోద్ధర్త్రే నమః 30
ఓం వేదనిధయే నమః
ఓం వేదవేద్యాయ నమః
ఓం పురాతనాయ నమః
ఓం పూర్ణాయ నమః
ఓం పూరయిత్రే నమః
ఓం పుణ్యాయ నమః
ఓం పుణ్యకీర్తయే నమః
ఓం పరాత్పరాయ నమః
ఓం పరమాత్మనే నమః
ఓం పరస్మైజ్యోతిషే నమః 40
ఓం పరేశాయ నమః
ఓం పారగాయ నమః
ఓం పారాయ నమః
ఓం సర్వవేదాత్మకాయ నమః
ఓం విదుషే నమః
ఓం వేదవేదాంగపారగాయ నమః
ఓం సకలోపనిషద్వేద్యాయ నమః
ఓం నిష్కళాయ నమః
ఓం సర్వశాస్త్రకృతే నమః
ఓం అక్షమాలాజ్ఞానముద్రా
యుక్తహస్తాయ నమః 50
ఓం వరప్రదాయ నమః
ఓం పురాణపురుషాయ నమః
ఓం శ్రేష్ఠాయ నమః
ఓం శరణ్యాయ నమః
ఓం పరమేశ్వరాయ నమః

ఓం శాంతాయ నమః
ఓం దాంతాయ నమః
ఓం జితక్రోధాయ నమః
ఓం జితామిత్రాయ నమః
ఓం జగన్మయాయ నమః 60
ఓం జన్మమృత్యుహరాయ నమః
ఓం జీవాయ నమః
ఓం జయదాయ నమః
ఓం జాడ్యనాశనాయ నమః
ఓం జపప్రియాయ నమః
ఓం జపస్తుత్యాయ నమః
ఓం జాపకప్రియకృతే నమః
ఓం ప్రభవే నమః
ఓం విమలాయ నమః
ఓం విశ్వరూపాయ నమః 70
ఓం విశ్వగోప్త్రే నమః
ఓం విధిస్తుతాయ నమః
ఓం విధీన్ద్రశివసంస్తుత్యాయ నమః
ఓం శాంతిదాయ నమః
ఓం క్షాంతిపారగాయ నమః
ఓం శ్రేయఃప్రదాయ నమః
ఓం శృతిమయాయ నమః
ఓం శ్రేయసాంపతయే నమః
ఓం ఈశ్వరాయ నమః
ఓం అచ్యుతాయ నమః 80
ఓం అనన్తరూపాయ నమః
ఓం ప్రాణదాయ నమః
ఓం పృథివీపతయే నమః
ఓం అవ్యక్తాయ నమః
ఓం వ్యక్తరూపాయై నమః
ఓం సర్వసాక్షిణే నమః
ఓం తమోహరాయ నమః
ఓం అజ్ఞానాశకాయ నమః
ఓం జ్ఞానినే నమః
ఓం పూర్ణచంద్రసమప్రభాయ నమః 90
ఓం జ్ఞానదాయ నమః
ఓం వాక్పతయే నమః
ఓం యోగినే నమః
ఓం యోగీశాయ నమః
ఓం సర్వకామదాయ నమః
ఓం మహాయోగినే నమః
ఓం మహామౌనయే నమః
ఓం మౌనీశాయ నమః
ఓం శ్రేయసాంపతయే నమః
ఓం హంసాయ నమః 100
ఓం పరమహంసాయ నమః
ఓం విశ్వగోప్త్రే నమః
ఓం విరాజే నమః
ఓం స్వరాజే నమః
ఓం శుద్ధస్ఫటికసంకాశాయ నమః
ఓం జటామండలసంయుతాయ నమః
ఓం ఆదిమధ్యాంతరహితాయ నమః
ఓం సర్వవాగీశ్వరేశ్వరాయ నమః

ఆదిత్యహృదయస్తోత్ర నామావళిః

ఓం సర్వదేవాత్మకాయ నమః
ఓం తేజస్వినే నమః
ఓం రశ్మిభావనాయ నమః
ఓం గభస్తిమతే నమః
ఓం బ్రహ్మణే నమః
ఓం విష్ణవే నమః
ఓం శివాయ నమః
ఓం స్కన్దాయ నమః
ఓం ప్రజాపతయే నమః
ఓం మహేన్ద్రాయ నమః 10
ఓం ధనదాయ నమః
ఓం కాలాయ నమః
ఓం యమాయ నమః
ఓం సోమాయ నమః
ఓం అపాంపతయే నమః
ఓం పితృభ్యో నమః
ఓం వసుభ్యో నమః
ఓం సాధ్యేభ్యో నమః
ఓం అశ్వినీభ్యాం నమః
ఓం మరుద్భ్యో నమః 20
ఓం మనవే నమః
ఓం వాయవే నమః
ఓం వహ్నయే నమః
ఓం ప్రజాప్రాణాయ నమః
ఓం ఋతుకర్త్రే నమః
ఓం ప్రభాకరాయ నమః
ఓం ఆదిత్యాయ నమః
ఓం సవిత్రే నమః
ఓం సూర్యాయ నమః
ఓం ఖగాయ నమః 30
ఓం పూష్ణే నమః
ఓం గభస్తిమతే నమః
ఓం సువర్ణసదృశాయ నమః
ఓం భానవే నమః
ఓం హిరణ్యరేతసే నమః
ఓం దివాకరాయ నమః
ఓం హరిదశ్వాయ నమః
ఓం సహస్రార్చిషే నమః
ఓం సప్తసప్తయే నమః
ఓం మరిచిమతే నమః 40
ఓం తిమిరోన్మథనాయ నమః
ఓం శంభవే నమః
ఓం త్వష్ట్రే నమః
ఓం మార్తాణ్డాయ నమః
ఓం అంశుమతే నమః
ఓం హిరణ్యగర్భాయ నమః
ఓం శిశిరాయ నమః
ఓం తపనాయ నమః
ఓం భాస్కరాయ నమః
ఓం రవయే నమః 50
ఓం అగ్నిగర్భాయ నమః
ఓం అదితేః పుత్రాయ నమః
ఓం శంఖాయ నమః
ఓం శిశిరనాశనాయ నమః
ఓం వ్యోమనాథాయ నమః
ఓం తమోభేదినే నమః
ఓం ఋగ్యజుస్సామపారగాయ నమః
ఓం ఘనవృష్టయే నమః
ఓం అపాంమిత్రాయ నమః
ఓం విన్ధ్యవీథీప్లవంగమాయ నమః 60

ఓం ఆతపినే నమః
ఓం మణ్డలినే నమః
ఓం మృత్యవే నమః
ఓం పిఙ్గలాయ నమః
ఓం సర్వతాపనాయ నమః
ఓం కవయే నమః
ఓం విశ్వాయ నమః
ఓం మహాతేజసే నమః
ఓం రక్తాయ నమః
ఓం సర్వభవోద్భవాయ నమః 70
ఓం నక్షత్రగ్రహతారాణామధిపాయ నమః
ఓం విశ్వభావనాయ నమః
ఓం తేజసామపితేజస్వినే నమః
ఓం ద్వాదశాత్మనే నమః
ఓం పూర్వాయగిరయే నమః
ఓం పశ్చిమేగిరయే నమః
ఓం జ్యోతిర్గణానాంపతయే నమః
ఓం దినాధిపతయే నమః
ఓం జయాయ నమః
ఓం జయభద్రాయ నమః 80
ఓం హర్యశ్వాయ నమః
ఓం సహస్రాంశవే నమః
ఓం ఆదిత్యాయ నమః
ఓం ఉగ్రాయ నమః
ఓం వీరాయ నమః
ఓం సారఙ్గాయ నమః
ఓం పద్మప్రబోధాయ నమః
ఓం మార్తాణ్డాయ నమః
ఓం బ్రహ్మేశానాచ్యుతేశాయ నమః
ఓం సూర్యాయ నమః 90
ఓం ఆదిత్యవర్చసే నమః
ఓం భాస్వతే నమః
ఓం సర్వభక్షకాయ నమః
ఓం రౌద్రాయ నమః
ఓం వపుషే నమః
ఓం తమోఘ్నాయ నమః
ఓం హిమఘ్నాయ నమః
ఓం శత్రుఘ్నాయ నమః
ఓం అమితాత్మనే నమః
ఓం కృతఘ్నఘ్నాయ నమః 100
ఓం దేవాయ నమః
ఓం జ్యోతిషాంపతయే నమః
ఓం తప్తచామీకరాభాయ నమః
ఓం వహ్నయే నమః
ఓం విశ్వకర్మణే నమః
ఓం తమోభినిఘ్నాయ నమః
ఓం రవయే నమః
ఓం లోకసాక్షిణే నమః
ఓం భూతనాశకాయ నమః
ఓం భూతస్రష్టే నమః 110
ఓం భూతపాలకాయ నమః
ఓం తపనాయ నమః
ఓం వర్షణాయ నమః
ఓం సుప్తేషుభూతేషు
జాగ్రత్పరివిష్ఠితాయ నమః
ఓం అగ్నిహోత్రాయ నమః
ఓం అగ్నిహోత్రిణాంఫలాయ నమః
ఓం వేదేభ్యో నమః
ఓం క్రతుభ్యో నమః
ఓం క్రతుఫలాయ నమః
ఓం సర్వలోకకృత్యాయ ఆదిత్యాయ
పరస్మైబ్రహ్మణే నమః 120

బ్రహ్మకృత శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళిః

శ్రీమద్రామాయణమ్ - యుద్ధకాణ్డః

ఓం నారాయణాయ నమః
ఓం దేవాయ నమః
ఓం శ్రీమతే నమః
ఓం చక్రాయుధాయ నమః
ఓం ప్రభవే నమః
ఓం ఏకశృఙ్గాయనమః
ఓం వరాహాయ నమః
ఓం భూతాయ నమః
ఓం భవ్యాయ నమః
ఓం సపత్నజితే నమః 10
ఓం అక్షరాయ నమః
ఓం బ్రహ్మణే నమః
ఓం మధ్యేచాన్తేచసత్యాయ నమః
ఓం రాఘవాయ నమః
ఓం పరాయధర్మాయ నమః
ఓం విష్వక్సేనాయ నమః
ఓం చతుర్భుజాయ నమః
ఓం శార్ఙ్గధన్వనే నమః
ఓం హృషీకేశాయ నమః
ఓం పురుషాయ నమః 20
ఓం పురుషోత్తమాయ నమః
ఓం అజితాయ నమః
ఓం ఖడ్గధృతే నమః
ఓం విష్ణవే నమః
ఓం కృష్ణాయ నమః
ఓం బృహద్బలాయ నమః
ఓం సేనాన్యై నమః
ఓం గ్రామణ్యై నమః
ఓం సర్వస్మై నమః
ఓం [illegible] నమః 30
ఓం క్షమాయై(య) నమః
ఓం దమాయ నమః
ఓం ప్రభవాయ నమః
ఓం అవ్యయాయ నమః
ఓం ఉపేంద్రాయ నమః
ఓం మధుసూదనాయ నమః
ఓం ఇంద్రకర్మణే నమః
ఓం మహేంద్రాయ నమః
ఓం పద్మనాభాయ నమః
ఓం రణాన్తకృతే నమః 40
ఓం శరణ్యాయ నమః
ఓం శరణాయ నమః
ఓం సహస్రశృఙ్గాయ నమః
ఓం వేదాత్మనే నమః
ఓం శతశీర్షాయ నమః
ఓం మహర్షభాయ నమః
ఓం ఆదికర్త్రే నమః
ఓం స్వయంప్రభవే నమః
ఓం సిద్ధాశ్రయాయ నమః
ఓం సాధ్యాశ్రయాయ నమః 50
ఓం పూర్వజాయ నమః
ఓం యజ్ఞాయ నమః

ఓం వషట్కారాయ నమః
ఓం ఓంకారాయ నమః
ఓం పరాత్పరాయ నమః
ఓం ప్రభవాయ నమః
ఓం విభవాయ నమః
ఓం సర్వభూతదృష్టాయ నమః
ఓం గోషుదృష్టాయ నమః
ఓం బ్రాహ్మణేషు దృష్టాయ నమః 60
ఓం సర్వాసుదిక్షు దృష్టాయ నమః
ఓం గగనే దృష్టాయ నమః
ఓం పర్వతేషు దృష్టాయ నమః
ఓం నదీషు దృష్టాయ నమః
ఓం సహస్రచరణాయ నమః
ఓం శ్రీమతే నమః
ఓం శతశీర్షాయ నమః
ఓం సహస్రదృశే నమః
ఓం భూతాధారాయ నమః
ఓం పృథ్వీధరాయ నమః 70
ఓం సర్వపర్వతధరాయ నమః
ఓం పృథివ్యప్సుదృష్టాయ నమః
ఓం సలిలాన్తర్దృష్టాయ నమః
ఓం మహోరగాయ నమః
ఓం దేవలోకధరాయ నమః
ఓం గన్ధర్వలోకధరాయ నమః
ఓం దానవలోకధరాయ నమః
ఓం బ్రహ్మాప్పదయాయ నమః
ఓం సరస్వతీజిహ్వాయ నమః
ఓం దేవరోమ్ణే నమః 80
ఓం నిమేషరాత్రయే నమః
ఓం ఉన్మేష దివసాయ నమః
ఓం సంస్కారవేదాయ నమః
ఓం జగత్సర్వశరీరాయ నమః
ఓం స్థైర్యవసుధాతలాయ నమః
ఓం అగ్నికోపాయ నమః
ఓం సోమప్రసాదాయ నమః
ఓం శ్రీవత్సలక్షణాయ నమః
ఓం త్రివిక్రమాక్రాన్తత్రిలోకాయ నమః
ఓం బలిబంధనాయ నమః 90
ఓం రాజీకృత మహేంద్రాయ నమః
ఓం సీతాలక్ష్మయే(లక్ష్మీపతే) నమః
ఓం భవతేవిష్ణవే నమః
ఓం దేవాయ నమః
ఓం కృష్ణాయ నమః
ఓం ప్రజాపతయే నమః
ఓం రావణవ్యవధార్థం మానుషీంతనుం ప్రవిష్టాయ నమః
ఓం ధర్మభృతాంవరాయ నమః
ఓం రామాయ నమః
ఓం దేవవీర్యాయ నమః 100
ఓం అమోఘపరాక్రమాయ నమః
ఓం అమోఘ దర్శనాయ నమః
ఓం అమోఘ సంస్తవాయ నమః
ఓం అమోఘ భక్తాయ నమః
ఓం దేవాయ నమః
ఓం ధ్రువాయ నమః
ఓం పురాణాయ నమః
ఓం పురుషోత్తమాయ నమః

శ్రీ గురుభ్యోనమః

ఉపోద్ఘాతము

ప్రథమముద్రణము-1960

'చేతులారంగ శివుని బూజింపడేని, నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తినుడువడేని' యను మహాకవి బమ్మెరపోతనామాత్యుని వాక్యము దుర్లభమగు నీ మానవజన్మ సార్థకమగుటకు భగవదారాధనము, భగవన్నామ సంకీర్తనము ముఖ్య సాధనమని చాటుచున్నది. అట్టి భగవదారాధన, నామసంకీర్తన పద్ధతులు శాస్త్రమునం దుపాస్య దేవతాధికార్యాది భేదములను పురస్కరించుకొని యనేక విధముల ప్రతిపాదింపబడి యున్నవి. అందును 'అలంకారప్రియో విష్ణు రభిషేక ప్రియశ్శివః' మున్నగు వాక్యములాయా దేవతలకాయాయుపచారములు ప్రియములని చెప్పచుండ మంత్రపుష్పాంతర్గతమగునీ వాఙ్మయీపూజ సర్వదేవతా ప్రియమై యలరారుచున్నదని 'జ్ఞానయజ్ఞేన తేనాహ మిష్టస్స్యామితి మే మతిః' అను మున్నగు వాక్యములుద్ఘోషించుచున్నవి. అట్టి మంత్రపుష్పము యొక్క విశిష్టరూపమే యీ రాజోపచారపూజ.

ఇయ్యది త్రిరాత్ర, పాంచరాత్ర, సప్తాహ, నవరాత్రప్రభృతి దీక్షావిధుల ననుష్ఠింపబడుచున్న యజ్ఞ యాగ జయంతీ వ్రతమహోత్సవముల యందు ప్రధానదేవతా పూజాసందర్భమున మంత్రపుష్పాంతమున వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాస సంగీత నాట్యాది వివిధ విద్వద్గోష్ఠులతో నేటికి నచ్చటచ్చట నేదోయొక రూపమున జరుగుచునే యున్నది.

దీనికి 'ఋషిమండల సంశోధ్యం' మున్నగు ననుష్టుప్ శ్లోకములతో గూడిన పూర్వపు గల్పమొకటి యున్నను నది సమగ్రముగా సక్రమముగా లభింపకుండుటచేతను, లభించినంతవరకును నానోట నానోటబడి సవరింప రానంతటి తప్పులకుప్పగా పరిణమించినది. ఎంత ప్రయత్నించినను దాని సుపాఠము చిక్కదయ్యెను.

ఈ కారణము వలన శ్రీ శ్రీ శ్రీ ప. ప. శ్రీ కరపాత్రస్వాముల వారి యాదేశానుసారము ధర్మసంఘసంకల్పపూర్వకముగా జరుపబడుచున్న గీతాజ్ఞాన జ్ఞానయజ్ఞాది వివిధ మహోత్సవములయందు విద్వద్గోష్ఠీరూపమైన రాజోపచార పూజకు సరియైన కల్పమొకటి లేకుండుట మిక్కిలి కొరతగా గానుపించెను. పై మహోత్సవములకు వచ్చిన పండితుల యొక్కయు, భక్త

జనులయొక్కయు యభిలాష ననుసరించి నేను మన ప్రాంతములో ధర్మ సంఘ ముఖ్యకార్యకర్తగా నున్నవాడును, సాహిత్య వ్యాకరణ వేదాంతశాస్త్ర ప్రవీణుడునగు మా చిరంజీవి శాస్త్రుల విశ్వనాథశర్మకు సంప్రదాయానుగుణ ముగా చక్కని కల్పమొకటి వ్రాయుమని చెప్పితిని. వెంటనే యతడు రచన ప్రారంభించి భగవత్కటాక్షమునను, పెద్దల యనుగ్రహమువలనను పూర్తిచేసి కృతకృత్యుడయ్యెను.

ఇందు నాల్గు వేదములు, షడంగములు, పూర్వోత్తరమీమాంసలు, న్యాయము, ఆయుర్వేదము, కావ్యము, ఇతిహాసము, పురాణము, సంగీతము, నాట్యము, సువాద్యము, పంచాంగము, చూర్ణిక, వేదగోష్ఠి, ఉత్తరనీరాజనము అను నిరువదియైదుపచారములు గ్రథితములై యున్నవి. ఇందలి కవిత 'నైక మోజః ప్రసాదోవా' అను నాలంకారికోక్తి ననుసరించి తత్తదనుగుణశైలితో, మిక్కిలి యుదాత్తమై వెలసినది. గ్రంథకర్త వివిధశాస్త్ర పరిపాటులను చక్కగా నెరిగిన వాడగుటచే నిందలి ప్రతిపద్య గద్యములు తత్తచ్ఛాస్త్రీయ స్వరూపమర్యాదలను సాకల్యముగా ప్రతిపాదించుటకు సమర్థములై యున్నవి.

ఇట్లు
శాస్త్రుల కృష్ణశర్మ

వేదశాస్త్రాద్యవధారణాత్మక

శ్రీ రాజోపచార (దేవోపచార) పూజా కల్పః

: రచయితా :

శిరోమణిః, భాషాప్రవీణః

శ్రీ శాస్త్రుల విశ్వనాథశర్మా, B.O.L.

గమనిక : ఇందు పూజనీయ దేవత పరమేశ్వరి ఐనచో కుండలీకృత భాగములు చేర్చియు పరమేశ్వరుడు ఐనచో ఆ భాగములను వదలియు కల్పమును చెప్పవలయును.

ఓం సహస్రశీర్షం . . . . . మహా రాజాయ నమః.

ఓం స్వస్తి

౧ ఋగ్వేదః

నిశ్శ్వాసత్వాత్తవ పరమ! (జనని!) యస్సచ్చిదానందసింధోః
శ్రీమాన్నిత్యో భ్రమ విరహితోఽపౌరుషేయః పురాణః
ఋగ్భిశ్శంసా ప్రవణ ఋషిసంవేద్య తత్త్వాభిరుద్య
న్నాద్యామ్నాయో భజతి విధివద్బ్రహ్మణా ప్రేరితస్త్వామ్॥

హే దేవదేవోత్తమ!
(హే దేవదేవోత్తమే!)
దేవతాసార్వభౌమ!
(దేవతాసార్వభౌమి!)
ఋతంభర ప్రజ్ఞా సముల్లసిత ఋషిమండల శంసిత!
(ఋతంభర ప్రజ్ఞా సముల్లసిత ఋషిమండల శంసితే!)
ఋతానృతాతీతస్వభావ!
(ఋతానృతాతీతస్వభావే!)
ఋగ్వేద ప్రియతమ!
(ఋగ్వేద ప్రియతమే!)
ఋగ్వేదసేవామవధారయ-

౨ యజుర్వేదః

అమ్నాయజ్ఞైర్ ఋషిభిరథ యచ్చోదనాలక్షణత్వా
ద్ధర్మస్సర్వోఽధ్వర ఇతినుతః ప్రాణ్యనుగ్రాహకస్సన్
వేదస్సోఽయం భజతి పరమో యాజుషస్త్వాం యజుర్భి
ర్యజ్ఞాత్మత్వం తవ విశదయన్ యజ్వనాం కర్మదర్శీ //

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) యజ్ఞభూమి సము ద్ధరణాదృతయజ్ఞపురుషానుజన్మ దీక్షాదీక్షిత(తే!) యజ్వలోకసంగ్రహార్థానుష్ఠీయమాన యజనాది షట్కర్మకలాప!(పే!) యజ్ఞస్వరూప!(పే!) యజుర్వేద ప్రియతమ!(మే!) యజుర్వేదసేవా మవధారయ-

3 సామవేదః

తత్తన్మంత్రాత్మక వివిధ సద్దైవతోపాధి నిష్ఠాన్
శస్త్రైః స్తోత్రైః ప్రఉగకముఖై స్త్వద్గుణానాజ్యముఖ్యైః
గాయన్నుచ్చైర్భజతి నిగమ స్సోఽద్యసామాభిధస్త్వాం
వేదానామస్మ్యహమితిపురా యం హి గీతాస్వవాదీః//

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) సర్వజ్ఞ సర్వశక్తే! సమస్తకల్యాణగుణ మహోదధే! సచ్చిదానంద స్వరూప(పే!) సామవేద ప్రియతమ!(మే!) సామవేదసేవామవధారయ-

౪ అథర్వవేదః

ఆగ్నేయాది ప్రకృతి మహితా నస్త్రయోగాన్ బహూన్య
స్తాంస్తాం థత్తేఽభ్యధిక మనుసంధాన సంహారయుక్తాన్
యేన క్షుద్ర క్షపణ పటవోస్త్వర్బహిర్యాగ యోగా
స్సంవేద్యంతే భజతి పరిశిష్టోఽయ మాథర్వణస్త్వామ్ //

హే దేవదేవోత్తమ(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) అథర్వాంగిరః ప్రభృతి మహర్షిమణ్డల సమభ్యర్చిత!(తే!) అసి చర్మ గదా చక్ర శూలాద్యాయుధ సమేత(తే!) అనన్య తేజోఽభిభవ బ్రాహ్మపాశుపతాద్యస్త్రరాజరాజిత(తే!) అథర్వవేద ప్రియతమ(మే!) అథర్వవేదసేవామవధారయ-

౫ శీక్షా

వర్ణాన్మాత్రాః స్వరాన్వ్యాస్థటయతి బహుధా వైదికాంస్తాంత్రికాంశ్చ
ప్రోక్తాచారణ్యకేషు ప్రవిలసతి పరా తైత్తిరీయేషు యావై/
శీక్షాసేయం శ్రుతీనాం పదఘణితి విధాం సంహితా నిర్దిశన్తీ
త్వామారాధ్యాద్యధన్యా భవితుముపగతా ప్రాతిశాఖ్యేనయుక్తా//

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) శిష్టజనావనాదృత శివ విరించి విష్ణ్వాది స్వరూప(పే!) శీక్షాదివల్లీ త్రితయానువర్ణితాశేష దివ్యానుభావ!(వే!) శీక్షాప్రియతమ(మే!) శీక్షాసేవామవధారయ--

౬ వ్యాకరణమ్

యచ్ఛబ్దానుగమాదృతే నభవతి జ్ఞానం కిమప్యన్యతః
కృత్స్నం వ్యాకరణం మహాత్మన ఇతశ్శాబ్దస్యహి బ్రహ్మణః
త్వద్భక్త్యా నవపంచవారు నినదాత్సమ్యక్సముద్భావితమ్
త్వామేవ ప్రతిపద్యతేఽజ్గ మధునా పాణిన్యుపజ్ఞం శ్రుతేః//

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) వాచ్యవాచక భేద వర్జిత!(తే!) వ్యాకరణాచార్యవర్ణ్యమాన వైభవ(వే!) వ్యాకృతావ్యాకృతస్వరూప!(పిణి!) వ్యాకరణప్రియతమ(మే!) వ్యాకరణసేవామవధారయ--

౭ ఛందః

యత్తద్బ్రాహ్మణ భాగవర్ణితమిత శ్శాంఖ్యాయనాద్యైః పురా
భాగైశ్చ ప్రతిపాదితం కతిపయైః శ్రౌతాది సూత్రాంతరే/
లోకే పింగళ ముఖ్యలక్షణ పరిజ్ఞైశ్చాపి విస్తారితం
ఛందస్త్వాం పరిసేవతేహ్యాభయదం(దాం) స్వచ్ఛందసంచారిణం(ణీం)//

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) చరాచరజగజ్జీవనాధారభూత(తే!) చతుర్వేద ప్రతిపాద్యస్వరూప(పే!) చకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణపర(రే!) ఛందఃప్రియతమ!(మే!) ఛందస్సేవామధారయ--

౮ నిరుక్తమ్

మన్త్రబ్రాహ్మణవర్తినా మితరతః ప్రాసంగికానాం సతామ్
శబ్దానాంచ నిరుక్తి మాకలయతేవ్యుత్పిత్సు లోకోయతః
యాస్కాచార్యముఖై శ్చిరాదధిగతం యన్నామలింగోదయం
త్వాం చాలింగమనామరూపమభినౌత్యజ్ఞం నిరుక్తంశ్రుతేః॥

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) నిగమాంత సంచారిన్(రిణి!) నిత్యానిత్యవస్తువివేకాది సాధనచతుష్టయ సంపత్ప్రదాయక(యిని) నిఖిలశబ్ద నిరుక్త విషయ!(యే!) నిరుక్త ప్రియతమ(మే!) నిరుక్తసేవామవధారయ.

౯ జ్యోతిషమ్

శ్రౌతస్మార్త విధిప్రయుక్తమఖిలం సత్కర్మజాతం యతో
నిర్దిష్టేహ్యధికారిణాం సుమనసాం కాలే ప్రవర్తేతయత్
కల్యాణ ప్రచురం సమస్తశుభదం స్కన్ధత్రయోజ్జృంభితమ్
జ్యోతిశ్శాస్త్రమథోభజత్యతితమాం త్వాం జ్యోతిషాముద్భవమ్॥

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) జ్యోతిష్టోమాది క్రతుసమారాధ్య!(ధ్యే!) జ్యోతిర్మండల మధ్యవర్తిన్(ర్తిని!) జ్యోతిషప్రియతమ(మే!) జ్యోతిషసేవామవధారయ-

౧౦ కల్పః

తత్తచ్ఛాఖీయధర్మాన్ శ్రుతిసమధిగతాన్ శ్రౌతగృహ్యాదిభేదాన్
శిష్టాచారక్రమేణ స్ఫుటమభి విదధత్కల్ప సామాన్యసంజ్ఞమ్
సూత్రం హ్యంగైః స్త్రిభిర్యైః ప్రతిపదగహనై రుజ్జ్వలైః కర్మముఖ్యైః
కర్మబ్రహ్మాత్మమూర్తింకలయతి భవతోదేవ!(భవతీందేవి!) నైష్కర్మ్యసిద్ధ్యై॥

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) కర్మబ్రహ్మ మీమాంసకాశ్వలాయన కాత్యాయనాపస్తంబాది మహర్షిమండలసూత్రితానుభావ(వే!) కమనీయ నిత్యనైమిత్తిక కామ్యకర్మారాధ్య స్వరూప(పే!) కల్పప్రియతమ!(మే!) కల్పసేవామవధారయ-

౧౧ పూర్వమీమాంసా

న్యాయానాంచ సహస్ర ముత్తమమథో బిభ్రద్యదుజ్జృంభతే
యద్వైద్వాదశ లక్షణాత్మకమిదం జైమిన్యుపజ్ఞం మహత్
యత్ప్రాభాకరభాట్టనామక శుభప్రస్థానయుగ్మాంచితమ్
తత్త్వాం వాక్యవిచార శాస్త్రమధునా పూర్వం భజత్యాదరాత్ //

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) మీనకూర్మాద్యవతార సమాపాదిత జగత్కల్యాణ(ణే!) మితహితమేధ్యాశియోగిజనమేయస్వరూప(పే!) మీమాంసాప్రియతమ(మే!) మీమాంసాసేవామవధారయ—

౧౨ వేదాన్తః (ఉత్తరమీమాంసా)

సత్యం జ్ఞానమనంతమాదికపదై స్తై స్తైః స్వరూపార్థదై
ర్వైదాపోహచణై రతన్నిరసనైర్యా తత్త్వమస్యాదిభిః
ధీరావిన్దత నేతినేతివిధయా శ్రుత్యంత సీమంతినీ
యాసాక్షాద్భజతే భవంతమధునా (ఽధునాంబ భవతీం)
సర్వాపరోక్షం (క్షాం) శివమ్! (వామ్!)

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) వేదాంతవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థవిజ్ఞజనానుభూయమాన బ్రహ్మాత్మభావ! (వే!) వేదోక్త ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణ ధర్మద్వయమూలభూత! (తే!)
వేదాంతశాస్త్రప్రియతమ (మే!) వేదాంతశాస్త్రసేవామవధారయ-

౧౩ న్యాయః

శాస్త్రార్థానిహ ధర్మధర్మిక విమర్శార్థోపపన్నాన్ విదు
ర్యస్మాత్తత్ప్రవణం శ్రుతిప్రథిత సన్మార్గ ప్రతిష్ఠాపకం
శ్రీమన్మౌని కణాద గౌతమ ప్రశస్తాచార్య సంభావితం
శాస్త్రం తద్ధి విమర్శనేన భజతే త్వాం వై విమర్శోదయమ్ //

హే దేవదేవోత్తమ! (మే!) దేవతాసార్వభౌమ! (మి!) న్యాయాన్యాయ పథ ప్రవృత్త సజ్జన దుర్జనాదృత రక్షణశిక్షణ (ణే!) న్యాయాన్యాయాతీత స్వభావ (వే!) న్యాయశాస్త్ర ప్రియతమ! (మే!) న్యాయశాస్త్రసేవామవధారయ—

౧౪ ఆయుర్వేదః

ఆద్యం సాధనమామనంత ఋషయో ధర్మస్యదేహం పురా
ప్రాహు స్తస్యహితాహితం తదుదితం దుఃఖంసుఖం ప్రాణినాం
ఆయుస్తస్య హితాహితం తదను తన్మానంచ యస్మిన్నసా
వాయుర్వేదఉపాస్త ఆదిపురుషం(జనసీం)త్వాంవై విరాడాత్మకం(త్మికాం).

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) ఆయుర్వేద సముద్ధరణాద్భృత ధన్వంతర్యవతార(రే!) అఖండయోగైశ్వర్య విరాజమానకాశ్యప పతంజలి ప్రభృతి మహర్షిమండలోద్ధారిత చికిత్సాది వివిధప్రస్థాన(నే!) ఆయురారోగ్యప్రదాయక(యిని!) ఆయుర్వేద ప్రియతమ(మే!) ఆయుర్వేద సేవామవధారయ-

౧౫ కావ్యమ్

వ్యుత్పత్తిః ప్రభుసమ్మితాద్భవతి యా శబ్దప్రధానశ్రుతే,
ర్యాచార్థ ప్రవణాత్పురాణ వచనా దిష్టా సుహృత్సమ్మితాత్
తామేషా సుకుమార కోమలధియో వ్యుత్పాదయంతీపరా,
కావ్యశ్రీర్భజతే రసాత్మకతయా త్వాం వ్యంగ్యమర్యాదయా/

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) కమనీయ కల్యాణ **గుణాలం**కార(రే!) కామకోటి సౌందర్య సౌకుమార్య సౌరస్య **జలధే!** కావ్య **ప్రియతమ**(మే!) కావ్యసేవామవధారయ–

౧౬ ఇతిహాసః

స్త్రీశూద్ర ద్విజబంధవోఽనధికృతాస్సాంగేషు వేదేష్వయే
యేఽల్పజ్ఞాశ్చ విశిష్య తాన్ప్రతిసముద్భూతః పురాబ్రహ్మణః
శ్రీమద్వ్యాస పరాశరాదిమునిభిః పశ్చాత్సుసంపాదితః
సోఽయం భో ప్రతిపద్యతే ప్రతిపదం త్వాం చేతిహాసోమహాన్॥

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) ఇతికర్తవ్యతా విమూఢవిజయ ప్రతిబోధిత గీతామృత(తే!) ఈశాన విష్ణు కమలాసన సమీడితానుభావ(వే!) ఇతిహాసప్రియతమ(మే!) ఇతిహాససేవామవధారయ–

౧౭ పురాణమ్

యత్సర్గాది విశిష్టలక్షణ పురాణానీక నిర్మాణత
స్సంవ్యాస్యచ్ఛ్రుతి తచ్ఛిరాంసి, హి భవాన్(భవతీ)
సచ్ఛాస్త్రయోనిస్స్వయం
తద్వైభాగవతాంతముజ్జ్వలమిదం బ్రాహ్మాదికం విస్తృతమ్
త్వామేవాద్య మహావిభూతిసహితం(తాం)
సమ్యక్ప్రియా సేవతే//

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) పునరావృత్తిరహిత శాశ్వత బ్రహ్మలోకావాప్తికర!(రి!) పురాణపురుషోత్తమ(మే!) పుణ్యాపుణ్యాతీత(తే!) పురాణప్రియతమ(మే!) పురాణసేవామవధారయ-

౧౮ సంగీతమ్

యస్య స్ఫూర్తిలవాయ నాగ మృగ గో బాలాస్తథాయోగిన
స్సర్వే నాచతనో స్తవైవ హృదయే నిత్యం సముత్కంఠితాః
తద్వై తుంబురు నారదాది మునిభిస్సామ్నస్సముద్భావితం
త్వాం సంగీతమథో భజత్యతితమాం సప్తస్వరశ్రీయుతమ్ //

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) స్వరబ్రహ్మ విభూషిత సప్తతంత్రీవిశారద శారదోపాస్య!(స్యే!) సకల గో గోప గోపికా సమ్మోహన సమాదృత వేణుగానలోల(లే!) సమ్మతాధికారి సమర్పిత స్వరార్ణవ దర్శన(నే!) సంగీతప్రియతమ(మే!) సంగీతసేవామవధారయ--

౧౯ నాట్యమ్

బృందారణ్య చిదంబరాదిషు లసద్రాసాది గోష్ఠిస్స్వయం
బిభ్రత్త్వం నటరాడ్వపుర్హరిహర శ్రీకం యదర్థం సదా
పూజ్యై శ్రీభరతాదిభిః ప్రవవృతే శాస్త్రం చ యస్మా ఇదం
నాట్యం త్వాభిరుచే ర్జనస్య బహుధాఽప్యేకం తదా సేవతే //

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) నటవల్లీలా కైవల్యాసాదిత జగన్నాటక(కే!) నరనారీ సమాశ్రయ లాస్య తాండవ నాట్యకలాప్రవర్తక(ర్తి కే!) నాట్యప్రియతమ(మే!) నాట్యసేవామవధారయ-

౨౦ సువాద్యమ్

ప్రహ్లాదస్తాలవాద్యం తరలగతితయా చోద్ధవః కాంస్యవాద్యం
వీణావాద్యం సురర్షిః స్వరకుశలతయా పాండుపుత్రశ్శ్రుతింవై
దేవాధ్యక్షో మృదంగం తదనువివిధవాద్యాంతరాణ్యన్యదేవా
స్త్వామానందైక సాంద్రం సుఖయితుమభితో వాదయంతిష్టగోష్ఠ్యాం

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) స్వానవద్యవిద్యా నిరస్తకుహక!(కే!) సుకృత దుష్కృతానుగుణ ఫలప్రదాయక!(యిని!) సుఖదుః ఖాతీతస్వరూప(పే!) స్వర్గాపవర్గసన్దాయక(యిని!) సువాద్యప్రియతమ(మే!) సువాద్యసేవామవధారయ-

౨౧ ఆశుకవితా

యానామ ప్రతిభైక కారణ కలా నానావిధైర్వర్ణనై
స్సాలంకారగుణై రసోజ్జ్వల సమస్యాపూరణైశ్శోభితా
వైచిత్ర్యం పరితోగతా శతసహస్రాష్టావధానాదిభిః
సాచేయం సుకవీశ్వరాశుకవితా త్వాం సర్వదా విందతే //

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) ఆబ్రహ్మస్తంబ పర్యంత జగదానందదాయక!(యిని!) ఆమోదప్రమోదభరితాంతరంగ(గే!) ఆశుతోషస్వభావ!(వే!) ఆశుకవితాప్రియతమ!(మే!) ఆశుకవితాసేవామవధా రయ--

౨౨ చూర్ణికా

ఓతప్రోత సమాస సంధిమధురా నృత్యత్పదప్రోజ్జ్వలా
సాలంకారగుణా చమత్కృతికరీ విద్వన్మనోరంజనీ
వ్యంగ్యార్థాహిత చూతవద్రసపరీపాకాహ్యనేకార్థదా
శ్రీమద్భాగవతాదిగా భజతి భో! త్వాం శోభనా చూర్ణికా

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) చూతాంకురసమా స్వాద కషాయిత పుంస్కోకిలకంఠమాధురీమత్తమానస(సే!) చూడామణీ కృతచంద్రమశ్చంద్రికాధౌత కకుబంతరాళ(ళే!) సురాసురమౌళిపరిచుంబితపా దపీఠ!(ఠే!) చూర్ణికాప్రియతమ!(మే!) చూర్ణికాసేవామవధారయ--

౨౩ పఞ్చాఙ్గమ్

శ్రీకల్యాణకరీ తిథిస్తనుభృతా మాయుష్కరో వాసరః
నక్షత్రం ఘనతాప పాపశమనం యోగస్తురోగాపహః
వాంఛా సిద్ధివిధాయకం హి కరణం వర్జ్యం శుభం వర్జితమ్
యస్మాత్త్వాజ్యయుతం భవంతమధునా(విశిష్టమద్యభవతీం)పఞ్చాఙ్గమాసేవతే.

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) ప్రకృతిభూత వర్షా యన ఋతు మాస షక్ష తిథివాసర(రే!) పంచతత్త్వాంచిత ప్రపం చమూలకారణభూత(తే!) ప్రమాణ ప్రమేయ ప్రమాతృ స్వరూప(పే!) పఞ్చాఙ్గప్రియతమ!(మే!) పఞ్చాఙ్గసేవామవధారయ--

౨౪ వేదగోష్ఠీ

స్వరవర్ణక్రమసంయుతై ర్బహువిధైః స్వప్రాతిశాఖ్యోదితైః
పదపాఠైః ప్రతిసంస్కృతైః క్రమజటా పాఠైర్ఘనాంతైస్తథా
వరణీయైర్లలితైః క్రమైరిహ చతుర్వేదాస్సమేతా అమీ
వృణతే త్వాం పరితశ్చతుర్ముఖముఖాద్యేత్య ప్రపంచోద్గతాః॥

హే దేవదేవోత్తమ!(మే!) దేవతాసార్వభౌమ!(మి!) వేదవేద్య దివ్య వేషభాషాభూషణ విరాజమానాప్రాకృతశరీర(రే!) వేదత్రయీ సముపబృం హణాదృత వేదవ్యాసావతార(రే!) విదితవేదతత్త్వ(త్త్వే!) వేదగోష్ఠీ ప్రియ తమ(మే!) వేదగోష్ఠీసేవామవధారయ--

౨౫ ఉత్తరనీరాజనమ్

దివ్యైర్గోఘృత పూరపూరిత లసత్కర్పూర ఖండోజ్జ్వలై
ర్మాణిక్యాంచితవర్తికాశ్రిత మహాదీపైర్విచిత్రప్రభైః
అంతర్యామితయా తమశ్చయహరం(రాం)
జ్యోతిర్మయం (యీం) త్వాం పరం(రాం)!
సమ్యగ్భాసయతే త్వదీయకృపయా నీరాజనఞ్చోత్తరమ్ ॥

హే దేవదేవోత్తమ!

(హే దేవదేవోత్తమే!)

దేవతాసార్వభౌమ!

(దేవతాసార్వభౌమి!)

ఉత్తమ జ్ఞానవృద్ధ సనకసనందనాద్యుపశ్లోక్య మహాత్మ్య!

(ఉత్తమ జ్ఞానవృద్ధ సనకసనందనాద్యుపశ్లోక్య మహాత్మ్యే!)

ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యస్వరూప!

(ఉపనిషత్ప్రతిపాద్యస్వరూపిణి!)

ఉపాత్తదురితక్షయకారక!

(ఉపాత్తదురితక్షయకారికే!)

ఉత్తరనీరాజనప్రియతమ!

(ఉత్తరనీరాజనప్రియతమే!)

ఉత్తరనీరాజనసేవామవధారయ--

ఓం స్వస్తి

ఓం సామ్రాజ్యం . . . . సదాశివోమ్.

శుద్ధి పత్రికా

ప.సం.	పఙ్క్తి	అసాధుః	సాధుః
2	21	స్న్య	సాన్య
10	15	ర్ష్మి	ర్ష్మి
	25	. . .	ఔ
11	1	. . .	ఔం
12	13	న్రాత	త్ర
23	24	హ	హః
29	4	రత్య	రిత్య
	15	శాధి	శాన్న
	15	శాధిః	శాః
	23	శాధిః	శాన్న
	23	శాధిఃప్ర	శాః ప్రా
31	13	రేభ్యో	రోభ్యో
32	3	గదా	గదాయై
	19	ఇన్వైరి	ఐన్వైరి
33	10	పరిభూ	పరిధిభూ
34	20	తష్టే	తతష్టే
36	1	ద్రశ్చ	ద్రైశ్చ
	3	దాద్య	దాపద్య
39	12	14వ పఙ్క్తి	
	13		15వ పఙ్క్తి
41	22		
	23		
43	18	త్మికం	త్మకం
	19	త్మికం	త్మకం
	20	త్మికం	త్మకం
46	20	గ్యేన	గ్యేణ
76	6	నంద	సచ్చిదానంద
	13	లిఖిత్	లిఖేత్
	25	తక	వ్రక
80	3	.......,	సిద్ధిందిశన్తు
	24	స్మై	తస్మై
83	2	చర్యో	చర్యా
86	4	చర్య	చర్యా

ప.సం.	పఙ్క్తి	అసాధుః	సాధుః
90	2	క్షైత్ర	క్షైత్ర్య ఏవం సర్వత్ర
95	1	శవ	శోవ
	9	త్య	త్వ
96	8	ల్య	ల్యాంక
97	12	సృస్త్రం	సృస్త్రి
98	17	త్రాణా	త్రాజణా
99	21	త్రైర్ద్యా	త్రైర్ద్యా
107	8	ధోకరు	ధోరు
109	13	ధయ	ధవ్యం
110	11	కా	కాం
	23	త్వవా	త్వా
111	4	లాషి	లషి
112	16	సాద్రు	సాద్గు
	19	పిరసి	శిరసి
113	12	వృత	వృత్ర
	14	స్విరసి	శ్విరసి
114	12	మితం	మితావ్
115	9	చంద్ప్మై	శాంద్రహ్మై
	9	వేఅ	వేద అ
	11	కల్యాం	కల్యాణ
117	12	గ్రహీతః	గృహీతః
	15	శతృఘ్న	శత్రుఘ్న
122	18	అనక్ని	అసిక్ని
123	15	వృష్ణో	వ్ష్ణో
128	24	కారితః	కారతః
129	22	అగ్నైవై	అగ్నైవయే
133	18	ఛందే	ఛందో
137	19	తస్రో	స్త్రిస్రో
139	13		
	14		
	18	ర్ష్మి	ర్ష్మి
148	7	భావా	భావాయా

149	18	ద్యుం	ద్యువం
	20	వత్సలా	వత్సలః
151	7	ర్విభం	ర్విధం
152	11	రస్తి	రస్త
	19	మల్ర్ధః	మలోకర్ధః
	26	పుత	
	27	ఎరా	పుత్రాద్యే
153	1	ర్మా	రాత్మా
	9	సమ్యో	సంయో
	11	ప్రి	ప్రిహ్యే
	14	బ్దాలం	బ్దానాం
	18	య్థా	స్థా
	25	సర్వే	సర్వై
156	23	నీం	నిలీ
157	14	కర్మన్వ	కర్మను
158	25	క్రియా	క్రియ
160	17	చిక	చికి
161	3	తథావ్మ	తథాస్మి
	18	భవా	భ
162	4	శాత	శాన్త
	5	ఋభ్యా	ఋభ్యా
	19	ద్వ్య	త్థ
163	25	యుస్త	యుతం
164	11	మాజ	మాహ
165	3	శామా	శమా
167	14	ద్యాధ్యా	ద్యధ్యా
	21	ఇమువం	ఇమర్న
170	8	వదేహ	వ్యదేహం
	15	ప్రప్తే	ప్రాప్తే
173	1	దీర్ఘ...	దీర్ఘహాథే
	4	త్రంటి	త్రంశ
	5	యాథే	పాథే
	7	యుత్వి	యత్వి
175	23	చర	చార
	1	వాద్యై	వాద్యై
	11	మాః	మాహ
	11	త్త్రి	త్త
	12	పుష్టే	పృష్టే
	13	యుస్త్రే	యుస్తే
177	1	ణాః	ణాహ
	10	త్యక	త్యేక
178	24	స్థ	సహ
179	1	న్మా	న్మ
	4	మ్నా	మ్ణా
	14	మయు	నయు
180	7	రర	ర
	18	వ్యా	భా
182	25	హేతి	హీతి
183	7	ఇహ	నిహ
	9	కమో	క్రమో
184	4	ముక్తి	ముక్తి
	7	వ్రః	వన్తః
	13	తనూబలంధేహి	బలం ధేహి
185	2	వనన్	వన్ తనూమ
186	10	బాజో	వాజో
	19	మాః	మానః
187	3	చైత్య	చైతన్య
	4	విత్వతి	వత్వతి
188	4	మాదీ	మావి
	5	అవిదిది	అర్వా
189	24	త్వాదు	తాకదు
190	9	నేమిం	నేమింవ
191	19	సతోవారే	వానతోవరే
191		తవ	తత్త
192	24	మక్షా	మక్షు
193	15	ధ్యాయా	ధ్యాయాం
194	4	లాత్రై	లోత్రై
	12	తూ్య	తూ్వ
	17	ద్వాశి	ద్వశి
195	15	వియ	వియు
196	18	ఏతధీ	ఏతదధీ
197	14	దృత్విరి	దృశవ్స్త్రి
198	1	చిన్న	ఛిన్న
	15	బ్రు	ప్రబ్రు

199	15	యయు	యుయు
200	3	వాసి	వానపి
	13	అదర్శ్మి	నదర్శ్మి
202	2	సీత	సీతా
	7	మార్గేన	మార్గేణ
204	5	విహ్నాని	చిహ్నాని
	14	పృష్ట్వా	పృష్ట్వా
205	14	గతివి	గతిర్వి
206	1	విబిదిడి	ర్వం
	19	త్వాత్కా	త్వత్కా
209	19	బద్ధాశా	బద్ధాష్ట
210	5	మిచ్చి	మిచ్ఛ
	6	వ్నతి	న్నతి
211	10	మంద్ర	మంద్రా
	12	తదాః	తదాహ
	22	మన్త్రిః	మన్త్రః
	24	వృతః	వన్తః
212	1	వమ్శ	వంశ
	9	మ-వి	మవి
	14	విర	విరి
213	5	దేవో	దేవహో
	24	బర	బరశాపేవ
214	1	చృంతి	చృంతిం
	15	శా-పీ	శాపీ
216	7	భవ్గా	భజ్గా
	7	కుర్మ	కర్మ
	12	భవ్జా	భూజ్జా
	19	మ్నత్రి	మ్నత్రి
		శేష్వేవ	శేష్వేణ
217	19	అవన్యః	అవన్యః
218	3	ఆవదం	ఆవదం
		ద్వ్య	దవ్య
220	5	గోగ	గోర
	14	హేష	హేషణం
224	7	ధర్తా	భర్తా
225	21	వన్తావన	వన్తాన
226	19	వక్షి	వక్షి
227	1	బా	భా
	7	అక్ష	అక్షా
	9	నపి	నమపి
227	10	పిమ్శ	పింశ
228	3	హిసా	హింసాతః
	20	భన్ది	భిన్ది
	21	హిమ్స్రా	హింస్రా
229	16	షేణా	షణా
230	10	వన్త	వణ్ప
	19	షవి	షవని
231	20	స్వాధా	స్వధా
	22	వమీ	సామీ
233	16	ఇత	హత
	22	ధన	ఘన
234	1	ధ్యం	భ్యాం
	4	కథ	కిథాం
	14	మఖ	మఖా
	14	ర్యుత	ర్యువత
235	4	మర్ది	మర్ద్రి
236	1	క్షావః	క్షావః
	22	మసా	మవ
237	10	ప్రత్యే	పత్య
238	5	అవ	అవ్ర
	6	అమ	అవ్ర
	10	ఏక్యం	ఐక్యం
239	19	అన్త	అవ్త్య
240	2	కాశా	కాశాం
241	5	మిక్షా	మిక్షుద్రాక్షా
	22	వధీత్	అవధీత్
245	4	తేరై	తైరే
246	1	అహా	అహం
	13	మావ్య	మావ్యా
247	19	వన్స్యా	వన్స్యహ
	24	వ జా	వజా
249	5	దరే	దైరే
	15	జేటో	తేజో
252	13	వ్య	వ్నవ
255	22	కర్త	కర్తు

171 పేజీ లో 7వలైను, 8వలైను:

సాధనః 'ప యథోర్గనాథిన్నంతు వోచ్చైరాత్' ఇతి మైత్రాయణీయ శ్రుతి సిద్ధోఽయం దృష్టాన్తః. విష్ణావాచః పవేన రూపః కపీనాం జిహ్వయా అగ్రే

